

Miljoenennota internetbijlagen

Inhoud	Blz.
9. Horizontale toelichting	3
10. Verticale toelichting	57
11. Toelichting op de belastingontvangsten	155
12. Toelichting op de belastinguitgaven	165
13. Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector	193

9. Horizontale Toelichting 2014–2019

In deze bijlage wordt per begroting (of begrotingsfonds dan wel aanvullende post) een toelichting gegeven op het verloop van de uitgaven en niet-belastingontvangsten vanaf 2014 tot en met 2019.

De totalen per begroting zijn exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen; deze uitgaven worden separaat gepresenteerd.

De cijfers van de afzonderlijke begrotingen luiden in miljoenen euro's in constante prijzen van het jaar 2014. Een uitzondering hierop vormen de premiegefinancierde uitgaven van SZW en VWS, deze luiden in lopende prijzen.

Horizontale Toelichting

De Koning

I De Koning bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		40,1	40,1	40,1	40,1	40,0	40,0
totaal niet-belastingontvangsten		0,2					
1	Uitkering leden koninklijk huis						
	Uitgaven	7,6	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7
2	Functionele uitgaven van de Koning						
	Uitgaven	26,8	26,8	26,8	26,8	26,8	26,8
	Ontvangsten	0,1					
3	Doorbelaste uitgaven van andere begrotingen						
	Uitgaven	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
	Ontvangsten	0,1					

De begroting van «de Koning» bevat naast de uitkeringen aan de leden van het koninklijk huis (artikel 1: *uitkering leden Koninklijk Huis*), ook de uitgaven die functioneel samenhangen met het koningschap.

Artikel 2 Functionele uitgaven van de Koning

Op dit artikel staan de functionele uitgaven van de Koning, waaronder de uitgaven aan personeel en materieel en overige specifieke uitgaven zoals de inzet van luchtvaartuigen en het reguliere onderhoud van de Groene Draeck.

Artikel 3 Doorbelaste uitgaven van andere begrotingen

Op dit artikel staan de doorbelaste uitgaven van andere begrotingen, zoals de uitgaven in het kader van voorlichting, het Militaire Huis als onderdeel van de Dienst van het Koninklijk Huis en de uitgaven van het Kabinet van de Koning.

Staten-Generaal

IIA Staten-Generaal bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		143,7	136,9	135,6	139,0	135,7	134,2
totaal niet-belastingontvangsten		5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
1	Wetgeving en controle Eerste Kamer						
	Uitgaven	11,8	11,7	11,7	11,7	11,7	11,7
	Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
2	Uitgaven tbv van (oud) leden Tweede Kamer en leden EP						
	Uitgaven	29,2	29,2	29,2	30,7	29,7	29,2
	Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3	Wetgeving en controle Tweede Kamer						
	Uitgaven	101,5	96,1	96,0	99,0	97,0	96,0
	Ontvangsten	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
4	Wetgeving en controle Eerste en Tweede Kamer						
	Uitgaven	2,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
	Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10	Nominaal en onvoorzien						
	Uitgaven	-1,3	-1,6	-2,8	-3,9	-4,3	-4,3

Artikel 3 Wetgeving en controle Tweede Kamer

De middelen op dit artikel worden ingezet ten behoeve van de uitvoering van de kerntaken van de Tweede Kamer. Denk bijvoorbeeld aan de financiering van de ambtelijke organisatie voor het ondersteunen van het constitutionele proces van de Tweede Kamer en de financiering van de digitale en fysieke infrastructuur van het parlement. In 2014 is sprake van incidenteel hogere uitgaven, omdat de Tweede Kamer in 2014 twee parlementaire enquêtes uitvoert, te weten de parlementaire enquête over de Fyra en de parlementaire enquête over woningcorporaties.

Artikel 4 Wetgeving controle Eerste en Tweede Kamer

Een additionele bijdrage ten behoeve van de organisatie van de NATO Assemblee 2014 veroorzaakt de stijging in de uitgaven in dat jaar.

Artikel 5 Nominaal en onvoorzien

De inspanningsverplichting van de Staten Generaal voor de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende ZBO's van de kabinetten Rutte-Verhagen (deels) en Rutte-Asscher is op artikel 10 onvoorzien gezet.

Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs

IIB Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	120,2	113,8	110,1	108,1	107,7	107,7
totaal niet-belastingontvangsten	5,9	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
1 Raad van State						
Uitgaven	61,4	59,0	56,8	55,8	55,7	55,7
Ontvangsten	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
2 Algemene Rekenkamer						
Uitgaven	30,3	28,8	27,8	27,3	27,1	27,1
Ontvangsten	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
3 De Nationale ombudsman						
Uitgaven	16,3	15,5	15,2	14,9	14,8	14,8
Ontvangsten	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
4 Kanselarij der Nederlandse Orden						
Uitgaven	4,1	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6 Kabinet van de Gouverneur van Aruba						
Uitgaven	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
7 Kabinet van de Gouverneur van Curaçao						
Uitgaven	3,2	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6
Ontvangsten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
8 Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten						
Uitgaven	3,0	2,1	2,0	1,9	1,9	1,9
Ontvangsten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven					0,0	

Algemeen

De uitgaven voor de Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten nemen af door de bijdrage aan de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende ZBO's van de kabinetten Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher.

Algemene Zaken

III Algemene Zaken bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		61,1	62,8	62,5	62,2	60,8	60,8
totaal niet-belastingontvangsten		6,7	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6
1	Bevorderen eenheid regeringsbeleid						
	Uitgaven	57,6	59,4	59,1	58,8	57,5	57,5
	Ontvangsten	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
4	Kabinet van de Koning						
	Uitgaven	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
	Ontvangsten	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
5	Cie v. Toez. I&V						
	Uitgaven	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1

Artikel 1 Bevorderen eenheid regeringsbeleid

Dit artikel bestaat onder andere uit de bijdrage voor het agentschap Dienst Publiek en Communicatie, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD).

Artikel 4 Kabinet van de Koning (KvK)

Het Kabinet van de Koning (KvK) draagt zorg voor de ambtelijke ondersteuning van de Koning bij de uitoefening van zijn staatsrechtelijke taken en fungeert als schakel tussen Koning en ministers.

Artikel 5 Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD)

Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) is ingesteld bij de **Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten uit 2002 (WIV 2002)**. Zij houdt toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering van deze wet en de **Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo)**. De Commissie toetst zowel het handelen van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) als de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) aan de juridische kaders die er voor deze diensten bestaan.

Koninkrijksrelaties

IV Koninkrijksrelaties bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	426,3	258,9	241,5	276,4	258,5	114,2
totaal niet-belastingontvangsten	39,3	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5
1 Waarborgfunctie						
Uitgaven	61,9	61,6	65,7	65,7	61,6	61,6
Ontvangsten	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
2 Bevord.autonomie Koninkrijkspartners						
Uitgaven	364,2	196,6	175,3	210,4	196,6	52,4
Ontvangsten	34,5	31,6	31,6	31,6	31,6	31,6
3 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	0,2	0,8	0,6	0,3	0,3	0,3

Artikel 1 Waarborgfunctie

Dit artikel is opgebouwd uit uitgaven aan de kustwacht (35 mln.), grensbewaking (6 mln.), researchcapaciteit (16 mln.) en uitgaven aan de rechterlijke macht (4 mln.). In 2016 en 2017 zijn de budgetten incidenteel hoger vanwege reserveringen voor de vervangingsinvesteringen voor de Kustwacht.

Artikel 2 Bevorderen autonomie Koninkrijkspartners

De uitgaven op dit artikel fluctueren over de jaren heen. De uitgaven hangen samen met de aflossing van de door Nederland overgenomen restantschuld van Curaçao en Sint Maarten en de rente daarover. De schuld loopt vanaf 2012 (tot 2030) geleidelijk af. De ontvangsten binnen dit artikel hebben betrekking op aflossingen en rentebetalingen van uitstaande leningen aan Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De leningen aan Aruba lopen af in het jaar 2019. De piek in 2014 wordt verklaard door leningen die Sint Maarten en Curaçao met Nederland hebben afgesloten ten behoeve van investeringen (165 mln.).

Horizontale Toelichting

Buitenlandse Zaken

V Buitenlandse Zaken bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	8.019,0	6.479,0	7.681,6	7.635,7	7.911,2	8.120,2
totaal niet-belastingontvangsten	629,8	413,7	550,7	561,9	573,4	585,0
3 Europese Samenwerking						
Uitgaven	8.019,0	6.479,0	7.681,6	7.635,7	7.911,2	8.120,2
Ontvangsten	629,8	413,7	550,7	561,9	573,4	585,0

Relatie begroting van Buitenlandse Zaken en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)

De begroting van Buitenlandse Zaken bestaat uit HGIS uitgaven/ontvangsten *en* niet-HGIS uitgaven/ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden in de horizontale toelichting van HGIS toegelicht. De niet-HGIS uitgaven en ontvangsten worden hieronder toegelicht.

Artikel 3 Europese samenwerking

De meerjarige ontwikkeling van dit artikel wordt bepaald door de doorwerking van de jaarlijkse nominale groei van de EU-begroting in de Nederlandse afdrachten aan de EU.

Veiligheid & Justitie

VI Veiligheid en Justitie bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		12.582,6	11.393,5	11.274,4	10.921,2	10.729,4	10.725,3
totaal niet-belastingontvangsten		1.382,2	1.424,2	1.477,3	1.507,8	1.551,1	1.561,6
31	Nationale Politie						
	Uitgaven	5.233,4	5.124,3	5.163,6	5.091,5	4.971,4	4.934,3
	Ontvangsten	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
32	Rechtspleging en rechtsbijstand						
	Uitgaven	1.491,6	1.439,7	1.399,7	1.345,0	1.340,1	1.361,9
	Ontvangsten	231,3	275,0	318,5	327,0	335,2	345,8
33	Veiligheid en criminaliteitsbestrijding						
	Uitgaven	704,0	662,0	647,0	632,3	618,5	618,5
	Ontvangsten	1.040,9	1.066,9	1.071,3	1.089,7	1.124,6	1.124,5
34	Sanctietoepassing						
	Uitgaven	2.573,6	2.416,1	2.354,2	2.232,6	2.195,6	2.202,5
	Ontvangsten	91,7	79,7	84,8	88,4	88,6	88,6
35	Jeugd						
	Uitgaven	728,2	372,6	349,2	327,8	325,2	325,7
	Ontvangsten	4,7	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
36	Contraterrorisme en Nationaal Veiligheidsbeleid						
	Uitgaven	249,7	247,6	247,0	245,3	244,2	244,2
37	Vreemdelingen						
	Uitgaven	1.167,1	757,0	741,4	688,0	679,3	679,3
	Ontvangsten	10,8					
91	Apparaatsuitgaven kerndepartement						
	Uitgaven	424,6	368,9	360,2	350,1	344,0	346,0
	Ontvangsten	2,2	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
92	Nominaal en onvoorzien						
	Uitgaven	7,3	2,2	8,9	5,6	8,1	10,0
	Ontvangsten						
93	Geheim						
	Uitgaven	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1

De totale uitgaven voor Veiligheid & Justitie laten een daling zien vanaf 2014. Deze daling wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de maatregelen en taakstellingen uit de regeerakkoorden Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher en het Begrotingsakkoord 2013. De stijging in de ontvangsten wordt onder meer verklaard door hoger geraamde ontvangsten uit griffierechten, hoger geraamde Afpak-ontvangsten en de maatregelen uit het Regeerakkoord Rutte-Asscher om de kosten van strafzaken en detentie aan de veroorzaker door te berekenen.

Artikel 31 Nationale Politie

De uitgaven bij de politie dalen als gevolg van de hiervoor genoemde taakstellingen en bezuinigingen uit het Regeerakkoord van het kabinet Rutte-Verhagen en uit het Begrotingsakkoord 2013.

Artikel 32 Rechtspleging en Rechtsbijstand

De uitgaven op dit artikel dalen structureel naar aanleiding van maatregelen bij de rechtsbijstand en een daling van de bijdrage aan de rechtspraak in verband met de efficiëncytaakstelling uit het Regeerakkoord Rutte-Asscher. De ontvangsten op dit artikel betreffen voornamelijk griffieontvangsten. Deze ontvangsten stijgen onder meer vanwege de verhoging van de griffierechten.

Horizontale Toelichting

Artikel 33 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding

De daling in de uitgaven op dit artikel wordt voornamelijk veroorzaakt door de efficiencytaakstelling uit het regeerakkoord. De stijging in de ontvangsten betreft met name hoger geraamde Afpakken-ontvangsten.

Artikel 34 Sanctietoepassing

De uitgaven op dit artikel tonen een dalende reeks omdat de (oplopende) taakstellingen op personeel en materieel uit het regeerakkoord en Begrotingsakkoord 2013 naar agentschappen en ZBO's op die wijze is doorverdeeld en vanwege de maatregelen uit het Masterplan DJI.

Artikel 35 Jeugd

De uitgaven op het artikel Jeugd dalen tussen 2014 en 2015 door de decentralisatie van de justitiële jeugdzorg naar gemeenten. Daarnaast dalen de uitgaven als gevolg van de doorverdeling van de taakstelling op personeel en materieel uit het Regeerakkoord Rutte-Verhagen, de algemene taakstelling uit het begrotingsakkoord 2013 en de efficiencytaakstelling uit het Regeerakkoord Rutte-Asscher naar agentschappen en ZBO's op dit artikel.

Artikel 36 Contraterrorisme en Nationaal Veiligheidsbeleid

Dit betreft een budget voor contraterrorisme en nationaal veiligheidsbeleid. De uitgaven op dit artikel dalen licht door de efficiency taakstelling uit het Regeerakkoord Rutte-Asscher.

Artikel 37 Vreemdelingen

De uitgaven voor vreemdelingen tonen een dalende reeks. Er zijn in het regeerakkoord diverse maatregelen genomen om de toelatingsprocedures te versnellen en fraude tegen te gaan. De kosten voor eerstejaars asielopvang van asielzoekers uit DAC-landen worden toegerekend aan ontwikkelingssamenwerking (ODA). In 2014 kent de instroom een piek. De piek in 2014 wordt verklaard door extra middelen die door het kabinet beschikbaar zijn gesteld voor de eerstejaarsopvang van asielzoekers in 2014 en 2015 om tegemoet te komen aan de kosten die gepaard gaan met de verwachte hoge toestroom. Daarnaast zijn zowel de uitgaven als de ontvangsten in 2014 gestegen door het inzetten van de asielreserve.

Artikel 91 Apparaatsuitgaven kerndepartement

De apparaatsuitgaven dalen door de efficiency taakstelling (maatregel A1) die bij het Regeerakkoord Rutte-Asscher is opgenomen, evenals eerdere taakstellingen op de apparaatsuitgaven (bijvoorbeeld uit het Regeerakkoord Rutte-Verhagen).

Artikel 92 Nominaal en Onvoorzien

Artikel 92 is een doorverdeelartikel. Dit niet-beleidsartikel wordt uitsluitend gebruikt voor het parkeren van nog te verdelen loon- en prijsbijstellingen, het tijdelijk parkeren van andere nog te verdelen middelen en nog te verdelen taakstellingen.

Binnenlandse Zaken

VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	788,0	634,0	603,4	569,1	559,8	557,7
totaal niet-belastingontvangsten	404,6	757,4	92,5	41,5	41,5	41,4
61 Openbaar bestuur en democratie						
Uitgaven	43,4	30,4	29,5	29,4	29,4	29,4
Ontvangsten	24,9	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0
62 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst						
Uitgaven	197,3	212,7	200,2	189,4	189,7	189,7
Ontvangsten	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7	12,7
66 Dienstverlenende en innovatieve overheid						
Uitgaven	118,6	88,9	85,8	82,3	80,8	80,8
Ontvangsten	4,6					
67 Arbeidszaken overheid						
Uitgaven	36,2	35,5	34,4	35,0	35,0	35,0
Ontvangsten	1,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
71 Centraal Apparaat						
Uitgaven	270,4	252,2	241,0	226,8	220,5	218,2
Ontvangsten	85,5	6,1	6,0	6,0	6,0	5,9
72 Algemeen						
Uitgaven	120,6	3,7	4,0	4,0	4,0	4,0
73 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	1,6	10,6	8,5	2,2	0,5	0,6
74 VUT-fonds						
Uitgaven						
Ontvangsten	275,5	715,8	51,0			

Artikel 61 Openbaar bestuur en democratie

In 2014 zijn extra middelen vrijgemaakt ten behoeve van ondersteuning van gemeenten bij het inrichten van hun informatievoorziening in het sociaal domein.

Artikel 62 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

De uitgaven van de AIVD tonen een dalende lijn door de invulling van taakstellingen (apparaattaakstellingen Rutte I en Rutte II en regeerakkoordmaatregel B12). De taakstelling Rutte II is bij Begrotingsafspraken gehalveerd, waarbij de tranche 2014 van 10 mln. binnen de begroting BZK is ingepast. Aanvullend wordt het AIVD budget vanaf 2015 structureel verhoogd met 25 mln. voor de aanpak van dreigingen zoals Syrië-gangers, cybercrime en onrust aan de buitengrenzen van Europa. Per saldo is de taakstelling uit het regeerakkoord meer dan teruggedraaid.

Artikel 66 Dienstverlenende en innovatieve overheid

Het budget op dit artikel neemt af. Dit is het gevolg van de verwerking van de taakstellingen Rutte-I en Rutte-II op de opdrachtgevende budgetten voor de agentschappen (Logius, BPR, Werkmaatschappij) vanaf 2016. Daarnaast is er vanaf 2014 sprake van aflopende budgetten voor Implementatie NUP en vanaf 2015 voor Regeldruk.

Artikel 71 Centraal apparaat

Vanwege de taakstelling Rijk, agentschappen en uitvoerende ZBO's uit het Regeerakkoord Rutte-Verhagen en Rutte-Asscher nemen de uitgaven aan het Centraal Apparaat de komende jaren af. De hogere uitgaven en ontvangsten in 2014 zijn het gevolg van de dienstverlening van het kerndepartement aan de baten-lastenagentschappen (dienstverleningsafspraken 2014) en de dienstverlening van Doc-Direct.

Horizontale Toelichting

Artikel 72 Algemeen

Het kabinet heeft besloten tot een nieuwe vormgeving van het Rijkshuisvestingsstelsel per 1-1-2016 (2011–2012 TK 31 490 nr. 75). Een van de gevolgen hiervan is dat de huidige huurcontracten voortijdig worden opgebroken. Gedurende de looptijd van het huurcontract heeft de Rijksgebouwendienst (RGD) een vordering op de balans (zogenaa~~mde~~ egalisatievordering), dit werd in de loop der tijd afgelost door het departement als gebruiker van een pand. Doordat de huurcontracten voortijdig moeten worden opgebroken vanwege de overgang naar het nieuwe huisvestingsstelsel, dienen departementen deze egalisatievordering voortijdig af te lossen. Afgesproken is dat dit vanaf Voorjaarsnota 2014 tot en met Najaarsnota 2015 mag. De departementen VenJ, Financiën, IenM, SZW en VWS hebben bij 1^e suppletoire begroting 2014 hun aandeel in de egalisatievordering afgelost. Ook BZK heeft haar aandeel afgelost. Dit budget heeft betrekking op het apparaat van het Rijk, maar niet op het apparaat van het departement Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In de 1^e suppletoire van de BZK begroting is inzichtelijk gemaakt welk departement welk bedrag heeft afgelost.

Artikel 74 VUT-fonds

De liquiditeitsbehoefte van het VUT-fonds is afhankelijk van het moment dat naar verwachting gebruik wordt gemaakt van de regeling Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU). De uitgaven en ontvangsten fluctueren met het verwachte gebruik. Dit resulteert in hogere ontvangsten vanaf 2014 (aflossing van de lening door het VUT-fonds).

Horizontale Toelichting

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		35.934,3	35.978,3	36.146,5	36.247,0	36.137,1	36.031,9
totaal niet-belastingontvangsten		1.235,7	1.256,7	1.320,7	1.382,1	1.459,0	1.517,6
1	Primair onderwijs						
	Uitgaven	9.640,0	9.964,0	9.822,1	9.779,3	9.781,9	9.721,3
	Ontvangsten	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
3	Voortgezet onderwijs						
	Uitgaven	7.320,8	7.480,5	7.457,4	7.471,1	7.453,8	7.376,9
	Ontvangsten	1,4	1,4	4,7	1,4	1,4	1,4
4	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie						
	Uitgaven	3.787,9	4.107,2	4.049,0	4.025,9	4.052,1	4.024,9
6	Hoger beroepsonderwijs						
	Uitgaven	2.730,9	2.771,0	2.784,2	2.821,2	2.813,7	2.829,6
	Ontvangsten	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
7	Wetenschappelijk onderwijs						
	Uitgaven	4.097,0	4.091,0	4.078,0	4.075,3	4.051,0	4.061,7
	Ontvangsten	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8	Internationaal onderwijsbeleid						
	Uitgaven	12,6	10,2	10,1	10,1	10,1	9,5
	Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
9	Arbeidsmarkt en personeelsbeleid						
	Uitgaven	378,6	249,5	249,5	298,2	164,4	138,7
	Ontvangsten	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
11	Studiefinanciering						
	Uitgaven	4.919,6	4.246,4	4.654,4	4.797,3	4.863,7	4.927,0
	Ontvangsten	770,5	804,5	850,2	907,6	969,4	1.033,6
12	Tegemoetkoming studiekosten						
	Uitgaven	107,7	89,2	89,0	89,4	89,4	89,6
	Ontvangsten	4,8	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
13	Lesgeld						
	Uitgaven	7,1	7,5	7,5	7,5	7,5	7,4
	Ontvangsten	240,6	246,2	254,6	268,7	276,8	278,2
14	Cultuur						
	Uitgaven	716,4	729,2	742,5	754,5	733,6	731,6
	Ontvangsten	2,3	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5
15	Media						
	Uitgaven	1.006,6	996,4	1.002,2	953,1	963,8	961,0
	Ontvangsten	196,5	190,5	197,5	190,5	197,5	190,5
16	Onderzoek en wetenschappen						
	Uitgaven	924,3	972,6	951,5	932,6	928,3	928,5
	Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
25	Emancipatie						
	Uitgaven	14,9	15,2	15,1	15,5	15,5	15,5
91	Nominaal en onvoorzien						
	Uitgaven	21,7	1,4	0,7	0,8	0,8	0,8
95	Apparaatskosten						
	Uitgaven	248,3	247,1	233,4	215,2	207,5	208,0
	Ontvangsten	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6

De eerste tranches van de investeringen in onderwijs en onderzoek zijn, conform het regeerakkoord van Rutte II en Begrotingsafspraken 2014, uitgekeerd van de Aanvullende Post (AP). Dit resulteert in een per saldo intensivering voor onderwijs en onderzoek. Hier tegenover staat een dalende trend in leerlingaantallen, terwijl het aantal studenten de komende jaren naar verwachting toeneemt. Per saldo blijft het totale OCW-budget redelijk stabiel de komende jaren.

Horizontale Toelichting

Artikel 1 primair onderwijs

De stijging van het budget van het primair onderwijs (PO) in 2015 is een saldo van twee tegengestelde bewegingen. Op basis van de bevolkings-groeiprognoses wordt een structurele daling van het aantal scholieren verwacht. Hier tegenover staat een toename in 2015 vanwege het uitkeren van middelen uit het regeerakkoord en de Begrotingsafspraken 2014.

Artikel 3 voortgezet onderwijs

Ook bij het voortgezet onderwijs (VO) zijn twee tegengestelde bewegingen zichtbaar. Enerzijds daalt het aantal leerlingen, anderzijds worden er in 2015 middelen toegevoegd uit de Begrotingsafspraken 2014. De middelen zijn bestemd voor de lumpsum, extra onderwijstijd, betere leraren en voor conciërges.

Artikel 4 Beroepsonderwijs en Volwassenen Educatie

Voor het Beroepsonderwijs en Volwassen Educatie (BVE) is sprake van een stijgend budget, omdat meer MBO-studenten voor de duurdere MBO-variant beroepsopleidende leerweg (bol) kiezen en de middelen van de Begrotingsafspraken 2014 van de AP uitgekeerd worden.

Artikel 6 Hoger beroepsonderwijs & Artikel 7 Wetenschappelijk onderwijs

Bij het Hoger Onderwijs (HO, artikel 6 en 7 samen) is er sprake van oplopende budgetten onder andere doordat studenten langer blijven studeren.

Artikel 8 Internationaal onderwijsbeleid

De uitgaven aan Internationaal onderwijsbeleid wijzigen nauwelijks.

Artikel 9 Arbeidsmarkt en personeelsbeleid

Bij Arbeidsmarkt en personeelsbeleid is er sprake van dalende budgetten omdat middelen zijn overgeheveld naar de onderwijsartikelen in het kader van professionalisering onderwijspersoneel.

Artikel 11 Studiefinanciering

Bij Studiefinanciering worden de standen vertekend door een grote intertemporele compensatie bij de ov-studentenkaart van 2015 naar 2014. Na 2015 is sprake van een toename in het budget, met name vanwege hogere studentenramingen.

Artikel 12 Tegemoetkoming studiekosten en Artikel 13 Lesgelden

De uitgaven bij Tegemoetkoming studiekosten en Lesgelden wijzigen nauwelijks.

Artikel 14 Cultuur

Bij Cultuur is er sprake van een per saldo oplopend budget tot en met 2017, voornamelijk vanwege extra middelen voor het Nationaal Archief tot en met 2016 en een intertemporele compensatie van middelen van 2014–2016 naar 2017 ten behoeve van de invoering van het nieuwe huisvestingsstelsel rijksmusea.

Artikel 15 Media

Bij Media is sprake van een licht dalend budget. Tegenover de daling in het budget als gevolg van de regeerakkoordmaatregelen van Rutte I en II staan toevoegingen vanwege doorwerking van de printprijsregeling en vanwege de Begrotingsafspraken 2014.

Horizontale Toelichting

Artikel 16 Onderzoek en wetenschappen

Bij Onderzoek en wetenschappen zijn over de periode 2013–2018 veranderingen in het budget zichtbaar. Deze worden veroorzaakt door enerzijds het aflopen van FES-middelen, alsmede door de regeerakkoordmaatregel «schrappen subsidies» en anderzijds door een intensivering in onderzoek als gevolg van het regeerakkoord en de Begrotingsafspraken 2014.

Artikel 25 Emancipatie

De uitgaven aan *Emancipatie* laten een lichte stijging zien.

Artikel 95 Apparaatskosten

De *Apparaatskosten* nemen af als gevolg van de regeerakkoordmaatregelen van Rutte I en II.

Nationale Schuld

IXA Nationale Schuld (Transactiebasis) bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		16.765,9	13.070,3	15.159,5	17.328,8	16.566,6	19.020,8
totaal niet-belastingontvangsten		4.746,4	4.008,9	5.557,2	5.300,1	5.044,7	4.867,2
1	Financiering staatsschuld						
	Uitgaven	8.847,5	8.711,6	10.289,2	11.391,6	12.297,6	13.062,7
	Ontvangsten	414,8	1.276,7	1.981,0	2.119,6	1.841,0	1.606,3
2	Kasbeheer						
	Uitgaven	7.918,4	4.358,8	4.870,4	5.937,3	4.269,0	5.958,1
	Ontvangsten	4.331,6	2.732,3	3.576,1	3.180,5	3.203,7	3.260,9

Artikel 1 Financiering Staatsschuld

Dit artikel heeft betrekking op de extern gefinancierde staatsschuld. De uitgaven bestaan uit de rentelasten en aflossingen van vaste en vlottende schuld. De ontvangsten bestaan uit rentebaten en uitgifte van schuld.

Artikel 2 Kasbeheer

Op dit artikel staan de geldstromen die betrekking hebben op het schatkistbankieren van aan de schatkist gelieerde instellingen. De uitgaven bestaan enerzijds uit de rentevergoeding over de saldi die in de schatkist worden aangehouden door baten-lastendiensten, RWT's (Rechtspersoon met een Wettelijke Taak) en sociale fondsen. Anderzijds bestaan de uitgaven uit verstrekte leningen aan baten-lastendiensten en RWT's en, in sommige jaren, uit een afname van het rekening-couranttegoed van deze instellingen of van de sociale fondsen. De ontvangsten bestaan uit rentebaten en aflossingen op leningen aan baten-lastendiensten en RWT's alsmede toenemende rekening-courant saldi. De schommelingen van de ontvangsten op dit artikel worden veroorzaakt door fluctuerende aflossingen van uitgezette leningen in het kader van het geïntegreerd middelenbeheer en rekening-courant saldi van de sociale fondsen.

Horizontale Toelichting

Financiën

IXB Financien bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		10.502,9	6.643,4	6.537,6	6.408,6	6.347,7	6.341,7
totaal niet-belastingontvangsten		9.654,5	4.124,8	2.909,3	2.840,5	2.778,7	2.718,0
1	Belastingen						
	Uitgaven	3.372,8	3.220,7	3.144,4	3.043,9	3.007,3	3.008,6
	Ontvangsten	900,3	997,2	1.041,4	1.075,4	1.105,4	1.141,4
2	Financiële Markten						
	Uitgaven	65,0	21,5	20,6	18,9	18,9	18,9
	Ontvangsten	738,0	12,5	10,7	10,1	9,9	8,7
3	Financ. act. Publiek-Private sector						
	Uitgaven	2.808,1	19,3	19,3	19,3	19,3	19,3
	Ontvangsten	7.773,2	2.929,5	1.230,0	1.110,0	1.033,0	949,0
4	Internationale Fin. Betrekkingen						
	Uitgaven	1.039,8	107,3	85,3	62,6	42,0	33,0
	Ontvangsten	13,4	24,6	72,1	87,8	87,8	87,8
5	Exportkrediet- en investeringsverzekering						
	Uitgaven	98,2	88,1	88,1	88,1	88,1	88,1
	Ontvangsten	188,8	103,2	101,8	101,8	89,2	77,7
6	BTW-Compensatiefonds						
	Uitgaven	2.901,1	2.901,1	2.901,1	2.901,1	2.901,1	2.901,1
7	Beheer materiele activa						
	Uitgaven	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	Ontvangsten	2,3	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
10	Nominaal en onvoorzien						
	Uitgaven	3,9	50,0	51,5	50,4	50,4	52,1
	Ontvangsten			400,0	400,0	400,0	400,0
21	Centraal Apparaat						
	Uitgaven	213,8	235,1	227,0	224,0	220,3	220,3
	Ontvangsten	38,4	55,9	51,5	53,6	51,5	51,5

Artikel 1 Belastingen

De dalende trend in de uitgaven bij de Belastingdienst is het gevolg van de taakstellingen op het apparaat van de Belastingdienst uit regeerakkoord Rutte I en II.

Artikel 2 Financiële Markten

Op dit artikel zijn er vanaf 2015 minder uitgaven vanwege de doorbelasting van de kosten voor AFM en DNB (38 mln.) aan de sector. De ontvangsten zijn hoger in 2014 vanwege de closing out fees van de garantie bancaire leningen. Deze garantie loopt af in december 2014.

Artikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector

De grote daling van de uitgaven op dit artikel wordt veroorzaakt door de verkoop van de Illiquid Asset Backup Facility (IABF). De ontvangsten nemen vanaf 2015 met hetzelfde bedrag af. De hogere uitgaven en ontvangsten in 2014 hebben betrekking op de verkoop, waarbij toekomstige uitgaven en ontvangsten versneld zijn gerealiseerd. De uitgaven en ontvangsten zijn in 2014 niet gelijk, omdat een deel van de verplichting aan ING versneld is afgelost in 2013. Bovendien bevat het artikel andere meerjarige ontvangstenposten, te weten de opbrengsten uit de leningen aan ING en SNS, de dividenden staatsdeelnemingen en de winstafdracht DNB.

Horizontale Toelichting

Artikel 4 Internationale Financiële betrekkingen

De hoge uitgaven in 2014 op dit artikel worden veroorzaakt door de kapitaalbijdrage aan het Europese Stabiliteitsmechanisme (ESM). De ontvangsten nemen toe vanwege stijgende renteontvangsten op de lening aan Griekenland als gevolg van een bijstelling van de rekenrente.

Artikel 5 Exportkrediet- en investeringsverzekering

Bij Exportkredietverzekeringen geven tussentijdse realisaties in 2014 aanleiding tot een incidentele opwaartse bijstelling van de uitgaven en in grotere mate de ontvangsten. Daarnaast loopt de vrijval uit de begrotingsreserve Seno-Gom af, waardoor de ontvangsten afnemen.

Artikel 6 BTW-compensatiefonds

Op dit artikel wordt het BTW-compensatiefonds (BCF) verantwoord. De meerjarige raming is gebaseerd op realisatiecijfers over 2013.

Artikel 7 Beheer materiële activa

De uitgaven en ontvangsten op dit artikel betreffen sinds de overheveling van het RVOB naar het Ministerie van BZK in 2013 alleen nog de programmiddelen van Domeinen Roerende Zaken.

Artikel 10 nominaal en onvoorzien

Voor 2015 tot en met 2017 is een stelpost op dit artikel opgenomen voor de ontvangsten die verwacht worden uit hoofde van de genomen crisismaatregelen in de financiële sector. Hierbij wordt verondersteld dat (op intertemporele basis) per saldo sprake is van evenwicht tussen de kosten en de opbrengsten van de crisismaatregelen.

Artikel 21 Centraal Apparaat

De dalende trend in de uitgaven op dit artikel wordt voornamelijk veroorzaakt door taakstellingen op het apparaat van het Ministerie van Financiën. Vanaf 2015 is de raming aan de uitgaven- en ontvangstenkant met circa 25 mln. opgehoogd vanwege de beëindiging van de agentschapsstatus van Domeinen Roerende Zaken (DRZ). De verantwoording van de uitgaven en ontvangsten van DRZ geschiedt vanaf 2015 via de departementale begroting van Financiën.

Horizontale Toelichting

Defensie

X Defensie bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	7.565,0	7.690,1	7.730,4	7.695,7	7.655,8	7.625,7
totaal niet-belastingontvangsten	320,1	321,7	296,0	306,8	335,4	304,3
1 Opdracht Inzet						
Uitgaven	11,6	10,7	7,6	7,6	7,6	7,6
Ontvangsten	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
2 Taakuitvoering Zeestrijdkrachten						
Uitgaven	716,9	696,2	675,4	670,8	663,4	663,2
Ontvangsten	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten						
Uitgaven	1.153,3	1.121,0	1.096,1	1.093,6	1.095,3	1.097,1
Ontvangsten	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5	20,5
4 Taakuitvoering Luchtmacht						
Uitgaven	627,5	644,3	636,5	626,3	631,7	628,0
Ontvangsten	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2
5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee						
Uitgaven	312,5	311,5	301,7	300,8	298,4	298,7
Ontvangsten	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
6 Investerings Krijgsmacht						
Uitgaven	1.120,9	1.408,4	1.590,8	1.603,6	1.578,2	1.663,8
Ontvangsten	133,8	152,6	128,3	139,4	168,0	136,9
7 Ondersteuning krijgsmacht door Defensie Materieel Org						
Uitgaven	794,3	742,4	747,4	738,9	736,7	721,3
Ontvangsten	42,9	42,9	42,9	43,4	43,4	43,4
8 Ondersteuning krijgsmacht door Cdo Diensten-centra						
Uitgaven	1.040,6	1.020,8	985,6	976,0	956,0	939,9
Ontvangsten	55,5	53,8	52,3	51,6	51,6	51,6
9 Algemeen						
Uitgaven	114,6	102,5	99,8	96,9	97,8	97,5
10 Centraal apparaat						
Uitgaven	1.602,0	1.599,8	1.543,9	1.535,3	1.547,4	1.462,6
Ontvangsten	22,3	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
11 Geheime uitgaven						
Uitgaven	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
12 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	65,6	27,3	40,3	40,4	37,9	40,4

Het meerjarige verloop van de totale uitgaven wordt verklaard door de doorwerking van de maatregelen uit het Regeerakkoord en de overleggen over de begroting in augustus. De oploep die zichtbaar is wordt veroorzaakt door de extra middelen die bij de begrotingsonderhandelingen zijn toegevoegd aan de Defensiebegroting.

Het meerjarige verloop van de totale niet-belastingontvangsten wordt verklaard door de uitfasering van de verkoopopbrengsten als gevolg van de maatregelen die Defensie in de voorgaande jaren heeft genomen aangevuld met het afstoten van overtollig materieel.

Hieronder zullen per artikel de belangrijkste ontwikkelingen worden besproken. In de begroting zelf is een uitputtende opsomming van de effecten van alle maatregelen op alle artikelen opgenomen.

Artikel 2 Taakuitvoering Zeestrijdkrachten

Op dit artikel worden de teruglopende uitgaven met name verklaard door de maatregelen op het gebied van opleidingen, vermindering van bestuur en het verminderen van de mijnenbestrijdingscapaciteit. Daarnaast zijn de

Horizontale Toelichting

maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven.

Artikel 3 Taakuitvoering Landstrijdkrachten

Op dit artikel lopen de uitgaven terug als gevolg van ingrepen in het materieellogistieke proces, het bestuur en het opleidingsveld, hervorming van de gezondheidszorg, het poolen van operationele wielvoertuigen en de afstoting van tanks. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven.

Artikel 4 Taakuitvoering Luchtstrijdkrachten

De afname van de uitgaven op dit artikel wordt vooral verklaard door vermindering van het bestuur, normering van de infrastructuur, reductie van jachtvliegtuigen. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven.

Artikel 5 Taakuitvoering Koninklijke Marechaussee

Dit artikel daalt met name als gevolg van de ingrepen bij de informatievoorziening, het opleidingsveld en het bestuur. Daarnaast zijn de maatregelen uit de nota «*In het belang van Nederland*» voor een toekomstbestendige krijgsmacht ook een verklaring voor de dalende uitgaven.

Artikel 6 Investerings Krijgsmacht

De oploep op het investeringsartikel kan worden verklaard door de toevoeging van extra middelen naar aanleiding van de begrotingsonderhandeling. Ook is het zo dat de maatregelen uit de beleidsbrief uit 2011 en de nota «*In het belang van Nederland*» hun structurele opbrengst naderen, waardoor de investeringsbudgetten weer oplopen.

Artikel 7 Defensie Materieel Organisatie en Artikel 8 Commando Diensten-centra

Op de deze artikelen dalen de uitgaven over de jaren als gevolg van maatregelen in het materieellogistieke en personeelslogistieke domein, op het terrein van de informatievoorziening en in het opleidingsveld. Ook de normering van infrastructuur en de vermindering van het bestuur dragen bij aan de aflopende uitgavenreeks.

Artikel 9 Algemeen

De uitgaven op dit artikel betreffen het exploitatiedeel van de bijdragen aan de NAVO, verschillende subsidies en overige (departementsbrede) uitgaven.

Artikel 10 Centraal Apparaat

Dit artikel toont de apparaatskosten van de bestuursstaf en de MIVD en de defensiebrede pensioenen, uitkeringen en wachtgelden. De meerjarige daling van de uitgaven weerspiegelt met name de doorwerking van de maatregel gericht op het verminderen van de bestuurlijke drukte.

Artikel 12 Nominaal en Onvoorzien

De stand op dit artikel betreft het restsaldo van de nog niet uitgedeelde meerjarige loon- en prijsbijstelling.

Horizontale Toelichting

Infrastructuur & Milieu

XII Infrastructuur en Milieu bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		9.924,8	9.215,8	9.372,9	9.704,4	9.156,4	9.254,4
totaal niet-belastingontvangsten		241,8	241,2	210,2	238,1	237,8	370,8
6	Klimaat, lucht en geluid						
	Ontvangsten						
11	Waterkwaliteit						
	Uitgaven	31,3	28,3	28,7	28,8	28,1	28,7
	Ontvangsten	0,0	23,8				
12	Waterkwaliteit						
	Uitgaven	85,7	6,2	7,7	6,5	5,5	5,5
13	Ruimtelijke Ontwikkeling						
	Uitgaven	114,8	194,7	132,6	195,4	194,4	186,8
	Ontvangsten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
14	Wegen en verkeersveiligheid						
	Uitgaven	35,5	32,0	32,7	33,3	28,3	28,3
	Ontvangsten	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
15	OV-keten						
	Uitgaven	16,2	6,0	6,2	6,0	6,3	6,6
16	Spoor						
	Uitgaven	28,8	28,8	4,7	5,2	4,9	4,9
17	Luchtvaart						
	Uitgaven	34,6	22,7	24,4	15,1	10,8	10,8
	Ontvangsten	45,3	33,1	6,8	0,3	0,0	0,0
18	Scheepvaart						
	Uitgaven	4,4	3,8	3,9	3,9	3,9	3,9
19	Klimaat						
	Uitgaven	62,7	54,6	47,7	46,6	45,2	44,4
	Ontvangsten	147,0	168,0	189,0	224,0	224,0	357,0
20	Lucht en geluid						
	Uitgaven	45,1	36,4	29,9	30,2	34,6	33,1
21	Duurzaamheid						
	Uitgaven	18,1	20,5	22,6	18,3	18,2	15,3
22	Externe veiligheid en risico's						
	Uitgaven	25,3	43,8	48,7	51,6	64,8	71,9
	Ontvangsten	2,7	2,7	0,8	0,2	0,2	0,2
23	Meteorologie, seismologie en aardobservatie						
	Uitgaven	35,9	39,0	40,7	44,2	35,8	35,8
24	Handhaving en toezicht						
	Uitgaven	113,8	110,0	107,5	104,4	102,2	102,2
25	Bijdrage BDU						
	Uitgaven	1.989,8	1.782,4	1.825,5	1.809,2	1.795,3	1.795,2
26	Bijdrage investeringsfondsen						
	Uitgaven	6.916,8	6.453,9	6.670,6	7.011,5	6.477,8	6.578,5
97	Algemeen departement						
	Uitgaven	51,0	45,4	46,8	44,5	45,8	44,0
	Ontvangsten	20,1	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
98	Apparaatsuitgaven Kerndepartement						
	Uitgaven	314,0	298,2	291,8	251,6	252,4	253,7
	Ontvangsten	19,0	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
99	Nominaal en onvoorzien						
	Uitgaven	1,0	8,6	0,5	- 2,1	2,1	4,7
	Ontvangsten						

Artikel 12 Waterkwaliteit

De forse terugloop van de middelen vanaf 2015 op artikel 12 Waterkwaliteit wordt verklaard doordat de middelen voor investeren in waterkwaliteit vanaf 2015 zijn overgeboekt naar het Deltafonds. Op grond van het amendement-Jacobi (33 503, nr. 8) is het met ingang van 1 januari 2015 mogelijk om de uitgaven op het gebied van waterkwaliteit te verantwoorden op het Deltafonds, ook wanneer deze uitgaven geen relatie hebben met waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Hierdoor is het

Horizontale Toelichting

mogelijk om op basis van het Deltafonds projecten waarin ook waterkwaliteitsaspecten een rol spelen integraal te financieren.

Artikel 13 Ruimtelijke ontwikkeling

De groei van het budget vanaf 2015 heeft betrekking op de budgetten voor medeoverheden voor bodemsanering. Deze budgetten staan tot en met 2014 op de begroting van BZK en worden via een decentralisatie uitkering aan de medeoverheden uitbetaald. De dip in 2016 wordt verklaard doordat binnen het budget bodemsanering 60 mln. wordt vrijgemaakt in de fasering van het budget.

Artikel 15 OV-keten

De hogere uitgaven in 2014 op artikel 15 OV-keten worden hoofdzakelijk verklaard door de bijdrage in het kader van de regeling met Eigen Veerdienst Terschelling aangaande een veerverbinding met Terschelling (9 mln.).

Artikel 16 Spoor

Het budget op dit artikel daalt sterk tot 2018. Dit komt doordat een groot gedeelte van de subsidies op spoor geschrapt is door de subsidietaakstellingen.

Artikel 17 Luchtvaart

Het budget (uitgaven en ontvangsten) op dit artikel daalt sterk tot 2018. Dit komt doordat het Geluidsisolatieprogramma Schiphol (GIS 3) afgerond is. In de volgende jaren is er nog een klein, aflopend budget voor de afhandeling van dit programma.

Artikel 19 Klimaat

De hogere budgetten in de jaren 2014 en 2015 zijn het gevolg van extra inzet in voor het thema Klimaat. In 2014 vindt de gecoördineerde opdracht 2014 voor de uitvoering van lenM regelingen (bijvoorbeeld het milieu-innovatieprogramma) door de Raad voor Ondernemend Nederland RVO plaats (voorheen AgNL). Door de deelnemende directies worden de geraamde (meerjarige) bijdragen overgeheveld naar artikel 19. Daarnaast is een aflopend budget voor Interreg aan dit artikel toegevoegd dat in het jaar 2014 een piek van 5,3 mln. kent. Een bijdrage van EZ voor de uitvoering van het SER-energieakkoord zorgt voor een hoger budget in 2015.

De ontvangsten kennen een grillig verloop omdat in Europees verband is besloten het aantal te veilen emissierechten in 2014, 2015 en 2016 met in totaal 900 miljoen te beperken en deze in 2019 en 2020 alsnog op de markt te brengen («backloading»).

Artikel 20 Lucht en geluid

De daling op artikel 20 Lucht en geluid wordt veroorzaakt door de overheveling van budgetten ten behoeve van artikel 19 Klimaat en 21 Duurzaamheid voor meer internationaal beleid, coördinatie en samenwerking, waaronder het uitwerken van de EU-roadmap-2050 en de modernisering van het milieubeleid. De vrijgemaakte middelen worden ook ingezet voor onder meer de uitvoering van Duurzame productketens, waaronder het afvalbeleid en opdrachten voor het in stand houden en verbeteren van de vitaliteit van het Natuurlijk Kapitaal (ecosystemen). Daarnaast worden de subsidies Euro-6 en Euro-VI vanaf 2014 beëindigd waardoor de budgetten vanaf 2015 op artikel 20 dalen.

Horizontale Toelichting

Artikel 22 Externe veiligheid en risico's

De uitgaven op artikel 22 nemen vanaf 2015 sterk toe door het Programma Omgevingsveiligheid. Via een programmatische aanpak wordt ingezet op het creëren van een veiligere leefomgeving. De verdere verhoging vanaf 2017 wordt verklaard door de budgetten die bestemd zijn voor de ondersteuning van het in te stellen verbod op asbestdaken.

Artikel 98 Apparaatsuitgaven Kerndepartement

De apparaatsuitgaven nemen door verschillende taakstellingen af (Rutte I, Rutte II en de inkoopstaakstelling uit de Begrotingsafspraken 2014). Daarnaast zal vanaf 1 januari 2015 de centrale bekostiging voor de basisdienstverlening door P-Direkt plaatsvinden bij het ministerie voor Wonen en Rijksdienst en zijn de budgetten daarvoor overgeheveld.

Horizontale Toelichting

Economische Zaken

XIII Economische Zaken bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	5.107,1	4.817,3	4.732,6	4.723,7	4.919,7	5.467,7
totaal niet-belastingontvangsten	11.796,7	10.168,5	10.118,1	9.898,9	10.083,5	10.573,7
11 Goed functionerende economie en markten						
Uitgaven	195,2	189,0	180,6	173,3	166,5	166,5
Ontvangsten	53,3	52,3	43,4	30,2	30,2	30,2
12 Een sterk innovatievermogen						
Uitgaven	880,5	686,1	606,8	583,8	566,8	556,3
Ontvangsten	74,5	61,6	63,7	72,2	79,8	82,0
13 Een excellent ondernemingsklimaat						
Uitgaven	344,8	295,6	254,8	238,0	233,5	237,5
Ontvangsten	66,6	78,0	62,0	57,9	59,7	62,1
14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening						
Uitgaven	1.507,0	1.617,0	1.832,3	1.964,1	2.227,0	2.809,7
Ontvangsten	11.069,3	9.535,4	9.509,4	9.343,4	9.536,8	10.042,8
16 Een concurr., duurz.en veilige agro-, viss.- en voedselket.						
Uitgaven	629,1	561,8	516,4	482,7	469,1	461,1
Ontvangsten	375,9	313,1	307,4	299,5	294,4	286,3
17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit						
Uitgaven	817,2	828,2	761,3	753,3	747,4	729,3
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
18 Natuur, regio en ruimte						
Uitgaven	342,0	292,2	248,2	219,3	207,0	199,9
Ontvangsten	117,3	96,7	101,0	64,3	51,4	39,1
40 Apparaat						
Uitgaven	391,2	347,5	332,2	309,4	302,4	307,4
Ontvangsten	39,7	31,3	31,2	31,2	31,2	31,2
41 Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven						

Artikel 11 Goed functionerende economie en markten

De uitgaven op dit artikel hebben met name betrekking op de financiering van het CBS, Agentschap Telecom en bijdragen in het kader van de Metrologiewet. Het dalende verloop van de uitgaven wordt veroorzaakt door invulling van de apparaatstaakstelling op voornoemde organisaties. De ontvangsten op het artikel 11 vloeien voornamelijk voort uit boetes die door de Autoriteit Consument en Markt en Agentschap Telecom worden geïnd en ontvangsten uit hoofde van uitgifte van radio- en mobiele communicatiefrequenties. De ontvangsten lopen terug omdat de huidige verleende FM-vergunningen voor landelijke commerciële radio op 1 september 2017 aflopen. Het uitgiftebeleid voor deze frequenties voor de periode na 1 september 2017 zal in 2015 zijn uitwerking krijgen.

Artikel 12 Een sterk innovatievermogen

De uitgaven op dit artikel nemen vanaf 2012 af door de taakstelling op subsidies en het aflopen van projecten die voorheen uit het FES werden gefinancierd.

Artikel 13 Een excellent ondernemingsklimaat

Op dit artikel hebben de uitgaven een dalend verloop vanwege aflopende programma's en aflopende regelingen. In 2015 zijn de ontvangsten hoger dan in andere jaren vanwege onttrekkingen uit de begrotingsreserve ten behoeve van de aanpassing van de schaderaming van de Borgstellingsregeling Midden en Kleinbedrijf.

Horizontale Toelichting

Artikel 14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening

De uitgaven op dit artikel stijgen door de oplopende uitgaven aan SDE (Stimulering Duurzame Energieproductie) en de SDE+-regeling. De totale ontvangsten op artikel 14 worden voornamelijk bepaald door de aardgasbaten. De ontvangsten kennen een dalend verloop, met in 2019 weer een stijging in de raming. De daling is hoofdzakelijk het gevolg van het kabinetsbesluit van 17 januari jl. Dit besluit behelst de reductie van het volume van het uit het Groningengasveld gewonnen gas tot 42,5 mld. kubieke meter in 2014 en 2015 en tot 40 mld. kubieke meter in 2016. De raming van de aardgasbaten wordt voor 2017 en 2018 eveneens gebaseerd op 40 mld. m³ (hetzelfde niveau als in 2016 waartoe het kabinet besloten heeft). Dit is een technische aanpassing van de raming. Besluitvorming over de maximale productie na 2016 vindt plaats in 2016.

Artikel 16 Een concurrerende, duurzame en veilige agro-, visserij en voedselketen

Op dit artikel dalen de uitgaven. Dit komt mede door de subsidietaakstellingen op dit artikel en het aflopen van diverse regelingen waaronder de Demoregeling proefprojecten Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, regeling fijnstofmaatregelen en de investeringsregeling Duurzame stallen

Artikel 17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit

Het budget van dit artikel is bestemd voor onderwijs en de toepassing van kennis in het groene domein. De oorzaak van de daling in de uitgaven is het invullen van de subsidietaakstelling.

Artikel 18 Natuur, regio en ruimte

Op dit artikel staan de uitgaven met betrekking tot natuur en regionaal economisch beleid. De daling in de meerjarencijfers houdt met name verband met de decentralisatie van de intensiveringsmiddelen voor natuur naar de provincies. In 2014 zijn de ontvangsten hoger door de verkoop van gronden.

Artikel 40 Apparaat

De daling van de uitgaven dit artikel zijn met name het gevolg van de taakstelling op personeel en materieel.

Horizontale Toelichting

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		32.913,6	32.421,2	32.875,5	33.671,5	33.984,8	34.402,5
totaal niet-belastingontvangsten		1.978,2	1.685,3	1.702,1	1.677,5	1.681,1	1.687,2
1	Arbeidsmarkt						
	Uitgaven	16,9	17,5	22,4	22,4	23,4	22,4
	Ontvangsten	34,3	33,7	36,1	36,1	36,1	36,1
2	Bijstand, Toeslagenwet en Sociale werkvoor- ziening						
	Uitgaven	9.773,7	6.529,7	6.594,7	6.605,6	6.740,3	6.881,5
	Ontvangsten	98,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
3	Arbeidsongeschiktheid						
	Uitgaven	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
4	Jonggehandicapten						
	Uitgaven	3.029,9	3.113,4	3.184,0	3.227,2	3.146,3	3.194,6
	Ontvangsten	12,3					
5	Werkloosheid						
	Uitgaven	26,8	41,9	45,3	48,4	57,3	67,1
	Ontvangsten	0,6					
6	Ziekte en zwangerschap						
	Uitgaven	7,2	6,7	6,8	6,9	7,1	7,2
	Ontvangsten	0,8					
7	Kinderopvang						
	Uitgaven	2.310,3	2.408,4	2.445,8	2.499,1	2.566,7	2.635,3
	Ontvangsten	1.541,8	1.408,9	1.419,6	1.393,9	1.399,1	1.406,5
8	Oudedagsvoorziening						
	Uitgaven	1.016,4	31,9	35,6	32,0	26,4	22,8
	Ontvangsten	32,2					
9	Nabestaanden						
	Uitgaven	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0
10	Tegemoetkoming ouders						
	Uitgaven	4.501,5	5.389,7	5.349,0	5.308,0	5.286,7	5.263,6
	Ontvangsten	240,8	237,6	241,6	242,9	241,6	240,6
11	Uitvoeringskosten						
	Uitgaven	441,1	462,1	409,9	359,3	353,0	333,2
	Ontvangsten	6,3					
12	Rijksbijdragen						
	Uitgaven	11.352,8	13.952,2	14.341,0	15.106,4	15.320,2	15.507,2
	Ontvangsten	0,2					
13	Integratie en maatschappelijke samenhang						
	Uitgaven	126,9	123,2	121,9	122,6	113,6	112,6
	Ontvangsten	2,8	1,0	0,8	0,6	0,2	
96	Apparaat						
	Uitgaven	261,2	277,2	227,9	223,1	215,1	214,9
	Ontvangsten	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
97	Aflopende regelingen						
	Ontvangsten	0,0					
98	Algemeen						
	Uitgaven	42,3	46,3	47,4	42,6	42,4	47,6
	Ontvangsten	3,9					
99	Nominaal en onvoorzien						
	Uitgaven	4,9	19,4	42,2	66,5	84,6	90,9

Artikel 2 Bijstand, toeslagenwet en Sociale werkvoorziening

Vanaf 2015 maakt het gebundeld participatiebudget onderdeel uit van de integratie-uitkering sociaal domein. Hierdoor dalen de uitgaven op dit artikel van 2014 op 2015 met ongeveer 3 mld. De ontwikkeling van de resterende uitgaven wordt verklaard door een aantal factoren. De uitgaven aan de participatiewetuitkering dalen van 2014 op 2015 met name door de verwachte daling van de werkloosheid en de doorwerking daarvan op het aantal participatiewetuitkeringen. Ook treedt in 2015 een

Horizontale Toelichting

aantal wetwijzigingen in de WWB in werking, waaronder de wet «maatregelen WWB» en de Participatiewet. Ook het wetsvoorstel kindregelingen treedt in 2015 in werking en heeft een effect op de bijstandsuitgaven. Meerjarig lopen de uitgaven van de participatiewet op. Deze stijging hangt samen met de invoering van de eerder genoemde wetwijzigingen vanaf 2015. Dit verklaart de stijging in de uitgaven vanaf 2016. Tot slot is een deel van het budget voor de sectorplannen (600 miljoen in totaal) van 2014 en 2015 overgeheveld naar 2016 en 2017 vanwege een derde tranche en een andere liquiditeitsbehoefte van de plannen uit de eerste en tweede tranche.

Artikel 4 Jonggehandicapten

De afgelopen jaren stegen de uitkeringslasten voor de Wajong jaarlijks fors. Dit was met name het gevolg van de instroom die elk jaar een stuk hoger lag dan de uitstroom. De verwachting is dat de instroom in 2015 aanzienlijk daalt in verband met de maatregelen uit de Participatiewet. De instroom zal immers alleen nog bestaan uit mensen die duurzaam geen arbeidsmogelijkheden hebben. De instroom en uitstroom zullen daardoor ongeveer aan elkaar gelijk zijn. De verwachte uitgaven voor 2015 zijn nog wel hoger dan voor 2014 vanwege een stijgende gemiddelde uitkeringshoogte.

Artikel 7 Kinderopvang

De uitgaven aan kinderopvangtoeslag stijgen vanaf 2015 licht. Dit wordt voornamelijk verklaard doordat het aantal kinderen in de buitenschoolse opvang naar verwachting toeneemt en door een daling in de werkloosheid.

Artikel 10 Tegemoetkoming ouders

Bij de kinderbijslag neemt het aantal kinderen met recht op kinderbijslag in de komende jaren af door demografische ontwikkelingen. De uitgaven aan de kinderbijslag dalen hierdoor na 2015 licht.

De uitgaven aan het kindgebonden budget verdubbelen in de periode 2013–2015. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de introductie van de alleenstaande ouderkop. Bovendien worden de bedragen voor het eerste en tweede kind verhoogd. De stijging van de uitgaven wordt vanaf 2015 getemperd doordat de inkomensgrens (waaronder recht is op kindgebonden budget) van de WKB wordt geharmoniseerd met die van de zorgtoeslag.

Artikel 12 Rijksbijdragen sociale fondsen

De grootste onderliggende post betreft de rijksbijdrage aan het ouderdomsfonds. Vanaf 2016 wordt de inkomensondersteuning AOW opgenomen in de rijksbijdrage ouderdomsfonds. Hierdoor stijgen de uitgaven met ongeveer 1 miljard. De oploop van de rijksbijdrage ouderdomsfonds na 2016 is minder sterk dan in eerdere begrotingen, omdat de uitkeringslasten AOW vanaf 2015 niet meer toenemen.

Premiegefinancierde Sociale Zekerheid

Sociale Verzekeringen bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		55.436,2	57.163,6	57.842,8	58.302,9	58.942,0	59.344,2
totaal niet-belastingontvangsten		397,0	428,4	433,3	437,9	442,6	447,3
3	Arbeidsongeschiktheid						
	Uitgaven	9.059,0	9.066,7	9.207,5	9.355,8	9.505,4	9.711,0
5	Werkloosheid						
	Uitgaven	7.406,4	7.640,0	7.548,7	7.547,6	7.541,8	7.242,0
	Ontvangsten	397,0	428,4	433,3	437,9	442,6	447,3
6	Ziekte en zwangerschap						
	Uitgaven	2.685,2	2.647,4	2.671,9	2.696,8	2.729,2	2.756,9
8	Oudedagsvoorziening						
	Uitgaven	34.016,6	35.778,3	36.442,8	36.814,2	37.305,0	37.777,6
9	Nabestaanden						
	Uitgaven	558,4	475,0	450,1	438,9	426,1	416,1
11	Uitvoeringskosten						
	Uitgaven	1.710,5	1.556,2	1.521,7	1.449,6	1.434,7	1.440,6

Artikel 3 Arbeidsongeschiktheid

De komende jaren stijgen de uitkeringslasten WIA inclusief de lasten voor eigenrisicodragers. Dit is een gevolg van het feit dat de WIA een relatief nieuwe regeling is die nog niet het structurele niveau heeft bereikt. De hogere AOW-leeftijd heeft als gevolg dat WIA-uitkeringen langer doorlopen.

In de WAO is alleen nog nieuwe instroom door herleving van uitkeringen. Er worden dan ook nauwelijks nog nieuwe WAO-uitkeringen toegekend. Tegelijkertijd worden er in 2015 29.000 uitkeringen beëindigd. Hierdoor dalen de uitkeringslasten WAO. In latere jaren gaat de daling van de uitkeringslasten minder snel dan in 2015. Dit komt vooral doordat WAO-uitkeringen langer doorlopen als gevolg van de verdere stijging van de AOW-leeftijd.

Artikel 5 Werkloosheid

Na een verdere stijging in 2014 zal de werkloosheid in 2015 naar verwachting lager uitkomen dan in het jaar ervoor. De daling van de werkloosheid leidt tot een daling van het volume WW-uitkeringen, hoewel dit effect in 2015 nog gering zal zijn. Dit volume-effect wordt naar verwachting gecompenseerd door een eenmalige stijging in de gemiddelde jaaruitkering. De effecten van de wet Werk en Zekerheid groeien vanaf 2016 geleidelijk in. Vanwege de versnelde invoering van inkomensverrekening en de aanpassing passende arbeid geldt dat deze in 2015 naar verwachting al tot een lichte daling van uitkeringslasten leiden. Ook de intensivering van de handhaving passende arbeid leidt naar verwachting tot een daling van de WW-uitkeringslasten in 2015.

De ontvangsten van overheidswerkgevers stijgen naar verwachting ten opzichte van 2014 als gevolg van taakstellingen bij de overheid.

Artikel 6 Ziekte en zwangerschap

De ZW-uitkeringslasten van de bij het UWV-verzekerde populatie nemen in 2015 af vanwege een daling van het uitkeringsvolume bij uitzendkrachten en personen met een contract dat afloopt tijdens ziekte. Deze daling komt door een stijging van het aantal eigenrisicodragers onder werkgevers van deze vangnetgroepen. Daarnaast dalen de

Horizontale Toelichting

ZW-uitkeringslasten als gevolg van maatregelen uit de Wet beperking ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid vangnetters, zoals de keuring op algemeen geaccepteerde arbeid na afloop van het eerste ziektejaar.

Tot nu toe werden de uitgaven aan uitkeringen van eigenrisicodragers apart bijgeschat. Aangezien steeds meer werkgevers er voor kiezen om eigenrisicodrager te worden en de bijschatting daardoor problematischer is geworden, zijn de uitgaven aan uitkeringen eigenrisicodragers uit het kader SZA gehaald.

De uitkeringslasten voor de WAZO laten een stijging zien. De stijging hangt samen met de CBS-prognose dat het aantal geboorten de komende jaren toeneemt.

Artikel 8 Oudedagsvoorziening

De stijging van de uitgaven wordt verklaard door een aantal factoren. Ten eerste neemt het AOW-volume de komende jaren toe als gevolg van de stijgende levensverwachting en de vergrijzing. Ten tweede wordt per 1 januari 2015 de Inkomensondersteuning AOW ingevoerd waardoor de premiegefinancierde uitgaven met ongeveer 900 mln. toenemen. Daarnaast zijn de AOW-uitgaven inclusief de geraamde loon- en prijsontwikkeling.

Door de stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd sinds 2013 en de versnelling van deze verhoging vanaf 2016 wordt de toename enigszins afgevlakt. De uitkeringslasten AOW stijgen tot 2016 als gevolg van de toename van het volume. Vanaf 2017 dalen de uitkeringslasten doordat er vanaf 1 april 2015 geen nieuwe instroom in de AOW-partnertoeslag mogelijk is (waardoor het aantal personen met partnertoeslag vanaf 2015 snel afneemt) en doordat de stijging van het volume afvlakt.

Artikel 9 Nabestaanden

De uitkeringslasten Anw dalen voornamelijk omdat de groep Anw-gerechtigden die voor 1950 geboren is, en daar hun recht op Anw aan ontleent, bij het bereiken van de AOW-leeftijd de Anw verlaat. Deze groep is volledig uitgestroomd op 1 april 2015. Ook de groep mensen die bij inwerkingtreding van de huidige Anw al recht had op diens voorganger, de Algemene Weduwen- en Wezenwet, stroomt de komende jaren grotendeels uit vanwege het bereiken van de AOW-leeftijd. De aanvulling van 20% van het minimumloon voor nabestaanden met kind wordt vervangen door een alleenstaande ouderkop in het kindgebonden budget. Hierdoor dalen de uitkeringslasten Anw in 2015 met 27 mln. en structureel met 25 mln.

Artikel 11 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten van het UWV en de SVB wijzigen in de loop der jaren als gevolg van beleidswijzigingen en als gevolg van volumeontwikkelingen in de onderscheiden wetten.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	15.051,4	14.580,8	14.792,9	14.954,8	14.841,1	14.742,8
totaal niet-belastingontvangsten	125,9	82,7	150,7	72,7	72,7	72,7
1 Volksgezondheid						
Uitgaven	486,5	642,1	640,9	644,9	651,0	658,8
Ontvangsten	11,0	11,0	10,9	10,9	10,9	10,9
2 Curatieve Zorg						
Uitgaven	2.723,7	4.660,9	4.326,2	3.969,2	3.717,3	3.391,2
Ontvangsten	55,9	45,9	36,0	36,0	36,0	36,0
3 Maatschappelijke Ondersteuning en Langdurige Zorg						
Uitgaven	4.588,3	3.578,2	3.692,8	3.891,9	4.099,3	4.319,7
Ontvangsten	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
4 Zorgbreed Beleid						
Uitgaven	735,1	779,7	756,0	753,7	753,3	761,9
Ontvangsten	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9
5 Jeugd						
Uitgaven	1.550,7	209,1	169,6	150,4	96,5	104,1
Ontvangsten	4,5	4,5	82,5	4,5	4,5	4,5
6 Sport en Bewegen						
Uitgaven	70,5	126,6	129,3	131,9	129,4	129,4
Ontvangsten	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
7 Oorlogsgetroffenen en Herinneringen Tweede Wereldoorlog						
Uitgaven	327,8	309,0	290,1	272,4	256,8	241,2
Ontvangsten	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
8 Tegemoetkoming Specifieke Kosten						
Uitgaven	4.271,9	4.068,5	4.540,8	4.917,7	4.917,7	4.916,9
9 Algemeen						
Uitgaven	34,6	24,3	21,6	18,1	16,7	16,7
10 Apparaatsuitgaven						
Uitgaven	294,3	229,1	222,2	219,8	217,9	217,5
Ontvangsten	36,3	5,4	5,4	5,4	5,4	5,4
11 Nominaal en Onvoorzien						
Uitgaven	- 32,1	- 46,6	3,4	- 15,1	- 14,9	- 14,7
Ontvangsten	7,3	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0

Artikel 1 Volksgezondheid

De stijging van de uitgaven in 2015 en verder ten opzichte van 2014 voor gezondheidsbescherming, ziektepreventie en gezondheidsbevordering op artikel Volksgezondheid wordt verklaard door de overheveling van het Rijksvaccinatieprogramma van het begrotingskader Zorg naar de rijksbegroting in enge zin.

Artikel 2 Curatieve zorg

De stijging van uitgaven op dit artikel wordt grotendeels verklaard door de invoering van de rijksbijdrage aan het Zorgverzekeringsfonds (ZVF) die vanaf 2015 voor 4 jaar is afgesproken om het effect van de overhevelingen naar de ZVW in het kader van de Hervorming Langdurige Zorg op de premie te dempen. Deze rijksbijdrage heeft een afnemend verloop tot en met 2018. Aan de verdere stijging van de uitgaven op dit artikel ligt met name de toename van de Rijksbijdrage 18- als gevolg van de verwachte ontwikkeling van de nominale premie ten grondslag.

Artikel 3 Maatschappelijke Ondersteuning en Langdurige Zorg

Dit artikel neemt aan de uitgavenkant toe door een stijging van de rijksbijdrage in kosten van kortingen in de AWBZ. De hoogte van deze rijksbijdrage hangt o.a. samen met de ontwikkeling van verschillende

Horizontale Toelichting

tarieven in de inkomstenbelasting die leiden tot wijzigingen in de ontvangsten in het AWBZ-fonds, waar deze rijksbijdrage voor compenseert.

Artikel 4 Zorgbreed Beleid

De uitgaven op dit artikel laten in deze periode gemiddeld een beperkte groei zien.

Artikel 5 Jeugd

Dit artikel kent een forse daling van het budget na 2014. Dit wordt veroorzaakt door de overheveling van de middelen naar het gemeentefonds in het kader van de decentralisatie van de jeugdhulp. In de jaren 2015, 2016 en 2017 is het budget hoger dan latere jaren doordat er extra middelen beschikbaar zijn voor transitiekosten. De hoge ontvangsten in 2016 worden veroorzaakt door het afkomen van middelen bij de provincies die bestemd zijn voor jeugd.

Artikel 6 Sport en Bewegen

Het verschil tussen 2014 en latere jaren op dit artikel is grotendeels te verklaren door de jaarlijkse storting in het gemeentefonds voor buurt-sportcoaches. Dit vindt plaats lopende het begrotingsjaar.

Artikel 7 Oorlogsgetroffenen en Herinneringen Tweede Wereldoorlog

Door demografische ontwikkelingen neemt het aantal verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen WOI gestaag af, waardoor de uitgaven aan pensioenen en uitkeringen op dit artikel een dalende trend vertoont.

Artikel 8 Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten

Op dit artikel nemen de uitgaven af als gevolg de regeerakkoordmaatregel om de Wtcg af te schaffen. De toename vanaf 2016 is het gevolg van de ontwikkeling van de zorgpremie. Deze toename wordt wel beperkt door de maatregelen uit het aanvullend pakket met betrekking tot de zorgtoeslag.

Artikel 9 Algemeen

De piek in het jaar 2014 op dit artikel is terug te voeren op het aanvullen van het eigen vermogen van het RIVM en de middelen die beschikbaar zijn gekomen voor projectdirectie ALT (Anthony van Leeuwenhoek).

Artikel 10 Apparaatsuitgaven

Dit artikel vertoont een daling van de uitgaven, die vooral samenhangt met een reductie van de uitgaven aan personeel en materieel. De piek in de uitgaven en ontvangsten in 2014 wordt veroorzaakt door desalderingen ten behoeve van de projectdirectie ALT.

Artikel 11 Nominaal en Onvoorzien

Het verloop op dit artikel wordt grotendeels verklaard door aanpassing van de taakstellende onderuitputting die VWS aanhoudt en die een sluitpost van de begroting vormt.

Premiegefinancierde Zorg

Premiegefinancierd Budgettair Kader Zorg bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	69.159,5	63.821,1	66.299,6	67.944,8	71.110,1	74.640,1
totaal niet-belastingontvangsten	5.110,1	4.955,0	5.071,8	5.138,0	5.261,0	5.462,9
11 Zorgverzekeringswet						
Uitgaven	41.052,0	44.364,4	47.151,7	48.633,8	51.209,4	53.801,2
Ontvangsten	3.125,1	3.217,7	3.395,8	3.486,1	3.605,8	3.747,8
12 Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten						
Uitgaven	28.107,5	19.456,7	19.147,9	19.311,0	19.900,7	20.838,9
Ontvangsten	1.985,0	1.737,3	1.676,0	1.651,9	1.655,2	1.715,0

Het premiegefinancierde deel van het Budgettair Kader Zorg vertoont van 2014 naar 2015 veel structurele verschuivingen en een per saldo daling vanwege de hervorming van de langdurige zorg (HLZ) en de decentralisatie van de jeugdzorg. Op het Gemeentefonds vindt er een overeenkomstige uitgavenstijging plaats vanwege de overgehevelde budgetten.

Artikel 11 Zorgverzekeringswet

De uitgaven onder de Zorgverzekeringswet (Zvw) tonen vanaf 2014 een aanzienlijke stijging. De uitgavenstijging in 2015 wordt met name veroorzaakt door de overheveling van de wijkverpleegkundige zorg van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) naar de Zvw. Ook de overheveling van de langdurige ggz (verblijf tot 3 jaar) uit de AWBZ naar de Zvw leidt tot een stijging van de Zvw-uitgaven. Naast de verschuivingen, is er ook een onderliggende groei. Deze stijging wordt aan de volumekant met name veroorzaakt door factoren zoals demografie, technologische ontwikkeling in combinatie met open pakketinstroom en epidemiologie. In de meerjarenraming is het dempende effect van de gesloten hoofdlijnaakkoorden 2013 en het succesvolle preferentiebeleid bij de geneesmiddelen zichtbaar. Aangezien de hoofdlijnaakkoorden tot en met 2017 gelden, wordt voor de extrapolatiejaren 2018 en 2019 verondersteld dat de bij de MLT geraamde oploep in de groei doorzet, wat de grote uitgavenstijging in die jaren verklaart. Daarnaast is er gedurende de hele gepresenteerde periode sprake van nominale groei.

Artikel 12 Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten

De uitgaven voor de AWBZ worden met name gekenmerkt door een flinke neerwaartse sprong van 2014 op 2015 als gevolg van de overhevelingen in het kader van de hervorming van de langdurige zorg (HLZ): begeleiding, dagbesteding en jeugdzorg naar gemeenten en de wijkverpleegkundige zorg naar de Zvw.

Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking

XVII Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven						
totaal niet-belastingontvangsten	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7	13,4
5 Versterkte kaders voor ontwikkeling Ontvangsten	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7	13,4

Relatie begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)
De begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking bestaat niet enkel uit HGIS uitgaven, maar uit HGIS *en* niet-HGIS ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden elders toegelicht. De niet-HGIS ontvangsten worden hieronder toegelicht.

Artikel 5 Versterkte kaders voor ontwikkeling

De dalende ontvangsten betreffen rente-inkomsten en restituties uit in het verleden aangegane NIO leningen. De in het verleden verstrekte leningen worden afbeheerd en lopen tot uiterlijk 2038. Tot die tijd worden de (dalende) ontvangsten uit rente en restituties verantwoord op de begroting van BH&OS.

Wonen & Rijksdienst

XVIII Wonen & Rijksdienst bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	3.502,2	3.603,1	3.705,2	3.872,6	4.227,4	4.393,4
totaal niet-belastingontvangsten	619,6	621,4	626,6	648,3	648,8	649,0
11 Woningmarkt						
Uitgaven	3.141,8	3.335,4	3.499,8	3.676,7	3.835,3	4.000,7
Ontvangsten	490,3	501,1	507,9	510,0	510,5	510,7
12 Woonomgeving en bouw						
Uitgaven	177,2	101,6	41,0	34,7	231,9	232,9
Ontvangsten	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
13 Kwaliteit Rijksdienst						
Uitgaven	28,3	18,3	18,0	17,7	17,5	17,5
Ontvangsten	7,3					
16 Uitvoering rijksvastgoedbeleid						
Uitgaven	154,9	147,7	146,4	143,5	142,7	142,3
Ontvangsten	121,8	120,2	118,6	138,2	138,2	138,2

Artikel 11 Woningmarkt

Het budget huurtoeslag neemt toe, met name doordat de boveninflatoire huurverhogingen tot hogere huurtoeslaguitgaven leiden en doordat de huurtoeslag in nominale prijzen wordt gepresenteerd.

Artikel 12 Woonomgeving en bouw

Dit artikel toont incidenteel hogere uitgaven voor de jaren 2014 en 2015. In het Woonakkoord is overeengekomen om een Revolverend Fonds Energiebesparing Gebouwde Omgeving te vormen. In 2014 is 135 mln. beschikbaar voor dit fonds. Omdat de start van het fonds in 2013 is vertraagd, schuift de in 2013 gereserveerde 50 mln. door naar 2015. Conform afspraken binnen het Energieakkoord voor duurzame groei is daarnaast in de jaren 2018 en 2019 totaal 400 mln. beschikbaar voor de stimulering van energiebesparende projecten binnen de huursector.

Artikel 13 Kwaliteit Rijksdienst

De middelen voor het verbeteren van de kwaliteit van de Rijksdienst worden besteed aan arbeidsmarktprojecten via het A&O-fonds, het realiseren van in-, door- en uitstroom van rijksambtenaren, betere aan bedrijfsvoering gerelateerde ICT, professioneel en verantwoord inkopen en rijksbrede arbeidsmarktcommunicatie. De daling van 2014 op 2015 wordt veroorzaakt door incidentele departementale bijdragen aan de ICBR in 2014 en door een desaldering a 7,3 mln. Deze desaldering wordt veroorzaakt doordat Logius en SSC-ICT het surplus aan eigen vermogen van respectievelijk 4,9 mln. en 2,5 mln. hebben teruggegeven aan de eigenaar. De eigenaar heeft de middelen van Logius ingezet voor de dekking van de incidentele lasten van de digitale infrastructuur. De eigenaar moet in overleg met het opdrachtgevend beraad een besluit nemen over de aanwending van de vrij gekomen middelen van SSC-ICT. De daling in de periode 2015–2018 wordt vooral veroorzaakt doordat in kader van de taakstelling het budget voor arbeidsmarktcommunicatie is verlaagd.

Horizontale Toelichting

Artikel 16 Uitvoering Rijksvastgoedbeleid

De uitgaven voor het Rijksvastgoedbeleid dalen vanwege de invulling van taakstellingen uit het regeerakkoord Rutte I en Rutte II. Vanaf 2017 stijgen de ontvangsten substantieel door de toenemende opbrengsten uit de veilingen van benzinestations.

Gemeentefonds

B Gemeentefonds bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	18.714,5	27.272,7	27.036,0	26.508,0	26.317,7	26.174,8
totaal niet-belastingontvangsten	0,1					
1 Gemeentefonds Uitgaven						
2 Apparaat Uitgaven	25,4	61,1	25,0	25,3	24,3	24,3
Ontvangsten	0,1					
3 Programma Uitgaven	18.716,1	16.925,2	16.790,5	16.641,9	16.595,5	16.541,5
4 Integratie-uitkering sociaal Domein Uitgaven		10.286,5	10.220,5	9.840,8	9.698,0	9.609,1

Artikel 2 Apparaat

Dit artikel heeft voornamelijk betrekking op bijdragen aan de VNG en het daaraan gelieerde Kwaliteitsinstituut van Nederlandse Gemeenten (KING). Deze apparaatsuitgaven worden verantwoord op de departementale begrotingen. De bijdragen aan de VNG stijgen in 2015 in verband met de decentralisaties in het sociaal domein.

Artikel 3 Programma en Artikel 4 Deelfonds sociaal Domein

De daling in de programma uitgaven (artikel 3) wordt verklaard door maatregelen uit het regeerakkoord Rutte II en het financieel akkoord uit januari 2013. Verder zijn er per 2015 middelen overgeheveld naar het gemeentefonds (in de integratie-uitkering sociaal domein) als gevolg van de decentralisaties van de jeugdzorg, de langdurige zorg en de participatiewet. Deze middelen staan op (het nieuwe) artikel 4. De daling in dit budget hangt voornamelijk samen met de maatregelen met betrekking tot de sociale werkvoorziening uit het Regeerakkoord.

Horizontale Toelichting

Provinciefonds

C Provinciefonds bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	1.277,4	952,2	1.123,4	1.126,9	1.011,1	1.006,1
totaal niet-belastingontvangsten						
1 Provinciefonds Uitgaven	1.277,4	952,2	1.123,4	1.126,9	1.011,1	1.006,1

De daling in de uitgaven wordt verklaard door maatregelen uit het regeerakkoord Rutte II en het financieel akkoord uit januari 2013.

Daarnaast wordt de daling tussen 2014 en 2015 veroorzaakt door het feit dat het bedrag voor 2015 van de decentralisatie-uitkeringen Bodemsanering nog niet bekend is en de decentralisatie-uitkering Stedelijke vernieuwing in 2014 afloopt. Dat het bedrag in 2016 weer hoger ligt, hangt samen met het kasritme waarmee de extra middelen voor natuur beschikbaar worden gesteld (100 mln. in 2014 en 2015, 300 mln. in 2016 en 2017, en 200 mln. in 2018 en 2019).

Infrastructuurfonds

A Infrastructuurfonds bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	6.149,0	6.163,1	5.911,0	6.350,1	5.847,8	6.059,3
totaal niet-belastingontvangsten	6.161,2	6.163,1	5.911,0	6.350,1	5.847,8	6.059,3
12 Hoofdwegennet						
Uitgaven	2.419,4	2.294,0	1.935,6	2.421,5	2.152,3	2.745,9
Ontvangsten	141,0	533,7	87,2	66,3	28,4	38,3
13 Spoorwegen						
Uitgaven	2.390,3	2.387,9	2.464,5	2.238,6	2.207,1	1.933,7
Ontvangsten	120,9	232,7	177,2	193,6	192,8	204,5
14 Regionaal, lokale infra						
Uitgaven	172,2	181,4	273,9	348,4	341,7	248,4
Ontvangsten	0,6					
15 Hoofdvaarwegennet						
Uitgaven	884,3	883,4	741,8	692,8	638,6	630,9
Ontvangsten	54,5	27,0	15,4	14,5		
17 Megaprojecten Verkeer en Vervoer						
Uitgaven	40,7	143,7	165,0	341,5	350,9	327,4
Ontvangsten	2,0	40,3	24,9	35,3	32,4	55,9
18 Overige uitgaven en ontvangsten						
Uitgaven	242,1	272,6	330,2	307,2	157,3	173,0
Ontvangsten						18,3
19 Bijdrage andere begrotingen Rijk						
Ontvangsten	5.842,2	5.329,4	5.606,4	6.040,4	5.594,2	5.742,3

Artikel 12 Hoofdwegennet

De uitgaven binnen dit artikel kennen na de kasschuiven bij Voorjaarsnota 2014 en Miljoenennota 2015 een licht fluctuerend verloop. Dit verloop hangt samen met de planning van de uitgaven van de diverse aanlegprojecten (zowel realisatie als verkenningen en planuitwerkingen) in de komende jaren. In 2015 staan relatief hoge ontvangsten geraamd. Deze hebben voornamelijk betrekking op bijdragen van de regio voor A1 Apeldoorn-Azelo en A12/A15 Ressen-Oudbroeken (ViA15). Deze begrote ontvangsten zijn in lijn met de afgesproken bestuursovereenkomsten.

Artikel 13 Spoorwegen

De uitgaven op artikel 13 zijn bestemd voor de aanleg en het beheer en de vervanging van de spoorwegen. Vanaf 2017 is er een dalende trend zichtbaar. Deze daling wordt verklaard door een kleiner aanlegprogramma doordat enkele grote aanlegprojecten worden afgerond, waaronder PHS DSSU (realisatie in 2015), OV-terminal Utrecht Centraal en OV SAAL Korte Termijn (beide realisatie in 2016).

Artikel 14 Regionale en lokale infra

De uitgaven op artikel 14 hangen samen met grote projecten die regionale overheden aanleggen, zoals de Parallelstructuur Gouwe, HOV-net Zuid-Holland noord en de Tram naar de Uithof. De fluctuaties binnen het artikel is groot, door de planning van deze grote regionale projecten. Daarnaast wordt het Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL), waaronder de «concrete bereikbaarheidsprojecten», zoals de Bereikbaarheid Leeuwarden en Bereikbaarheid Assen, uit dit artikel gefinancierd.

Horizontale Toelichting

Artikel 15 Hoofdvaarwegennet

In artikel 15 worden fluctuaties in de uitgaven voornamelijk bepaald door het verloop van de aanlegprojecten Maasroute en de Zuid-Willemsvaart. Deze zitten momenteel in de realisatiefase. Ook de ontvangsten hebben met deze projecten te maken.

Artikel 17 Megaprojecten Verkeer en Vervoer

De budgetten op artikel Megaprojecten Verkeer en Vervoer (art. 17) lopen sterk op omdat de het project «ERTMS landelijke invoer» door de Tweede Kamer is aangewezen als een groot project. Hierbij heeft de Tweede Kamer het verzoek gedaan om de verantwoording van dit grote aanlegproject te laten plaatsvinden op artikel 17 van het Infrastructuurfonds. Om deze reden zijn de budgetten bij Voorjaarsnota overgeboekt van artikel 13 naar artikel 17. Daarnaast zijn ook de budgetten voor het integrale project ZuidasDok overgeheveld naar artikel 17. Deze budgetten zijn afkomstig van artikel 12 (Hoofdwegennet) en artikel 13 (Spoorwegen). Hiermee worden alle budgetten voor het project ZuidasDok begroot en verantwoord op één artikel.

Artikel 18 Overige uitgaven en ontvangsten

De grootste uitgaven op artikel 18 hangen samen met de netwerkoeverstijgende apparaatskosten van RWS. Dit betreffen zowel de kosten die met de overhead van RWS gemoeid zijn als bepaalde onderdelen van Landelijke taken die een netwerkoeverstijgend karakter kennen. Er is een toename in het budget in de jaren 2015–2017 omdat in die jaren de middelen voor het vervolg van Beter Benutten ook op dit artikel zijn geraamd.

Artikel 19 Bijdrage andere begrotingen Rijk

Het artikel 19 betreft de voeding van het Infrastructuurfonds vanuit de begroting van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. De ramingen zijn onder andere afhankelijk van het verloop van de (aanleg)projecten.

Horizontale Toelichting

Diergezondheidsfonds

F Diergezondheidsfonds bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	20,2	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9
totaal niet-belastingontvangsten	10,9	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9
1 Bewaking en bestrijding van dierziekten						
Uitgaven	20,2	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9
Ontvangsten	10,9	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9

Op de begroting van het Diergezondheidsfonds (DGF) worden meerjarig de reguliere uitgaven voor bewaking en bestrijding van dierziekten opgenomen. Dekking vindt plaats door bijdragen van de sector via een heffing, de EU en het Rijk.

Accres Gemeentefonds

bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven			223,0	562,8	742,5	828,8	1.133,8
totaal niet-belastingontvangsten							
1	Accres gemeentefonds Uitgaven		104,9	394,7	547,9	621,5	883,9
2	Reservering BCF Uitgaven		118,1	168,1	194,6	207,3	250,0

Het accres van het gemeentefonds wordt berekend door de mutatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven als groeivoet te nemen over de grondslag, zijnde het gemeentefonds. De stijging van accresen wordt veroorzaakt door een stijging van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven.

Bijlage 9 van de Miljoenennota geeft de onderbouwing van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, en daarmee de onderbouwing van de jaarlijkse accresontwikkeling.

Met ingang van 2015 wordt de ontwikkeling van het BTW-compensatiefonds (BCF) gekoppeld aan de accrespercentages. Het BCF is een opneemregeling. Alle declaraties van gemeenten en provincies bij het BCF worden, wanneer voldaan aan declaratievoorwaarden, vergoed uit het BCF. Met de afspraak uit het financieel akkoord met VNG, IPO en UvW van 18 januari 2013 blijft dit het geval. Onderschrijdingen van het plafond worden gestort in het GF/PF. Overschrijdingen op het vastgestelde BCF-plafond worden verhaald op het GF/PF. Op dit moment wordt een onderschrijding van het afgesproken plafond geraamd en daarmee een storting in het GF met ingang van 2015.

Accres Provinciefonds

Accres Provinciefonds bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven			21,5	45,1	59,2	66,2	91,9
totaal niet-belastingontvangsten							
1	Accres provinciefonds						
	Uitgaven		7,7	25,5	36,5	41,9	59,1
2	Reservering BCF						
	Uitgaven		13,8	19,6	22,7	24,3	32,9

Het accres van het provinciefonds wordt berekend door de mutatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven als groeivoet te nemen over de grondslag, zijnde het provinciefonds. De stijging van accresen wordt veroorzaakt door een stijging van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven.

Bijlage 9 van de Miljoenennota geeft de onderbouwing van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, en daarmee de onderbouwing van de jaarlijkse accresontwikkeling.

Met ingang van 2015 wordt de ontwikkeling van het BTW-compensatiefonds (BCF) gekoppeld aan de accrespercentages. Het BCF is een openeinderegeling. Alle declaraties van gemeenten en provincies bij het BCF worden, wanneer voldaan aan de declaratievoorwaarden, vergoed uit het BCF. Met de afspraak uit het financieel akkoord met VNG, IPO en UvW van 18 januari 2013 blijft dit het geval. Overschrijdingen van het plafond worden gestort in het GF/PF. Overschrijdingen op het vastgestelde BCF-plafond worden verhaald op het GF/PF. Op dit moment wordt een overschrijding van het afgesproken plafond geraamd en daarmee een storting in het GF met ingang van 2015.

Horizontale Toelichting

BES-fonds

H BES-fonds bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	32,0	31,9	31,9	31,9	32,0	32,3
totaal niet-belastingontvangsten						
1 BES-fonds						
Uitgaven	32,0	31,9	31,9	31,9	32,0	32,3

Via het BES-fonds krijgen de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Caribisch Nederland) middelen toebedeeld om hun eilandelijke taken naar behoren uit te voeren.

Horizontale Toelichting

Deltafonds

J Deltafonds bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		1.213,4	1.374,6	1.275,8	1.161,0	1.055,2	1.007,6
totaal niet-belastingontvangsten		1.213,4	1.374,6	1.275,8	1.161,0	1.055,2	1.007,6
1	Investeren in waterveiligheid						
	Uitgaven	788,3	903,7	757,8	732,8	649,7	566,4
	Ontvangsten	136,6	246,0	206,7	189,9	171,7	171,4
2	Investeren in zoetwatervoorziening						
	Uitgaven	10,2	6,2	37,8	23,7	2,1	1,7
	Ontvangsten	0,2	4,0	4,9			
3	Beheer, Onderhoud en vervanging						
	Uitgaven	186,7	190,0	208,8	146,7	136,6	120,1
4	Experimenteren cf. art.111 Deltawet						
	Uitgaven	15,0	11,5	3,5			
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven						
	Uitgaven	213,2	216,3	223,3	216,3	226,0	265,5
	Ontvangsten	2,1					
6	Bijdrage ten laste van begroting Hoofdstuk XII						
	Ontvangsten	1.074,5	1.124,6	1.064,2	971,1	883,6	836,2
7	Investeren in Waterkwaliteit						
	Uitgaven		46,8	44,6	41,4	40,8	53,8

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

De jaarlijkse uitgaven op het artikel investeren in waterveiligheid variëren sterk. Het verloop hangt samen met de planning van de uitgaven van de diverse aanlegprojecten (zowel realisatie als verkenningen en planuitwerkingen) in de komende jaren. Op dit artikel worden de uitgaven gedaan voor de projecten binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma en Ruimte voor de Rivier.

Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorzieningen

De fluctuatie in het budget wordt hoofdzakelijk verklaard door de geprogrammeerde uitgaven (kasritme) voor het project Haringvliet de Kier en de bijdrage aan het herstel van de oude loop van de Roode Vaart.

Artikel 3 Beheer, onderhoud en vervanging

De budgetten voor beheer, onderhoud en vervanging lopen op tot 2016 om vervolgens weer te dalen. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de afronding van het programma Stroomlijn. Daarnaast zijn de middelen voor areaalgroei tot en met 2016 (huidige SLA-periode) beschikbaar, maar voor de doorwerking van het beheer en onderhoud in de jaren daarna nog niet in de juiste jaren. In de volgende begrotingen zal dit beschikbaar worden gemaakt.

Artikel 4 Experimenteren cf. art.111 Deltawet

Het enige project dat op dit artikel is geprogrammeerd is Marker Wadden. De huidige budgetten geven dus de uitgaven weer van dit project.

Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

Het budget kent een relatief vlak verloop. De stijging in 2019 wordt verklaard door de hogere (nog niet concreet ingezette) investeringsruimte in dat jaar. Bij besluitvorming over de concrete aanwending van deze middelen worden deze overgeheveld naar het relevante artikel op het Deltafonds, vanwaar ze daadwerkelijk uitgegeven en verantwoord worden.

Horizontale Toelichting

Artikel 6 Bijdrage ten laste van begroting hoofdstuk XII

Dit artikel betreft de voeding van het Deltafonds vanuit de begroting van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. De ramingen zijn onder andere afhankelijk van het verloop van de (aanleg)projecten en kosten voor beheer, onderhoud en vervanging.

Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit

Op dit nieuwe artikel worden op grond van het amendement-Jacobi (Kamerstukken II, 2012–2013, **33 503, nr. 8**) met ingang van 1 januari 2015 de uitgaven op het gebied van waterkwaliteit verantwoord. Het betreft de uitgaven voor het «Verbeterprogramma Rijkswateren» van hoofdstuk 12 artikel 12, welke vanaf 2019 worden geëxtrapoleerd tot en met 2027, het jaar waarin het programma ten behoeve van de Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt afgerond.

Prijsbijstelling

Prijsbijstelling bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven			520,1	1.075,2	1.516,5	1.946,2	2.391,4
totaal niet-belastingontvangsten							
1	Rijksbegroting in enge zin						
	Uitgaven		456,2	969,2	1.344,6	1.715,3	2.104,4
2	SZA						
	Uitgaven		5,4	11,7	17,0	22,1	27,6
3	ZORG						
	Uitgaven		2,5	6,1	12,0	15,4	19,0
4	Niet-relevant						
	Uitgaven		45,0	88,2	142,8	193,3	240,5

Op de aanvullende post Prijsbijstelling worden de middelen gereserveerd die worden gebruikt om de prijsgevoelige uitgaven op de diverse begrotingen te compenseren voor de prijsontwikkeling. Deze compensatie wordt jaarlijks van deze aanvullende post overgeboekt naar de departementale begrotingen. Op deze aanvullende post worden de tranches voor de prijsbijstelling voor de komende vijf jaar gereserveerd; dit verklaart de oploop in bovenstaande reeks.

Arbeidsvoorwaarden

Arbeidsvoorwaarden bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven			590,2	1.140,2	1.740,4	2.302,0	2.875,6
totaal niet-belastingontvangsten							
1	arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn RB-eng Uitgaven		561,9	1.079,5	1.643,3	2.175,7	2.723,5
2	arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn SZ Uitgaven		23,1	49,5	74,9	98,2	120,7
3	arbeidsvoorwaardenruimte ijklijn Z Uitgaven		4,2	9,7	19,7	25,4	32,6
4	indexering rijksbijdragen Uitgaven		1,0	1,5	2,4	2,7	- 1,2

Op de aanvullende post Arbeidsvoorwaarden worden de middelen gereserveerd die nodig zijn om de loongevoelige uitgaven op de *Rijksbegroting, Sociale Zekerheid en Zorg* op het uitgavenpeil van het desbetreffende jaar te brengen. De oploop in de cijfers ontstaat doordat jaarlijks een structurele reservering wordt opgenomen teneinde de begrotingsuitgaven (zoals deze op de afzonderlijke begrotingen zijn opgenomen) van constante naar lopende prijzen te brengen. Bij de niet-kaderrelevante uitgaven (nr. 4) is de afloop in 2019 te verklaren door de gekozen financieringsconstructie van het vroegpensioen (UKW) voor militairen. De min wordt veroorzaakt door een lening die defensie vanaf dat jaar gaat terugbetalen. De lening is ingezet om de tijdelijke extra UKW lasten te financieren.

Horizontale Toelichting

Koppeling uitkeringen

Koppeling Uitkeringen bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven			115,9	305,4	513,1	701,8	867,2
totaal niet-belastingontvangsten				5,1	9,8	14,5	19,3
2	Bijstand, Toeslagenwet en WSW Uitgaven		58,2	119,7	169,1	201,3	212,4
3	Arbeidsongeschiktheid Uitgaven		0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
4	Jonggehandicapten Uitgaven		35,1	71,3	102,9	129,8	161,8
5	Werkloosheid Uitgaven		0,3	0,7	1,3	2,3	3,3
6	Ziekte en zwangerschap Uitgaven		0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
7	Kinderopvang Uitgaven		21,8	51,9	81,1	112,7	146,1
8	Oudedagsvoorziening Uitgaven		0,4	1,2	1,7	1,9	2,1
9	Nabestaanden Uitgaven		0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
10	Tegemoetkoming ouders Uitgaven			60,5	156,7	253,2	340,9
	Ontvangsten			5,1	9,8	14,5	19,3

Op de aanvullende post Koppeling Uitkeringen worden de uitgaven voor de indexering van de begrotingsgefinancierde sociale-zekerheidsuitgaven geraamd. De mutaties in uitgaven op de artikelen komen met name tot stand door aanpassingen van de WKA (Wet koppeling met afwijkingmogelijkheden)-index, door wijzigingen in prijsontwikkeling en door grondslageffecten bij de uitkeringen en programma-uitgaven. Aanpassing van de WKA-index en prijsontwikkeling vinden plaats op basis van CPB-cijfers. De uitgaven betreffen jaarlijkse tranches voor de komende vijf jaar, dit verklaart de oploop op de verschillende artikelen.

Aanvullende Post

Algemeen bedragen in miljoenen euro's		2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven		25,0	761,4	703,8	856,1	1.121,8	1.095,0
totaal niet-belastingontvangsten							
4	Eindejaarsmarge Uitgaven						
55	Diversen Uitgaven	25,0	741,2	401,2	317,2	317,2	317,2
92	RA B: Veiligheid Uitgaven					75,7	75,7
93	RA D: Onderwijs Uitgaven			292,5	477,8	678,0	651,2
94	RA E: Zorg Uitgaven		20,2	10,1	61,1	51,0	51,0

Op de aanvullende post Algemeen staan middelen waarvan op het moment van reservering de definitieve aanwending nog niet kan worden aangegeven. Daarnaast staat op de aanvullende post de in=uit-taakstelling op artikel 4 eindejaarsmarge.

Artikel 4 Eindejaarsmarge

De in=uit-taakstelling zorgt ervoor dat het uitkeren van de eindejaarsmarges aan departementen geen effect heeft op het EMU-saldo. De ramingstechnische veronderstelling is dat de onderuitputting van het voorgaande jaar zich ook zal voordoen in het lopende jaar. Aangezien de in=uit-taakstelling voor 2014 volledig is ingevuld, is artikel 4 leeg.

Artikel 55 Diversen

De stand op artikel 55 wordt hoofdzakelijk gevormd door een reservering voor het effect van ESA2010 op de EU afdrachten en middelen voor het Toekomstfonds.

Artikel 92 RA B: Veiligheid, Artikel 93 RA D: Onderwijs en Artikel 94 RA E: Zorg

Op artikelen 92, 93 en 94 staan de intensiveringsmiddelen uit het Regeerakkoord Rutte-Asscher die nog niet zijn uitgekeerd aan de verschillende departementale begrotingen.

Horizontale Toelichting

Homogene Groep Internationale Samenwerking

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal uitgaven	5.218,3	4.646,7	4.636,3	4.548,7	4.325,2	4.338,1
Totaal niet-belastingontvangsten	158,5	130,2	251,3	153,4	124,9	124,9
5. Buitenlandse Zaken						
Uitgaven	1.381,8	1.395,5	1.333,1	1.360,1	1.337,8	1.346,2
Ontvangsten	64,9	62,9	62,9	62,9	62,9	62,9
Artikel 1: Internationale rechtsorde en eerbiediging mensenrechten						
Uitgaven	112,6	111,7	111,5	110,2	109,7	109,7
Artikel 2: Veiligheid en stabiliteit						
Uitgaven	292,1	251,6	238,2	240,8	238,8	238,8
Ontvangsten	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Artikel 3: Europese Samenwerking						
Uitgaven	174,9	201,0	239,2	207,2	207,2	207,2
Ontvangsten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Artikel 4: Consulaire belangenbehartiging						
Uitgaven	52,1	53,2	50,0	42,4	44,4	44,4
Ontvangsten	42,1	42,1	42,1	42,1	42,1	42,1
Artikel 5: Geheim						
Uitgaven	0,0					
Artikel 6: Nominaal en onvoorzien						
Uitgaven	1,4	25,0	35,5	149,3	142,5	150,2
Artikel 7: Apparaat						
Uitgaven	748,5	752,9	658,7	610,2	595,2	595,9
Ontvangsten	21,4	19,4	19,4	19,4	19,4	19,4
6. Veiligheid en Justitie						
Uitgaven	51,7	43,9	44,7	32,9	32,4	32,4
7. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
Uitgaven	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
8. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap						
Uitgaven	64,6	63,9	63,9	58,8	58,8	58,8
9B. Financien						
Uitgaven	57,0	279,3	362,6	256,8	274,0	274,0
Ontvangsten	3,7					
10. Defensie						
Uitgaven	322,1	310,2	266,4	265,8	265,8	265,8
Ontvangsten	1,4	1,4	26,9	26,9	1,4	1,4
12. Infrastructuur en Milieu						
Uitgaven	24,1	19,7	20,6	18,5	18,5	18,5
13. Economische Zaken						
Uitgaven	58,5	53,5	46,8	45,8	45,8	45,8
15. Sociale Zaken en Werkgelegenheid						
Uitgaven	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
16. Volksgezondheid, Welzijn en Sport						
Uitgaven	5,5	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0

Horizontale Toelichting

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
17. Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking						
Uitgaven	3.251,9	2.475,2	2.492,5	2.504,3	2.286,4	2.291,0
Ontvangsten	88,6	65,9	161,6	63,6	60,6	60,6
1 Duurzame handel en investeringen						
Uitgaven	443,1	514,5	573,5	725,0	425,2	425,2
Ontvangsten	9,3	7,3	13,5	4,8	1,8	1,8
2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water						
Uitgaven	546,3	564,1	632,4	665,7	680,7	685,7
3 Sociale vooruitgang						
Uitgaven	1.016,1	943,9	846,8	730,5	735,5	735,5
4 Vrede en veiligheid voor ontwikkeling						
Uitgaven	1.049,7	394,6	394,6	394,6	404,6	414,6
Ontvangsten						
5 Versterkte kaders voor ontwikkeling						
Uitgaven	196,7	58,1	45,3	- 11,4	40,4	30,0
Ontvangsten	79,2	58,7	148,1	58,8	58,8	58,8

De *Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS)* is een aparte budgettaire constructie, waarin de uitgaven aan internationale samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavniveau van de HGIS wordt aangepast voor macro-economische ontwikkelingen.

Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt verantwoord via de begroting van *Buitenlandse Zaken* en de begroting voor *Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking*. Daarom wordt het verloop van de HGIS-uitgaven van deze twee begrotingen per artikel toegelicht. Voor de overige begrotingen wordt de toelichting per departement gepresenteerd.

5. Buitenlandse Zaken

Artikel 2 Veiligheid en Stabiliteit

Nederland zal in 2015 de 4e Internationale Cyber Security Conferentie organiseren. De organisatie van de conferentie ligt in handen van BZ en VenJ waardoor artikel 2 een stijging van de uitgaven voor 2014 en 2015 laat zien. Daarnaast wordt het budget voor bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband in 2014 verhoogd en voor latere jaren verlaagd. Enerzijds stijgt het budget in 2014 als gevolg van een overheveling vanuit het Budget Internationale Veiligheid (BIV) uit de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Anderzijds wordt het budget verlaagd door een overheveling naar het artikel voor goed bestuur en wederopbouw op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en een meerjarige verlaging van het stabiliteitsfonds als gevolg van de daling van het BNP.

Artikel 3 Europese Samenwerking

De verlaging in 2014 op artikel 3 is het gevolg van een lagere liquiditeitsbehoefte op de totale begroting van het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) voor 2014. Het Nederlands aandeel daalt daarmee evenredig. De hogere raming voor latere jaren is een aanpassing van de verwachte uitgaven voor 2015 en het opnemen van de liquiditeitsprognose voor EOF X voor de periode 2016–2018.

Horizontale Toelichting

Artikel 6 Nominaal en onvoorzien

Het budget op dit artikel loopt in de jaren iets op. Dit omdat het een parkeer- en verdeelartikel betreft. Prijscorrecties voor het non-ODA deel van de HGIS worden op dit artikel opgevangen.

Artikel 7 Apparaatsuitgaven

Dit artikel laat een daling in de uitgaven zien. Dit is het gevolg van de RA maatregelen A1 (rijksoverheid incl. ZBO's) en H89 (Reductie postennetwerk).

6. Veiligheid en Justitie

De daling van de uitgaven ten opzichte van 2014 wordt veroorzaakt door de bijdrage voor de Nuclear Security Summit (NSS) in 2014. Daarnaast dalen ook de bijdragen in de huisvestingskosten van Europol en Eurojust.

7. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De daling in HGIS uitgaven wordt veroorzaakt door een herverdeling van taken en bijbehorende HGIS gelden van het Ministerie van Binnenlandse Zaken naar het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

8. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

De HGIS uitgaven van OCW dalen. Dit is het gevolg van RA maatregel H85 (Ontwikkelingshulp). Zoals beschreven in de kamerbrief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013) wordt de ODA bijdrage aan kennisinstellingen op de begroting van OCW verlaagd.

9B. Financiën

De schommeling in de HGIS uitgaven is een gevolg van een herschikking tussen de begroting van Financiën en de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Om de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking te ontlasten wordt geschoven met betalingen aan de Wereldbank.

10. Defensie

Als gevolg van de overheveling van het Budget voor Internationale Veiligheid (BIV) naar de begroting van Defensie blijven de HGIS uitgaven op de Defensiebegroting op peil. De hogere uitgaven in 2014 en 2015 worden verklaard doordat in deze jaren middelen zijn toegevoegd aan het BIV in verband met de eindejaarsmarge 2013 en de additionele kosten voor de MINUSMA-missie (inzet containers en helikopters). De hogere ontvangsten in 2016 en 2017 worden verklaard doordat in deze jaren teruggaven worden verwacht vanuit de Verenigde Naties voor kosten die vanuit het BIV worden gemaakt voor de MINUSMA-missie in Mali.

12. Infrastructuur en Milieu

De daling van de uitgaven vanaf 2015 wordt met name verklaard door de afloop van het CO₂-reductieprogramma Clean Development Mechanism (CDM) en een daling van het attachébudget als gevolg van de RA maatregel H89 (Reductie postennetwerk).

13. Economische Zaken

De daling van de uitgaven vanaf 2015 wordt met name verklaard door de afloop van het CO₂-reductieprogramma Joint Implementation (JI) en een daling van het attachébudget als gevolg van de RA maatregel H89 (Reductie postennetwerk).

17. Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Artikel 1 Duurzame handel en investeringen

Dit artikel laat stijgende uitgaven zien t/m 2017. Dit is het gevolg van beleidskeuzes om, ondanks de bezuinigingsopgave voor ontwikkelingssamenwerking, tot een hogere financiële inzet t.a.v. het speerpunt versterkte private sector en een verbeterd investeringsklimaat in ontwikkelingslanden te komen door het oprichten van een Dutch Good Growth Fund (DGGF). Het kasritme van de storting in het fonds bedraagt: 100 mln. in 2014, 150 mln. in 2015 en 2016 en 300 mln. in 2017.

Artikel 2 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water

Dit artikel laat stijgende uitgaven zien. Zoals omschreven in de brief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013) neemt het budget op dit speerpunt toe in de periode 2014–2017.

Artikel 3 Sociale vooruitgang

Dit artikel laat per saldo dalende uitgaven zien. Dit is het gevolg van beleidskeuzes zoals omschreven in de kamerbrief *Wat de Wereld Verdient, een Nieuwe Agenda voor Hulp en Handel* (d.d. 5 april 2013). Binnen dit artikel stijgen de uitgaven op het speerpunt seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en een halt aan de verspreiding van HIV/Aids. Hier staat tegenover dat de uitgaven die niet tot de speerpunten behoren dalen. Het gaat om uitgaven met betrekking tot het maatschappelijk middenveld (MFS-II loopt af) en onderwijs- en onderzoeksactiviteiten.

Artikel 5 Versterkte kaders voor ontwikkeling

Dit betreft het parkeer- en verdeelartikel van de begroting voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Op dit artikel worden aanpassingen als gevolg van de bnp-ontwikkeling opgenomen.

Consolidatie

Consolidatie bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
totaal uitgaven	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5
totaal niet-belastingontvangsten	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5
1 Nog niet toegerekend						
Uitgaven	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5
Ontvangsten	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5

De post *Consolidatie* wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbeltellingen die ontstaan door het «bruto-boeken» van bijdragen. Het bruto-boeken houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt daarnaast de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Hierdoor wordt het rekenkundig niveau van de totale rijksuitgaven en de rijksontvangsten hoger dan het feitelijk niveau. Door de post *Consolidatie* wordt hiervoor gecorrigeerd. De hoogte van de post wordt in belangrijke mate bepaald door de bijdragen via de begrotingen van Infrastructuur & Milieu aan het Infrastructuurfonds en het Deltafonds.

10. Verticale Toelichting Miljoenennota 2015

De verticale toelichting bevat een cijfermatig overzicht voor alle begrotingen van budgettaire veranderingen die zich hebben voorgedaan in de uitgaven en niet-belastingontvangsten sinds de Ontwerpbegroting 2014. Dit overzicht bevat zodoende alle mutaties die hebben plaatsgevonden n.a.v. het Regeerakkoord en de hervorkaveling van de begrotingen en het aanvullend pakket. Dit sluit aan op de mutaties zoals gepresenteerd in de ontwerpbegrotingen van de departementen.

Per begroting wordt een cijfermatig overzicht gepresenteerd van de voornaamste mutaties, gevolgd door een toelichting hierop. Voor een meer gedetailleerde toelichting op de mutaties wordt verwezen naar de afzonderlijke suppletoire begrotingen.

De Verticale Toelichting onderscheidt drie categorieën mutaties:

1. mee- en tegenvallers;
2. beleidsmatige mutaties;
3. technische mutaties.

Alle overboekingen, desalderingen, statistische correcties en mutaties die niet tot een ijklijn behoren, zijn in de laatste categorie «technische mutaties» geclusterd. Overigens hebben sommige overboekingen en desalderingen wél een beleidsmatig karakter. Dit komt tot uitdrukking in de toelichtingen. Ingeval samenhangende mutaties in meerdere categorieën voorkomen, worden deze eenmaal toegelicht.

De totalen per begroting worden in eerste instantie gepresenteerd exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen. Door middel van een aansluitregel wordt het deel van de begroting dat onder HGIS valt, zichtbaar gemaakt. De veranderingen die optreden binnen het HGIS-deel van de begroting worden gepresenteerd en toegelicht in de verticale toelichting van alle HGIS-uitgaven. De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS.

De ondergrens is afhankelijk van de omvang van de begroting en verschilt voor de verschillende categorieën mutaties. De post diversen bevat de mutaties die onder de ondergrens vallen en wordt in beginsel alleen toegelicht indien zich bijzonderheden voordoen.

Verticale Toelichting

Samenvattend overzicht mutaties per begroting 2015

Bedragen in miljoenen euro's		Mutaties uitgaven 2015	Mutaties ontvangsten 2015
<i>Departementale begrotingen</i>			
I	De Koning	0	0
IIA	Staten Generaal	1	0
IIB	Hoge Colleges van Staat	2	0
III	Algemene Zaken	0	0
IV	Koninkrijksrelaties	3	5
V	Buitenlandse Zaken	- 1.463	- 293
VI	Veiligheid en Justitie	- 128	26
VII	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	105	- 50
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	1.653	- 6
IXA	Nationale Schuld	- 4.034	1.013
IXB	Financiën	- 1.417	- 1.482
X	Defensie	195	35
XII	Infrastructuur en Milieu	22	- 3
XIII	Economische Zaken	3	- 1.574
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	- 4.410	- 43
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	- 727	10
XVII	Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	0	0
XVIII	Wonen en Rijksdienst	155	27
<i>Overig</i>			
	Sociale Zekerheid	- 6.371	- 85
	Budgettair kader Zorg	- 3.045	- 418
	Gemeentefonds	10.460	0
	Provinciefonds	44	0
	Infrastructuurfonds	275	275
	Diergezondheidsfonds	11	11
	Accres Gemeentefonds/ provinciefonds	229	0
	BES fonds	- 1	0
	Deltafonds	70	70
	Prijsbijstelling	- 805	0
	Arbeidsvoorwaarden	- 271	0
	Koppeling Uitkeringen	- 116	0
	Aanvullende Post Algemeen	214	0
	Homogene Groep Internationale Samenwerking	- 57	- 6

Verticale Toelichting

De Koning

I DE KONING: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	40,0
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	40,1	40,1	40,1	40,1	40,0	40,0
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	40,1	40,1	40,1	40,1	40,0	40,0

I DE KONING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Diversen (mee- en tegenvallers en beleidsmatige mutaties)

De post diversen (beleidsmatige mutaties) bestaat hoofdzakelijk uit de jaarlijkse meerjarige bijstelling van de grondwettelijke uitkering krachtens de Wet financieel statuut van het koninklijk huis.

Verticale Toelichting

Staten-Generaal

IIA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	138,1	136,1	134,8	138,2	134,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	4,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
	4,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
Extrapolatie						134,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	5,6	0,8	0,8	0,8	0,8	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	143,7	136,9	135,6	139,0	135,7	134,2
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	143,7	136,9	135,6	139,0	135,7	134,2

IIA STATEN-GENERAAL: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						5,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2

Verticale Toelichting

Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	115,7	111,5	109,3	107,3	107,0	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,2	1,7	0,3	0,2	0,1	
Technische mutaties	2,2	1,7	0,3	0,2	0,1	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5	
Extrapolatie	2,0	0,5	0,5	0,5	0,5	107,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	4,5	2,3	0,8	0,7	0,7	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	120,2	113,8	110,1	108,1	107,7	107,7
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	120,2	113,8	110,1	108,1	107,7	107,7

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	5,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	5,9	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	5,9	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7

Verticale Toelichting

Algemene Zaken

III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	60,5	63,1	62,8	62,4	61,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	- 0,3	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
Extrapolatie						60,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,6	- 0,3	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	61,1	62,8	62,5	62,2	60,8	60,8
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	61,1	62,8	62,5	62,2	60,8	60,8

III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	
Technische mutaties	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	6,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	6,7	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	6,7	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6

Diversen (beleidsmatige en technische mutaties)

De post diversen (beleidsmatige mutaties) bestaat voornamelijk uit de eindejaarsmarge.

Verticale Toelichting

Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	256,8	256,2	240,1	275,7	257,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,2	2,0	0,7	0,0	0,0	
Technische mutaties	0,2	2,0	0,7	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	4,3	0,8	0,7	0,7	0,7	
Niet tot een ijklijn behorend						
Lopende inschrijving curaçao en st. maarten	165,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	169,4	0,8	0,7	0,7	0,7	114,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	169,5	2,7	1,4	0,7	0,7	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	426,3	258,9	241,5	276,4	258,5	114,2
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	426,3	258,9	241,5	276,4	258,5	114,2

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	32,2	31,8	31,8	31,8	31,8	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,0	4,0	4,0	4,0	4,0	
Beleidsmatige mutaties	2,0	4,0	4,0	4,0	4,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	
Technische mutaties	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	36,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	7,1	4,7	4,7	4,7	4,7	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	39,3	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	39,3	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5

Lopende inschrijving Curaçao en St. Maarten

De landen Curaçao en Sint Maarten hebben op grond van de rijkswet Financieel toezicht de mogelijkheid om via een lopende inschrijving met Nederland, leningen voor investeringen aan te gaan. De geldleningen waarop Nederland inschrijft dienen te voldoen aan de normen en criteria van de rijkswet, zoals een positief advies van het College financieel toezicht. Voor Curaçao is in 2014 een leenaanvraag van Naf 250 mln. (ca.

Verticale Toelichting

105 mln. euro) voor de bouw van een nieuw ziekenhuis ingewilligd. Voor Sint Maarten is een drietal leenverzoeken ingediend van totaal Naf 145,4 mln. (ca. 60,5 mln. euro) (TK 33 750 IV, nr. 42). Hierover is de Tweede Kamer op 16 mei jl. geïnformeerd. Op 2 juni 2014 is de inschrijving geëffectueerd. De niet-kaderrelevante uitgaven en uiteindelijke ontvangsten vallen onder begrotingshoofdstuk IV Koninkrijksrelaties.

Verticale Toelichting

Buitenlandse Zaken

V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	7.644,9	7.942,3	8.195,2	8.389,9	8.604,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eu-afrachten	374,1	- 1.463,3	- 513,6	- 754,2	- 693,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	374,1	- 1.463,3	- 513,6	- 754,2	- 693,0	8.120,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	374,1	- 1.463,3	- 513,6	- 754,2	- 693,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	8.019,0	6.479,0	7.681,6	7.635,7	7.911,2	8.120,2
Totaal Internationale samenwerking	1.381,8	1.395,5	1.333,1	1.360,1	1.337,8	1.346,2
Stand Miljoenennota 2015	9.400,8	7.874,5	9.014,8	8.995,9	9.249,0	9.466,4

V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	693,7	706,3	719,2	732,3	758,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Perceptiekostenvergoedingen	- 63,9	- 292,6	- 168,5	- 170,4	- 184,8	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	- 63,9	- 292,6	- 168,5	- 170,4	- 184,8	585,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 63,9	- 292,6	- 168,5	- 170,4	- 184,8	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	629,8	413,7	550,7	561,9	573,4	585,0
Totaal Internationale samenwerking	64,9	62,9	62,9	62,9	62,9	62,9
Stand Miljoenennota 2015	694,7	476,6	613,6	624,8	636,2	647,9

EU-afrachten

De mutatie betreft het saldo van een aantal bijstellingen t.a.v. de Nederlandse afdrachten aan de EU. In 2014 stijgt de Nederlandse afdracht aan de EU per saldo. De hogere afdracht is met name het gevolg van vertraging van de ratificering van het Eigen Middelen Besluit (EMB), waardoor Nederland de bedongen korting van 1 mld. voor 2014 naar verwachting pas in 2015 ontvangt. Dit verklaart ook de aanzienlijke meevaller in 2015. Daarnaast is een meerjarige neerwaartse bijstelling van de Nederlandse afdrachten aan de EU verwerkt. Dit omdat de Nederlandse economie minder sterk groeit dan het gemiddelde in Europa. Tot slot betreft het een beperkte neerwaartse bijstelling als gevolg van de vierde aanvullende begroting voor 2014. De aanvullende begroting betreft de aangepaste raming voor boetes en boeterentes en leidt tot een per saldo lagere afdracht voor Nederland.

Perceptiekostenvergoedingen

De daling van de ontvangsten hangt samen met de mutatie op de BTW afdracht en invoerrechten aan de uitgavenkant. Nederland ontvangt een deel van de afgedragen invoerrechten terug als perceptiekostenvergoeding.

Verticale Toelichting

Veiligheid en Justitie

VI VEILIGHEID EN JUSTITIE: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	11.759,3	11.517,7	11.300,4	11.006,3	10.894,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Asielzoekers	375,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Egalisatievordering rijkshuisvestingsstelsel	39,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge	75,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Inzet loon- en prijsbijstelling	- 17,1	- 37,5	- 0,8	0,0	0,0	
Inzet overcompensatie ova	0,0	0,0	- 19,0	- 19,0	0,0	
Kasschuif asielreserve	- 50,0	25,0	25,0	0,0	0,0	
Kasschuif dji	1,4	23,7	- 2,0	- 12,9	- 10,2	
Oda toerekening eerstejaars asielopvang	88,4	78,9	78,6	78,6	78,5	
Outputfinanciering dji 2013	16,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Volumeontwikkeling rechtspraak	- 22,5	- 51,2	- 63,8	- 102,3	- 103,2	
Voorfinanciering 1e tranche intensiveringen veiligheid ra	0,0	0,0	- 15,0	- 17,9	- 5,8	
Zo spoedig, slim, simpel, selectief en samen mogelijk	12,4	13,8	14,9	15,0	14,9	
Diversen	44,9	32,8	38,5	32,0	35,3	
	563,4	85,5	56,4	- 26,5	9,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Administratiekostenvergoedingen cijb	70,2	70,7	71,6	73,9	73,9	
Decentralisatie jeugdzorg	0,0	- 358,2	- 358,2	- 320,6	- 320,6	
Egalisatievordering rijkshuisvestingsstelsel	- 39,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Friciekosten huisvesting (van algemeen)	159,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Intensivering veiligheid	0,0	6,2	85,7	95,8	0,0	
Reorganisatie nationale politie (van algemeen)	30,8	30,8	41,0	0,0	0,0	
Diversen	39,5	40,8	77,3	92,4	72,1	
Extrapolatie	259,8	- 209,7	- 82,6	- 58,5	- 174,6	10.725,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	823,2	- 124,3	- 26,0	- 85,1	- 165,2	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	12.582,6	11.393,5	11.274,4	10.921,2	10.729,4	10.725,3
Totaal Internationale samenwerking	51,7	43,9	44,7	32,9	32,4	32,4
Stand Miljoenennota 2015	12.634,2	11.437,4	11.319,1	10.954,1	10.761,8	10.757,8

Verticale Toelichting

VI VEILIGHEID EN JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	1.353,3	1.427,5	1.456,7	1.492,7	1.499,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Besparingsverlies ra-maatregel bijdrageregelingen	0,0	- 28,0	- 5,0	- 1,0	0,0	
Boeten en transacties	- 1,0	28,9	19,8	21,0	58,4	
Griffierechten	- 41,4	- 54,9	- 68,4	- 82,4	- 84,7	
Outputfinanciering dji 2013	16,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vertraging verhoging griffierechten	- 19,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Verzachting en vertraging griffierechten	- 19,0	- 32,0	- 13,0	- 13,0	- 13,0	
Diversen	12,9	23,6	25,7	25,8	25,7	
	- 51,3	- 62,4	- 40,9	- 49,6	- 13,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Administratiekostenvergoedingen cijb	70,2	70,7	71,6	73,9	73,9	
Diversen	9,9	- 1,6	- 0,1	0,9	0,9	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0	- 10,0	
Extrapolatie	80,1	59,1	61,5	64,8	64,8	1.561,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	28,8	- 3,3	20,6	15,1	51,1	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	1.382,2	1.424,2	1.477,3	1.507,8	1.551,1	1.561,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	1.382,2	1.424,2	1.477,3	1.507,8	1.551,1	1.561,6

Asielzoekers

De instroom van asielzoekers uit ontwikkelingslanden loopt in 2014 naar verwachting op. Om aan de kosten die gepaard gaan met de hoge toestroom tegemoet te komen, stelt het kabinet in 2014 375 mln. extra beschikbaar voor de eerstejaarsopvang van asielzoekers in 2014 en 2015. Dit bedrag is bij Miljoenennota 2014 aan de begroting van VenJ toegevoegd.

Egalisatievordering Rijkshuisvestingsstelsel (uitgaven; beleidsmatige en technische mutaties)

Het kabinet heeft besloten tot een nieuwe vormgeving van het Rijkshuisvestingsstelsel per 1-1-2016 (2011-2012 TK 31 490 nr. 75). Een van de gevolgen hiervan is dat de huidige huurcontracten voortijdig worden opgebroken. Gedurende de looptijd van het huurcontract heeft het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) een vordering op de balans (zogenaamde egalisatievordering), die werd in de loop der tijd afgelost door het departement als gebruiker van een pand. Doordat de huurcontracten voortijdig moeten worden opgebroken vanwege de overgang naar het nieuwe huisvestingsstelsel, dienen departementen deze egalisatievordering voortijdig af te lossen. Afgesproken is dat dit vanaf VJN 2014 tot en met NJN 2015 mag. VenJ heeft bij 1e suppletioire begroting 2014 de egalisatievordering afgelost. De technische uitgavenmutatie betreft de overboeking naar het Ministerie van BZK. De aflossing van de egalisatievordering wordt gedekt door diverse meevallers zoals gemeld in de 1^e suppletioire begroting 2014.

Verticale Toelichting

Eindejaarsmarge

In 2013 is het budget van VenJ niet volledig tot besteding gekomen. Bij Voorjaarsnota 2014 is de eindejaarsmarge van 2013 aan de begroting van VenJ toegevoegd.

Inzet loon- en prijsbijstelling

De loon- en prijsbijstelling die eerder aan de VenJ begroting is toegevoegd, stond gedeeltelijk gereserveerd op het artikel Nominaal en Onvoorzien. Een deel van deze prijsbijstelling is dit voorjaar ingezet ter dekking van de VenJ-problematiek.

Inzet overcompensatie OVA

Bij voorjaarsnota is de VenJ-begroting gecompenseerd voor de sociale lastenontwikkeling op basis van het OVA-convenant. De daadwerkelijke sociale lastenontwikkeling viel lager uit dan oorspronkelijk geraamd. Deze middelen worden ingezet ter ontlasting van het budgettaire beeld.

Kasschuif asielreserve

VenJ verschuift eenmalig budget – via de begrotingsreserve asiel – om zodoende het budget voor ontwikkelings samenwerking (ODA) 2014 te ontlasten.

Kasschuif DJI

Binnen de VenJ-begroting worden diverse maatregelen genomen om de meerjarige budgettaire problematiek bij DJI op te lossen. De Kamer wordt met enige regelmaat geïnformeerd over de budgettaire gang van zaken bij DJI, zie bijvoorbeeld de Kamerbrief 2013–2014 TK 24 587, nr. 588. Door het nemen van deze maatregelen sluit de begroting van VenJ per saldo over de jaren heen. Een en ander is door middel van een kasschuif ingepast.

Oda toerekening eerstejaars asielopvang

Door hogere asielinstroom komen de uitgaven aan de eerstejaars asielopvang hoger uit. Hierdoor zijn er bij VJN meer uitgaven toegerekend aan ontwikkelingssamenwerking (ODA). Hierbij was nog geen rekening gehouden met de opgelopen instroom van asielzoekers uit Eritrea.

Outputfinanciering DJI 2013 (uitgaven en niet-belasting ontvangsten)

In 2013 was sprake van een lagere bezetting bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) dan eerder geraamd, waardoor budget terugvloeit naar VenJ. Deze middelen worden weer ter beschikking gesteld aan DJI om de financiële positie van DJI te versterken.

Volumeontwikkeling rechtspraak

Op basis van de meest recente uitkomsten van het prognose model justitiële ketens (PMJ), zijn de geraamde uitgaven aan de rechtspraak bijgesteld. Met name bij civiele rechtspraak en de vreemdelingenkamers is de geraamde instroom lager dan eerder werd ingeschat.

Voorfinanciering 1^e tranche intensiveringen veiligheid RA

Bij Miljoenennota 2014 is besloten om de intensiveringsmiddelen voor de reorganisatie van de nationale politie uit het Regeerakkoord gereserveerd te houden op de aanvullende post. Binnen de VenJ-begroting 2014 zijn middelen vrijgemaakt om de reeds geplande uitgaven voor te financieren. Bij 1e suppletore begroting zijn de gereserveerde middelen overgeboekt van de aanvullende post. Aangezien deze middelen zijn voorgefinancierd binnen de VenJ-begroting, worden deze vrijgemaakte middelen nu ingezet ter dekking van VenJ-brede problematiek.

Verticale Toelichting

Zo spoedig, slim, simpel, selectief en samen mogelijk

ZSM is een snelrechtprocedure, ter afdoening van veelvoorkomende criminaliteitszaken door het OM in samenwerking met de ketenpartners. Dit programma leidt tot een efficiëntere strafrechtketen. Hier zijn structureel middelen voor vrijgemaakt.

Administratiekostenvergoedingen CJIB (uitgaven en niet-belastingontvangsten)

De afspraken tussen VenJ en het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) rondom de uitgaven en ontvangsten voor de administratiekostenvergoeding zijn nu meerjarig verwerkt in de begroting van VenJ. De ontvangsten uit de administratiekostenvergoeding worden beschikbaar gesteld aan het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) ter dekking van de gemaakte kosten bij WAHV-zaken, boetevonnissen en OM-afdoeningen.

Decentralisatie jeugdzorg

Op 18 februari 2014 is door de Eerste Kamer de Jeugdwet aangenomen (TK 33 684, nr. 2). Deze wet bepaalt dat per 2015 de uitvoering van de jeugdzorg, inclusief de justitiële jeugdzorg, bij de gemeente ligt waar deze voorheen bij de rijksoverheid geplaatst was. In het kader van de decentralisatie van de justitiële jeugdzorg zijn ook de daarvoor beschikbare middelen overgeheveld van de VenJ-begroting naar het Gemeentefonds.

Friciekosten huisvesting

De uitvoering van het Masterplan DJI (TK 24 587, nr. 535) heeft tot gevolg dat een aanzienlijk aantal justitiële inrichtingen wordt gesloten. Dit brengt onder andere frictiekosten ten aanzien van het vastgoed met zich mee. Voor het inpassen van de frictiekosten huisvesting Masterplan DJI is vorig jaar door Financiën een kasschuif toegepast. De in 2014 benodigde middelen zijn dit voorjaar via de aanvullende post bij Financiën aan de begroting van VenJ beschikbaar gesteld.

Intensivering veiligheid

Om uitvoering te kunnen geven aan de gemeenschappelijke veiligheidsagenda worden de middelen uit de RA-investeringsenveloppe Veiligheid overgeheveld van de aanvullende post naar de begroting van VenJ voor de jaren 2015 t/m 2017.

Reorganisatie nationale politie

De vorming van de nationale politie gaat gepaard met een personele reorganisatie, waar alle medewerkers van de voormalige 25 regionale korpsen, het KLPD en de VtSPN bij betrokken zijn. In het Regeerakkoord van het kabinet Rutte I is voor de kosten van deze reorganisatie voor de jaren 2013 tot en met 2016 in totaal een bedrag van 130 mln. gereserveerd op de aanvullende post bij Financiën. Van dit bedrag is voor het jaar 2013 30 mln. overgeheveld naar de begroting van VenJ ter dekking van de in 2013 verwachte uitgaven. Het restant is dit voorjaar aan de begroting van VenJ toegevoegd.

Diversen (technische mutaties)

De post diversen is een optelling van verschillende mutaties. Zo is er bij de Begrotingsafspraken 2014 overeengekomen dat de TBS kliniek Veldzicht behouden blijft (structureel 25 mln. vanaf 2015). Daarnaast is er in het Regeerakkoord Rutte I een pakket aan maatregelen voor het politieonderwijs afgesproken, namelijk structureel 10 mln. vanaf 2015 voor het introduceren van een beurs voor aspiranten. Deze middelen zijn

Verticale Toelichting

dit voorjaar aan de VenJ-begroting toegevoegd. Verder bevat de post diversen ook de eerste tranche van de envelop veiligheid waar in 2016 en 2017 20 mln. voor is uitgekeerd.

Besparingsverlies RA-maatregel bijdrageregelingen

Uit de impactanalyse van de eigen bijdrageregelingen blijkt dat in de eerste jaren een aanloopverlies optreedt. Dit besparingsverlies hangt samen met het gegeven dat tussen het moment van eerste vaststelling van een te betalen bijdrage en het moment waarop deze feitelijk betaald wordt, vertraging optreedt. Dit aanloopverlies is binnen de begroting van VenJ van dekking voorzien.

Boeten en transacties

De raming voor de ontvangsten uit boeten en transacties is herijkt. Daarnaast is de raming opgehoogd vanwege de investeringen om de zogenaamde cross-border richtlijn uit te voeren. Dit maakt het mogelijk eenvoudiger kentekengegevens tussen EU-lidstaten uit te wisselen en daardoor meer boetes te innen.

Griffierechten

Bij de griffierechten wordt op basis van de meest recente uitkomsten van het prognose model justitiële ketens (PMJ) een tegenvaller verwacht.

Vertraging verhoging griffierechten

Als gevolg van een vertraging van de invoering van de aanpassing van de griffierechten wordt voor de eerste helft van 2014 een tegenvaller verwacht.

Verzachting en vertraging griffierechten

De verhoging van de tarieven in het wetsvoorstel aanpassing griffierechten wordt gematigd. Daarnaast wordt er een tegenvaller van 19 mln. voor de tweede helft van 2014 en 19 mln. in 2015 verwacht, als gevolg van vertraging van invoering van het wetsvoorstel. Dit besparingsverlies wordt binnen de begroting van VenJ van dekking voorzien.

Diversen (niet tot een ijklijn behorend)

Dit betreft een mutatie op het gebied van loterijen. In het Regeerakkoord is afgesproken dat vergunningen voor loterijen met ingang van 2015 niet meer ondershands worden gegund, maar via een transparante procedure waarbij aan nieuwe vergunninghouders een markconforme licentie-fee wordt gevraagd. Hiervoor is vanaf 2015 jaarlijks een (niet-kaderrelevante) opbrengst geraamd van 10 mln. op de begroting van VenJ. In de uitwerking van de maatregelen m.b.t. loterijen blijkt het niet mogelijk om binnen het marktordeningsmodel een licentie-fee in rekening te brengen wat ertoe leidt dat de 10 mln. ontvangsten niet gerealiseerd worden.

Verticale Toelichting

Binnenlandse Zaken

VI BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	630,7	528,9	489,4	449,0	436,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aivd Begrotingsafspraken 2014	3,5	6,0	14,0	25,0	27,0	
Ejm w&r	- 85,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 2,2	5,2	5,8	2,2	4,9	
	- 84,2	11,2	19,8	27,2	31,9	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dienstverlening agentschappen	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Egalisatievordering rijkshuisvesting	107,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ejm w&r	96,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
P-direkt	0,0	62,3	60,8	59,5	58,0	
Diversen	57,6	31,6	33,4	33,5	33,5	
Niet tot een ijklijn behorend						
Vut-fonds	- 70,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	241,6	93,9	94,2	93,0	91,5	557,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	157,3	105,1	114,0	120,1	123,4	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	788,0	634,0	603,4	569,1	559,8	557,7
Totaal Internationale samenwerking	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Stand Miljoenennota 2015	788,7	634,1	603,6	569,3	560,0	557,8

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	383,5	807,2	93,7	42,7	42,7	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 2,4	1,3	0,0	0,0	0,0	
	- 2,4	1,3	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dienstverlening agentschappen	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	32,9	- 1,2	- 1,2	- 1,2	- 1,3	
Niet tot een ijklijn behorend						
Vut-fonds	- 60,0	- 50,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	22,9	- 51,2	- 1,2	- 1,2	- 1,3	41,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	21,1	- 49,9	- 1,2	- 1,2	- 1,3	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	404,6	757,4	92,5	41,5	41,5	41,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	404,6	757,4	92,5	41,5	41,5	41,4

Verticale Toelichting

AIVD Begrotingsafspraken 2014

Bij Begrotingsafspraken 2014 is besloten de taakstelling op de AIVD te halveren (TK 33 750 VII, nr. 16), waarbij de tranche 2014 van 10 mln. binnen de begroting van BZK is opgelost.

EJM W&R (beleidsmatige- en technische mutaties – uitgaven)

De begrotingstechnische verwerking van de eindejaarsmarge van de begroting voor Wonen en Rijksdienst (XVIII) loopt via de begroting van Binnenlandse Zaken (VII). De overschrijding bij de Huurtoeslag in 2013 (96,9 mln.) leidt per saldo tot een negatieve eindejaarsmarge voor Wonen en Rijksdienst op de begroting van BZK (85,5 mln.). Het tekort 2013 wordt opgevangen binnen het instrument van de Huurtoeslag. Hiervoor worden de betreffende middelen overgeheveld van de begroting van Wonen en Rijksdienst naar de begroting van BZK.

Dienstverlening agentschappen

Het betreft de ramingen voor 2014 voor de uitgaven en de ontvangsten voor de dienstverlening van het kerndepartement aan de batenlastenagentschappen (dienstverleningsafspraken 2014).

Egalisatievordering Rijkshuisvestingsstelsel

Het kabinet heeft besloten tot een nieuwe vormgeving van het Rijkshuisvestingsstelsel per 1-1-2016 (2011–2012 TK 31 490 nr. 75). Eén van de gevolgen hiervan is dat de huidige huurcontracten voortijdig worden opgebroken. Gedurende de looptijd van het huurcontract heeft de Rijksgebouwendienst (RGD) een vordering op de balans (zogenaamde egalisatievordering), dit werd in de loop der tijd afgelost door het departement als gebruiker van een pand. Doordat de huurcontracten voortijdig moeten worden opgebroken vanwege de overgang naar het nieuwe huisvestingsstelsel, dienen departementen deze egalisatievordering voortijdig af te lossen. Afgesproken is dat dit vanaf VJN 2014 tot en met NJN 2015 mag. De departementen BZK, VenJ, Financiën, IenM, SZW en VWS lossen in 2014 hun aandeel in de egalisatievordering af. Dit budget heeft geen betrekking op het apparaat van het departement Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In de ontwerpbegroting 2015 van BZK is inzichtelijk gemaakt welk departement welk bedrag heeft afgelost.

P-direkt

Onderdeel van de voorstellen van het programma SGO-5 is om vanaf 1 januari 2015 te werken met centrale bekostiging. De budgetten voor de basisdienstverlening door P-Direkt zijn daarom overgeheveld van de departementen naar de begroting van BZK.

Diversen – uitgaven en niet-belasting ontvangsten

De hoogte van de post diversen, zowel aan uitgaven- als ontvangstenkant, wordt onder andere veroorzaakt door een desaldering van 18,9 mln. bij Doc-Direkt in 2014. Doc-Direkt levert diensten aan departementen en notarissen voor archiefbewerking, -beheer, opslag en digitale documenthuishouding. Daarvoor ontvangt Doc-Direkt middelen van de opdrachtgevers ter dekking van de kosten (personeel en materieel).

De hogere uitgaven vanaf 2015 betreffen de ophoging van het AIVD-budget met structureel 25 mln. voor de aanpak van dreigingen (jihadgang Syrië, ontwikkelingen in Irak, instabiliteit in het Midden-Oosten en buitengrenzen van Europa, zie ook TK 2013–2014, 30 977 VII, nr. 104).

Verticale Toelichting

Ten slotte zijn de lagere ontvangsten vanaf 2015 het saldo van diverse meer- en minderontvangsten (reisdocumenten, P-direkt en het stoppen van de bijdrage van de Unie van Waterschappen aan Mijn Overheid).

VUT-fonds

Op grond van nadere analyses blijkt dat steeds meer mensen besluiten later gebruik te maken van de Flexibel Pensioen en Uittreding (FPU) regeling. Hierdoor wijzigt de leenbehoefte van het VUT-fonds. In 2016 is het volledige leenbedrag van het VUT-fonds terugbetaald aan het Rijk.

Verticale Toelichting

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	34.736,0	34.173,5	33.603,1	33.587,9	33.401,4	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Autonome raming studiefinanciering	- 222,6	- 244,5	- 249,9	- 252,0	- 259,4	
Leerlingenvolume referentieraming 2014	169,9	235,3	202,2	223,4	235,1	
Diversen	- 1,2	- 2,5	- 3,1	- 4,1	- 4,9	
	- 53,9	- 11,7	- 50,8	- 32,7	- 29,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Begrotingsafspraken 2014 behoud gratis schoolboeken	0,0	277,0	277,0	277,0	277,0	
Begrotingsafspraken 2014 passend onderwijs	0,0	15,0	50,0	50,0	50,0	
Begrotingsafspraken 2014 publieke omroep	0,0	0,0	50,0	50,0	50,0	
Eindejaarsmarge: inzet (noa incidentele middelen)	34,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge: inzet (overlopende verplichtingen)	- 48,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge: inzet (restant dekking problematiek augustus)	- 31,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge: inzet (restant dekking problematiek)	- 149,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge: toevoeging	237,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Intertemporele compensatie ov-studentenkaart	450,0	- 450,0	0,0	0,0	0,0	
Studievoorschot	0,0	- 53,3	12,4	- 5,7	- 9,8	
Tegenboeken sociaal leenstelsel ra	- 1,0	9,0	34,0	114,0	173,0	
Vrijval lumpsumreeks begrotingsafspraken 2014	0,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	
Diversen	55,9	46,7	64,8	81,9	59,9	
	546,2	- 195,6	448,2	527,2	560,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Begrotingsafspraken 2014	0,0	635,0	550,0	550,0	550,0	
Cofinanciering europese programma's	0,0	- 41,4	- 49,1	- 50,0	- 50,0	
Investering kwaliteit onderwijs (van aanvullende post)	204,0	204,0	204,0	204,0	204,0	
Overheveling buitenonderhoud scholen po (van gemeentefonds)	0,0	158,8	158,8	158,8	158,8	
Printprijsregeling	0,0	95,0	95,0	95,0	95,0	
Regeerakkoord 2012 - d29	0,0	256,0	256,0	256,0	256,0	
Regeerakkoord 2012 - d32	0,0	187,0	187,0	187,0	187,0	
Diversen	108,6	105,1	72,5	65,3	63,3	
Niet tot een ijklijn behorend						
Autonome raming studiefinanciering	244,3	234,2	219,2	211,7	260,2	
Prijsbijstelling tranche 2014	78,9	79,4	83,4	83,2	82,9	
Referentieraming 2014	65,3	91,1	78,6	42,5	9,6	
Studievoorschot	5,0	- 15,0	127,3	- 127,8	- 116,5	
Tegenboeken sociaal leenstelsel ra	0,0	25,0	165,0	490,0	505,0	
Diversen	0,0	- 2,0	- 1,8	- 1,0	- 0,5	
	706,1	2.012,2	2.145,9	2.164,7	2.204,8	
Extrapolatie						36.031,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	1.198,3	1.804,8	2.543,5	2.659,1	2.735,7	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	35.934,3	35.978,3	36.146,5	36.247,0	36.137,1	36.031,9
Totaal Internationale samenwerking	64,6	63,9	63,9	58,8	58,8	58,8
Stand Miljoenennota 2015	35.998,9	36.042,1	36.210,4	36.305,8	36.195,9	36.090,7

Verticale Toelichting

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	1.232,1	1.263,1	1.330,8	1.388,4	1.461,6	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Autonome raming studiefinanciering	25,3	38,5	39,1	38,6	38,3	
Renteontvangsten	- 38,8	- 54,0	- 63,2	- 65,2	- 66,5	
Diversen	1,3	- 0,5	0,9	10,4	15,6	
	- 12,2	- 16,0	- 23,2	- 16,2	- 12,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	6,7	0,0	3,3	0,0	0,0	
	6,7	0,0	3,3	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 0,3	0,0	0,2	0,2	0,2	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	9,3	9,5	9,6	9,7	9,7	
	9,0	9,5	9,8	9,9	9,9	
Extrapolatie						1.517,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	3,5	- 6,4	- 10,0	- 6,3	- 2,7	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	1.235,7	1.256,7	1.320,7	1.382,1	1.459,0	1.517,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	1.235,7	1.256,7	1.320,7	1.382,1	1.459,0	1.517,6

Autonome raming studiefinanciering

De raming voor studiefinanciering laat lagere kaderrelevante uitgaven zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2014 verwerkte raming uit het voorjaar 2013. Dit is het gevolg van de verwerking van nieuwe uitvoeringsgegevens van DUO. Hieruit blijkt onder andere dat er minder omzettingen waren van leningen naar giften bij de studiefinanciering. Daarnaast is de omvang van het contract voor de OV-studentenkaart neerwaarts bijgesteld vanwege een daling van het aantal reizigerskilometers door studenten.

Leerlingenvolume referentieraming

Dit betreft de budgettaire verwerking van de referentieraming 2014. In het primair en voortgezet onderwijs is er een daling van leerlingenaantallen ten opzichte van de referentieraming 2013, terwijl het hoger onderwijs een flinke toename in studentaantallen laat zien.

Begrotingsafspraken 2014 behoud gratis schoolboeken

De maatregel «afschaffen gratis schoolboeken» uit het Regeerakkoord is teruggedraaid. Onderdeel van deze maatregel was een compensatieregeling voor ouders/verzorgers met een laag inkomen van 90 mln. Het bedrag dat is toegevoegd aan de OCW-begroting is inclusief het terugdraaien van deze compensatie.

Begrotingsafspraken 2014 passend onderwijs

Er is in totaal 50 mln. structureel beschikbaar voor het passend onderwijs, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de motie Voordewind/Ypma. De bezuiniging op de samenwerkingsverbanden in het voortgezet onderwijs van 21 mln. vanaf 2016 wordt ongedaan gemaakt. Daarnaast wordt er 29

Verticale Toelichting

mln. euro toegevoegd aan de lumpsum van de samenwerkingsverbanden in het primair- en voortgezet onderwijs.

Begrotingsafspraken 2014 publieke omroep

Er komt 50 mln. beschikbaar voor de publieke omroep vanaf 2016. Hiermee wordt de ombuiging uit het Regeerakkoord met een jaar vertraagd en gehalveerd.

Eindejaarsmarge: inzet

De eindejaarsmarge wordt ingezet voor diverse kasschuiven uit de Najaarsnota 2013 naar dit jaar (28,8 mln.) en voor na Najaarsnota ontstane overlopende verplichtingen uit 2013 naar 2014 (26,8 mln.). Verder wordt de eindejaarsmarge ingezet om een deel van de ingehouden prijsbijstelling alsnog uit te keren aan instellingen en ter dekking van het programma vernieuwing studiefinanciering (PVS). Ook wordt 34 mln. van de eindejaarsmarge gereserveerd om de incidentele middelen voortvloeiend uit het Nationaal Onderwijs Akkoord te financieren.

Eindejaarsmarge: toevoeging

Dit betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2013 aan de begroting van OCW.

Intertemporele compensatie ov-studentenkaart

Ter optimalisatie van het kasritme van de staat wordt een deel van de verplichtingen aan de vervoersbedrijven voor de OV-studentenkaart vooruitbetaald.

Studievoorschot

De budgettaire consequenties van het akkoord over het studievoorschot zijn verwerkt.

Tegenboeken sociaal leenstelsel ra

De budgettaire consequenties van het sociaal leenstelsel uit het Regeerakkoord (D26, D27 en D28) zijn tegengeboekt.

Vrijval lumpsumreeks Begrotingsafspraken 2014

De prijsbijstellingscomponent van de middelen uit de Begrotingsafspraken 2014 valt lager uit vanwege een neerwaartse ramingsbijstelling van de inflatie.

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Deze post bestaat onder andere uit de inzet van de eindejaarsmarge ter dekking van het alsnog uitkeren van een deel van de ingehouden prijsbijstelling tranche 2013 en tranche 2014 (zie Eindejaarsmarge: inzet). Verder is vanuit de middelen uit de Begrotingsafspraken 2014 20 mln. bestemd ter ondersteuning van de Nederlandse filmindustrie.

Begrotingsafspraken 2014

De middelen voor de intensivering Onderwijskwaliteit en innovatie uit de Begrotingsafspraken 2014 zijn uitgekeerd vanuit de aanvullende post.

Cofinanciering Europese programma's

Dit betreft de bijdrage van OCW aan de cofinanciering van de Europese Programma's JTI's en Eureka Eurostars.

Verticale Toelichting

Investering kwaliteit onderwijs (van aanvullende post)

Dit betreft de overheveling van middelen uit de nota van wijziging naar de begroting van OCW voortvloeiend uit het Nationaal Onderwijs Akkoord (TK 33 750 VIII 4).

Overheveling buitenonderhoud naar scholen po (van gemeentefonds)

Schoolbesturen in het primair onderwijs nemen vanaf 2015 de verantwoordelijkheid voor buitenonderhoud van scholen over van gemeenten en ontvangen daarvoor circa 159 mln.

Printprijsregeling

Dit betreft de aanpassing van de rijksbijdrage voor de publieke omroep vanwege doorwerking van de printprijsregeling.

RA 2012 – D29

De middelen van RA-reeks D29 (Motie van Haersma Buma) worden van de aanvullende post overgeheveld voor de lumpsum van het funderend onderwijs.

RA 2012 – D32

De tranche 2015 van RA-reeks D32 (Intensivering onderwijs en onderzoek) wordt uitgekeerd. Hiervan is 137 mln. bestemd voor onderwijs en 50 mln. voor onderzoek.

Diversen (technische mutaties)

Dit betreft met name de overboeking van de tranches 2014 voor de loonbijstelling en het overgebleven restant van de prijsbijstelling.

Autonome raming studiefinanciering (niet-relevant)

De niet-kaderrelevante raming studiefinanciering is opwaarts bijgesteld ten opzichte van de in de OCW-begroting 2014 verwerkte raming uit het voorjaar 2013. Dit komt met name doordat er minder omzettingen naar een gift worden verwacht (bij afstuderen), een toename van het aantal studenten is geraamd en studenten naar verwachting meer gaan lenen.

Prijsbijstelling tranche 2014

Dit betreft de uitkering van het niet-kaderrelevante deel van de prijsbijstelling tranche 2014.

Referentieraming 2014

Dit betreft het effect van de toename in de studentenaantallen uit de referentieraming 2014 op de niet-kaderrelevante uitgaven op de OCW-begroting. Het gaat met name om leningen bij studiefinanciering.

Studievoorschot (technische mutaties)

Dit zijn de niet-kaderrelevante budgettaire consequenties van het akkoord over het studievoorschot.

Tegenboeken sociaal leenstelsel ra (technische mutaties)

De niet-kaderrelevante budgettaire consequenties van het sociaal leenstelsel uit het Regeerakkoord (D26, D27 en D28) zijn tegengeboekt.

Autonome raming studiefinanciering

De raming voor studiefinanciering laat hogere ontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2014 verwerkte raming uit het voorjaar 2013. Dit komt met name door hogere kortlopende vorderingen, zoals o.a. de ontvangsten voor onterecht kaartbezit.

Verticale Toelichting

Renteontvangsten

De raming voor studiefinanciering laat lagere renteontvangsten zien ten opzichte van de in de OCW-begroting 2014 verwerkte raming uit het voorjaar 2013. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de neerwaarts bijgestelde rentevoet. Conform de begrotingsregels worden mutaties in de renteontvangsten generaal verwerkt.

Diversen (mee- en tegenvallers)

Dit betreft met name de budgettaire verwerking van de referentieraming 2014. De toename van het aantal lesgeldplichtigen leidt tot hogere lesgeldontvangsten in 2017 en 2018.

Diversen (technische mutaties, niet kaderrelevant)

De raming voor ontvangsten op de hoofdsom van de studieleningen is op basis van realisatiecijfers licht opwaarts bijgesteld.

Verticale Toelichting

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIONEBASIS): UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	16.558,9	17.104,1	21.886,7	25.737,2	27.698,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Mutatie in rekening-courant en deposito	- 79,0	- 2.144,4	- 5.199,1	- 7.038,1	- 9.936,9	
Rente vaste schuld	- 424,3	- 1.103,2	- 1.439,5	- 1.264,9	- 1.119,6	
Rente vlottende schuld	- 103,4	- 685,9	- 191,1	- 267,2	- 267,7	
Rentelasten	29,2	- 51,6	113,1	175,1	199,3	
Verstrekte leningen	789,6	- 17,2	- 17,2	- 17,2	- 17,2	
Diversen	- 1,6	- 31,4	6,7	3,8	10,0	
	210,5	- 4.033,7	- 6.727,1	- 8.408,5	- 11.132,1	
Extrapolatie						19.020,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	207,0	- 4.033,7	- 6.727,2	- 8.408,4	- 11.132,2	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	16.765,9	13.070,3	15.159,5	17.328,8	16.566,6	19.020,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	16.765,9	13.070,3	15.159,5	17.328,8	16.566,6	19.020,8

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIONEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	3.336,6	2.995,8	3.875,2	4.149,5	4.179,0	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Aflossingen op leningen	143,5	39,1	558,1	130,9	77,9	
Mutatie in rekening-courant en deposito	1.100,0	1.100,0	1.100,0	1.100,0	1.100,0	
Rente vaste schuld	166,2	99,8	333,2	493,2	525,5	
Rentebaten	- 31,8	- 239,5	- 326,7	- 577,0	- 840,1	
Diversen	32,0	13,8	17,3	3,5	2,7	
	1.409,9	1.013,2	1.681,9	1.150,6	866,0	
Extrapolatie						4.867,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	1.409,8	1.013,1	1.681,9	1.150,6	865,9	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	4.746,4	4.008,9	5.557,2	5.300,1	5.044,9	4.867,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	4.746,4	4.008,9	5.557,2	5.300,1	5.044,9	4.867,2

Mutatie in rekening-courant en deposito

De inleg van de sociale fondsen is gewijzigd als gevolg van een stijging van de premieontvangsten en een daling van de premiegefinancierde uitgaven.

Verticale Toelichting

Rente vaste schuld (uitgaven en ontvangsten)

De raming van de rentelasten vaste schuld wijzigt als gevolg van bijstellingen van de rentetarieven en de financieringsbehoefte. De rentebaten vaste schuld bestaan (nagenoeg volledig) uit baten op afgesloten swaps. Nieuw afgesloten swaps leiden tot mutaties op de baten.

Rente vlottende schuld

De raming van de rentelasten vlottende schuld wijzigt als gevolg van bijstellingen van de rentetarieven en de financieringsbehoefte.

Rentelasten en -baten (uitgaven en ontvangsten)

De raming voor rentelasten en -baten kasbeheer is aangepast, als gevolg van een wijziging van de rekenrente en veranderingen bij de aangehouden middelen.

Verstreckte leningen en aflossingen op leningen (uitgaven en ontvangsten)

Gewijzigde inzichten in het leenedrag van agentschappen en RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) leiden tot een aanpassing van de voorziene uitgaven en ontvangsten.

Verticale Toelichting

Financiën

IXB FINANCIEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	9.179,4	8.060,1	7.725,2	7.406,9	7.124,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijstelling bcf	0,0	84,5	84,6	84,8	84,8	
Drz kasverplichtingenstelsel	0,0	28,5	24,5	26,6	24,6	
Egalisatiereserve rgd	41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Exportkredietverzekeringen	- 11,9	- 30,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	
Ict capaciteit	35,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Reservering	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
Diversen	23,9	8,9	10,5	8,8	8,8	
	88,4	141,9	139,6	140,2	138,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Egalisatiereserve rgd	- 41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	51,3	16,5	14,8	14,5	14,6	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bijstelling bcf	80,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Iabf	1.140,5	- 1.575,0	- 1.342,0	- 1.153,0	- 929,0	
Diversen	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	1.235,1	- 1.558,5	- 1.327,2	- 1.138,5	- 914,4	6.341,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	1.323,5	- 1.416,6	- 1.187,6	- 998,4	- 776,3	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	10.502,9	6.643,4	6.537,6	6.408,6	6.347,7	6.341,7
Totaal Internationale samenwerking	57,0	279,3	362,6	256,8	274,0	274,0
Stand Miljoenennota 2015	10.559,9	6.922,7	6.900,2	6.665,3	6.621,8	6.615,7

Verticale Toelichting

IXB FINANCIËN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN
bedragen in miljoenen euro's

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	6.063,2	5.607,0	4.111,7	3.857,3	3.566,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dividend staatsdeelnemingen	247,5	65,1	119,7	144,7	169,7	
Drz kasverplichtingenstelsel	0,0	28,5	24,5	26,6	24,6	
Exportkredietverzekeringen	47,9	20,0	20,0	20,0	20,0	
Vrijval senogom en ekv	41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Winstafdracht dnb	78,7	225,0	29,0	24,0	12,0	
Diversen	15,7	-0,9	-1,6	8,4	8,4	
	431,2	337,7	191,6	223,7	234,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	37,9	17,8	16,1	15,6	15,6	
Niet tot een ijklijn behorend						
Dividend staatsdeelnemingen	0,0	20,0	95,0	65,0	55,0	
Fee garantie bancaire leningen	-55,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
labf	2.593,9	-1.576,0	-1.342,0	-1.152,0	-928,0	
Ing	100,0	-100,0	0,0	0,0	0,0	
Ontvangst ijsland	623,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rentebijstelling griekenland	-12,9	-31,8	0,0	0,0	0,0	
Winstafdracht dnb	-126,1	-150,0	-163,0	-169,0	-165,0	
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	3.160,0	-1.820,0	-1.393,9	-1.240,4	-1.022,4	2.718,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	3.591,3	-1.482,2	-1.202,4	-1.016,8	-787,8	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	9.654,5	4.124,8	2.909,3	2.840,5	2.778,7	2.718,0
Totaal Internationale samenwerking	3,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	9.658,2	4.124,8	2.909,3	2.840,5	2.778,7	2.718,0

Bijstelling BCF (beleidsmatige mutaties en technische mutaties)

De raming van het BCF is bijgesteld op basis van realisatiecijfers over 2013. De mutatie in 2014 valt in de categorie technisch en de mutaties in 2015 en verder zijn beleidsmatig. De reden hiervoor is dat het BCF vanaf 2015 onder het uitgavenkader staat.

DRZ kas-verplichtingenstelsel (uitgaven en ontvangsten)

Dit betreft de verantwoording van de apparaatgerelateerde uitgaven en ontvangsten van Domeinen Roerende Zaken (DRZ) op de departementale begroting van Financiën als gevolg van de overgang van agentschap naar onderdeel van het moederdepartement (TK 28 737, nr. 23).

Egalisatiereserve Rijksgebouwendienst (uitgaven; beleidsmatige en technische mutaties) & vrijval senogom en EKV (ontvangsten)

Het kabinet heeft besloten tot een nieuwe vormgeving van het Rijkshuisvestingsstelsel per 1-1-2016 (2011-2012 TK 31 490 nr. 75). Een van de gevolgen hiervan is dat de huidige huurcontracten voortijdig worden opgebroken. Gedurende de looptijd van het huurcontract heeft de Rijksgebouwendienst (RGD) een vordering op de balans (zogenoemde egalisatievordering), dit werd in de loop der tijd afgelost door het departement als gebruiker van een pand. Doordat de huurcontracten voortijdig moeten worden opgebroken vanwege de overgang naar het nieuwe huisvestingsstelsel, dienen departementen deze egalisatievordering voortijdig af te lossen. Afgesproken is dat dit vanaf VJN 2014 tot en

Verticale Toelichting

met NJN 2015 mag. Financiën heeft bij 1ste suppletore begroting 2014 de egalisatievordering afgelost. De technische uitgavenmutatie betreft de overboeking naar het Ministerie van W&R. De egalisatievordering is gedekt door vrijval van de senogomreserve en een ramingsbijstelling van de premies bij de exportkredietverzekeringen.

Exportkredietverzekeringen (uitgaven en ontvangsten)

In 2014 geven de realisaties van de premies en recuperaties bij de EKV aanleiding tot een opwaartse bijstelling van de raming. In 2015 en verder kunnen de ramingen van de schades, premies en recuperaties samen naar beneden worden bijgesteld omdat voor de EKV een begrotingsreserve wordt opgericht.

ICT capaciteit

Binnen de begroting van Financiën is in 2014 35 mln. gealloceerd. Dit bedrag is beschikbaar gesteld aan de Belastingdienst voor ICT uitgaven om systemen en processen robuuster te maken.

Reservering

Vanaf 2015 wordt structureel 50 mln. gereserveerd op nominaal en onvoorzien. Dit bedrag is grotendeels bestemd voor meerjarige ICT-problematiek bij de Belastingdienst.

IABF (uitgaven en ontvangsten)

De ontvangsten in 2014 zijn hoger dan geraamd omdat in december 2013 een deel van de Alt-A portefeuille is verkocht. Het restant van de portefeuille is begin 2014 verkocht (vanaf 2015 zijn de ontvangsten en uitgaven daarom naar nul bijgesteld).

Dividend staatsdeelnemingen (beleidsmatige mutaties en niet tot een ijklijn behorend)

Deze meevaller wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger dan geraamd dividend bij de staatsdeelnemingen. Op basis van nieuwe businessplannen wordt het geraamde dividend voor onder andere Ureco, Gasunie en Schiphol opwaarts bijgesteld.

Winstafdracht DNB (toelichting op saldo van kaderrelevante en niet-kaderrelevante mutatie)

In 2015 is per saldo sprake van een meevaller van 75 mln. Deze meevaller wordt verklaard door hogere vermogenswinsten (verkoopopbrengsten). Op basis van de nieuwe raming van DNB is vanaf 2016 de begrotingsreeks neerwaarts bijgesteld. Dit heeft verschillende oorzaken: 1) de lage rentestanden, 2) het aflopen van de monetaire activiteiten inzake de CBPP1, CBPP2 en SMP portefeuilles en 3) de vervroegde en geplande aflossingen op de monetaire kredietverstrekking aan banken.

Fee garantie bancaire leningen

Als onderdeel van de exit-strategie wordt sinds 1 januari 2011 aan banken die onder de garantieregeling leningen hadden uitgegeven de mogelijkheid geboden gegarandeerde leningen terug te kopen. ABN AMRO, NIBC, Achmea, Leaseplan en ING hebben vervroegd een deel van hun lening afgelost. Door het vervroegd aflossen van de garantie interbancaire leningen wordt in 2014 minder fee ontvangen dan geraamd. Voor deze transactie is in eerdere jaren een closing out fee betaald aan de staat ter compensatie van de naar beneden bijgestelde meerjarige premie-inkomsten.

Verticale Toelichting

ING

Op 31 maart 2014 heeft ING weer een tranche terugbetaald van de kapitaalinjectie. Het gaat om een betaling van 1,225 mld., 100 mln. meer dan geraamd. ING heeft een deel van de geraamde betaling in 2015 vervroegd. In 2015 is er om die reden een tegenvaller ten opzichte van de raming van 100 mln.

Rentebijstelling Griekenland

Dit betreft een bijstelling van de raming van de rente op de lening aan Griekenland naar aanleiding van een nieuwe rekenrente van het CPB.

Verticale Toelichting

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	7.583,6	7.444,9	7.475,8	7.474,8	7.426,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Behoud 45 pantserinfanteriebataljon	5,6	24,7	37,6	38,9	43,4	
Bijstelling investeringen (incl chinook simulator)	1,3	37,0	16,2	8,0	- 0,1	
Doorwerking eindejaarsmarge defensie	- 31,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Doorwerking ontvangsten	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Doorwerking ontvangsten via premie & sociale lasten belastingdienst	15,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Doorwerking verkoopopbrengst jss	0,0	0,0	- 56,0	- 44,8	- 44,8	
Doorwerking verkoopopbrengsten	0,0	28,3	42,1	52,9	66,9	
Intensivering defensie	- 50,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	
Inzet regionale werkgelegenheid	0,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	
Kasschuif sociaal beleidskader (sbk)	- 35,0	35,0	0,0	0,0	0,0	
Omvorming 13e gemechaniseerde brigade naar gemotoriseerd	- 8,5	- 18,7	- 23,3	- 23,7	- 25,0	
Reservering prijsbijstelling 2014	49,0	49,0	49,0	49,0	49,0	
Uitdelen allocatie gelden	- 16,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vliegbasis leeuwarden	0,4	9,2	13,8	14,5	16,7	
Diversen	28,5	34,7	34,3	35,0	33,5	
	- 71,2	94,2	8,7	24,8	34,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Envelop augustus	0,0	50,0	150,0	100,0	100,0	
Intensivering defensie (begrotingsakkoord 2013)	50,0	90,0	90,0	90,0	90,0	
Diversen	2,4	10,9	5,8	5,9	5,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	
Extrapolatie	52,6	151,1	245,9	196,1	195,2	7.625,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 18,7	245,3	254,6	220,8	229,9	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	7.565,0	7.690,1	7.730,4	7.695,7	7.655,8	7.625,7
Totaal Internationale samenwerking	322,1	310,2	266,4	265,8	265,8	265,8
Stand Miljoenennota 2015	7.887,1	8.000,4	7.996,8	7.961,4	7.921,6	7.891,5

Verticale Toelichting

X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	325,4	287,3	310,4	299,9	314,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aanpassing verkoopopbrengst jss	0,0	0,0	- 56,0	- 44,8	- 44,8	
Bijstellen ontvangsten	- 30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bijstelling ontvangsten via premie & sociale lasten belastingdienst	15,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bijstelling verkoopopbrengsten	0,0	28,3	42,1	52,9	66,9	
Diversen	9,2	6,1	- 0,5	- 1,1	- 1,6	
Extrapolatie	- 5,2	34,4	- 14,4	7,0	20,5	304,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 5,3	34,4	- 14,4	7,0	20,5	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	320,1	321,7	296,0	306,8	335,4	304,3
Totaal Internationale samenwerking	1,4	1,4	26,9	26,9	1,4	1,4
Stand Miljoenennota 2015	321,5	323,1	322,9	333,7	336,8	305,7

Behoud 45 pantserinfanteriebataljon

Dit is de toevoeging van budget voor het behoud van het 45e Pantserinfanteriebataljon zoals is afgesproken in de Begrotingsafspraken.

Bijstelling investeringen (incl Chinook simulator)

Dit betreft voornamelijk de extra investering in een simulator voor de Chinook-helikopter.

Doorwerking eindejaarsmarge defensie

Door een overschrijding van de uitgaven over 2013 wordt de uitgavenruimte voor 2014 met 31,2 mln. verlaagd.

Doorwerking ontvangsten

De lagere ontvangsten worden veroorzaakt door het verschuiven van de verkoopontvangsten (30 mln.) van materieel naar latere jaren als gevolg van afnemende mogelijkheden op de markt. Hierdoor wordt ook de uitgavenruimte voor 2014 met 30 mln. verlaagd.

Doorwerking ontvangsten via premie & sociale lasten belastingdienst

Dit betreft de doorwerking aan de uitgavenkant van hogere ontvangsten als gevolg van restitutie van de Belastingdienst van eerder betaalde WIA-premies en sociale lasten.

Doorwerking verkoopopbrengst JSS

Doordat als gevolg van de Begrotingsafspraken 2014 het Joint Support Schip (JSS) niet wordt verkocht, nemen de verkoopopbrengsten af. Hierdoor wordt aan de uitgavenkant ook de investeringsruimte met hetzelfde bedrag verlaagd.

Doorwerking verkoopopbrengsten

De verkoopopbrengsten laten door een aantal recente ontwikkelingen een positief resultaat zien ten opzichte van de conservatief geraamde opbrengsten. Deze ontvangsten verhogen het kader van investeringen. In deze ramingen zijn onder meer de Zr. Ms. Amsterdam en CV-90 als zekere (100%) opbrengst geraamd gezien de status van de contractonderhandelingen.

Verticale Toelichting

Intensivering defensie

Dit betreft de doorverdeling van de intensivering voor Defensie uit de Begrotingsafspraken 2014, deze bedraagt 50 mln. voor 2014, olopend tot 90 mln. vanaf 2015.

Inzet regionale werkgelegenheid

Dit bedrag wordt conform de Begrotingsafspraken 2014 ingezet om de Johan Willem Frisokazerne in Assen open te houden.

Kasschuif Sociaal Beleidskader (SBK)

Door vertraging in het personele reorganisatietraject wordt een deel van de budgetten voor de SBK-regelingen doorgeschoven naar 2015 omdat er dan naar verwachting een hogere instroom is in de desbetreffende regelingen.

Omvorming 13e gemechaniseerde brigade naar gemotoriseerd

Deze reeks betreft de aanpassing van de budgetten voor het omvormen van de 13e Gemechaniseerde Brigade in Oirschot naar een gemotoriseerde brigade. Deze maatregel vloeit voort uit de Begrotingsafspraken 2014.

Reservering prijsbijstelling 2014

Een deel van de extra middelen die Defensie ontvangt naar aanleiding van de Begrotingsafspraken 2014, dient om het niet volledig uitkeren van de prijscompensatie in 2014 op te vangen. Hiervoor wordt 49 mln. gereserveerd.

Uitdelen allocatie gelden

Vanuit het artikel nominaal zijn tekorten bij de budgetten voor het Nationaal Militair Museum (4,6 mln.), de Patriots (3,8 mln.), de personeelsbudgetten van de CLAS (3 mln.) en het Marinemuseum (1,6 mln.) aangevuld.

Vliegbasis Leeuwarden

Deze reeks betreft het terugdraaien van de maatregel om de vliegbasis Leeuwarden vooruitlopend op de invoering van de F-35 al om te vormen van *Main Operating Base* (MOB) naar een kleinere *Deployable Operating Base* (DOB).

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Dit betreft verschillende maatregelen uit de nota «*in het belang van Nederland*» die naar aanleiding van het extra geld uit de Begrotingsafspraken 2014 zijn teruggedraaid. Al deze keuzes zijn opgenomen in de nota van wijziging bij de begroting 2014. Onder dit kopje vallen voornamelijk; het behoud van de marinierscompagnie op Aruba (8,4 mln.), het aanhouden van het JSS (7 mln.) en de gebruiksvergoeding voor de infrastructuur van Assen (5,5 mln.). Daarnaast is er bij CZSK, CLAS, Kmar en CDC voor in totaal 10 mln. aan budget toegevoegd aan de exploitatiebudgetten om de operationele capaciteiten te versterken.

Envelop augustus

Bij de onderhandelingen over de begroting 2015 zijn er extra middelen vrijgemaakt voor Defensie. Deze middelen zijn doorverdeeld naar de desbetreffende beleidsartikelen. Zoals in de doorverdeling te zien is, is het uitgangspunt hierbij geweest dat de intensiveringen aantoonbaar de slagkracht en inzetbaarheid van de krijgsmacht vergroten.

Verticale Toelichting

Intensivering defensie (begrotingsakkoord 2013)

Dit betreft de intensiveringsreeks voor Defensie uit de Begrotingsafspraken, deze bedraagt 50 mln. voor 2014, oplopend tot 90 mln. vanaf 2015.

Aanpassen verkoopopbrengst JSS

Doordat als gevolg van de Begrotingsafspraken 2014 het Joint Support Schip (JSS) niet wordt verkocht, nemen de verkoopopbrengsten af.

Bijstellen ontvangsten

De lagere ontvangsten worden veroorzaakt door het verschuiven van de verkoopontvangsten (30 mln.) van materieel naar latere jaren als gevolg van afnemende mogelijkheden op de markt.

Bijstelling ontvangsten via premie & sociale lasten belastingdienst

Dit betreft hogere ontvangsten als gevolg van restitutie van de Belastingdienst van eerder betaalde WIA-premies en sociale lasten.

Bijstelling verkoopopbrengsten

De verkoopopbrengsten laten door een aantal recente ontwikkelingen een positief resultaat zien ten opzichte van de conservatief geraamde opbrengsten. In deze ramingen zijn onder meer de Zr. Ms. Amsterdam en CV-90 als zekere (100%) opbrengst geraamd gezien de status van de contractonderhandelingen.

Verticale Toelichting

Infrastructuur & Milieu

XII INFRASTRUCTUUR EN MILIEU: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	10.229,8	9.193,8	9.238,9	9.639,7	9.153,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bodemsanering	0,0	0,0	- 60,0	0,0	0,0	
Eindejaarsmarge	29,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuif if mn	0,0	0,0	40,0	- 40,0	0,0	
Kasschuif if vjn	- 250,0	0,0	150,0	100,0	0,0	
Diversen	20,1	- 0,5	- 2,5	- 2,5	- 2,5	
	- 200,9	- 0,5	127,5	57,5	- 2,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijdrage aan bzk/gf voor het project florijnas	- 56,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bijdrage aan bzk/pf voor het regiodeel rep/rsp	- 32,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 14,6	22,5	6,5	7,3	5,5	
	- 104,0	22,5	6,5	7,3	5,5	
Extrapolatie						9.272,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 305,0	22,0	134,0	64,8	3,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	9.924,8	9.215,8	9.372,9	9.704,4	9.156,4	9.272,9
Totaal Internationale samenwerking	24,1	19,7	20,6	18,5	18,5	18,5
Stand Miljoenennota 2015	9.948,9	9.235,5	9.393,5	9.722,9	9.174,9	9.290,4

XII INFRASTRUCTUUR EN MILIEU: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	261,3	244,0	220,7	213,5	213,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Raming ontvangsten emissiehandel	0,0	0,0	0,0	0,0	- 200,0	
Diversen	14,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
	14,8	0,0	0,0	0,0	- 200,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	18,7	24,4	0,5	0,6	0,3	
Niet tot een ijklijn behorend						
Nieuwe raming ontvangsten emissiehandel	- 53,0	- 32,0	- 11,0	24,0	24,0	
Raming ontvangsten emissiehandel	0,0	0,0	0,0	0,0	200,0	
Diversen	0,0	4,8	0,0	0,0	0,0	
	- 34,3	- 2,8	- 10,5	24,6	224,3	
Extrapolatie						370,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 19,5	- 2,9	- 10,5	24,6	24,3	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	241,8	241,2	210,2	238,1	237,8	370,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	241,8	241,2	210,2	238,1	237,8	370,8

Bodemsanering

Eind 2014 worden nieuwe afspraken gemaakt met de lokale overheden over bodemsanering vanaf 2016. In de fasering van de besteding van het budget wordt 60 mln. vrijgemaakt in het jaar 2016. In de lopende beleidsdoorlichting van artikel «ruimtelijke ontwikkeling» op de begroting

Verticale Toelichting

van lenM zal de nieuwe RPE vraag naar een 20% besparingsoptie worden beantwoord.

Eindejaarsmarge

De eindejaarsmarge van 2013 is toegevoegd aan de begroting 2014 van lenM.

Kasschuif IF MN

Er is een kasschuif binnen het Infrastructuurfonds van 2017 naar 2016 om de schommelingen binnen het budget te egaliseren. Deze kasschuif betreft een aanvullende kasschuif op de kasschuif die in de 1^e suppletoire is verwerkt. Dit heeft geen gevolgen voor lopende projecten en de vrije ruimte op het fonds.

Kasschuif IF VJN

Er is een kasschuif binnen het Infrastructuurfonds van 2014 naar 2016 en 2017 om de schommelingen binnen het budget te egaliseren. Deze kasschuif is in de 1^e suppletoire verwerkt. Dit heeft geen gevolgen voor lopende projecten en de vrije ruimte op het fonds.

Diversen – beleidsmatige mutaties

Het betreft het saldo van onder andere de volgende mutaties: de uitgaven voor de internationale uitvoering van de Interreg programma's, de invulling van de taakstelling voor het topsectorenbeleid uit Rutte 2, een verhoging van de uitgaven ten behoeve van BRIKS-vergunningverlening en meer uitgaven voor het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) ten behoeve van onderzoek.

Bijdrage aan bzk/gf voor het project FlorijnAs

Voor het project FlorijnAs, een concreet project binnen het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn, vervult de gemeente Assen de rol van contracterende partij. Om deze rol te kunnen vervullen stort lenM, in lijn met 2010, 2011 en 2012, delen van het taakstellende budget in het Gemeentefonds. BZK publiceert in haar circulaire vervolgens onder het kopje Decentralisatie-uitkering RSP hoe hoog de uitkering over 2014 zal zijn.

Bijdrage aan bzk/gf voor het regiodeel rep/rsp

Het regiodeel van het Ruimtelijk Economisch Programma, onderdeel binnen het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn, is indertijd geparkeerd op de begroting van lenM. lenM stort, in lijn met 2010, 2011 en 2012, delen van dit budget in het Provinciefonds. BZK publiceert in haar circulaire vervolgens onder het kopje Decentralisatie-uitkering RSP hoe hoog over 2014 de uitkering aan de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland zal zijn.

Technische mutaties -diversen

Dit betreft overboekingen van en naar andere departementen waaronder de overboeking van EZ voor GSMR, de loon- en prijsbijstelling en de decentralisatie van de middelen voor het Nota Ruimtebudget project «Ijsselsprong» naar het Provinciefonds.

Raming ontvangsten emissiehandel (beleidsmatige- en technische mutaties)

De ontvangsten uit de emissiehandel in 2018 waren abusievelijk kaderrelevant geboekt, terwijl deze niet-kaderrelevant behoren te zijn. Deze mutatie betreft de technische correctie daarvan.

Verticale Toelichting

Diversen – beleidsmatige mutaties

Het eigen vermogen van een baten-lastenagentschap is op basis van de Regeling agentschappen gebonden aan een maximumomvang van 5% van de gemiddelde jaaromzet, berekend over de laatste drie jaar. Het surplus aan eigen vermogen uit het jaar 2013 is conform de vereisten van de Regeling agentschappen in de eerste supplettoire begroting 2014 uitgekeerd aan de eigenaar.

Diversen – technische mutaties

In verband met het grotere aantal BRIKS-vergunningen dat moet worden verleend is er sprake van hogere ontvangsten van Defensie voor de kosten van de BRIKS-vergunningen. Daarnaast ontvangt het PBL meer inkomsten voor de uitvoering van onderzoek.

Nieuwe raming ontvangsten emissiehandel

In Europees verband is besloten het aantal te veilen rechten in 2014, 2015 en 2016 met in totaal 900 mln. te beperken en deze in 2019 en 2020 alsnog op de markt te brengen (backloaden). Het Nederlandse aandeel in de te veilen rechten bedraagt 3,23%. Dit betekent dat ook in Nederland het aantal te veilen rechten zal wijzigen. De mutatie heeft consequenties voor de in de begroting opgenomen ontvangstenreeks (artikel 19). Met deze mutatie wordt die reeks aangepast.

Verticale Toelichting

Economische Zaken

XII ECONOMISCHE ZAKEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	4.977,6	4.792,0	4.923,2	4.913,9	5.015,8	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	6,8	9,0	3,6	- 2,5	- 0,2	
	6,8	9,0	3,6	- 2,5	- 0,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Begrotingsafspraken 2014/herschikking						
subsidies	0,0	- 47,5	- 95,0	- 95,0	- 95,0	
Bevorderen ondernemerschap	12,7	16,3	5,5	0,5	0,5	
Bmkb	26,5	6,0	0,0	0,0	0,0	
Groen onderwijs	17,9	17,8	17,7	22,1	19,6	
Gsm interferentieproblematiek	- 15,0	15,0	0,0	0,0	0,0	
Horizontale verschuiving	19,9	- 26,1	- 5,9	3,3	3,0	
If ejm	95,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
If kasschuif	- 86,9	22,3	19,4	27,0	15,0	
Mep	- 17,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Mit	0,1	13,7	15,1	15,0	15,0	
Programmatische aanpak stikstof	- 19,4	5,6	8,3	4,8	0,7	
Rom's	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sde	- 15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Tki toeslag	- 32,7	- 22,5	- 17,8	- 15,0	- 15,0	
Veilingen	18,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 20,2	3,7	0,8	- 5,0	9,5	
	4,0	4,3	- 51,9	- 42,3	- 46,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Begrotingsafspraken 2014/herschikking						
subsidies	0,0	0,0	43,9	43,9	43,9	
Mkb actieplan	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ocw Europese programma's	0,0	41,4	49,1	50,0	50,0	
Onttrekkingen uit interne begrotingsreserve						
landbouw	31,4	8,5	6,6	4,0	1,9	
Provinciefonds/natuurmiddelen	- 100,0	- 100,0	- 300,0	- 300,0	- 200,0	
Diversen	87,1	54,0	58,1	56,9	55,0	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,2	8,1	0,0	0,0	0,0	
	118,7	12,0	- 142,3	- 145,2	- 49,2	
Extrapolatie						2.975,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	129,6	25,3	- 190,6	- 190,2	- 96,2	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	5.107,1	4.817,3	4.732,6	4.723,7	4.919,7	2.975,4
Totaal Internationale samenwerking	58,5	53,5	46,8	45,8	45,8	45,8
Stand Miljoenennota 2015	5.165,6	4.870,7	4.779,3	4.769,6	4.965,5	3.021,2

Verticale Toelichting

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	12.733,8	11.742,0	11.512,0	10.754,1	10.538,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	7,3	2,8	4,7	0,0	0,0	
	7,3	2,8	4,7	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 4,3	5,0	5,0	10,1	15,1	
	- 4,3	5,0	5,0	10,1	15,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Onttrekkingen uit interne begrotingsreserve						
landbouw	31,4	8,5	6,6	4,0	1,9	
Diversen	108,5	60,2	39,9	30,6	28,2	
Niet tot een ijklijn behorend						
Aardgasbaten	- 1.100,0	- 1.650,0	- 1.450,0	- 900,0	- 500,0	
Diversen	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 940,1	- 1.581,3	- 1.403,5	- 865,4	- 469,9	8.843,7
Extrapolatie						
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 937,1	- 1.573,5	- 1.393,8	- 855,3	- 454,8	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	11.796,7	10.168,5	10.118,1	9.898,9	10.083,5	8.843,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	11.796,7	10.168,5	10.118,1	9.898,9	10.083,5	8.843,7

Begrotingsafspraken 2014/herschikking subsidies

Dit betreft de invulling van het EZ-deel van de taakstelling op het bedrijfslevenbeleid uit de Begrotingsafspraken 2014.

Bevorderen ondernemerschap

Met deze mutatie wordt met name het budget verhoogd ten behoeve van de maatregelen uit het aanvullend actieplan MKB financiering.

BMKB

Op basis van actuele verwachtingen van de verliesdeclaraties van de BMKB worden de ramingen van de BMKB-schades en de ontvangsten aangepast.

Groen onderwijs

Door stijgende leerlingen- en studentenaantallen nemen de kosten van het Groen onderwijs toe.

Gsm interferentieproblematiek

Er wordt 15 mln. naar 2015 geschoven in verband met de betaling aan lenM voor de GSM interferentieproblematiek.

MIT

De MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) is voor 2014 opgehoogd. Met deze begrotingsmutatie wordt deze ophoging structureel gemaakt. Het hiervoor benodigde budget komt uit de TKI toeslag.

Verticale Toelichting

Horizontale verschuiving

Deze kasschuiven worden gedaan om de budgetten in de juiste jaren te plaatsen.

IF ejm

De onderuitputting 2013 van het Innovatiefonds (IF) wordt aan de begroting 2014 toegevoegd.

IF kasschuif

De onderuitputting van 2013 binnen het Innovatiefonds is in het juiste ritme aan de jaren tot en met 2019 toebedeeld.

MEP

In 2014 is er sprake van een incidentele meevaller bij de MEP als gevolg van een lagere raming voor de subsidiabele productie. De meevaller heeft geen consequenties voor de haalbaarheid van de doelstellingen duurzame energie in 2020 (14%) en 2023 (16%).

Programmatische aanpak stikstof

Van de middelen die in 2014 beschikbaar zijn voor de PAS, komt een groot deel in latere jaren tot betaling, omdat betalingen op verstrekte subsidies voor het grootste deel pas in de jaren ná de subsidieverstrekking plaatsvinden.

ROM's

Er vindt een herschikking plaats van kapitaal tussen verschillende Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's). Het vrijkomend kapitaal zal worden bestemd voor herinvestering in ROM's die behoefte hebben aan additioneel participatiekapitaal.

SDE

Er is in 2014 sprake van lagere uitgaven bij de SDE die veroorzaakt worden door een prijsmeevaller. Prijsmeevallers bij de SDE worden niet in de begrotingsreserve gestort en mogen ingezet worden voor problematiek op de EZ-begroting

TKI toeslag

In 2014 zijn minder kasmiddelen nodig doordat de uitfinanciering van aangegane verplichtingen plaatsvindt op basis van liquiditeitsbehoefte verspreid over de meerjarige duur van de onderzoeksprojecten. De benodigde kasmiddelen voor de periode 2014–2016 zijn lager dan eerder geraamd. Deze tijdelijke meevaller zal grotendeels worden ingezet voor de te verwachten schades op de BMKB.

Veilingen

Er is 18,5 mln. beschikbaar op de begroting van EZ samenhangend met kosten van veilingen.

MKB Actieplan

Ten behoeve van het aanvullend actieplan MKB financiering is er 100 mln. beschikbaar gesteld uit de middelen die in de Voorjaarsnota waren gereserveerd voor o.a. innovatie. Deze middelen zijn vanaf de aanvullende post overgeheveld naar de begroting van EZ.

Verticale Toelichting

OCW Europese programma's

De hiervoor beschikbare middelen worden vanaf de begroting van OCW structureel overgeboekt naar de EZ-begroting. In de begrotingsafspraken 2014 zijn intensiveringsmiddelen opgenomen voor onderzoek en innovatie, deze middelen worden ingezet ten gunste van Joint Technology Initiatives (JTI's), Eureka en Eurostars.

Onttrekkingen uit intern begrotingsreserve landbouw

Vanuit de begrotingsreserve landbouw worden onder meer middelen onttrokken ten behoeve van de Programmatische Aanpak Stikstof en het oplossen van budgettaire tekorten op de diverse regelingen op het Agro-terrein.

Provinciefonds/natuurmiddelen

Dit betreft een structurele overheveling naar het Provinciefonds van de middelen van het «Natuurpact ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland» (TK 33 576, nr. 6).

Aardgasbaten

De raming van de aardgasbaten wordt naar beneden bijgesteld. Voor de jaren 2014–2016 is dit het gevolg van het kabinetsbesluit van 17 januari 2014 om minder gas te winnen uit het Groningenveld. Voor de jaren 2017 en 2018 betreft het een technische aanpassing van de raming. Besluitvorming over de maximale productie na 2016 vindt plaats in 2016. Daarnaast zijn de aardgasbaten aangepast aan de TTF gasprijzen en de dollarkoers.

Verticale Toelichting

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	33.755,4	36.831,2	36.616,8	36.693,7	36.928,4	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Aio	- 18,3	- 18,0	- 18,1	- 18,1	- 18,1	
Bijstand	- 522,2	- 682,6	- 668,5	- 504,8	- 374,4	
Kinderopvangtoeslag	- 185,6	- 153,5	- 153,8	- 155,1	- 140,3	
Kindgebonden budget	- 41,9	- 44,9	- 43,2	- 53,8	- 56,9	
Nadere afrekening 2013 uuv en svb	22,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overbruggingsregeling	- 37,8	- 49,4	- 64,5	- 56,2	- 43,1	
Toeslagenwet	- 6,1	- 14,7	- 15,5	- 9,0	- 1,8	
Wajong	57,3	43,4	45,8	50,1	54,4	
Diversen	28,5	9,5	7,2	8,7	1,5	
	- 703,2	- 910,2	- 910,6	- 738,2	- 578,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eindejaarsmarge rbg-eng	17,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuiven rbg-eng	- 244,5	- 33,5	201,9	70,8	0,3	
Diversen	- 3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Additionele middelen koopkracht	16,1	161,0	166,6	166,0	166,4	
Behoud gratis schoolboeken	0,0	- 30,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	
Eindejaarsmarge sza	46,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Hervorming kindregelingen	28,7	85,0	262,1	395,3	395,3	
Inhouden loon/prijstbijstelling 2014 uuv/svb	0,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	
Inhouden lpo uuv+svb	7,3	18,5	18,2	16,3	16,2	
Intensivering kinderopvangtoeslag	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Inzet overige middelen artikel 99	- 16,2	- 26,3	- 41,6	- 16,2	- 16,2	
Inzet reservering kinderopvangtoeslag	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
Inzet restant eindejaarsmarge sza	- 46,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuiven sza	- 161,8	- 10,9	61,5	41,8	70,3	
Mkob verlaging	- 15,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Nominale ontwikkeling	84,0	68,5	70,3	71,7	72,4	
Pensioenakkoord zvp en vermogen	0,0	41,0	83,0	102,0	117,0	
Prikkelwerking/alimentatie wwv	0,0	0,0	- 40,0	- 80,0	- 80,0	
Terugdraaien versobering anw	0,0	- 17,0	- 47,0	- 72,0	- 92,0	
Terugdraaien versobering zelfstandigenaftrek	0,0	16,0	16,0	16,0	16,0	
Verlaging arbeidsongeschiktheidstegemoetkoming	0,0	- 0,7	- 8,2	- 16,4	- 23,5	
Verlenging ww-termijn kinderopvangtoeslag	0,0	17,0	17,0	0,0	0,0	
Wwb/p-wet overige aanpassingen	41,9	- 23,3	- 98,5	- 135,8	- 109,0	
Wwb/p-wet zittend bestand wajong	- 40,0	21,7	95,0	126,0	91,0	
Wwz uitvoeringskosten	0,9	- 2,1	- 26,1	7,3	- 7,7	
Diversen	14,8	23,7	36,2	26,0	29,7	
	- 269,9	281,6	646,4	598,8	526,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Intensivering armoede- en schuldenbeleid	- 70,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	
Diversen	5,5	2,5	5,6	0,8	- 0,6	
Sociale zekerheid						
Compensatie lage inkomens	0,0	30,0	30,0	30,0	30,0	
Decentralisatie participatiebudget	0,0	- 2.865,3	- 2.693,3	- 2.526,3	- 2.394,3	
Koopkrachttegemoetkoming	- 66,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Studieregeling participatiewet	0,0	- 6,0	- 18,0	- 29,0	- 35,0	
Uitboeking bijdrage ocv aan participatiebudget	0,0	- 53,4	- 53,4	- 53,4	- 53,4	
Diversen	11,8	- 11,0	- 12,4	- 27,5	- 34,8	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bikk aow	304,7	331,2	351,1	370,2	391,4	
Bikk aow mev 2015	0,1	- 211,4	- 224,1	- 236,3	- 249,8	

Verticale Toelichting

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rb of mev 2015	0,0	282,6	294,4	304,0	317,0	
Rijksbijdrage vermogenstekort ouderdoms- fonds	- 67,9	- 1.198,4	- 1.074,6	- 632,3	- 777,3	
Diversen	13,3	7,6	7,4	7,0	5,7	
Extrapolatie	131,5	- 3.781,6	- 3.477,3	- 2.882,8	- 2.891,1	34.402,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 841,8	- 4.410,0	- 3.741,3	- 3.022,1	- 2.943,6	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	32.913,6	32.421,2	32.875,5	33.671,5	33.984,8	34.402,5
Totaal Internationale samenwerking	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Stand Miljoenennota 2015	32.914,1	32.421,7	32.876,0	33.672,0	33.985,3	34.403,0

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	1.766,2	1.728,2	1.736,5	1.715,3	1.724,5	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Bijstand zelfstandigen	16,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kinderopvangtoeslag	112,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Nadere afrekening 2013 uuv en svb	69,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 3,0	- 5,7	2,8	- 0,6	- 7,1	
	195,1	- 5,7	2,8	- 0,6	- 7,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Additionele middelen koopkracht	0,0	1,5	10,1	15,8	17,9	
Hervorming kindregelingen	0,0	- 1,7	- 10,3	- 15,9	- 17,2	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	- 0,2	- 0,2	- 0,1	0,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,2	- 3,8	- 3,8	- 3,8	- 3,8	
Sociale zekerheid						
Uitboeking bijdrage ocv aan participatiebudget	0,0	- 53,4	- 53,4	- 53,4	- 53,4	
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	16,5	20,2	20,2	20,2	20,2	
Extrapolatie	16,8	- 37,0	- 37,0	- 37,0	- 37,0	1.687,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	211,8	- 42,9	- 34,4	- 37,7	- 43,4	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	1.978,0	1.685,3	1.702,1	1.677,5	1.681,1	1.687,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	1.978,0	1.685,3	1.702,1	1.677,5	1.681,1	1.687,2

AIO

De raming van de uitgaven aan de AIO wordt neerwaarts bijgesteld op basis van realisatiecijfers. Deze bijstelling komt voornamelijk doordat het aantal mensen met recht op een AIO-uitkering is afgenomen. Daarnaast is de raming van de uitgaven aan de AIO neerwaarts bijgesteld doordat de gemiddelde uitkering lager uitviel dan verwacht.

Verticale Toelichting

Bijstand

De uitgaven aan de bijstand worden neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere verwachte werkloosheidscijfers dan waar eerder mee gerekend werd.

Kinderopvangtoeslag (uitgaven en ontvangsten)

Op basis van uitvoeringsinformatie van de Belastingdienst is de raming van de uitgaven aan de kinderopvangtoeslag naar beneden bijgesteld. Dit komt doordat het aantal kinderen in de kinderopvang en het aantal opvanguren per kind is afgenomen ten opzichte van de raming in de begroting 2014.

Kindgebonden budget

De raming van de uitgaven aan het kindgebonden budget is neerwaarts bijgesteld op basis van nieuwe inkomensgegevens van het CPB. Door de hogere economische groei en hogere inkomens hebben minder mensen recht op een (hoger) kindgebonden budget.

Nadere afrekening 2013 UWV en SVB (uitgaven en ontvangsten)

Dit betreft de nadere afrekening 2013 van verschillende regelingen van SZW. Begrotingsgefinancierde regelingen worden gedurende het jaar aan instellingen als UWV en SVB bevoorschot en achteraf exact afgerekend.

Overbruggingsregeling

Op basis van uitvoeringsinformatie van de SVB is de raming van de uitgaven aan de overbruggingsregeling AOW neerwaarts bijgesteld. Het aantal mensen dat gebruik maakt van de overbruggingsregeling is lager dan eerder verondersteld, evenals de gemiddelde hoogte van de overbruggingsuitkering.

Toeslagenwet

Op basis van realisaties en nieuwe uitvoeringsinformatie wordt de raming van de uitgaven aan de toeslagenwet neerwaarts bijgesteld. De toeslagenwet volgt de ontwikkeling van de moederwetten. Voornaamste oorzaak van de neerwaartse bijstelling is de daling van het aantal WW'ers.

Wajong

Uit uitvoeringsinformatie van het UWV blijkt dat het aantal mensen in de Wajong hoger is dan verwacht. Dit leidt tot een opwaartse bijstelling van de geraamde uitgaven aan de Wajong voor latere jaren.

Eindejaarsmarge rbg-eng

Dit betreft de overheveling van de eindejaarsmarge naar de begroting van SZW.

Kasschuiven rbg-eng

Om het kasritme van de uitgaven te ondersteunen worden diverse kasschuiven gedaan. De grootste hiervan betreft een kasschuif ten behoeve van de sectorplannen. Een deel van het budget voor de sectorplannen is van 2014 en 2015 overgeheveld naar latere jaren vanwege een derde tranche en een andere liquiditeitsbehoefte van de eerdere plannen. Een andere grote kasschuif betreft een schuif om de Rijksgebouwendienst te compenseren in 2015 in plaats van 2014 voor het mislopen van een gebruikersvergoeding.

Verticale Toelichting

Additionele middelen koopkracht (uitgaven en ontvangsten)

Ter ondersteuning van de koopkracht van gezinnen met kinderen wordt geïntensiveerd in het kindgebonden budget.

Behoud gratis schoolboeken

Dit betreft het aandeel van SZW in de maatregel behoud gratis schoolboeken uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Eindejaarsmarge sza (en ramingtechnische veronderstelling in=uit)

Dit betreft de overheveling van de eindejaarsmarge naar de begroting van SZW. Gelijktijdig is de ramingstechnische veronderstelling in=uit geboekt op de aanvullende post. De combinatie van beide bewerkstelligt dat het totale uitgavenbeeld niet wijzigt.

Hervorming kindregelingen (uitgaven en ontvangsten)

Dit betreft het aandeel van SZW in de bijstelling van de hervorming kindregelingen uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Inhouden loon/prijsbijstelling 2014 uww/svb

Dit betreft de maatregel inhouden loon/prijsbijstelling 2014 UWV/SVB (premiedeel) uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Inhouden lpo uww+svb

De maatregel inhouden loon/prijsbijstelling 2014 UWV/SVB (premiedeel) stond taakstellend op het artikel nominaal en onvoorzien. Dit betreft een gedeelte van de invulling van de premiegefinancierde kant.

Intensivering kinderopvangtoeslag

Dit betreft de maatregel intensivering kinderopvangtoeslag uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Inzet overige middelen artikel 99

Dit betreft de inzet van vrijvallende reserveringen op het artikel nominaal en onvoorzien ter dekking van het met één jaar uitstellen van de kostendelersnorm in de AOW en het intrekken van het wetsvoorstel AOW-partnertoeslag (EK 33 687, nr. 15).

Inzet reservering kinderopvangtoeslag

Dit betreft de inzet van de reservering kinderopvangtoeslag ter dekking van de maatregel intensivering kinderopvangtoeslag uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Inzet restant eindejaarsmarge sza

Ter dekking van het budgettaire beeld SZA zet SZW het restant van de eindejaarsmarge in.

Kasschuiven sza

Om het kasritme van de uitgaven binnen het kader SZA te ondersteunen worden diverse kasschuiven gedaan. De grootste hiervan betreft een schuif van 279 mln. van 2014 naar 2015 in verband met het in mei genomen besluit om de huishoudentoeslag niet per 2015 in te voeren. Naar aanleiding van besluitvorming in augustus wordt deze kasschuif uitgeoekt bij de mutaties afstel huishoudentoeslag.

Verticale Toelichting

Mkob verlaging

Ter dekking van de vervroegde inwerkingtreding van de twee- woningen- maatregel in de AOW wordt de koopkrachttegemoetkoming oudere belastingplichtigen (MKOB) per 1 februari 2014 extra verlaagd.

Nominale ontwikkeling

Dit is een overboeking van het begrotingshoofdstuk «koppeling uitkeringen» naar de begroting van SZW. Hiermee worden de begrotingsgefinancierde uitkeringen op het prijspeil van 2014 gebracht.

Pensioenakkoord zvp en vermogen

Dit betreft de maatregel uitzondering vermogenstoets bijstand ZZP uit het pensioenakkoord (TK 32 043, nr. 188).

Prikkelwerking/alimentatie wwv

Dit betreft een deel van de maatregel prikkelwerking inkomensdeel WWB/aanscherpen alimentatie uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19). De opbrengst van deze maatregel valt lager uit doordat het behalen van de opbrengst alimentatie niet mogelijk is gebleken en doordat de maatstaf bijstandsontvangers in het Gemeentefonds pas per 2016 mogelijk wordt aangepast.

Terugdraaien versobering anw

Dit betreft het begrotingsgefinancierde deel van de maatregel terugdraaien versobering ANW uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Terugdraaien versobering zelfstandigenaftrek

Dit betreft het aandeel van SZW in de maatregel terugdraaien versobering zelfstandigenaftrek uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Verlaging arbeidsongeschiktheidstegemoetkoming

In het 6 miljard pakket is afgesproken om de arbeidsongeschiktheidstegemoetkoming te verlagen. De hiermee gemaakte besparing is berekend op basis van het toen ingeschatte volume. Doordat het zittend bestand Wajong niet naar gemeenten over gaat, valt het volume in de Wajong hoger uit dan gedacht en daarmee de besparing op de arbeidsongeschiktheidstegemoetkoming.

Verlenging WW-termijn kinderopvangtoeslag

Ouders zullen in 2015 en 2016 in de eerste zes maanden van werkloosheid nog recht hebben op kinderopvangtoeslag. Door de periode te verlengen van drie naar zes maanden kunnen ze zich volledig richten op het vinden van een nieuwe baan.

Wwb/p-wet overige aanpassingen

De aanpassingen WWB/Participatiewet (TK 33 161, nr.154) bestaan uit meerdere begrotingsmutaties. Deze zijn per saldo budgettair neutraal (gedeeltelijk op het hoofdstuk koppeling uitkeringen). De overige aanpassingen betreffen onder andere de invoering van een studieregeling, het behouden van de ontheffing van de sollicitatieplicht alleenstaande ouders en het uitstel van de WWB-maatregelen naar 1 januari 2015. Ook de dekking vanuit de middelen ten behoeve van de verzachting van de kostendelersnorm zijn hierin meegenomen.

Verticale Toelichting

Wwb/p-wet zittend bestand wajong

De aanpassingen WWB/Participatiewet (TK 33 161, nr.154) bestaan uit meerdere begrotingsmutaties. Deze zijn per saldo budgettair neutraal (gedeeltelijk op koppeling uitkeringen). De belangrijkste wijziging betreft het niet overgaan van het zittend bestand Wajong naar gemeenten.

Wwz uitvoeringskosten

Dit betreft de inzet van de reservering op het artikel nominaal en onvoorzien ten behoeve van de uitvoeringskosten Wet Werk en Zekerheid. Tegenover de lagere begrotingsgefinancierde uitgaven staat een gelijke stijging van de premiegefinancierde uitvoeringskosten.

Intensivering armoede- en schuldenbeleid

Voor de intensivering van het armoede- en schuldenbeleid worden middelen aan het Gemeentefonds toegevoegd.

Compensatie lage inkomens

In de totale dekkingssplaat van het niet doorgaan van de huishouden-toeslag is 30 mln. vrijgemaakt om lage inkomens te compenseren.

Decentralisatie participatiebudget

Vanaf 2015 maakt het gebundeld participatiebudget onderdeel uit van de integratie-uitkering sociaal domein in het Gemeentefonds. Het gebundeld participatiebudget bestaat uit het macrobudget Wsw (Wet sociale werkvoorziening) en het gemeentelijk participatiebudget.

Koopkrachttegemoetkoming

Als onderdeel van het 6 miljard pakket vindt in 2014 een eenmalige uitkering plaats voor mensen met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum. Dit betreft de overheveling van deze middelen naar het Gemeentefonds.

Studieregeling Participatiewet

Dit betreft de overboeking van middelen voor de studieregeling in de Participatiewet (TK 33 161, nr.125) naar het Gemeentefonds.

Uitboeking bijdrage OCW aan Participatiebudget (uitgaven en ontvangsten)

Met het intrekken van de Wet Participatiebudget per 2015 vervalt de bijdrage van OCW aan het Participatiebudget, zodat de daarvoor geraamde ontvangsten en uitgaven vanaf 2015 structureel met 53 mln. zijn verlaagd. Daarmee is sprake van een budgetneutrale mutatie.

Bikk aow

Op basis van de meest recente cijfers van het CPB is de raming voor de bijdrage in de kosten van de heffingskortingen (BIKK) aan het ouderdomsfonds voor 2014 en verder naar boven bijgesteld.

Rijksbijdrage vermogenstekort ouderdomsfonds

De rijksbijdrage aan het ouderdomsfonds voor 2014 is op basis van het Centraal Economisch Plan vastgesteld. De raming van de premie-inkomsten AOW is vanaf 2015 neerwaarts bijgesteld, waardoor het vermogenstekort ouderdomsfonds hoger is dan verwacht. Hierdoor wordt de rijksbijdrage naar boven bijgesteld. Daarnaast is het afstel van de huishoudentoeslag en de invoering van de inkomensondersteuning AOW verwerkt in de raming. Per saldo leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van de rijksbijdrage.

Verticale Toelichting

Bijstand zelfstandigen (BBZ)

Gemeenten krijgen een voorschot om BBZ te verstrekken. Voor sommige gemeenten is dat voorschot te hoog en voor anderen te laag. De realisaties t.o.v. de bevoorschottingen worden na afloop van elk jaar verrekenend. De nabetalings plus eenmalige uitkering over 2013 bedroegen 16,2 mln. en de ontvangsten 16,5 mln.

Verticale Toelichting

Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt

SOCIALE VERZEKERINGEN: UITGAVEN						
bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014	78.957,7	84.380,7	85.401,5	85.723,3	86.315,9	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Aow	- 197,9	- 206,5	- 79,4	- 104,8	- 90,1	
Bijstand	- 522,2	- 682,6	- 668,5	- 504,8	- 374,4	
Iva	28,7	40,1	39,7	47,2	67,2	
Kinderopvangtoeslag	- 185,6	- 153,5	- 153,8	- 155,1	- 140,3	
Kindgebonden budget	- 41,9	- 44,9	- 43,2	- 53,8	- 56,9	
Nominale ontwikkeling	- 18,8	- 376,2	- 487,1	- 512,5	- 518,8	
Overbruggingsregeling	- 37,8	- 49,4	- 64,5	- 56,2	- 43,1	
Uwv uitvoeringskosten	0,0	- 120,9	- 116,7	- 90,8	- 75,2	
Wajong	57,3	43,4	45,8	50,1	54,4	
Wao	17,4	20,2	48,3	55,2	44,7	
Wazo	- 57,4	- 16,1	- 11,1	- 6,1	- 1,1	
Wga	- 109,8	- 146,1	- 180,5	- 223,8	- 251,7	
Ww	- 967,0	- 1.676,7	- 1.819,4	- 1.413,9	- 1.115,2	
Diversen	16,1	- 58,9	- 50,9	- 34,0	- 32,2	
	- 2.018,9	- 3.428,1	- 3.541,3	- 3.003,3	- 2.532,7	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
1 jaar uitstel kostendelersnorm aow	0,0	10,2	25,4	0,0	0,0	
Additionele middelen koopkracht	16,1	161,0	166,6	166,0	166,4	
Behoud gratis schoolboeken	0,0	- 30,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	
Business cases intensivering toezicht	- 37,5	- 41,6	- 45,0	- 46,6	- 11,4	
Eindejaarsmarge sza	46,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Hervorming kindregelingen	28,7	85,0	262,1	395,3	395,3	
Inhouden loon/prijsbijstelling 2014 uwv/svb	0,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	
Intensivering kinderopvangtoeslag	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Intrekken wetsvoorstel aow-partnertoeslag	0,0	38,1	59,8	65,4	65,6	
Invulling in=uit-taakstelling	46,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Inzet overige middelen artikel 99	- 16,2	- 26,3	- 41,6	- 16,2	- 16,2	
Inzet reservering kinderopvangtoeslag	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
Inzet restant eindejaarsmarge sza	- 46,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuiven sza	- 488,8	269,4	70,4	33,8	62,4	
Pensioenakkoord zvp en vermogen	0,0	41,0	83,0	102,0	117,0	
Prikkelwerking/alimentatie wwv	0,0	0,0	- 40,0	- 80,0	- 80,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 46,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Steiler afbouwen huishoudentoeslag	0,0	- 45,0	- 48,0	- 50,0	- 50,0	
Terugdraaien versobering anw	0,0	8,0	23,0	35,0	42,0	
Wwb/p-wet overige aanpassingen	40,0	- 22,0	- 99,0	- 136,0	- 111,0	
Wwb/p-wet zittend bestand wajong	- 40,0	22,0	99,0	136,0	111,0	
Diversen	29,5	87,9	51,4	1,0	- 7,1	
	- 468,1	527,7	447,1	485,7	564,0	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Afschaffen mkob	0,0	- 1.005,3	- 1.022,6	- 1.036,8	- 1.051,1	
Afstel huishoudentoeslag	0,0	- 2.694,3	- 2.532,5	- 2.654,5	- 2.776,6	
Brutering	80,5	- 602,9	- 628,7	- 626,4	- 653,7	
Inkomensondersteuning aow	0,0	920,3	926,2	938,6	951,1	
Nominale ontwikkeling	0,0	- 24,7	- 77,9	- 134,5	- 197,0	
Steiler afbouwen huishoudentoeslag	0,0	45,0	48,0	50,0	50,0	
Uitboeking bijdrage ocw aan participatiebudget	0,0	- 53,4	- 53,4	- 53,4	- 53,4	
Uitboeking erd zw	0,0	- 82,2	- 89,1	- 89,2	- 89,2	
Diversen	- 4,9	27,0	5,5	- 15,4	- 27,1	
	75,6	- 3.470,5	- 3.424,5	- 3.621,6	- 3.847,0	
Extrapolatie						81.234,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 2.411,3	- 6.370,9	- 6.518,5	- 6.139,2	- 5.815,5	

Verticale Toelichting

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2015	76.546,4	78.009,9	78.883,0	79.584,2	80.500,4	
SOCIALE VERZEKERINGEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014	1.116,1	1.102,4	1.120,8	1.109,0	1.128,0	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Kinderopvangtoeslag	112,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Nadere afrekening 2013 uuv en svb	69,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ww	- 37,8	- 26,1	- 26,1	- 26,1	- 26,1	
Diversen	15,1	- 5,4	3,0	- 0,5	- 7,4	
Beleidsmatige mutaties	159,1	- 31,5	- 23,1	- 26,6	- 33,5	
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	- 0,2	- 0,2	- 0,1	0,7	
Technische mutaties	0,0	- 0,2	- 0,2	- 0,1	0,7	
Sociale zekerheid						
Uitboeking bijdrage ocw aan participatiebudget	0,0	- 53,4	- 53,4	- 53,4	- 53,4	
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,1	- 53,4	- 53,4	- 53,4	- 53,4	1.057,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	159,2	- 85,0	- 76,6	- 80,1	- 86,1	
Stand Miljoenennota 2015	1.275,3	1.017,4	1.044,1	1.029,0	1.041,9	

AOW

De raming van de uitgaven aan de AOW is bijgesteld op basis van de volumeprognose 2014 van de SVB. Daarnaast is de raming voor de gemiddelde hoogte van de partnertoeslag naar beneden bijgesteld.

Bijstand

De uitgaven aan de bijstand worden neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere verwachte werkloosheidscijfers en lagere realisaties dan waar eerder mee gerekend werd.

Iva

Het verwachte aantal mensen met een IVA-uitkering is naar boven bijgesteld op basis van uitvoeringsinformatie en een nieuwe lange termijn raming. Daartegenover staat dat de verwachte gemiddelde uitkering lager is dan eerder werd gedacht. Per saldo wordt de raming van de IVA-uitgaven opwaarts bijgesteld.

Kinderopvangtoeslag (uitgaven en ontvangsten)

Op basis van uitvoeringsinformatie van de Belastingdienst zijn de uitgaven aan de kinderopvangtoeslag naar beneden bijgesteld. Dit komt doordat het aantal kinderen in de kinderopvang en het aantal opvanguren per kind is afgenomen ten opzichte van de raming in de begroting 2014.

Verticale Toelichting

Kindgebonden budget

De raming van uitgaven aan het kindgebonden budget is neerwaarts bijgesteld op basis van nieuwe inkomensgegevens van het CPB. Door de hogere economische groei en hogere inkomens ten opzichte van de raming in de begroting 2014 hebben minder mensen recht op een (hoger) kindgebonden budget.

Nominale ontwikkeling

De mutatie betreft een aanpassing in de geraamde nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- en prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

Overbruggingsregeling

Op basis van uitvoeringsinformatie van de SVB is de raming van de uitgaven aan de overbruggingsregeling AOW neerwaarts bijgesteld. Het aantal mensen dat gebruik maakt van de overbruggingsregeling is lager dan eerder verondersteld, evenals de gemiddelde hoogte van de overbruggingsuitkering.

Uwv uitvoeringskosten

De raming van de uitvoeringskosten van UWV wordt voor 2015 en verder naar beneden bijgesteld. Dit wordt met name veroorzaakt door een lager aantal WW-uitkeringen waardoor het UWV minder kosten heeft voor het uitvoeren van de WW.

Wajong

Uit uitvoeringsinformatie van het UWV blijkt dat het aantal mensen in de Wajong hoger is dan verwacht. Dit leidt tot een opwaartse bijstelling van de geraamde uitgaven aan de Wajong voor latere jaren.

Wao

De opwaartse bijstelling van de geraamde uitgaven aan de WAO wordt met name veroorzaakt door een hogere gemiddelde uitkering op basis van een nieuwe lange termijn raming.

Wazo

De raming van de WAZO-uitgaven wordt naar beneden bijgesteld. Het totaal aantal geboorten ligt lager, daarmee is het verwachte aantal uitkeringen voor zwangerschaps- en bevallingsverlof ook lager.

Wga

Het verwachte aantal mensen dat de WGA instroomt is neerwaarts bijgesteld. Daarnaast wordt de verwachte gemiddelde uitkering naar beneden bijgesteld op basis van een nieuwe lange termijn raming. Hierdoor worden de geraamde uitgaven aan de WGA neerwaarts bijgesteld.

Ww (uitgaven en ontvangsten)

De raming van de WW-uitgaven wordt neerwaarts bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de lagere verwachte werkloosheid dan bij MEV 2014.

Diversen (uitgaven mee- en tegenvallers)

Dit betreft voornamelijk het saldo van meevallers bij de Toeslagenwet, de Ziektewet en een tegenvaller bij de ANW.

Verticale Toelichting

1 jaar uitstel kostendelersnorm AOW

Dit betreft het uitstel van de invoering van de kostendelersnorm in de AOW met één jaar (TK 30 169, nr. 36).

Additionele middelen koopkracht (uitgaven en ontvangsten)

Ter ondersteuning van de koopkracht van gezinnen met kinderen wordt geïntensiveerd in het kindgebonden budget.

Behoud gratis schoolboeken

Dit betreft het aandeel van SZW in de maatregel behoud gratis schoolboeken uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Business cases intensivering toezicht

Dit betreft het saldo van de besparing op uitkeringslasten en de intensivering op uitvoeringskosten door versterking van het toezicht van UWV en SVB.

Eindejaarsmarge sza en ramingtechnische veronderstelling in=uit

Dit betreft de overheveling van de eindejaarsmarge naar de begroting van SZW. Gelijkijdig is de ramingstechnische veronderstelling in=uit geboekt op de aanvullende post. De combinatie van beide bewerkstelligt dat het totale uitgavenbeeld niet wijzigt.

Hervorming kindregelingen

Dit betreft het aandeel van SZW in de bijstelling van de hervorming kindregelingen uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Inhouden loon/prijsbijstelling 2014 uwv/svb

Dit betreft de maatregel inhouden loon/prijsbijstelling 2014 UWV/SVB (premiedeel) uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Intensivering kinderopvangtoeslag

Dit betreft de maatregel intensivering kinderopvangtoeslag uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Intrekken wetsvoorstel aow-partnertoeslag

Dit betreft het intrekken van het wetsvoorstel aow-partnertoeslag (TK 33 687, nr. 15).

Invulling in = uittaakstelling

Departementen mogen onderuitputting tot maximaal 1 procent van hun gecorrigeerde begrotingstotaal meenemen naar volgend jaar (via de zogenoemde eindejaarsmarge). Daarbij wordt de technische veronderstelling gehanteerd dat in het volgende jaar een gelijk bedrag aan onderuitputting zal optreden (in=uit taakstelling). Hiermee leidt de systematiek van de eindejaarsmarge niet tot EMU-saldobelasting. Bij Miljoenennota is de in=uitaakstelling voor 2014 ingevuld.

Inzet overige middelen artikel 99

Dit betreft de inzet van vrijvallende reserveringen op het artikel nominaal en onvoorzien ter dekking van het met één jaar uitstellen van de kostendelersnorm in de AOW en het intrekken van het wetsvoorstel AOW-partnertoeslag (EK 33 687, nr. 15).

Verticale Toelichting

Inzet reservering kinderopvangtoeslag

Dit betreft de inzet van de reservering kinderopvangtoeslag ter dekking van de maatregel intensivering kinderopvangtoeslag uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Inzet restant eindejaarsmarge sza

Ter dekking van het budgettaire beeld SZA zet SZW het restant van de eindejaarsmarge in.

Kasschuiven sza

Om het kasritme van de uitgaven binnen het kader SZA te ondersteunen worden diverse kasschuiven gedaan. De grootste hiervan betreft een schuif van 279 mln. van 2014 naar 2015 in verband met het in mei genomen besluit om de huishoudentoeslag niet per 2015 in te voeren. Naar aanleiding van besluitvorming in augustus wordt deze kasschuif uitgeboekt bij de mutaties afstel huishoudentoeslag.

Pensioenakkoord zzp en vermogen

Dit betreft de maatregel uitzondering vermogenstoets bijstand ZZP uit het pensioenakkoord (TK 32 043, nr. 188).

Prikkelwerking/alimentatie wwv

Dit betreft een deel van de maatregel prikkelwerking inkomensdeel WWB/aanscherpen alimentatie uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19). De opbrengst van deze maatregel valt lager uit doordat het behalen van de opbrengst alimentatie niet mogelijk is gebleken. Beoogd wordt de besparing van de maatregel prikkelwerking WWB in te vullen door, met behoud van het uitgangspunt van een kostengeoriënteerde verdeling, de maatstaf bijstandsontvangers in de verdeelsystematiek van het Gemeentefonds vanaf 2016 aan te passen. Onderzoek naar de mogelijkheden om de maatstaf aan te passen, geschiedt als onderdeel van de herijking van het cluster Werk en Inkomen in het Gemeentefonds.

Steiler afbouwen huishoudentoeslag (beleidsmatig en technisch)

De maatregel steiler afbouwen huishoudentoeslag uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19) wordt nu volledig geboekt op de zorgtoeslag. De technische mutatie corrigeert voor de originele maatregel steiler afbouwen huishoudentoeslag.

Terugdraaien versobering anw

Dit betreft de maatregel terugdraaien versobering ANW uit de Begrotingsafspraken 2014 (TK 33 750, nr. 19).

Afschaffen MKOB

Per 1 januari 2015 wordt de uitkering op grond van de wet MKOB beëindigd.

Afstel huishoudentoeslag

De huishoudentoeslag wordt niet ingevoerd. Met deze mutatie wordt het budget van de ouderenkortingen weer overgeheveld naar het lastenkader en wordt de ingeboekte besparing uitgeboekt. De ingeboekte besparing is alternatief ingevuld

Wwb/p-wet overige aanpassingen

De aanpassingen WWB/Participatiewet (TK 33 161, nr.154) bestaan uit meerdere begrotingsmutaties. Deze zijn per saldo budgettair neutraal. De overige aanpassingen betreffen onder andere de invoering van een

Verticale Toelichting

studieregeling, het behouden van de ontheffing van de sollicitatieplicht alleenstaande ouders en het uitstel van de WWB-maatregelen naar 1 januari 2015. Ook de dekking vanuit de middelen ten behoeve van de verzachting van de kostendelersnorm zijn hierin meegenomen.

Wwb/p-wet zittend bestand wajong

De aanpassingen WWB/Participatiewet (TK 33 161, nr.154) bestaan uit meerdere begrotingsmutaties. Deze zijn per saldo budgettair neutraal. De belangrijkste wijziging betreft het niet overgaan van het zittend bestand Wajongers met arbeidsvermogen naar gemeenten in combinatie met de uitkeringsverlaging van 75% naar 70% per 2018 en een intensivering van de re-integratie van deze groep.

Bruterig

Diverse uitkeringen zijn netto gekoppeld aan het netto minimumloon, maar kennen een ander bruto-netto traject dan het minimumloon. Wijzigingen in het bruto-netto traject van het minimumloon leiden tot aanpassing van het netto minimumloon. De uitkeringen die netto zijn gekoppeld, worden evenredig aangepast maar door het andere bruto-netto traject kan de bruto uitkering een afwijkende ontwikkeling vertonen dan die van het bruto minimumloon. Het effect hiervan op de uitkeringslasten wordt het bruteringseffect genoemd. Het uitgavenkader SZA is voor dit effect gecorrigeerd.

Inkomensondersteuning AOW

Per 1 januari 2015 wordt een inkomensondersteuning AOW geïntroduceerd die afhankelijk is van de AOW-opbouw.

Uitboeking bijdrage OCW aan Participatiebudget (uitgaven en ontvangsten)

Met het intrekken van de Wet Participatiebudget per 2015 vervalt de bijdrage van OCW aan het Participatiebudget, zodat de daarvoor geraamde ontvangsten en uitgaven vanaf 2015 structureel met 53 mln. zijn verlaagd. Daarmee is sprake van een budgetneutrale mutatie.

Uitboeking ERD ZW

Werkgevers zijn verzekerd via het UWV voor de ZW, tenzij zij als eigen risicodragers (ERD) zelf de kosten van ZW uitkeringen dragen of zich privaats verzekeren, en dus ook geen premie afdragen bij het UWV. Tot nu toe werd in het SZA kader rekening gehouden met de uitgaven aan uitkeringen van ERD's, door deze apart bij te schatten. Omdat steeds meer werkgevers ervoor kiezen ERD te worden en de bijschatting mede daardoor problematischer is geworden, is besloten het kader te verlagen met de uitgaven aan uitkeringen ERD's.

Diversen (uitgaven technische mutaties)

Dit betreft het saldo van een aantal technische mutaties, waaronder overboekingen naar het Gemeentefonds ten behoeve van uitvoeringskosten en studieregeling participatiewet.

Nadere afrekening 2013 UWV en SVB (uitgaven en ontvangsten)

Dit betreft de nadere afrekening 2013 van verschillende regelingen van SZW. Begrotingsgefinancierde regelingen worden gedurende het jaar aan instellingen als UWV en SVB bevoorschot en achteraf exact afgerekend.

Verticale Toelichting

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIEN EN SPORT: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	14.811,7	15.307,7	15.346,3	15.899,9	17.056,9	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Tegemoetkomingen wtcg	65,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
	65,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Ciz transitie kasschuif	15,0	0,0	-15,0	0,0	0,0	
Fiscale ondersteuning chronisch zieken en gehandicapten	0,0	38,0	38,0	38,0	38,0	
Friciekosten instellingen jeugdhulp	0,0	60,0	60,0	60,0	0,0	
Middelen jeugdhulp	-2,0	-34,0	-34,0	-34,0	-34,0	
Ova jeugd	7,9	16,2	2,4	2,4	2,4	
Taakstellende onderuitputting	10,0	-25,0	25,0	10,0	10,0	
Transitie jeugdzorgplus-instellingen	17,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	30,9	14,6	7,2	-1,0	-7,3	
Zorg						
Diversen	-2,4	13,5	14,3	12,6	12,6	
	76,4	83,3	97,9	88,0	21,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Instellingen jeugdhulp en jeugdbescherming	0,0	40,0	0,0	0,0	0,0	
Invoeringskosten decentralisatie jeugdhulp	-30,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kaderwijziging tsz	-42,3	-52,3	-41,3	-38,3	-38,3	
Naar gf: combinatiefuncties en buurtsport-coaches	-46,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overboeking wmo mantelzorg	0,0	-70,0	-100,0	-100,0	-100,0	
Overheveling rvp van bkz	0,0	137,9	137,9	137,9	137,9	
Saldo overboekingen hlz	0,0	-1.359,0	-1.254,8	-1.232,3	-1.217,0	
Diversen	61,1	69,8	43,1	39,5	37,4	
Zorg						
Transitiefonds medisch specialisten	0,0	125,0	0,0	0,0	25,0	
Diversen	-5,6	-4,4	-4,3	-4,3	-4,2	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bijstelling bikk	377,5	-835,6	-885,7	-933,9	-987,4	
Bijstelling rijksbijdrage 18-	0,0	-216,7	-89,1	-60,3	-40,2	
Bijstelling zorgtoeslag	-260,0	-91,3	348,1	431,9	-326,4	
Kaderwijziging tsz	42,3	52,3	41,3	38,3	38,3	
Maatregelen zorgtoeslag	0,0	-375,0	-159,0	-166,0	-166,0	
Rijksbijdrage hlz	0,0	1.804,0	1.353,0	902,0	451,0	
Uitvoeringskosten zorgverzekeraars	0,0	-22,0	-28,0	-35,0	-35,0	
Diversen	1,0	-12,8	-12,6	-12,6	-12,6	
	97,6	-810,1	-651,4	-1.033,1	-2.237,5	
Extrapolatie						
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	239,7	-726,8	-553,4	-945,1	-2.215,8	14.742,8
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	15.051,4	14.580,8	14.792,9	14.954,8	14.841,1	14.742,8
Totaal Internationale samenwerking	5,5	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Stand Miljoenennota 2015	15.056,8	14.585,9	14.797,9	14.959,8	14.846,0	14.747,8

Verticale Toelichting

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	72,7	72,7	72,7	72,7	72,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Afroming egalisereserve	0,0	0,0	78,0	0,0	0,0	
Ontvangsten wanbetalers	20,0	10,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	5,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
	25,9	10,0	78,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	27,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	27,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						72,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	53,3	10,0	78,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	125,9	82,7	150,7	72,7	72,7	72,7
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	125,9	82,7	150,7	72,7	72,7	72,7

Tegemoetkomingen Wtcb

De voor december 2013 voorziene uitbetaling van tegemoetkomingen Wtcb is deels over de jaargrens heengegaan als gevolg van het inkomensafhankelijk maken van de Wtcb.

Ciz transitie kasschuif

Tegen de achtergrond van de hervorming langdurige zorg heeft het CIZ in 2014 aanzienlijke meerkosten. In 2016 zijn de exploitatiekosten fors lager dan de beschikbare middelen. Via een kasschuif wordt de ruimte uit 2016 in 2014 beschikbaar gesteld.

Fiscale ondersteuning chronisch zieken en gehandicapten

Dit is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. De fiscale regeling voor aftrek van specifieke zorgkosten wordt in aangepaste vorm gecontinueerd. De met deze fiscale regeling samenhangende Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten (TSZ) wordt ook voortgezet om verzilveringsproblematiek bij de fiscale regeling te voorkomen.

Frictiekosten instellingen jeugdhulp

Er worden middelen uitgetrokken voor de transitiekosten die bij de decentralisatie van de jeugdhulp optreden. Thans wordt uitgegaan van een risico van 180 mln. De dekking wordt onder meer gevonden bij de gereserveerde middelen voor uitvoeringsrisico's.

Middelen Jeugdhulp

Dit gaat om de bij aanvang van de stelselherziening jeugd gereserveerde middelen voor uitvoeringsrisico's. De middelen vallen vrij en worden aangewend voor de transitiekosten die bij de decentralisatie van de jeugdhulp mogelijk optreden.

OVA Jeugd

Als gevolg van de afgesproken rijksbrede nullijn voor 2014, is sprake van een OVA-knelpunt bij de begrotingsgefinancierde sectoren die onder het OVA-convenant vallen.

Verticale Toelichting

Taakstellende onderuitputting

Om de VWS-begroting meerjarig sluitend te maken wordt de taakstellende onderuitputting vanaf 2016 structureel verlaagd. In 2015 wordt de taakstellende onderuitputting incidenteel opgehoogd. De intertemporele dekking bedraagt 40 mln.

Transitie jeugdzorgplus-instellingen

De voorgenomen privatisering van de instellingen Almata en de Lindenhorst heeft, als gevolg van opgeschorte onderhandelingen met de bonden, vertraging opgelopen. De privatisering zal in 2014 tot stand komen. De middelen zijn via een kasschuif vanuit 2013 in 2014 beschikbaar gesteld.

Diversen – Beleidsmatige mutaties – Rijksbegroting in enge zin

Dit is de optelsom van diverse mutaties. Dit betreft een aantal kleine intensiveringen, waaronder 7 mln. voor sociale wijkteams en middelen die op verschillende posten vrijvallen, waaronder 9,6 mln. bij de aanschaf van antivirale middelen.

Diversen – Beleidsmatige mutaties – Zorg

Hieronder valt het aanpassen van het kasritme om de invulling van de taakstelling op de opleidingsduur van de opleiding tot medisch specialist mogelijk te maken.

Instellingen jeugdhulp en jeugdbescherming

Voor de Jeugdwet komt in 2015 aanvullend 60 mln. beschikbaar. Met 40 mln. wordt een soepele overgang naar het nieuwe stelsel bewerkstelligd van instellingen voor jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering met een bovenregionaal of landelijk werkgebied. Deze middelen zijn naar de begroting overgeboekt zodat ze voor de Transitieautoriteit Jeugd (TAJ) kunnen worden ingezet.

Invoeringskosten decentralisatie jeugdhulp

Dit betreft invoeringskosten die samenhangen met de overheveling van de jeugdhulp naar gemeenten. De middelen worden gestort in het Gemeentefonds.

Kaderwijziging TSZ

Het betreft een technische mutatie waarmee een andere behandeling van de regeling Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten (TSZ) binnen de begroting van VWS wordt geaccommodeerd.

Naar gf: combinatiefuncties en buurtsportcoaches

Het betreft de bijdrage van VWS aan het programma voor buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen. De middelen worden via een overboeking aan het Gemeentefonds beschikbaar gesteld aan gemeenten.

Overboeking wmo mantelzorg

In het kader van de overdracht van de Wmo naar de gemeenten worden de middelen per 2015 overgeheveld naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds.

Overheveling rvp van bkz

Omdat de AWBZ door de Wet langdurige Zorg wordt vervangen wordt het Rijksvaccinatieprogramma (inclusief de hiepprik) tot uiterlijk 1 januari 2018 als (volledige) Rijkstaak in de Wet publieke gezondheid (WPG)

Verticale Toelichting

opgenomen. Vanaf 1 januari 2018 zullen deze taken structureel worden verankerd in de WPG. Het budget voor het RVP (inclusief hielprik) in de premie is 137,9 mln.

Saldo overboekingen hlz

In het kader van de overdracht van de jeugdzorg naar de gemeenten worden de middelen per 2015 overgeheveld naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds.

Diversen – Technische mutaties – Rijksbegroting in enge zin

Dit is een optelsom van onder andere de loon- en prijsbijstelling tranche 2014 voor het kader RBG-eng, middelen voor transitieprojecten HLZ en verschillende technische mutaties en desalderingen, waaronder een desaldering van 20 mln. ten behoeve van de projectdirectie ALT (Anthony van Leeuwenhoek), een ijklijnmutatie van 12,8 mln. voor de werkzaamheden omtrent de PGB-trekkingsrechten en een ijklijnmutatie van 8,4 mln. voor het plan van aanpak verbetering NVWA.

Transitiefonds medisch specialisten

Dit betreft de middelen voor het transitiefonds medisch specialisten. Er zal met een voorschotbedrag en een afrekening worden gewerkt. Voor deze afrekening is het nodig dat naast de 125 mln. voor 2015 ook voor 2018 en 2019 middelen op de begroting gereserveerd worden.

Diversen – Technische mutaties – Zorg

Dit betreft o.a. de loon- en prijsbijstelling tranche 2014 voor het begrotingsgefinancierde deel van het BKZ.

Bijstelling bikk

Dit is de bijstelling Bijdrage in Kosten van Kortingen (BIKK) naar aanleiding van actuele ramingen van het Centraal Planbureau.

Bijstelling zorgtoeslag

Dit is de bijstelling van de uitgavenraming zorgtoeslag naar aanleiding van actuele ramingen van het Centraal Planbureau.

Bijstelling rijksbijdrage 18

Het betreft de bijstelling van de Rijksbijdrage 18 naar aanleiding van actuele ramingen van het CPB.

Kaderwijziging TSZ

De TSZ wordt vanaf 2014 op kader N geboekt in plaats van kader R.

Maatregelen zorgtoeslag

De uitgaven aan de zorgtoeslag zijn neerwaarts bijgesteld naar aanleiding van de maatregelen uit het 6 miljard pakket (het steiler afbouwen van de zorgtoeslag naar inkomen).

Rijksbijdrage HLZ

Het betreft de rijksbijdrage aan het zorgverzekeringsfonds (ZVF) die voor 4 jaar is afgesproken om het effect van de overhevelingen naar de ZVW in het kader van de hervorming Langdurige Zorg op de premie te dempen.

Verticale Toelichting

Uitvoeringskosten zorgverzekeraars

In de bestuursafspraken 2011–2015 tussen Rijk, VNG en IPO is overeengekomen dat de vrijvallende uitvoeringskosten voor de jeugd-ggz bij zorgverzekeraars in verband met de stelselherziening jeugdzorg beschikbaar worden gesteld aan gemeenten.

Diversen – Technische mutaties – Niet tot de ijklijn behorend

Dit betreft de eindafrekening van de rijksbijdrage aan abortusklinieken en de loon- en prijsbijstelling tranche 2014 voor het kader N.

Afoming egalisatiereserve

Dit betreft de middelen in het Provinciefonds die provincies aan jeugd besteden. De middelen worden afgeroomd en dienen als dekking voor de frictiekosten in de transitie van de jeugdhulp.

Ontvangsten wanbetalers

Het betreft het bijstellen van de ontvangstenraming in het kader van de wanbetalersregeling. In 2014 en 2015 worden extra opbrengsten bij deze regeling verwacht.

Diversen – Technische mutaties – Rijksbegroting in enge zin

Dit is een optelsom van verschillende mutaties en desalderingen, waaronder een desaldering van 20 mln. ten behoeve van de projectdirectie ALT.

Verticale Toelichting

Budgettair Kader Zorg

ZORG: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014	72.895,0	74.391,2	76.490,3	78.563,8	81.825,9	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Eerstelijnszorg	- 128,5	- 128,5	- 128,5	- 128,5	- 128,5	
Genees- en hulpmiddelen	- 755,7	- 610,7	- 610,7	- 610,7	- 610,7	
Nominale ontwikkeling	- 242,7	- 992,2	- 824,5	- 910,5	- 879,1	
Tegemoetkomingen wtcg	65,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg in natura	98,6	59,8	36,1	36,1	36,1	
Diversen	- 0,5	2,0	0,8	- 1,7	- 3,5	
	- 963,1	- 1.669,6	- 1.526,8	- 1.615,3	- 1.585,7	
Beleidsmatige mutaties						
Zorg						
April-pakket: extra middelen zorg in een instelling (begeleiding)	0,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
April-pakket: extra middelen zorg in een instelling (extra plaatsen)	0,0	5,0	35,0	50,0	60,0	
April-pakket: indexering jeugdzorg verlagen	0,0	0,0	- 10,0	- 25,0	- 25,0	
April-pakket: ramingsbijstelling geneesmiddelen	0,0	- 75,0	- 98,0	- 153,0	- 151,0	
April-pakket: ramingsbijstelling groeiruumte care	0,0	0,0	0,0	0,0	- 113,0	
April-pakket: verzachting jeugd	0,0	60,0	0,0	0,0	0,0	
April-pakket: verzachting wmo	0,0	195,0	165,0	50,0	40,0	
Beperken maatwerkvoorziening	0,0	- 438,0	- 438,0	- 438,0	- 438,0	
Budget cliëntondersteuning	0,0	- 25,0	- 25,0	- 25,0	- 25,0	
Decemberbrief: beperken groeiruumte care	0,0	- 103,0	- 409,0	- 409,0	- 409,0	
Decemberbrief: overgangsproblematiek zvw	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	
Decemberbrief: overgangsrecht wlz	0,0	125,0	73,0	70,0	65,0	
Decemberbrief: overgangsrecht wmo	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	
Decemberbrief: verzachting taakstelling hlz	0,0	0,0	200,0	200,0	200,0	
Doelmatiger zorginkoop awbz	0,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	
Extra ruimte geneesmiddelen	- 15,1	- 43,3	- 70,9	- 85,0	- 87,0	
Huishoudelijke hulptoelage	0,0	75,0	75,0	- 50,0	- 50,0	
Kasschuif middelen overgang integrale tarieven msz	0,0	75,0	0,0	- 25,0	- 25,0	
Omsleuteling	0,0	- 344,3	- 429,7	- 485,5	- 505,9	
Ramingsbijstelling academische component	0,0	- 41,0	- 62,0	- 85,0	- 78,0	
Ramingsbijstelling geneesmiddelen	0,0	- 75,0	- 75,0	- 75,0	- 75,0	
Tariefstelling hulpmiddelen	0,0	- 145,0	- 145,0	- 145,0	- 145,0	
Transitie hervorming langdurige zorg	0,0	- 75,0	- 85,0	- 95,0	- 95,0	
Voorwaardelijke toelating geneeskundige zorg (intramuraal)	12,5	37,5	62,5	75,0	75,0	
Vrijval loon- en prijsbijstelling	- 72,0	- 44,8	- 49,3	- 50,5	- 53,0	
Werelddekking	0,0	60,0	60,0	0,0	0,0	
Wmo	0,0	40,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	24,1	- 48,5	- 27,6	- 60,5	- 21,8	
	- 50,5	- 415,4	- 1.184,0	- 1.691,5	- 1.786,7	
Technische mutaties						
Zorg						
Correctie kader jeugd	- 346,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Decentralisatie jeugdzorg	0,0	2.146,4	2.076,4	2.024,4	2.039,4	
Decentralisatie wmo	0,0	3.560,0	3.699,0	3.596,0	3.586,0	
Overheveling rvp naar begroting	0,0	- 137,9	- 137,9	- 137,9	- 137,9	
Saldo overboekingen hlz	0,0	- 5.427,6	- 5.436,1	- 5.249,1	- 5.254,1	
Technische correctie verkorting dbc-doorlooptijd	0,0	- 684,5	0,0	0,0	0,0	
Uitkeren e39 intensivering wijkverpleegkundige	0,0	- 10,0	- 20,0	- 50,0	- 50,0	
Uitkeren e57 maatwerkvoorziening inkomens- steun chronisch zieken	- 45,4	- 218,8	- 269,3	- 271,3	- 271,3	

Verticale Toelichting

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Diversen	- 7,8	- 187,4	- 109,3	- 101,0	- 94,1	
Extrapolatie	- 399,2	- 959,8	- 197,2	- 188,9	- 182,0	81.815,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 1.412,8	- 3.044,8	- 2.908,0	- 3.495,7	- 3.554,4	
Stand Miljoenennota 2015	71.482,1	71.346,4	73.582,3	75.068,1	78.271,5	

ZORG: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014	5.068,6	5.373,2	5.530,0	5.647,2	5.794,2	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Eigen bijdrage awbz	41,5	41,5	41,5	41,5	41,5	
Beleidsmatige mutaties	41,5	41,5	41,5	41,5	41,5	
Zorg						
Extra opbrengst overhevelingen hlz t.o.v. regeerakkoord	0,0	114,0	114,0	114,0	114,0	
Omsleuteling	0,0	- 444,0	- 530,0	- 581,0	- 605,0	
Ramingsbijstelling eigen risico	0,0	- 129,7	- 83,7	- 83,7	- 83,7	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,0	- 459,7	- 499,7	- 550,7	- 574,7	5.462,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	41,5	- 418,2	- 458,2	- 509,2	- 533,2	
Stand Miljoenennota 2015	5.110,1	4.955,0	5.071,8	5.138,0	5.261,0	

Eerstelijnszorg

Op basis van de uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut Nederland zijn de uitgaven bij de eerstelijnszorg gedurende het miljoenennotajaar geactualiseerd. De meevallers doen zich voornamelijk voor bij de fysiotherapie (38 mln.), logopedie (15 mln.) en de tandheelkundige zorg (46 mln.) en verloskunde en kraamzorg (30 mln.).

Genees- en hulpmiddelen

Op basis van de uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut Nederland zijn de uitgaven bij de genees- en hulpmiddelen gedurende het miljoenennotajaar flink naar beneden bijgesteld. De vergoedingen voor geneesmiddelen vielen in 2013 fors lager uit t.o.v. 2012 door een lagere volumegroei in combinatie met een nog verdere daling van de gemiddelde geneesmiddelenprijzen onder druk van patentverlies en het door zorgverzekeraars gevoerde preferentiebeleid. Daarnaast waren de uitgaven lager omdat het aantal uitgiftes door de apothekers minder groeide dan verwacht. Dit effect wordt structureel verondersteld. Voor de hulpmiddelen is bij de Begrotingsafspraken 2014 reeds een ramingsbijstelling van 145 mln. vanaf 2015 verwerkt. Voor 2014 wordt ook uitgegaan van 145 mln. lagere uitgaven.

Nominale ontwikkeling

De raming van de loon- en prijsbijstelling is aangepast op basis van de meest recente macro-economische inzichten in de kMEV van het CPB.

Verticale Toelichting

Tegemoetkomingen wtcg

De voor december 2013 voorziene uitbetaling van tegemoetkomingen Wtcg is deels over de jaargrens heengegaan als gevolg van het inkomensafhankelijk maken van de Wtcg.

Zorg in natura

Op basis van de uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut Nederland zijn de uitgaven geactualiseerd. Uit deze actualisering volgt per saldo een overschrijding van 55 mln. in 2014 mede als gevolg van een tegenvaller op de kapitaallasten. Vanwege de geleidelijke invoering van de normatieve huisvestingscomponent (waarmee gelijktijdig de nacalculatie kapitaallasten worden afgebouwd) wordt deze tegenvaller (grotendeels) incidenteel verondersteld.

April-pakket: extra middelen zorg in een instelling (begeleiding)

Dit is onderdeel van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). Omdat meer mensen gebruik zullen maken van intramurale begeleiding dan oorspronkelijk geraamd, komt er structureel 100 mln. meer beschikbaar voor begeleiding en dagbesteding via zorginstellingen.

April-pakket: extra middelen zorg in een instelling (extra plaatsen)

Dit is onderdeel van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). Er worden middelen beschikbaar gesteld om afbakeningsknelpunten voor ouderen met ZZP VV 4 in de Wlz op te lossen. In het HHM-onderzoek wordt aangegeven dat in de huidige praktijk ongeveer 23% van de cliënten die zorg in natura genieten met een ZZP VV 4 indicatie niet in een instelling verblijft. Ook voor cliënten met VG 3 die zorg in natura genieten geldt dat 22% van de cliënten met een dergelijke indicatie dit niet binnen de instelling verzilvert. Door vanaf 2015 extra middelen beschikbaar te stellen wordt bij deze praktijk aangesloten.

April-pakket: indexering jeugdzorg verlagen

Dit is onderdeel van de dekking van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). Over 2016 en 2017 moet nog besluitvorming over de toekenning van de volumegroei-indexatie plaatsvinden. Er wordt uitgegaan van een structureel lager volumegroei-niveau van de uitgaven in de jeugdzorg.

April-pakket: ramingsbijstelling geneesmiddelen

Dit is onderdeel van de dekking van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). De geneesmiddelenraming laat – rekening houdend met budgettaire dreigingen en risico's – ten opzichte van de meest actuele raming van het CVZ – ruimte zien van 75 mln. in 2015 oplopend tot ca 150 mln. vanaf 2017. Dit is een van de drie ramingsbijstellingen bij de geneesmiddelen gedurende het miljoenennotajaar (zie ook *Extra ruimte geneesmiddelen* en *Ramingsbijstelling geneesmiddelen*). Voor de komende jaren wordt uitgegaan van een beheerste ontwikkeling van volume en kosten, terwijl eerder rekening werd gehouden met een behoorlijke groei.

April-pakket: ramingsbijstelling groeiruumte care

Dit is onderdeel van de dekking van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). Voor de groeiruumte 2015 en 2016 is in het VNG-akkoord ingezet op demogroei (1,4% ipv 2,3%). De groeiruumte voor 2017 en latere jaren staat nog in de

Verticale Toelichting

boeken op het oude niveau. Er wordt uitgegaan van een structureel lager groeiniveau van de uitgaven van de langdurige zorg vanaf 2017.

April-pakket: verzachting jeugd

Dit is onderdeel van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). Voor de Jeugdwet komt in 2015 aanvullend 60 mln. beschikbaar. 20 mln. hiervan zal aan het macrobudget Jeugdwet dat aan gemeenten wordt uitgekeerd worden toegevoegd. Over deze middelen worden nadere afspraken met de VNG gemaakt. Met 40 mln. wordt een soepele overgang in het nieuwe stelsel bewerkstelligd van instellingen voor jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering met een bovenregionaal of landelijk werkgebied. Deze middelen zijn naar de begroting overgeboekt zodat ze voor de Transitieautoriteit Jeugd (TAJ) kunnen worden ingezet.

April-pakket: verzachting wmo

Dit is onderdeel van het april-pakket (zorgakkoord C5 over de verzachting van maatregelen langdurige zorg incl. jeugd). In 2015 wordt 195 mln. extra beschikbaar gesteld, zodat mensen die nu AWBZ-zorg ontvangen en vanaf 1 januari 2015 onder de verantwoordelijkheid van gemeenten komen te vallen, erop kunnen rekenen dat ze in het overgangsjaar ondersteuning kunnen blijven ontvangen die ze nodig hebben. De aanvullende financiële middelen stellen gemeenten in staat deze mensen op een zorgvuldige wijze te voorzien van een nieuw en passend ondersteuningsaanbod. Daarnaast worden er vanaf 2016 extra middelen beschikbaar gesteld voor het mogelijk maken van goede en toegankelijke vormen van begeleiding en dagbesteding.

Beperken maatwerkvoorziening

Dit is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. Als gevolg van het handhaven van een fiscale regeling voor chronisch zieken en gehandicapten wordt de maatwerkvoorziening beperkt. Het resterende budget voor de maatwerkvoorziening blijft beschikbaar voor gemeenten.

Budget cliëntondersteuning

Als onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014 wordt het budget voor cliëntondersteuning verlaagd.

Decemberbrief: beperken groeiruumte care

Dit is onderdeel van de dekking van de decemberdeal (verzachting en overgangsproblematiek HLZ). De volumegroeimiddelen in de AWBZ worden verlaagd tot het niveau van de demografische groei (1,4%).

Decemberbrief: overgangsproblematiek zvw

Dit is onderdeel van de decemberdeal (verzachting en overgangsproblematiek HLZ). Voor het mogelijk maken van een zorgvuldige overgang van cliënten vanuit de huidige AWBZ naar de Zvw worden in 2015 incidenteel middelen vrij gemaakt.

Decemberbrief: overgangsrecht wlz

Dit is onderdeel van de decemberdeal (verzachting en overgangsproblematiek HLZ). Voor het mogelijk maken van een zorgvuldige overgang van cliënten vanuit de huidige AWBZ naar de Wlz blijven meerjarig extra middelen beschikbaar.

Verticale Toelichting

Decemberbrief: overgangsrecht wmo

Dit is onderdeel van de decemberdeal (verzachting en overgangsproblematiek HLZ). Voor het mogelijk maken van een zorgvuldige overgang van cliënten vanuit de huidige AWBZ naar de Wmo worden in 2015 incidenteel middelen vrijgemaakt.

Decemberbrief: verzachting taakstelling hlz

Dit is onderdeel van de decemberdeal (verzachting en overgangsproblematiek HLZ). Vanaf 2016 wordt structureel 200 mln. aan het budget voor de Wmo toegevoegd, zodat gemeenten vernieuwende vormen van maatschappelijke ondersteuning kunnen ontwikkelen.

Doelmatiger zorginkoop awbz

Dit is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. De groeirimte AWBZ wordt vanaf 2015 beperkt met 30 mln. door doelmatigere zorginkoop. De contracteerruimte zal hierop worden aangepast.

Extra ruimte geneesmiddelen

In de geneesmiddelenraming is vanaf 2015 sprake van additionele ruimte. Dit is een van de drie ramingsbijstellingen bij de geneesmiddelen gedurende het miljoenennotajaar (zie ook *April-pakket: ramingsbijstelling geneesmiddelen* en *Ramingsbijstelling geneesmiddelen*).

Huishoudelijke hulptoelage

Het kabinet stelt in 2015 en 2016 extra middelen beschikbaar aan gemeenten voor een thuishulptoelage waarmee gemeenten de mogelijkheid krijgen om arbeidsplaatsen in de huishoudelijke hulp te behouden. Het betreft een deel van de middelen die in het Regeerakkoord op de aanvullende post zijn gereserveerd voor intensivering arbeidsmarkt zorg (maatregel E54).

Kasschuif middelen overgang integrale tarieven msz

In het Regeerakkoord is vastgelegd dat per 2015 integrale tarieven in de medisch-specialistische zorg worden ingevoerd. Dit heeft onder meer gevolgen voor de positie van medisch-specialisten. In het hoofdlijnenakkoord met de curatieve zorg zijn afspraken gemaakt ter facilitering van de transitie. De kasschuif maakt het mogelijk dat de sector in het overgangsjaar 2015 in dit kader een regeling kan financieren.

Omsleuteling

Dit is de sluitpost van de verschuivingen tussen de domeinen als gevolg van de hervorming langdurige zorg en de decentralisatie van de jeugdzorg. De uitgaven zijn naar beneden bijgesteld met het bedrag dat gelijk is aan de derving van de ontvangsten als gevolg van de HLZ (zie de post Omsleuteling bij de ontvangsten) minus de ontvangstenderving als gevolg van de overhevelingen naar de Zvw.

Ramingsbijstelling academische component

De ramingsbijstelling van de beschikbaarheidsbijdrage academische zorg is verwerkt in de begroting 2015 en maakt onderdeel uit van de Begrotingsafspraken 2014.

Ramingsbijstelling geneesmiddelen

Mede als gevolg van het succes van preferentiebeleid door zorgverzekeraars is als onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014 de raming voor de uitgaven aan geneesmiddelen neerwaarts bijgesteld. Dit is een van de drie ramingsbijstellingen bij de geneesmiddelen gedurende het miljoenennota-

Verticale Toelichting

tajaar (zie ook *April-pakket: ramingsbijstelling geneesmiddelen en Extra ruimte geneesmiddelen*).

Tariefstelling hulpmiddelen

Dit is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. Met zorgverzekeraars en patiëntenorganisaties worden afspraken gemaakt om door scherpere inkoop van hulpmiddelen in 2015 een besparing te realiseren. Het tariefinstrument kan ingezet worden.

Transitie hervorming langdurige zorg

Deze mutatie betreft de inzet van middelen voor de dekking van de Begrotingsafspraken 2014. Het gaat daarbij om vrijvallende middelen voor inventariskosten door het extramuraliseren van lage zzp's, infrastructuur en uitvoeringskosten.

Voorwaardelijke toelating geneeskundige zorg (intramuraal)

Het betreft middelen voor reeds ingezet beleid waarvan de financiering tot nu toe ad hoc was. Voorwaardelijke Toelating geneeskundige zorg (intramuraal) is in lijn met het Regeerakkoord en effectueert dat een (beperkt) aantal potentieel waardevolle interventies, waarvan de effectiviteit nog niet helemaal vaststaat, via voorwaardelijke toelating de patiënt bereikt. Tegelijkertijd is nader onderzoek naar de effectiviteit geborgd via de voorwaardelijke toelating.

Vrijval loon- en prijsbijstelling

Dit betreft vrijvallende middelen door een lagere uitkering voor loonontwikkeling dan eerder geraamd.

Werelddekking

Er wordt naar gestreefd het wetsvoorstel afschaffen werelddekking nog dit jaar in te dienen. In verband met de noodzakelijke polisaanpassingen kan dit wetsvoorstel, voor het onderdeel dat de werelddekking uitsluit, op 1 januari van enig jaar in werking treden. In verband met de aanpassing van de Zorgverzekeringswet per 1 juli, kan het wetsvoorstel derhalve niet voor 1 januari 2016 in werking treden. Voor volledige effectuering van de voorziene besparing is daarnaast aanpassing en zo nodig opzegging van een aantal bilaterale socialezekerheidsverdragen noodzakelijk. Dit is in de praktijk een langdurig en vaak moeizaam proces waarvan het succes niet op voorhand vaststaat. Om die reden is de beoogde opbrengst van deze maatregel voor zowel 2015 als 2016 niet haalbaar.

Wmo

In 2015 is 40 mln. extra vrijgemaakt om de transitie naar de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te verzachten.

Zorginfrastructuur

Dit is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. Het betreft hier middelen die vrijvallen als gevolg van het vervallen van de regeling infrastructuur in het kader van de AWBZ (25 mln.).

Correctie kader jeugd

Vanwege de decentralisatie van de jeugd-ggz valt de schadelast van de verzekeraars in 2014 eenmalig lager uit, omdat een deel van de jeugd-ggz dbc's doorloopt naar 2015. Om hiervoor te corrigeren wordt het kader jeugd eenmalig naar beneden bijgesteld. Het bedrag dat neerslaat in 2015 wordt gefinancierd vanuit gemeenten.

Verticale Toelichting

Decentralisatie Jeugdzorg (kader Z)

In het kader van de overgang van de jeugdzorg naar de gemeenten worden de middelen per 2015 overgeheveld naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds. Dit betreft het BKZ-deel van deze middelen.

Decentralisatie Wmo (kader Z)

In het kader van de overgang van de Wmo naar de gemeenten worden de middelen per 2015 overgeheveld naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds. Dit betreft het BKZ-deel van deze middelen.

Overheveling rvp naar begroting

Dit betreft de overheveling van het Rijksvaccinatieprogramma van de AWBZ (kader Z) naar de begroting (kader R).

Saldo overboekingen hlz

Dit betreft het saldo van de overboekingen van de premiegefinancierde zorguitgaven (kader Z) naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds als gevolg van de hervorming langdurige zorg en de decentralisatie van de jeugdzorg. Hier dienen de overboekingen vanaf de aanvullende post bij te worden opgeteld (zie onder meer de twee mutaties hieronder).

Technische correctie verkorting dbc-doorlooptijd

In 2015 wordt de maximale doorlooptijd van zorgproducten verkort naar 120 dagen. Hierdoor wordt een deel van de schade die voorheen onderdeel was van de geopende DBC en volgens het schadelastbegrip werd toegerekend aan het jaar van opening voortaan toegerekend aan het volgende jaar. Hierdoor ontstaat een eenmalig lagere schadelast in 2015. Deze aanpassing van de definitie heeft geen gevolgen voor de omzetten van zorgaanbieders, maar wel voor het voor de medisch-specialistische zorg relevante BKZ.

Uitkeren e39 intensivering wijkverpleegkundige

Dit bedrag wordt conform Regeerakkoord van de aanvullende post overgemaakt naar het Gemeentefonds in het kader van de hervorming langdurige zorg ten behoeve van sociale wijkteams.

Uitkeren e57 maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken

Dit bedrag wordt conform Regeerakkoord van de aanvullende post overgemaakt naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds in het kader van de hervorming langdurige zorg. Ter compensatie van het afschaffen van de Wtcg en de CER en de beperking van een fiscale regeling voor chronisch zieken en gehandicapten, krijgen gemeenten extra budget.

Diversen

Wordt voornamelijk gevormd door het bedrag van 42 mln. structureel dat vanaf 2015 conform Regeerakkoord (uitkeren e46 geen aanspraak op begeleiding) van de aanvullende post wordt overgemaakt naar het Gemeentefonds in het kader van de hervorming langdurige zorg.

Eigen bijdrage AWBZ

Op basis van de CVZ-jaarcijfers doet zich in 2013 een ontvangstenmeevaller voor. De meevaller wordt verklaard door een stijging van de eigen bijdrage bij zorg zonder verblijf en een hogere opbrengst door de

Verticale Toelichting

vermogens-inkomensbijtelling. Deze meevaller wordt structureel verondersteld.

Extra opbrengst overhevelingen hlz t.o.v. regeerakkoord

De overheveling van zorguitgaven van AWBZ naar Zvw in 2015 is hoger dan in het Regeerakkoord was voorzien. Dit leidt tot een extra stijging van de geraamde opbrengsten van het eigen risico met 114 mln.

Omsleuteling

Dit is het saldobedrag aan gedeerde ontvangsten als gevolg van de hervorming langdurige zorg die bestaat uit het effect van extramuralisering, de overheveling naar de WMO en de overheveling naar de Zvw.

Ramingsbijstelling eigen risico

Dit betreft een saldering van een aantal ramingsbijstellingen bij het eigen risico, onder andere als gevolg van de overheveling van de jeugd-GGZ naar gemeenten de verkorting van de maximale doorlooptijd van DOT-zorgproducten, de gefaseerde overheveling van de GGZ-b en de actualisering van het ramingsmodel.

Verticale Toelichting

Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking

XVII BUITENLANDSE HANDEL & ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	3.251,9	2.475,2	2.492,5	2.504,3	2.286,4	2.291,0
Stand Miljoenennota 2015	3.251,9	2.475,2	2.492,5	2.504,3	2.286,4	2.291,0

XVII BUITENLANDSE HANDEL & ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	27,5	20,9	16,4	18,1	15,7	13,4
Totaal Internationale samenwerking	88,6	65,9	161,6	63,6	60,6	60,6
Stand Miljoenennota 2015	116,0	86,8	178,0	81,7	76,3	74,0

Relatie begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)
De begroting voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking bestaat niet enkel uit HGIS uitgaven, maar uit HGIS en niet-HGIS ontvangsten. De HGIS uitgaven en ontvangsten worden elders toegelicht.

Verticale Toelichting

Wonen & Rijksdienst

XVIII WONEN & RIJKSDIENST: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	3.370,8	3.448,6	3.657,5	3.864,1	4.263,7	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Huurtoeslag ramingen	116,4	82,0	54,2	14,6	2,6	
Diversen	1,9	1,5	1,5	1,5	1,5	
	118,3	83,5	55,7	16,1	4,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dekking tekort huurtoeslag	0,0	- 31,0	- 31,0	- 31,0	- 31,0	
Huurtoeslag (tekort 2013)	96,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Maatregel huurtoeslag	0,0	31,0	31,0	31,0	0,0	
Nationaal energiebespaarfonds	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 5,8	15,6	11,8	12,1	10,4	
	91,1	65,6	11,8	12,1	- 20,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Huurtoeslag (tekort 2013)	- 96,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	18,9	5,4	- 19,7	- 19,7	- 19,7	
	- 78,0	5,4	- 19,7	- 19,7	- 19,7	
Extrapolatie						4.393,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	131,4	154,5	47,7	8,5	- 36,3	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	3.502,2	3.603,1	3.705,2	3.872,6	4.227,4	4.393,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	3.502,2	3.603,1	3.705,2	3.872,6	4.227,4	4.393,4

XVIII WONEN & RIJKSDIENST: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	588,4	594,5	595,6	615,8	616,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Ramingen huurtoeslag	19,1	25,0	29,8	31,3	31,3	
Diversen	1,9	1,5	1,5	1,5	1,5	
	21,0	26,5	31,3	32,8	32,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	10,2	0,5	- 0,3	- 0,3	- 0,3	
	10,2	0,5	- 0,3	- 0,3	- 0,3	
Extrapolatie						649,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	31,1	27,0	31,1	32,6	32,6	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	619,6	621,4	626,6	648,3	648,8	649,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	619,6	621,4	626,6	648,3	648,8	649,0

Verticale Toelichting

Huurtoeslag (ramingen, dekking, problematiek 2013 en maatregel)

Bij de huurtoeslag is voor de jaren 2014–2016 sprake van tekorten die in de jaren 2017–2019 omslaan in meevallers. De tekorten worden vooral veroorzaakt door de bij Begrotingsakkoord deels teruggedraaide afschaffing van de fiscale aftrek van uitgaven voor specifieke zorgkosten. Doordat de fiscale aftrek nu gedeeltelijk blijft bestaan, zijn de belastbare inkomens van de groep die hier gebruik van maakt lager en daardoor hebben ze mogelijk recht op (meer) huurtoeslag. De meevaller in latere jaren wordt vooral veroorzaakt door een bijgestelde inflatieraming, die tot meevallers in de huurprijsontwikkeling leidt. Daarnaast is sprake van een overschrijding van 96,9 mln. op de huurtoeslag in 2013.

In totaal is het tekort 155,2 mln., een gemiddeld tekort van 31 mln. per jaar vanaf 2015. In het voorjaar is eerder aangekondigd dat de dekking binnen de huurtoeslag wordt ingepast vanaf 2015. Het budget van de huurtoeslag wordt in de jaren 2015- 2017 met 31 miljoen euro verhoogd om aan de hogere aanvraag tegemoet te komen, zonder bezuiniging.

Nationaal Energiebespaarfonds

De start van het Nationaal Energiebespaarfonds is in 2013 vertraagd. De eerste betaling aan het fonds heeft begin 2014 plaatsgevonden. De in 2013 gereserveerde 50 mln. schuift door naar 2015.

Diversen (technische mutaties)

Het kabinet heeft besloten om per 2016 de verhoogde vrijstelling in box 3 voor ouderen (de ouderentoeslag) af te schaffen. Deze maatregel leidt tot een lager beroep op de huurtoeslag van 22 mln. vanaf 2016.

Verticale Toelichting

Gemeentefonds

B GEMEENTEFONDS: UITGAVEN						
bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	18.381,2	16.812,8	16.689,4	16.603,1	16.543,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Wijz. betalingsverloop 2013 au	29,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	35,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres tranche 2013	118,9	99,2	99,2	99,2	99,2	
Accres tranche 2014	- 234,8	- 234,8	- 234,8	- 234,8	- 234,8	
Accres tranche 2015	0,0	- 84,6	- 84,6	- 84,6	- 84,6	
Armoedebeleid	70,0	90,0	90,0	90,0	90,0	
Buitenonderhoud scholen	0,0	- 158,8	- 158,8	- 158,8	- 158,8	
Buurtsportcoaches vws	46,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Decentralisatie jeugdzorg	0,0	1.737,0	1.715,9	1.655,9	1.640,6	
Decentralisatie wmo	0,0	70,0	100,0	100,0	100,0	
Individuele studietoelage	0,0	6,0	18,0	29,0	35,0	
Invoeringskosten jeugdzorg	32,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rsp zuiderzeelijn gf	56,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vth-taken	40,8	40,8	40,8	40,8	46,7	
Diversen	29,4	57,5	10,0	15,4	15,8	
Sociale zekerheid						
Decentralisatie participatiebudget	0,0	2.894,5	2.720,8	2.556,1	2.423,6	
Koopkrachttegemoetkoming	66,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	- 0,3	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Decentralisatie jeugdzorg	0,0	2.146,4	2.076,4	2.024,4	2.039,4	
Decentralisatie wmo	0,0	3.560,0	3.699,0	3.596,0	3.586,0	
Huishoudelijke hulptoelage	0,0	75,0	75,0	0,0	0,0	
Iu wmo	94,0	191,9	179,7	176,3	176,3	
Diversen	5,2	- 29,9	0,0	0,0	0,0	
	324,5	10.459,9	10.346,6	9.904,9	9.774,4	
Extrapolatie						26.174,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	360,3	10.459,9	10.346,6	9.904,9	9.774,4	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	18.741,5	27.272,7	27.036,0	26.508,0	26.317,7	26.174,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	18.741,5	27.272,7	27.036,0	26.508,0	26.317,7	26.174,8

Verticale Toelichting

B GEMEENTEFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Wijziging betalingsverloop 2013 algemene uitkering

In 2013 is een gedeelte van het Gemeentefonds niet uitbetaald aan gemeenten. Dit is veroorzaakt doordat de verdeelmaatstaven niet allemaal in 2013 definitief konden worden vastgesteld, waardoor niet kon worden overgegaan tot betaling aan gemeenten. Het resterende bedrag wordt in 2014 uitbetaald. Hiertoe wordt de begroting van het Gemeentefonds verhoogd.

Accres tranche 2013

Het accres kent jaarlijks twee bijstellingsmomenten, Voorjaarsnota en Miljoenennota, en één vaststellingsmoment bij het FJR. Het definitieve accrespercentage over 2013 is – 0,33 procent op basis van de stand FJR 2013. Op basis van dit vastgestelde accrespercentage vindt afrekening plaats.

Accres tranche 2014

Het accres voor het jaar 2014 is aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek.

Accres tranche 2015

Het accres voor het jaar 2015 is aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek.

Armoedebeleid

Voor de intensivering van het armoede- en schuldenbeleid wordt in 2014 70 mln. en in 2015 en verder 90 mln. aan de algemene uitkering toegevoegd.

Buitenonderhoud scholen

Schoolbesturen in het primair onderwijs nemen vanaf 2015 de verantwoordelijkheid voor buitenonderhoud van scholen over van gemeenten en ontvangen daarvoor circa 159 mln.

Buurtsportcoaches VWS

Het betreft de bijdrage van VWS aan het programma voor buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen. De middelen worden via een overboeking aan het Gemeentefonds beschikbaar gesteld aan gemeenten.

Verticale Toelichting

Decentralisatie Jeugdzorg (kader R en Z)

In het kader van de overdracht van de jeugdzorg naar de gemeenten worden de middelen per 2015 overgeheveld naar het integratie-uitkering sociaal domein van het Gemeentefonds.

Decentralisatie Wmo (kader R en Z)

In het kader van de overdracht van de Wmo naar de gemeenten worden de middelen per 2015 overgeheveld naar het integratie-uitkering sociaal domein.

Individuele studietoelage

In het kader van de Participatiewet is de individuele studietoelage geïntroduceerd. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning. De toelage is bedoeld voor studerende, die recht hebben op studiefinanciering of een tegemoetkoming op grond van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS), en die geen minimumloon kunnen verdienen. De regeling is niet voor studenten met een in aanmerking te nemen vermogen. Middelen voor de individuele studietoelage worden toegevoegd aan de algemene uitkering van het Gemeentefonds.

Invoeringskosten jeugdzorg

Dit betreft de overheveling van de invoeringskosten in 2014 voor de jeugdzorg naar het Gemeentefonds.

Rsp Zuiderzeelijn

In 2014 wordt aan het Gemeentefonds 56,9 mln. toegevoegd ten gunste van de gemeente Assen voor het project FlorijnAs in verband met RegioSpecifiekPakket (RSP) Zuiderzeelijn.

VTH-taken

Dit betreft de overheveling van taken van provincies aan gemeenten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Decentralisatie participatiebudget

Vanaf 2015 maakt het gebundeld participatiebudget onderdeel uit van het integratie-uitkering sociaal domein in het Gemeentefonds. Het gebundeld participatiebudget bestaat uit het macrobudget Wsw (Wet sociale werkvoorziening) en het gemeentelijk participatiebudget.

IU Wmo

De integratie-uitkering Wmo wordt opgehoogd voor de maatwerkvoorziening voor inkomenssteun chronisch zieken. Daarnaast wordt integratie-uitkering Wmo verhoogd als gevolg van volume-, loon- en prijsindexatie.

Huishoudelijke hulptoelage

Het kabinet stelt in 2015 en 2016 tijdelijk extra middelen beschikbaar aan gemeenten voor een huishulptoelage waarmee gemeenten de mogelijkheid krijgen om arbeidsplaatsen in de huishoudelijke hulp te behouden.

Provinciefonds

C PROVINCIEFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	1.172,0	908,5	879,8	883,2	873,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Natuur	100,0	100,0	300,0	300,0	200,0	
Vth-taken	- 40,8	- 40,8	- 40,8	- 40,8	- 46,7	
Zuiderzeelijn rep-middelen	32,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	13,7	- 15,6	- 15,6	- 15,6	- 15,6	
	105,4	43,6	243,6	243,6	137,7	
Extrapolatie						1.006,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	105,4	43,6	243,6	243,6	137,7	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	1.277,4	952,2	1.123,4	1.126,9	1.011,1	1.006,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	1.277,4	952,2	1.123,4	1.126,9	1.011,1	1.006,1

Accres tranche 2013

Het accres kent jaarlijks twee bijstellingsmomenten, Voorjaarsnota en Miljoenennota, en één vaststellingsmoment bij het FJR. Het definitieve accrespercentage over 2013 is - 0,33 procent op basis van de stand FJR 2013. Op basis van dit vastgestelde accrespercentage vindt afrekening plaats.

Accres tranche 2014

Het accres voor het jaar 2014 is aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek.

Nationale gebiedsontwikkeling IJsselsprong

Dit betreft de overheveling van middelen voor het Nota Ruimte project IJsselsprong.

Natuur

Het kabinet heeft besloten over de extra middelen voor het decentralisatieakkoord Natuur en over de afspraak uit het Regeerakkoord om te komen tot een robuust natuurnetwerk. Dit is in de hoofdlijnennotitie voor ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland verder uitgewerkt. Deze middelen worden structureel toegevoegd aan de decentralisatie-uitkering natuur, waarvan 100 mln. in 2014.

VTH-taken

Dit betreft de overheveling van taken van provincies aan gemeenten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Zuiderzeelijn rep-middelen

In het kader van het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) als onderdeel van het regiospecifiek pakket (RSP) Zuiderzeelijn worden middelen via een decentralisatie-uitkering beschikbaar gesteld aan de provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Flevoland.

Verticale Toelichting

Infrastructuurfonds

A INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	6.594,6	5.888,5	5.621,5	6.262,1	5.875,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kasschuiven	- 64,8	32,0	24,3	2,3	0,0	
Overboekingen over artikelen (wegen)	5,2	3,3	16,1	0,0	0,0	
Saldo 2013	26,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 1,6	- 0,5	- 15,0	0,1	0,3	
	- 34,5	34,8	25,4	2,4	0,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Boekingen ontvangsten	27,3	67,7	- 76,9	4,8	5,2	
Conversie zuidasdok	0,0	38,9	24,1	35,3	32,4	
Desalderingen wegen	30,0	147,5	0,0	0,0	0,0	
Kasschuif if mn	0,0	0,0	40,0	- 40,0	0,0	
Kasschuif if vjn	- 250,0	0,0	150,0	100,0	0,0	
Kasschuif if-df	0,0	0,0	150,0	0,0	- 50,0	
Overboeking met hxii: reglok	- 101,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Subsidie prorail	45,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Wegen: overboekingen met hxii	- 159,0	0,0	- 18,0	0,0	0,0	
Diversen	- 3,3	- 14,3	- 5,0	- 14,5	- 15,0	
	- 411,1	239,8	264,2	85,6	- 27,4	
Extrapolatie						6.059,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 445,6	274,5	289,5	88,0	- 27,1	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	6.149,0	6.163,1	5.911,0	6.350,1	5.847,8	6.059,3
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	6.149,0	6.163,1	5.911,0	6.350,1	5.847,8	6.059,3

Verticale Toelichting

A INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	6.594,6	5.888,5	5.621,5	6.262,1	5.875,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kasschuiven	- 64,8	32,0	24,3	2,3	0,0	
Saldo 2013	38,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	3,6	2,8	1,1	0,1	0,3	
	- 22,3	34,8	25,4	2,4	0,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Boeking ontvangsten	27,3	67,7	- 76,9	4,8	5,2	
Conversie Zuidasdok	0,0	38,9	24,1	35,3	32,4	
Desalderingen wegen	30,0	147,5	0,0	0,0	0,0	
Kasschuif if mn	0,0	0,0	40,0	- 40,0	0,0	
Kasschuif if vjn	- 250,0	0,0	150,0	100,0	0,0	
Kasschuif if-df	0,0	0,0	150,0	0,0	- 50,0	
Overboeking met hxii: reglok	- 101,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Subsidie prorail	45,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Wegen: overboekingen met hxii	- 159,0	0,0	- 18,0	0,0	0,0	
Diversen	- 3,3	- 14,3	- 5,0	- 14,5	- 15,0	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	- 12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 423,4	239,8	264,2	85,6	- 27,4	
Extrapolatie						6.059,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 445,6	274,5	289,5	88,0	- 27,1	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	6.149,0	6.163,1	5.911,0	6.350,1	5.847,8	6.059,3
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	6.149,0	6.163,1	5.911,0	6.350,1	5.847,8	6.059,3

Kasschuiven

Om voor alle modaliteiten tot een sluitende programmering te komen, zijn kasschuiven over de diverse jaren tussen de modaliteiten in het Infrastructuurfonds toegepast.

Overboekingen over artikelen (wegen)

Voor een aanbestedingstevengvaller bij project Velsertunnel wordt 35 mln. uit de reservering op artikel 18.12 van het Infrastructuurfonds voor het programma Vervangingen en Renovaties ingezet. Voorts is er een overboeking tussen artikelen voor Autoparkeergarage Zuidas Dok en A10 Zuidas (totaal 22,5 mln.). Daarnaast is er een overboeking tussen artikelen ten behoeve van het Beter Benutten project Kort Volgen Utrecht-Harderwijk (2,1 mln.).

Saldo 2013

Het nadelig saldo van 2013 (uitgaven 26,7 mln. – ontvangsten 38,9 mln. = - 12,2 mln.) leidt tot een evenredige technische verlaging van de begroting voor het jaar 2014 van het Infrastructuurfonds.

Desalderingen ontvangsten (wegen)

Het betreft de bijdragen van derden in diverse projecten met name voor de N18 Varsveld alsmede een aanpassing van het kasritme (2014–2016) van de bijdrage aan de A12/15 Ressen-Oudbroeken (ViA15). De gewijzigde bijdragen leiden tot een mutatie aan zowel de uitgaven- als aan de ontvangstenkant.

Verticale Toelichting

Conversie ZuidasDok

De budgetten voor het integrale project ZuidasDok worden van artikel 12 (Hoofdwegennet) en artikel 13 (Spoor) overgeheveld naar het projectartikel 17.08 voor het integrale project ZuidasDok. Hiermee worden alle budgetten voor het project ZuidasDok begroot en verantwoord op één artikel. Daarnaast draagt het bij aan efficiënte projectadministratie, conform de bestuursovereenkomst van 9 juli 2012. In de bestuursovereenkomst is ook vastgelegd dat de gemeente Amsterdam, stadsregio Amsterdam en de provincie Noord-Holland een bijdrage leveren aan het project. De bijdragen van de regio worden nu tevens verwerkt in de begroting van het Infrastructuurfonds.

Desalderingen wegen

A2 Holendrecht: In 2008 zijn bestuursakkoorden gesloten tussen Rijk en provincies. Hierbij is afgesproken dat de provincie Utrecht 20 mln. bijdraagt aan het project A2 Holendrecht–Oudenrijn. De rijksbijdrage aan het project is hiermee destijds niet verlaagd.

Sluiskil: Conform het advies van de commissie van wijzen ontvangt lenM vanuit Vlaanderen 15,7 mln.

A1 Apeldoorn–Azelo: Met de provincies Overijssel en Gelderland en de regio Twente is afgesproken dat zij in 2015 een bijdrage leveren van 142 mln. aan dit project. Dit is vastgelegd in een bestuursovereenkomst. Een bedrag van 28,5 mln. wordt in 2024 terugbetaald aan provincie Overijssel en Gelderland.

Kasschuif IF MN

Er is een kasschuif binnen het Infrastructuurfonds van 2017 naar 2016 om de schommelingen binnen het budget te egaliseren. Deze kasschuif betreft een aanvullende kasschuif op de kasschuif die in de 1^e suppletoire is verwerkt. Dit heeft geen gevolgen voor lopende projecten en de vrije ruimte op het fonds.

Kasschuif IF VJN

Er is een kasschuif binnen het Infrastructuurfonds van 2014 naar 2016 en 2017 om de schommelingen binnen het budget te egaliseren. Deze kasschuif is in de 1^e suppletoire verwerkt. Dit heeft geen gevolgen voor lopende projecten en de vrije ruimte op het fonds.

Kasschuif IF-DF

Er vindt een kasschuif plaats tussen het Infrastructuurfonds en het Deltafonds om voor beide fondsen een evenwichtiger kasbeeld over de jaren te realiseren. Voor deze mutatie wordt een desaldering met de ontvangsten aangebracht.

Overboeking met hxii: reglok

Uit dit artikel worden de volgende overboekingen naar de begroting van lenM aangebracht:

- Een betaling aan de Waddenveren (9 mln.). De jarenlange concurrentiestrijd tussen TSM Doeksen en Eigen Veerdienst Terschelling (EVT) is beslecht. Doeksen neemt de veerdienst over van Eigen Veerdienst Terschelling. EVT stopt met varen. Hiermee is de veerverbinding voor de komende 15 jaar veiliggesteld.
- Voor het project FlorijnAs, een project binnen het Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn, vervult de gemeente Assen de rol van contracterende partij. Om deze rol te kunnen vervullen stort lenM, in lijn met 2010, 2011 en 2012, delen van het taakstellende budget in het Gemeentefonds. BZK publiceert in haar circulaire vervolgens onder het

Verticale Toelichting

- kopje Decentralisatie-uitkering RSP hoe hoog de uitkering over 2014 zal zijn.
- Het regiodeel van het Ruimtelijk Economisch Programma, onderdeel binnen het Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn, is indertijd geparkeerd op de begroting van lenM. lenM stort, in lijn met 2010, 2011 en 2012, delen van dit budget in het Provinciefonds. BZK publiceert in haar circulaire vervolgens onder het kopje Decentralisatie-uitkering RSP hoe hoog over 2014 de uitkering aan de provincies Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland zal zijn.

Subsidie Prorail

Dit betreft de vaststelling van de subsidie voor Prorail over 2012 (44,2 mln.). Deze vaststelling leidt tot een terugbetaling van ProRail aan lenM die bij de subsidieverlening 2014 weer wordt opgevraagd. Het restant heeft betrekking op de afrekening van een aantal aanlegprojecten.

Wegen: overboekingen met HXII

Deze mutatie betreft overboekingen artikel 12 van het Infrastructuurfonds naar de begroting van Infrastructuur en Milieu voor Beter Benutten (129 mln.), Zuidas (13 mln.) en N23 (35 mln.).

Diversen – technische mutaties

Het betreft voornamelijk overboekingen vanuit het Infrastructuurfonds (artikel 13) naar de begroting van Infrastructuur en Milieu voor actieplan spoor (4,2 mln.), Beter Benutten (2,7 mln.), Zuidas (4,4 mln.), ERTMS pilot (2,1 mln.) alsmede een overboeking vanuit EZ voor GSMR (4 mln.). Ook is er een mutatie op het artikel vaarwegen, dit betreft een bijdrage van lenM naar Defensie voor de noodsleephulp en de betonningstaken.

Diversen – Niet tot een ijklijn behorend

Deze mutatie betreft de technische verwerking van het saldo 2013.

Verticale Toelichting

Diergezondheidsfonds

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Over te nemen taken van productschappen	0,0	11,0	11,0	11,0	11,0	
Diversen	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	9,3	11,0	11,0	11,0	11,0	21,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	9,3	11,0	11,0	11,0	11,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	20,2	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	20,2	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	10,9	10,9	10,9	10,9	10,9	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Over te nemen taken van productschappen	0,0	11,0	11,0	11,0	11,0	
Diversen	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	9,3	11,0	11,0	11,0	11,0	21,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	9,3	11,0	11,0	11,0	11,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	20,2	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	20,2	21,9	21,9	21,9	21,9	21,9

Over te nemen taken van productschappen

Door het opheffen van de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisaties (pbo's), zijn er taken overgeheveld naar het diergezondheidsfonds (DGF). De bijbehorende budgetten worden toegevoegd aan het DGF.

Accres Gemeentefonds

ACCRES GEMEENTEFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	0,0	5,3	62,7	207,6	218,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres tranche 2013	118,9	99,2	99,2	99,2	99,2	
Accres tranche 2014	- 234,8	- 234,8	- 234,8	- 234,8	- 234,8	
Accres tranche 2015	0,0	177,9	177,9	177,9	177,9	
Accres tranche 2016	0,0	0,0	240,7	240,7	240,7	
Accres tranche 2017	0,0	0,0	0,0	29,3	29,3	
Accres tranche 2018	0,0	0,0	0,0	0,0	64,5	
Mutatie plafond bcf agv accresontwikkeling	0,0	30,1	71,9	77,4	88,5	
Ramingsbijstelling bcf	0,0	- 74,9	- 75,0	- 75,1	- 75,1	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 115,9	- 2,5	279,9	314,6	390,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres tranche 2013	- 118,9	- 99,2	- 99,2	- 99,2	- 99,2	
Accres tranche 2014	234,8	234,8	234,8	234,8	234,8	
Accres tranche 2015	0,0	84,6	84,6	84,6	84,6	
	115,9	220,2	220,2	220,2	220,2	
Extrapolatie						1133,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	217,7	500,2	534,9	610,5	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	223,0	562,8	742,5	828,8	1133,8
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	223,0	562,8	742,5	828,8	1133,8

Mutatie plafond bcf agv accresontwikkeling en Ramingsbijstelling begroting 2015

Met ingang van 2015 wordt de ontwikkeling van het BTW-compensatiefonds (BCF) gekoppeld aan de accrespercentages zoals die voortvloeien uit de BCF normeringssystematiek. Het is een openeinde-regeling. Alle declaraties van gemeenten en provincies bij het BCF, die voldoen aan declaratievoorwaarden, worden vergoed uit het BCF. Met de afspraak uit het financieel akkoord met VNG, IPO en UvW van 18 januari 2013 blijft dit het geval. Overschrijdingen van het plafond worden gestort in het GF/PF. Overschrijdingen op het vastgestelde BCF-plafond worden verhaald op het GF/PF. Op dit moment wordt een overschrijding van het afgesproken plafond geraamd en daarmee een storting in het GF met ingang van 2015. Dit betreft het slado van de mutaties «mutatie plafond bcf agv accresontwikkeling» en «ramingsbijstelling bcf».

Tranche 2014–2019

Het accres kent jaarlijks twee bijstellingsmomenten, Voorjaarsnota en Miljoenennota, en een vaststellingsmoment, bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk (FJR). Het definitieve accrespercentage over 2013 is op basis van de stand van het FJR 2013 – 0,33 procent. Op basis van dit vastgestelde accrespercentage vindt afrekening plaats. De accresen voor de jaren 2014 e.v. zijn aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek. De geraamde accresen voor 2014 en 2015 zijn overgeboekt naar het GF.

Verticale Toelichting

Accres Provinciefonds

ACCRES PROVINCIEFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	0,0	10,3	14,2	23,9	24,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 7,3	- 4,2	15,5	19,9	26,1	
	- 7,3	- 4,2	15,5	19,9	26,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	7,3	15,4	15,4	15,4	15,4	
	7,3	15,4	15,4	15,4	15,4	
Extrapolatie						91,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	11,2	30,9	35,3	41,6	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	21,5	45,1	59,2	66,2	91,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	21,5	45,1	59,2	66,2	91,9

Diversen

Het accres kent jaarlijks twee bijstellingsmomenten, Voorjaarsntoa en Miljoenennota, en een vaststellingsmoment, bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk (FJR). Het definitieve accrespercentage over 2013 is op basis van de stand van het FJR 2013 – 0,33 procent. Op basis van dit vastgestelde accrespercentage vindt afrekening plaats. De accessen voor de jaren 2014 e.v. zijn aangepast aan de uitkomsten van de normeringssystematiek. De geraamde accessen 2014 en 2015 zijn overgeboekt naar het PF.

Verticale Toelichting

BES-fonds

H BES-FONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	32,7	32,7	32,7	32,7	32,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	
Extrapolatie	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	32,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	-0,7	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	32,0	31,9	31,9	31,9	32,0	32,3
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	32,0	31,9	31,9	31,9	32,0	32,3

Verticale Toelichting

Deltafonds

J DELTAFONDS: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Saldo 2013	16,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 9,9	5,0	4,9	- 1,5	0,0	
	6,2	5,0	4,9	- 1,5	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kasschuif if-df	0,0	0,0	- 150,0	0,0	50,0	
Overheveling krw/motie jacobi	0,0	41,6	39,4	36,3	35,7	
Diversen	- 23,7	23,4	24,0	9,3	- 1,7	
Extrapolatie	- 23,7	65,0	- 86,6	45,6	84,0	1.007,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 17,4	70,0	- 81,6	44,1	83,9	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	1.213,4	1.374,6	1.275,8	1.161,0	1.055,2	1.007,6
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	1.213,4	1.374,6	1.275,8	1.161,0	1.055,2	1.007,6

J DELTAFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	1.230,8	1.304,6	1.357,5	1.116,9	971,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	4,2	5,0	4,9	- 1,5	0,0	
	4,2	5,0	4,9	- 1,5	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kasschuif if-df	0,0	0,0	- 150,0	0,0	50,0	
Overheveling krw/motie jacobi	0,0	41,6	39,4	36,3	35,7	
Diversen	- 23,7	23,4	24,0	9,3	- 1,7	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	- 21,6	65,0	- 86,6	45,6	84,0	PM
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 17,4	70,0	- 81,6	44,1	83,9	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	1.213,4	1.374,6	1.275,8	1.161,0	1.055,2	PM
Totaal Internationale samenwerking						
Stand Miljoenennota 2015	1.213,4	1.374,6	1.275,8	1.161,0	1.055,2	PM

Saldo 2013

Het voordelig saldo van het Deltafonds over 2013 (uitgaven 16,1 mln. – ontvangsten 14,0 mln. = 2,1 mln.) is aan de begroting 2014 van het Deltafonds toegevoegd.

Verticale Toelichting

Kasschuif IF-DF

Er vindt een kasschuif plaats tussen het Infrastructuurfonds en het Deltafonds om voor beide fondsen een evenwichtiger kasbeeld te realiseren. Voor deze mutatie wordt een desaldering met de ontvangsten aangebracht.

Overheveling KRW/motie Jacobi

Op grond van het amendement-Jacobi (TK 33 503, nr. 8) is het met ingang van 1 januari 2015 mogelijk om de uitgaven op het gebied van waterkwaliteit, zonder relatie met waterveiligheid en zoetwatervoorziening, te verantwoorden op het Deltafonds.

Diversen – technische mutaties

Dit betreft de technische verwerking van het aandeel van lenM (2 mln.) in de bezuiniging van de Begrotingsafspraken 2014 en een desaldering (9,5 mln.) met betrekking tot werken voor derden in het Hoogheemraadschap Delfland. Bovendien wordt in het kader van het decentralisatiebeleid de middelen voor het Nota Ruimtebudget project IJsselsprong (18 mln.) vanuit het Deltafonds gedecentraliseerd naar het Provinciefonds. Voor deze mutaties wordt een desaldering met de ontvangsten aangebracht.

Diversen/ Diversen – Niet tot een ijklijn behorend

Dit betreft het voordelig saldo van het Deltafonds over 2013 (uitgaven 16,1 mln. – ontvangsten 14,0 mln = 2,1 mln.) en wordt aan de begroting 2014 van het Deltafonds toegevoegd.

Prijsbijstelling

PRIJSBIJSTELLING: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	688,6	1325,0	1903,1	2315,3	2651,2	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Nominale ontwikkeling	- 123,5	- 282,6	- 353,2	- 369,3	- 367,6	
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	- 12,1	- 27,0	- 36,9	- 45,7	- 55,7	
Zorg						
Nominale ontwikkeling	- 8,4	- 28,4	- 39,6	- 49,5	- 15,7	
	- 144,0	- 338,0	- 429,7	- 464,5	- 439,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Korting prijsbijstelling 2014	- 477,0	- 477,0	- 477,0	- 477,0	- 477,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 477,0	- 477,0	- 477,0	- 477,0	- 477,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Overboeking h84	18,9	33,8	48,0	60,3	72,3	
Uitkeren tranche 2014	- 77,5	- 56,9	- 44,7	- 45,9	- 39,8	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 7,2	- 6,8	- 6,3	- 6,2	- 6,0	
Zorg						
Diversen	- 1,1	- 3,4	- 4,1	- 5,7	- 5,7	
Niet tot een ijklijn behorend						
Nominale ontwikkeling	- 0,7	- 13,2	- 43,0	- 42,4	- 42,5	
Overboeking h84	79,0	136,0	212,3	265,8	315,5	
Uitkeren tranche 2014	- 79,1	- 79,4	- 83,4	- 83,3	- 82,9	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 67,7	10,1	78,8	142,6	210,9	
Extrapolatie						2391,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 688,6	- 804,9	- 827,8	- 798,8	- 705,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	520,1	1075,2	1516,5	1946,2	2391,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	520,1	1075,2	1516,5	1946,2	2391,4

Nominale ontwikkeling (mee- en tegenvallers, alle kaders)

De prijsbijstelling wordt berekend door de grondslag (de prijsgevoelige gedeelten van de departementale begrotingen) te vermenigvuldigen met de betreffende prijsontwikkeling. De prijsontwikkeling wordt geactualiseerd op basis van de ramingen van het CPB; dit is de nominale ontwikkeling. De prijsbijstelling tranches 2014 en 2015 zijn neerwaarts bijgesteld als gevolg van de lagere prijsontwikkeling.

Korting prijsbijstelling 2014

In de Begrotingsafspraken 2014 is een deel van de prijsbijstelling tranche 2014 ingehouden.

Verticale Toelichting

Overboeking H84

De indexatie van studiefinanciering en WTOS wordt voortaan geraamd op H80: Prijsbijstelling. De middelen van H84: Wet indexering studiefinanciering zijn daarom overgeheveld naar H80: Prijsbijstelling.

Uitkeren tranche 2014

De resterende prijsbijstelling tranche 2014 is uitgekeerd aan de departementen.

Verticale Toelichting

Arbeidsvoorwaarden

ARBEIDSVORWAARDEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	446,0	861,8	1.474,3	2.099,1	2.698,6	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Nominale ontwikkeling	- 290,9	- 114,7	- 149,4	- 145,5	- 151,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	- 31,0	- 33,4	- 60,8	- 89,3	- 121,5	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Diversen	- 0,5	- 2,6	- 5,1	- 7,3	- 9,4	
	- 322,4	- 150,7	- 215,3	- 242,1	- 281,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2014	- 106,2	- 104,5	- 103,6	- 102,7	- 101,6	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 16,5	- 15,8	- 14,8	- 14,0	- 13,3	
Zorg						
Diversen	- 0,8	- 1,5	- 1,7	- 2,1	- 2,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	- 0,1	0,9	1,3	2,1	2,3	
	- 123,6	- 120,9	- 118,8	- 116,7	- 114,7	
Extrapolatie						2.875,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 446,0	- 271,7	- 334,1	- 358,8	- 396,6	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	590,2	1.140,2	1.740,4	2.302,0	2.875,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	590,2	1.140,2	1.740,4	2.302,0	2.875,6

Nominale ontwikkeling

Ten opzichte van de vorige Miljoenennota wordt de loonontwikkeling nu lager geraamd door het CPB. Deze ontwikkeling volgt uit de macro-economische bijstellingen.

Loonbijstelling tranche 2014

De loonbijstelling tranche 2014 bestaat uit een vergoeding voor de sociale lasten voor de werkgever en is overgeboekt naar de departementale begrotingen.

Verticale Toelichting

Koppeling uitkeringen

KOPPELING UITKERINGEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	102,5	412,0	606,3	788,4	939,8	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	6,8	- 43,0	- 37,5	- 6,2	30,0	
Diversen	- 2,2	- 0,4	- 0,6	- 0,8	- 1,1	
	4,6	- 43,4	- 38,1	- 7,0	28,9	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Nominale ontwikkeling	- 84,0	- 68,5	- 70,3	- 71,7	- 72,4	
Wwb/p-wet zittend bestand wajong	0,0	0,3	4,0	10,0	20,0	
Diversen	0,0	- 7,0	- 11,1	- 12,5	- 13,2	
	- 84,0	- 75,2	- 77,4	- 74,2	- 65,6	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Brutering	- 23,2	- 177,5	- 185,4	- 194,1	- 201,3	
	- 23,2	- 177,5	- 185,4	- 194,1	- 201,3	
Extrapolatie						867,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 102,5	- 296,1	- 300,8	- 275,3	- 238,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	115,9	305,4	513,1	701,8	867,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	115,9	305,4	513,1	701,8	867,2

KOPPELING UITKERINGEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	0,0	0,0	4,9	9,5	14,2	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	0,0	0,2	0,4	0,3	
	0,0	0,0	0,2	0,4	0,3	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						19,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,2	0,4	0,3	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	0,0	5,1	9,8	14,5	19,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	0,0	5,1	9,8	14,5	19,3

Nominale ontwikkeling (mee- en tegenvallers)

De mutatie betreft een aanpassing in de geraamde nominale ontwikkeling binnen het SZA-kader als gevolg van CPB-ramingen van loon- en prijsontwikkeling en als gevolg van mutaties in uitgavenramingen binnen de Sociale Zekerheid.

Verticale Toelichting

Nominale ontwikkeling (beleidsmatige mutaties)

Dit is een overboeking naar de begroting van SZW om de begrotingsgefinancierde uitkeringen op prijspeil 2014 te brengen.

Wwb/p-wet zittend bestand wajong

De aanpassingen WWB/P-wet (TK 33 161, nr.154) bestaan uit meerdere begrotingsmutaties. Deze zijn per saldo budgettair neutraal. De belangrijkste wijziging betreft het niet overgaan van het zittend bestand Wajongers met arbeidsvermogen naar gemeenten in combinatie met de uitkeringsverlaging van 75% naar 70% per 2018 en een intensivering van de re-integratie van deze groep.

Bruterig

Diverse uitkeringen zijn netto gekoppeld aan het netto minimumloon, maar kennen een ander bruto-netto traject dan het minimumloon. Wijzigingen in het bruto-netto traject van het minimumloon leiden tot aanpassing van het netto minimumloon. De uitkeringen die netto zijn gekoppeld, worden evenredig aangepast maar door het andere bruto-netto traject kan de bruto uitkering een afwijkende ontwikkeling vertonen dan die van het bruto minimumloon. Het effect hiervan op de uitkeringslasten wordt het bruteringseffect genoemd. Het uitgavenkader SZA is voor dit effect gecorrigeerd.

Verticale Toelichting

Homogene Groep Internationale Samenwerking

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN						
bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014	4.517,4	4.703,9	4.811,9	4.516,3	4.479,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Asielzoekers	- 88,4	- 78,9	- 78,6	- 78,6	- 78,5	
Asielzoekers – extra middelen 2014	375,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Asielzoekers – extra middelen 2014 t.b.v. venj	- 375,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Asielzoekers – kasschuif	38,4	0,0	- 38,4	0,0	0,0	
Asielzoekers – kasschuif venj	50,0	- 25,0	- 25,0	0,0	0,0	
Biv – overheveling naar defensie	0,0	- 293,4	- 250,0	- 250,0	- 250,0	
Biv 2014 t.b.v. bz	- 41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Biv 2014 t.b.v. defensie	- 303,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bnp aanpassing oda	- 15,1	- 19,9	- 20,3	- 20,8	- 40,9	
Correctie extrapolatie	0,0	0,0	0,0	0,0	- 32,5	
Eindejaarsmarge hgis	124,5	42,1	1,5	0,0	0,0	
Europees ontwikkelingsfonds	- 8,2	6,3	22,5	22,5	22,5	
Financiering vanuit biv	0,0	293,4	250,0	250,0	250,0	
Hgis besluitvorming biv	269,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuif	0,0	0,0	0,0	120,0	0,0	
Kasschuif dggf	50,0	50,0	- 100,0	0,0	0,0	
Korting hgis non-oda	- 27,4	- 7,5	- 15,3	0,0	0,0	
Natuurlijke hulpbronnen & klimaat	- 23,3	- 35,0	- 36,7	- 58,3	- 53,3	
Noodhulpfonds	570,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ophoging bz begroting vanuit biv	41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ophoging minusma helikopters en containers 2014 vanuit biv	33,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overig armoedebeleid	78,5	127,1	93,0	195,5	164,4	
Private sector en investeringsklimaat	- 25,0	- 30,0	- 10,0	- 50,0	- 50,0	
Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw en vrede	20,0	- 45,0	- 45,0	- 45,0	- 35,0	
Van/naar hoofdstuk 5	7,5	- 2,4	- 18,7	- 18,8	- 18,8	
Veiligheid, stabiliteit en rechtsorde	- 37,8	- 9,5	- 9,0	- 8,0	- 8,0	
Voedselzekerheid	- 12,5	- 17,5	- 17,5	- 17,5	- 7,5	
Diversen	- 14,4	- 5,6	10,4	- 26,0	- 8,5	
	686,8	- 50,8	- 287,1	15,0	- 146,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Ontvangsten wereldbank	20,0	0,0	90,0	0,0	0,0	
Diversen	- 5,9	- 6,3	21,5	17,2	- 8,3	
	14,1	- 6,3	111,5	17,2	- 8,3	
Extrapolatie						4.321,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	700,9	- 57,1	- 175,6	32,3	- 154,3	
Stand Miljoenennota 2015	5.218,3	4.646,7	4.636,3	4.548,6	4.325,1	4.321,4

Verticale Toelichting

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN						
bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014	144,4	136,5	139,8	136,2	133,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Biv naar defensie	0,0	0,0	- 25,5	- 25,5	0,0	
Te ontvangen vn contributies	0,0	0,0	25,5	25,5	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Ontvangsten wereldbank	20,0	0,0	90,0	0,0	0,0	
Diversen	- 5,9	- 6,3	21,5	17,2	- 8,3	
	14,1	- 6,3	111,5	17,2	- 8,3	
Extrapolatie						123,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	14,2	- 6,3	111,5	17,2	- 8,3	
Stand Miljoenennota 2015	158,5	130,2	251,3	153,4	124,9	123,5

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS)

De HGIS is een budgettaire constructie waarin de uitgaven aan internationale samenwerking van verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast aan macro-economische ontwikkelingen. Het merendeel van de HGIS uitgaven wordt verantwoord via de begrotingen van Buitenlandse Zaken (BZ) (V) en Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking (BH&OS) (XVII).

Asielzoekers

De raming voor de asielinstroom is voor de komende jaren naar boven bijgesteld. Dit leidt tot hogere kosten voor de opvang van asielzoekers voor het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). De kosten voor de opvang van eerstejaars asielzoekers uit ontwikkelingslanden mag worden toegerekend aan ODA (Official Development Assistance). Bij Voorjaarsnota wordt deze toerekening standaard meerjarig herijkt. Door de verhoogde raming voor asielinstroom neemt de toerekening aan ODA de komende jaren ook toe.

Asielzoekers – extra middelen 2014

De instroom van asielzoekers uit ontwikkelingslanden loopt in 2014 naar verwachting op. Om aan de kosten die gepaard gaan met de hoge toestroom tegemoet te komen, stelt het kabinet in 2014 375 mln. extra beschikbaar voor de eerstejaarsopvang van asielzoekers in 2014 en 2015.

Asielzoekers – extra middelen 2014 t.b.v. VenJ

Dit betreft de overheveling van de extra middelen voor de opvang van eerstejaars asielzoekers naar de begroting van VenJ.

Asielzoekers – kasschuif

Om de stijgende kosten voor de opvang van eerstejaars asielzoekers te kunnen inpassen in 2014, wordt een kasschuif toegepast op de begroting van BH&OS.

Asielzoekers – kasschuif VenJ

VenJ schuift eenmalig budget om het ODA budget 2014 te ontlasten.

Verticale Toelichting

BIV – overheveling naar Defensie

Het BIV wordt met ingang van 2015 overgeheveld van de begroting van BH&OS naar de begroting van Defensie. Ook na overheveling blijft 60 mln. beschikbaar voor uitgaven van BZ en BH&OS. Het volledige BIV blijft onderdeel van de HGIS.

BIV 2014 t.b.v. BZ

Het betreft de overheveling van middelen uit het Budget Internationale Veiligheid (BIV) naar de BZ begroting voor activiteiten op het gebied van hervormingen in de veiligheidssector, vredesopbouw, training en capaciteitsopbouw.

BIV 2014 t.b.v. Defensie

Het betreft de overheveling van middelen uit het BIV naar de Defensie begroting voor crisisbeheersingsoperaties, beveiliging civielen in fragiele staten (BSB), training en capaciteitsopbouw, internationale criminaliteitsbestrijding en enablers. Deze mutatie is inclusief de ophoging van het budget met 33,8 mln. voor de MINUSMA missie in Mali (inzet helikopters en containers).

BNP aanpassing ODA

Het ODA budget wordt bijgesteld als gevolg van de meest recente ramingen van de ontwikkeling van het BNP van het Centraal Planbureau.

Correctie extrapolatie

De verlaging in 2018 heeft betrekking op de nog niet verwerkte taakstelling zoals overeengekomen bij de start van het Regeerakkoord.

Eindejaarsmarge HGIS

Aan de HGIS wordt de eindejaarsmarge toegevoegd, welke deels wordt overgeheveld naar departementen.

Europees Ontwikkelingsfonds

De mutatie is het gevolg van de nieuwe ramingen voor het Europees Ontwikkelingsfonds.

Financiering vanuit BIV

Het BIV wordt vanaf 2015 structureel overgeheveld naar van de begroting voor BH&OS naar de begroting van Defensie. Jaarlijks komt bij Voorjaarsnota 60 mln. beschikbaar voor BZ/BH&OS ten behoeve van de inzet van de hervorming van de veiligheidssector, de bescherming van burgers in fragiele staten (BSB), rechtstaatontwikkeling en capaciteitsopbouw. Tevens worden op dat moment middelen beschikbaar gesteld voor de geplande activiteiten bij Defensie in het kader van het BIV (59,5 mln.). Jaarlijks wordt besloten over de inzet van deze middelen. De besluitvorming wordt interdepartementaal voorbereid en uitgevoerd. Het volledige BIV blijft onderdeel van de HGIS.

HGIS besluitvorming BIV

Het betreft de overheveling van middelen uit het BIV naar de Defensie begroting voor crisisbeheersingsoperaties, beveiliging van civielen in fragiele staten (BSB), training en capaciteitsopbouw, internationale criminaliteitsbestrijding en enablers. Deze mutatie is exclusief de ophoging van het budget voor de MINUSMA missie in Mali (inzet helikopters en containers).

Verticale Toelichting

Kasschuif

Om de druk op het ODA budget te ontlasten wordt een kasschuif toegepast tussen 2017 en 2019.

Kasschuif DGGF

Het kasritme van het Dutch Good Growth Fund (DGGF) wordt aangepast, waardoor een deel van de middelen in eerdere jaren beschikbaar komt.

Korting HGIS non-ODA

Het HGIS non-ODA budget wordt met 50,2 mln. gekort.

Natuurlijke hulpbronnen en klimaat

Vanwege de BNP korting op het ODA budget worden de uitgaven aan natuurlijke hulpbronnen en klimaat verlaagd.

Noodhulpfonds

Er komt deze kabinetsperiode 570 mln. beschikbaar voor uitgaven aan noodhulp en opvang in de regio.

Private sector en investeringsklimaat

Om de kasschuif DGGF mogelijk te maken, wordt in 2016 en 2017 een kasschuif toegepast op het budget voor Private sector en investeringsklimaat. In 2014 wordt het budget verlaagd met 5 mln. als gevolg van een herschikking tussen de begroting van BH&OS en BZ (amendement Voordewind). Het bedrag komt ten goede aan het budget voor bescherming en bevordering van mensenrechten ten behoeve van bestrijding van kinderarbeid. Tot slot wordt het budget meerjarig verlaagd als gevolg van de BNP korting op het ODA budget.

Rechtstaatontwikkeling, wederopbouw en vrede

Het budget voor rechtstaatontwikkeling, wederopbouw en vrede op de begroting van BH&OS wordt verlaagd. Dit als gevolg van de BNP korting op het ODA budget. De opwaartse bijstelling in 2014 is het gevolg van een overboeking met de BZ begroting vanuit het Stabiliteitsfonds.

Veiligheid, stabiliteit en rechtsorde

Vanaf 2014 wordt het budget voor veiligheid, stabiliteit en rechtsorde op de begroting van BZ verlaagd. Dit als gevolg van de BNP korting op het ODA budget.

Voedselzekerheid

Vanaf 2014 wordt het budget voor voedselzekerheid verlaagd. Dit als gevolg van de BNP korting op het ODA budget.

Ontvangsten Wereldbank

Het betreft terugbetalingen van de Wereldbank in het kader van het Global Trade Liquidity Program.

Kasschuif asielzoekers

Om de stijgende kosten voor de opvang van eerstejaars asielzoekers te kunnen inpassen in 2014, wordt een kasschuif toegepast op de begroting van BH&OS.

Kasschuif DGGF

Het kasritme van het Dutch Good Growth Fund (DGGF) wordt aangepast, waardoor een deel van de middelen in eerdere jaren beschikbaar komt.

Verticale Toelichting

Korting HGIS non-ODA

Het HGIS non-ODA budget wordt met 50,2 mln. gekort.

Private sector investeringsklimaat

Om de kasschuif DGGF mogelijk te maken, wordt in 2016 en 2017 een kasschuif toegepast op het budget voor private sector investeringsklimaat. De verlaging in 2014 betreft een herschikking tussen de begroting voor BH&OS en de begroting van BZ, als gevolg van het amendement Voordewind. Het bedrag van 5 mln. komt ten goede aan het budget voor bescherming en bevordering van mensenrechten ten behoeve van de bestrijding van kinderarbeid.

BIV naar Defensie

In 2016 en 2017 worden teruggaven verwacht vanuit de Verenigde Naties voor kosten die vanuit het BIV worden gemaakt voor de MINUSMA-missie in Mali. Via een kasschuif op de uitgaven worden deze ontvangsten in 2014 en 2015 toegevoegd aan het uitgavenbudget. Deze mutatie betreft de overheveling van deze ontvangsten naar de Defensie begroting in verband met de overheveling van het BIV naar de Defensie begroting met ingang van 2015.

Te ontvangen VN contributies

In 2016 en 2017 worden teruggaven verwacht vanuit de Verenigde Naties voor kosten die vanuit het BIV worden gemaakt voor de MINUSMA-missie in Mali. In verband met de overheveling van het BIV naar de Defensie begroting met ingang van 2015 worden met deze mutatie de ontvangsten overgeheveld naar de Defensie begroting.

Verticale Toelichting

Aanvullende Post Algemeen

ALGEMEEN: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	378,0	1600,1	2174,3	2515,8	2564,8	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aanpassing kasritme d32	0,0	- 44,3	46,4	113,3	269,2	
Akkoord studievoorschot	0,0	47,1	- 26,4	- 28,3	- 109,2	
Arbeidskorting	0,0	500,0	500,0	500,0	500,0	
Defensie	50,0	90,0	90,0	90,0	90,0	
Invulling in=uit-taakstelling	768,2	42,1	1,5	0,0	0,0	
Onderwijskwaliteit en innovatie	0,0	635,0	550,0	550,0	550,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 692,7	- 42,1	- 1,5	0,0	0,0	
Regionale werkgelegenheid	0,0	35,0	35,0	35,0	35,0	
Reservering augustus	600,0	605,0	610,0	620,0	620,0	
Reservering eu-afrachten	0,0	600,0	300,0	300,0	300,0	
Uitstel sociaal leenstelsel & ovsk (d32)	0,0	- 2,8	- 20,0	- 80,0	- 54,0	
Diversen	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	- 3,0	
Sociale zekerheid						
Invulling in=uit-taakstelling	46,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 46,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Zorg						
Beperken maatwerkvoorziening	0,0	- 438,0	- 438,0	- 438,0	- 438,0	
Huishoudelijke hulptoelage	0,0	75,0	75,0	- 50,0	- 50,0	
Transitie hervorming langdurige zorg	0,0	- 25,0	- 25,0	- 25,0	- 25,0	
Wmo	0,0	40,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	722,5	2114,0	1694,0	1584,0	1685,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Arbeidskorting	0,0	- 500,0	- 500,0	- 500,0	- 500,0	
Inzet reservering augustus	- 575,0	- 555,0	- 585,0	- 620,0	- 620,0	
Overhevelen zorg voor jeugd naar gemeenten	0,0	0,0	- 83,1	- 83,2	- 83,1	
Uitkeren d32 intensivering onderwijs en onderzoek	0,0	- 187,4	- 187,4	- 187,4	- 187,4	
Uitkering b13 intensivering veiligheid	0,0	- 6,2	- 105,7	- 115,8	0,0	
Uitkering intensivering kwaliteit onderwijs	- 204,0	- 204,0	- 204,0	- 204,0	- 204,0	
Uitkering middelen budget motie buma naar scholen	0,0	- 256,5	- 256,5	- 256,5	- 256,4	
Uitkering middelen defensie	- 50,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	- 90,0	
Uitkering middelen nationale politie	- 30,8	- 30,8	- 41,0	0,0	0,0	
Uitkering middelen onderwijskwaliteit en innovatie	0,0	- 635,0	- 550,0	- 550,0	- 550,0	
Uitkering middelen regionale werkgelegenheid	0,0	- 35,0	- 35,0	- 35,0	- 35,0	
Uitkering middelen vastgoed dji	- 159,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 10,5	- 44,9	- 18,6	- 17,3	- 17,3	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 1,0	- 1,0	- 1,0	- 0,9	- 0,9	
Zorg						
Huishoudelijke hulptoelage	0,0	- 75,0	- 75,0	0,0	0,0	
Uitkeren e39 intensivering wijkverpleegkundige	0,0	- 50,5	- 101,0	- 252,4	- 252,4	
Uitkeren e46 geen aanspraak op begeleiding	0,0	- 65,6	- 65,6	- 65,6	- 65,6	
Uitkeren e57 maatwerkvoorziening inkomens- steun chronisch zieken	- 45,4	- 218,8	- 269,3	- 271,3	- 271,3	
Diversen	0,3	2,9	3,7	5,7	5,6	
Extrapolatie	- 1075,4	- 2952,8	- 3164,5	- 3243,7	- 3127,8	1095,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	- 353,0	- 838,8	- 1470,5	- 1659,7	- 1443,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	25,0	761,4	703,8	856,1	1121,8	1095,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Verticale Toelichting

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2015	25,0	761,4	703,8	856,1	1121,8	1095,0

ALGEMEEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie						0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Aanpassing kasritme d32

Dit betreft een meerjarige kasschuif die een ander kasritme faciliteert voor de investering in onderwijskwaliteit op de aanvullende post. Dit in het kader van het akkoord over het Studievoorschot.

Akkoord studievoorschot

Het kaderrelevante effect van het akkoord over het Studievoorschot op de begroting van OCW is verrekend met de intensiveringsreeks D32: Onderwijs en onderzoek.

Arbeidskorting (beleidsmatige- en technische mutaties)

Ter verhoging van de arbeidskorting wordt 500 mln. aan uitgavenruimte ingezet.

Defensie & Uitkering middelen defensie

De intensivering voor Defensie uit de Begrotingsafspraken 2014 is toegevoegd aan de aanvullende post. De middelen zijn bij Voorjaarsnota 2014 overgemaakt naar de begroting van Defensie.

Invulling in=uit-taakstelling & ramingstechnische veronderstelling in=uit (Rijksbegroting in enge zin & Sociale zekerheid)

Bij Voorjaarsnota is de eindejaarsmarge uitgekeerd aan de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan is de ramingstechnische veronderstelling in=uit op de aanvullende post verwerkt (in=uit-taakstelling). Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2013 heeft voortgedaan ook in 2014 zal optreden. De eindejaarsmarge voor de HGIS-middelen en de daarmee corresponderende in=uit-taakstelling is over drie jaren verspreid. Voor 2014 resteerde ook nog een in=uit-taakstelling van 75,5 mln. door de HGIS eindejaarsmarge 2012. De in=uit-taakstelling op kader RBG-eng en SZA is volledig ingevuld.

Onderwijskwaliteit en innovatie & Uitkering middelen onderwijskwaliteit en innovatie

De intensivering voor Onderwijskwaliteit en innovatie uit de Begrotingsafspraken 2014 is toegevoegd aan de aanvullende post. De middelen zijn bij Miljoenennota overgemaakt naar de begroting van OCW.

Verticale Toelichting

Regionale werkgelegenheid & Uitkering middelen regionale werkgelegenheid

Een deel van de intensivering voor Regionale werkgelegenheid uit de Begrotingsafspraken 2014 is toegevoegd aan de aanvullende post. De middelen zijn bij Miljoenennota overgemaakt naar de begrotingen van V&J en Defensie.

Reservering augustus & Inzet reservering augustus

De reservering augustus is bij Miljoenennota ingezet. De reseterende middelen voor het Toekomstfonds worden naar de begroting van EZ overgeheveld als het Toekomstfonds is opgericht.

Reservering EU afdrachten

Onderdeel van het Eigen Middelen Besluit (EMB) van de Europese Commissie is de aanpassing van de definitie van het BNI aan de recente EU-standaard (ESA 2010). In de raming van de EU-afdrachten wordt rekening gehouden met een opwaartse bijstelling van het BNI die voor Nederland groter uitvalt dan voor andere EU-lidstaten, hetgeen zorgt voor hogere EU-afdrachten. Deze bijstelling zal met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2014 gelden. De invoering van ESA2010 voor de berekening van de EU-afdrachten hangt samen met de inwerkingtreding van het EMB. De ratificatie van het EMB is niet eerder dan 2015 afgerond; de gerelateerde bijstelling van de EU-afdrachten wordt zodoende met ingang van het in werking treden van het nieuwe EMB verwerkt in de raming, inclusief de verrekening van 2014.

Uitstel sociaal leenstelsel & ovsk (d32)

Voordat het akkoord over het Studievoorschot werd gesloten, zijn de invoering van het sociaal leenstelsel en de maatregel bij de ov-studentenkaart uit het Regeerakkoord beide een jaar uitgesteld. Dit is verrekend met de intensivering D32: Onderwijs en onderzoek.

Beperken maatwerkvoorziening

Deze mutatie is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. Als gevolg van het handhaven van een fiscale regeling voor chronisch zieken en gehandicapten wordt de maatwerkvoorziening beperkt. Het resterende budget voor de maatwerkvoorziening blijft beschikbaar voor gemeenten.

Uitkeren e54: huishoudelijke hulptoelage

Het kabinet stelt in 2015 en 2016 tijdelijk extra middelen beschikbaar aan gemeenten voor een huishulptoelage waarmee gemeenten de mogelijkheid krijgen om arbeidsplaatsen in de huishoudelijke hulp te behouden. Deze mutatie betreft een deel van de middelen die in het Regeerakkoord op de aanvullende post zijn gereserveerd voor intensivering arbeidsmarkt zorg (maatregel E54).

Transitie hervorming langdurige zorg

Deze mutatie is onderdeel van de Begrotingsafspraken 2014. Het betreft middelen die vrijvallen als gevolg van het vervallen van de regeling infrastructuur in het kader van de AWBZ.

Wmo

Tijdens de augustusbesluitvorming is voor 2015 40 mln. gereserveerd voor de Wmo. Indien de definitieve invulling bekend is worden de middelen ingezet.

Verticale Toelichting

Overhevelen zorg voor jeugd naar gemeenten

De middelen voor de maatregel A30 (Overhevelen zorg voor jeugd naar gemeenten) uit het Regeerakkoord van het kabinet Rutte I zijn overgeheveld naar het Gemeentefonds.

Uitkeren d32 intensivering onderwijs en onderzoek

Een deel van de middelen voor regeerakkoordmaatregel D32 (Intensivering onderwijs en onderzoek) zijn overgeheveld naar de begroting van OCW.

Uitkeren B13 Intensivering veiligheid

Een deel van de middelen voor regeerakkoordmaatregel B13 (Intensivering veiligheid) is overgeheveld naar de begroting van VenJ.

Uitkering intensivering kwaliteit onderwijs

Dit betreft de overheveling van middelen uit de Nota van Wijziging naar de begroting van OCW voortvloeiend uit het Nationaal Onderwijs Akkoord (TK 33 750 VIII-4).

Uitkering middelen budget motie buma naar scholen

De middelen voor regeerakkoordmaatregel D29 (Budget motie Van Haersma Buma naar scholen i.p.v. gemeenten) zijn overgeheveld naar de begroting van OCW.

Uitkering middelen nationale politie

De vorming van de nationale politie gaat gepaard met een personele reorganisatie, waar alle medewerkers van de voormalige 25 regionale korpsen, het KLPD en de VtSPN bij betrokken zijn. In het Regeerakkoord van het kabinet Rutte I is voor de kosten van deze reorganisatie voor de jaren 2013 tot en met 2016 in totaal een bedrag van 130 mln. gereserveerd op de aanvullende post. Van dit bedrag is voor het jaar 2013 30 mln. overgeheveld naar de begroting van VenJ ter dekking van de in 2013 verwachte uitgaven. Het restant is bij Voorjaarsnota aan de begroting van VenJ toegevoegd.

Uitkering middelen vastgoed dji

De uitvoering van het Masterplan DJI (TK 24 587, nr. 535) heeft tot gevolg dat een aanzienlijk aantal justitiële inrichtingen wordt gesloten. Dit brengt onder andere frictiekosten ten aanzien van het vastgoed met zich mee. Voor het inpassen van de frictiekosten huisvesting Masterplan DJI is vorig jaar een kasschuif toegepast. De in 2014 benodigde middelen zijn bij Voorjaarsnota via de aanvullende post aan de begroting van VenJ beschikbaar gesteld.

Uitkeren e39 intensivering wijkverpleegkundige

De middelen voor regeerakkoordmaatregel E39 (Intensivering wijkverpleegkundige) zijn overgeheveld naar het gemeentefonds en de begroting van VWS.

Uitkeren e46 geen aanspraak op begeleiding

De middelen voor regeerakkoordmaatregel E46 (Geen aanspraak op begeleiding, budget 75% naar gemeenten, overheveling persoonlijke verzorging) zijn overgeheveld naar het Gemeentefonds en de begroting van VWS.

Verticale Toelichting

Uitkeren e57 maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken
De middelen voor regeerakkoordmaatregel E57 (Maatwerkvoorziening inkomenssteun chronisch zieken en gehandicapten) zijn overgeheveld naar het gemeentefonds.

Verticale Toelichting

Consolidatie

CONSOLIDATIE: UITGAVEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Consolidatie	535,6	- 27,2	- 200,4	- 82,6	- 20,4	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	535,6	- 27,2	- 200,4	- 82,6	- 20,4	- 6.578,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	535,6	- 27,2	- 200,4	- 82,6	- 20,4	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5

CONSOLIDATIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN bedragen in miljoenen euro's						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Miljoenennota 2014 (excl. IS)	- 7.452,3	- 6.426,8	- 6.470,2	- 6.929,0	- 6.457,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Consolidatie	535,6	- 27,2	- 200,4	- 82,6	- 20,4	
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie	535,6	- 27,2	- 200,4	- 82,6	- 20,4	- 6.578,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2014	535,6	- 27,2	- 200,4	- 82,6	- 20,4	
Stand Miljoenennota 2015 (subtotaal)	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stand Miljoenennota 2015	- 6.916,8	- 6.453,9	- 6.670,6	- 7.011,5	- 6.477,8	- 6.578,5

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbeltellingen die ontstaan door het bruto-boeken van bijdragen. Het bruto-boeken houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt daarnaast de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Hierdoor wordt het rekenkundig niveau van de totale rijksuitgaven en de rijksontvangsten hoger dan het feitelijk niveau. Op de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd. De hoogte van de post wordt in belangrijke mate bepaald door de bijdragen van de begroting van lenM aan het Infrastructuurfonds.

11 Toelichting op de belastingontvangsten

11.1 Inleiding

Deze internetbijlage behorende bij de Miljoenennota 2015 geeft een toelichting op de raming van de belastingontvangsten voor 2014 en 2015 en gaat vervolgens dieper in op de ontwikkeling van enkele grote belastingsoorten op kas- en transactiebasis. Dit zijn achtereenvolgens de vennootschapsbelasting, de loon- en inkomstenbelasting en de omzetbelasting. In lijn met de Comptabiliteitswet worden de belastingontvangsten op kasbasis gepresenteerd. De raming komt overeen met paragraaf 3.3.2 en bijlage 2 van de Miljoenennota.

11.2 De belastingramingen voor 2014 en 2015

De volgende twee tabellen geven de opbouw weer van de belastingramingen. Tabel 11.2.1 toont de ontwikkeling van de realisaties in 2013 naar de Vermoedelijke Uitkomsten in 2014. Tabel 11.2.2 toont vervolgens de ontwikkeling van de Vermoedelijke Uitkomsten in 2014 naar de Ontwerp-begroting 2015. Per belastingsoort is hierbij een opsplitsing gemaakt van de verandering van de ontvangsten naar autonome mutatie en endogene mutatie. **Autonome mutaties** zijn mutaties van de belastingopbrengsten als gevolg van fiscale maatregelen of van overige maatregelen. **Endogene mutaties** zijn mutaties van de belastingopbrengsten als gevolg van de economische ontwikkeling.

Toelichting op de belastingontvangsten

Tabel 11.2.1 Raming belastingontvangsten 2014 op kasbasis (in miljoenen euro)

	2013	Autonome mutaties	Endogene mutaties	Endogene mutatie in %	2014
Indirecte belastingen	68.776	3.385	1.315	1,9%	73.476
Invoerrechten	2.160	0	88	4,1%	2.248
Omzetbelasting	41.879	7	1.520	3,6%	43.406
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.134	15	- 3	- 0,3%	1.146
Accijnzen	11.100	380	- 168	- 1,5%	11.312
- Accijns van lichte olie	3.989	0	- 23	- 0,6%	3.966
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3.641	276	- 92	- 2,5%	3.825
- Tabaksaccijns	2.399	40	- 30	- 1,3%	2.409
- Alcoholaccijns	321	20	- 14	- 4,3%	327
- Bieraccijns	406	24	- 4	- 1,0%	425
- Wijnaccijns	344	21	- 4	- 1,2%	360
Belastingen van rechtsverkeer	3.282	224	227	6,9%	3.733
- Overdrachtsbelasting	1.083	- 39	326	30,1%	1.370
- Assurantiebelasting	2.200	263	- 99	- 4,5%	2.363
Motorrijtuigenbelasting	3.550	401	- 106	- 3,0%	3.845
Belastingen op een milieugrondslag	4.812	189	- 226	- 4,7%	4.776
- Afvalstoffenbelasting	0	25	0	0,0%	25
- Energiebelasting	4.561	28	- 216	- 4,7%	4.372
- Waterbelasting	144	125	- 50	- 34,7%	219
- Brandstoffenheffingen	107	12	41	37,9%	160
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	150	54	0	0,1%	205
Belasting op zware motorrijtuigen	133	0	2	1,7%	136
Verhuurderheffing	48	1.115	0	0,0%	1.163
Bankbelasting	507	1.000	0	0,0%	1.507
Verpakkingenbelasting	19	0	- 19	- 100,0%	0
Directe belastingen	60.843	2.542	1.272	2,1%	64.658
Loon- en inkomstenbelasting kas	44.001	894	867	2,0%	45.763
Dividendbelasting	2.191	990	- 74	- 3,4%	3.107
Kansspelbelasting	474	0	6	1,2%	480
Vennootschapsbelasting	12.447	653	602	4,8%	13.702
- Gassector kas	- 1.750	0	- 350	- 20,0%	1.400
- Niet-gassector kas	10.697	653	952	8,9%	12.302
Successierechten	1.730	5	- 129	- 7,4%	1.606
Overige belastingontvangsten	177	0	7	3,7%	184
Totaal belastingen op kasbasis	129.797	5.928	2.594	2,0%	138.318

Toelichting op de belastingontvangsten

Tabel 11.2.2 Raming belastingontvangsten 2015 op kasbasis (in miljoenen euro)

	2014	Autonome mutaties	Endogene mutaties	Endogene mutatie in %	2015
Indirecte belastingen	73.476	- 38	970	1,3%	74.408
Invoerrechten	2.248	0	127	5,7%	2.375
Omzetbelasting	43.406	192	730	1,7%	44.328
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.146	184	6	0,5%	1.336
Accijnzen	11.312	105	- 65	- 0,6%	11.352
- Accijns van lichte olie	3.966	0	- 13	- 0,3%	3.953
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3.825	27	- 27	- 0,7%	3.825
- Tabaksaccijns	2.409	72	- 33	- 1,4%	2.448
- Alcoholaccijns	327	2	- 3	- 0,8%	326
- Bieraccijns	425	2	0	0,0%	427
- Wijnaccijns	360	2	10	2,8%	372
Belastingen van rechtsverkeer	3.733	- 3	68	1,8%	3.798
- Overdrachtsbelasting	1.370	- 20	64	4,7%	1.413
- Assurantiebelasting	2.363	18	4	0,2%	2.385
Motorrijtuigenbelasting	3.845	62	16	0,4%	3.923
Belastingen op een milieugrondslag	4.775	245	83	1,7%	5.103
- Afvalstoffenbelasting	25	75	0	1,1%	100
- Energiebelasting	4.372	170	76	1,7%	4.618
- Waterbelasting	219	0	2	1,1%	221
- Brandstoffenheffingen	160	0	4	2,5%	164
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	205	6	2	1,1%	213
Belasting op zware motorrijtuigen	136	0	3	2,5%	139
Verhuurderheffing	1.163	170	0	0,0%	1.333
Bankbelasting	1.507	- 1.000	0	0,0%	507
Directe belastingen	64.658	337	6.120	9,5%	71.115
Loon- en inkomstenbelasting kas	45.763	573	5.589	12,2%	51.925
Dividendbelasting	3.107	- 645	181	5,8%	2.643
Kansspelbelasting	480	23	11	2,4%	514
Vennootschapsbelasting	13.702	387	300	2,2%	14.389
- Gassector kas	1.400	0	- 50	- 3,6%	1.350
- Niet-gassector kas	12.302	387	350	2,8%	13.039
Successierechten	1.606	0	38	2,4%	1.644
Overige belastingontvangsten	184	0	2	0,8%	186
Totaal belastingen	138.318	299	7.091	5,1%	145.708

11.3 Nadere toelichting

De raming voor de totale belastingontvangsten in 2014 komt 8,5 miljard euro hoger uit dan de realisatie van de totale belastingontvangsten in 2013 (zie tabel 11.2.1). Deze stijging is het saldo van de autonome mutatie van 5,9 miljard euro en de endogene ontwikkeling van 2,6 miljard euro. Voor 2015 geldt een toename van de totale belastingontvangsten op kasbasis met 7,4 miljard euro ten opzichte van 2014. Dit is het saldo van een autonome mutatie van 0,3 miljard euro en een endogene ontwikkeling van 7,1 miljard euro (zie tabel 11.2.2). De hierna volgende paragrafen geven een nadere toelichting op deze autonome en endogene mutaties.

11.3.1 Autonome mutaties

De belastingontvangsten in 2014 nemen met 2,6 miljard euro toe als gevolg van fiscale en overige maatregelen. In tabel 3.3.1 staat aangegeven welke wijzigingen sinds de Miljoenennota 2014 hebben plaatsgevonden.

Tabel 11.3.1 Effecten autonome maatregelen op belastingontvangsten in 2013 op kasbasis in miljoenen euro

	Kas 2014
Totaal maatregelen, zoals gemeld in Miljoenennota 2014 (internetbijlage)	5.512
Mutatie vanwege nabetalingsen	- 477
Mutatie vanwege beleid	893
Totaal maatregelen	5.928

Beleidsmatige wijzigingen vloeien voort uit het Regeerakkoord 2012–2017 en de maatregelen die het kabinet sindsdien heeft genomen. Daarnaast hebben er autonome mutaties plaatsgevonden als gevolg van nabetalingsen tussen het Rijk en de sociale fondsen. Deze nabetalingsen vinden plaats, omdat via de inkomensheffing en de loonheffing de belastingen en premies volksverzekeringen geïntegreerd worden geheven. De verdeling van deze ontvangsten tussen het Rijk en de sociale fondsen gebeurt op basis van voorlopige verdeelsleutels. Wanneer de Belastingdienst de gegevens over de feitelijke inkomens van mensen binnen heeft, kan nauwkeurig worden bepaald welk deel van de heffingen naar het Rijk had gemoeten en welk deel naar de sociale fondsen. Bij de loonheffing gebeurt dit na twee jaar, omdat dan het grootste deel van de aanslagen en aangiften is afgehandeld. Bij de inkomensheffing gebeurt dit om dezelfde reden pas na vier jaar. Hierdoor vinden er in de jaren nadat een transactiejaar is afgesloten nog nabetalingsen plaats tussen het Rijk en de sociale fondsen. Tabel 11.3.1 laat zien dat dit in 2014 tot 0,5 miljard euro lagere belastingontvangsten voor het Rijk heeft geleid ten opzichte van wat in Miljoenennota 2014 werd verwacht. Omdat het hier onderlinge nabetalingsen betreft tussen premieontvangsten (volksverzekeringen) en belastingontvangsten, zijn deze verschuivingen niet relevant voor het EMU-saldo of het lastenbeeld.

Voor 2015 bedraagt de geraamde autonome mutatie van de belastingontvangsten van per saldo 0,3 miljard euro (tabel 3.2.2). Deze mutatie betreft voor 1,1 miljard euro aan verwachte onderlinge nabetalingsen tussen premieontvangsten (volksverzekeringen) en belastingontvangsten. Deze verschuivingen zijn niet relevant voor het EMU-saldo. Het echte – dat wil zeggen voor het EMU-saldo relevante – beleidsmatige deel van de autonome mutatie bij de belastingontvangsten (exclusief premieontvangsten) betreft de mutatie -0,8 miljard euro. Een toelichting op de beleidsmatige mutatie van de totale belasting- en premieontvangsten is te vinden in bijlage 2 van de Miljoenennota 2015.

11.3.2 Endogene mutaties

De belastingontvangsten (exclusief premies volksverzekeringen) nemen in 2015 met 7,1 miljard euro toe als gevolg van de endogene ontwikkeling. Dit betekent een groei van 5,1 procent. Bijlage 2 van de Miljoenennota bevat een toelichting van de endogene ontwikkeling voor het totaal van de belasting- en premieontvangsten. Dat zijn de totale belastingen inclusief premies volksverzekeringen, premies werknemersverzekeringen en premies zorgverzekeringen. Deze paragraaf geeft voor enkele specifieke belastingsoorten een nadere toelichting op de endogene ontwikkeling. De aandacht gaat hierbij uit naar de vennootschapsbelasting, de loon- en inkomstenheffing (de som van het belastingdeel en het premiedeel van de loon- en inkomensheffing) en de omzetbelasting, die

bij elkaar meer dan 80 procent van de totale belastingontvangsten inclusief premies volksverzekeringen vormen.

11.3.2.1 Vennootschapsbelasting

Bij de vennootschapsbelasting wordt onderscheid gemaakt tussen een deel dat afkomstig is van bedrijven uit de gassector en een deel dat afkomstig is van bedrijven uit de niet-gassector. Voor de vennootschapsbelasting afkomstig uit de gassector wordt een aparte raming opgesteld op basis van de winstontwikkeling in die sector, die in belangrijke mate afhangt van de beursprijs van TTF-gas, de olieprijs en de ontwikkeling van de dollarkoers. Voor een toelichting op de aardgasbatenraming, inclusief de vpb-afracht uit de gassector, wordt verwezen naar de begroting van Economische zaken, (Begroting XIII). Deze internetbijlage bespreekt alleen de ontwikkeling van de vpb-opbrengst in de niet-gassector.

Voor een nader inzicht in de ontwikkeling van de kasontvangsten volgt een korte toelichting op het proces van aanslagoplegging. De heffing van de vennootschapsbelasting vindt in eerste instantie plaats via voorlopige aanslagen. In januari wordt een inschatting gemaakt van de winst voor dat jaar op basis van winsten uit de afgelopen twee jaren, eventueel gecorrigeerd voor verwachtingen betreffende de winsten van dat jaar zelf. Op basis hiervan worden voorlopige aanslagen verstuurd. Vervolgens geven bedrijven in juli of augustus van datzelfde jaar T een eerste voorlopige inschatting van de winstontwikkeling. Op basis van deze voorlopige schatting kan een bijstelling van de voorlopige aanslag plaatsvinden. In juli / augustus van het daaropvolgende jaar (T+1) vindt vervolgens de voorlopige aangifte plaats en dit kan wederom leiden tot een nadere voorlopige aanslag. Afhankelijk van de omvang van het bedrijf en de aard van de aangifte vindt in een van de daaropvolgende jaren de definitieve vaststelling van de winst plaats. Meestal wordt circa driekwart van de uiteindelijke aanslagopleggingen reeds in het eerste jaar via voorlopige aanslagen ontvangen, maar dit percentage fluctueert wel.

Voor het opstellen van de begroting zijn de kasontvangsten van de vennootschapsbelasting relevant. Daarom is het van belang hoe het verloop van aanslagoplegging zich vertaalt in kasontvangsten. Tabel 11.3.1 toont de ontwikkeling van de totale kasopbrengst per jaar met een opsplitsing naar transactiejaar. Hieruit blijkt duidelijk dat het grootste deel van de opbrengst in een bepaald jaar voortkomt uit de voorlopige aanslagen over dat jaar zelf. Deze opbrengst stijgt nog door bijstellingen in de voorlopige aanslagen over voorgaande jaren, maar als gevolg van verliesverrekening is de bijdrage van jaar T-3 en ouder over het algemeen negatief.

Tabel 11.3.1 Opbrengst en ontwikkeling van de vennootschapsbelasting (exclusief gas) op kasbasis naar transactiejaar (in miljoenen euro)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jaar T	10.422	10.531	10.146	9.597	10.401	11.537
Jaar T-1	1.984	1.819	1.097	2.002	2.211	1.965
Jaar T-2	- 150	397	576	323	749	449
Jaar T-3	- 484	- 426	- 243	- 295	- 109	- 127
Jaar T-4 en ouder	- 624	- 1.472	- 1.372	- 929	- 950	- 785
Totaal kasopbrengst VPB niet-gas	11.148	10.849	10.204	10.697	12.302	13.039

Per saldo is de verwachte endogene mutatie van 2013 naar 2014 1,0 miljard euro bij de niet-gassector. Beleidsmaatregelen zorgen in 2014 voor 0,7 miljard euro hogere ontvangsten. De totale mutatie in 2014 komt uit op 1,6 miljard euro. In 2015 bedraagt de endogene toename van de vpb-ontvangsten bij de niet-gassector naar verwachting 0,4 miljard euro. Beleidsmaatregelen met betrekking tot de vpb zoals die in het Belastingplan 2014, andere fiscale wetgeving en eerdere belastingplannen zijn opgenomen leiden per saldo tot 0,4 miljard hoger ontvangsten in 2015. Per saldo bedraagt de totale toename in de vpb-ontvangsten van de niet-gassector in 2014 afgerond 0,7 miljard euro.

11.3.2.2 Loon- en inkomensheffing

De loonheffing is een voorheffing van de inkomensheffing. In de eerste instantie dragen particulieren maandelijks loonbelasting af op basis van hun inkomen uit arbeid. Na het verstrijken van het kalenderjaar moet vervolgens voor 1 april van het volgende jaar belastingaangifte worden gedaan. Op basis hiervan wordt bepaald hoeveel belasting in totaal verschuldigd is (met inachtneming van andere bronnen van inkomen, belastingkortingen en aftrekposten). Wanneer dit bedrag hoger is dan de reeds betaalde loonheffing, moet men het resterende bedrag aan inkomensheffing voldoen. Wanneer de verschuldigde belasting lager is, krijgt men geld terug van de Belastingdienst. Hierdoor zijn per saldo de opbrengsten van de inkomensheffing negatief. In onderstaande analyse wordt gekeken naar de ontwikkeling van de loon- en inkomensheffing. Dit betreft naast de belasting tevens de ontvangsten van de premies volksverzekeringen welke geïntegreerd worden geheven. Voor analyse-doelinden zijn de ontvangsten op heffingsniveau beter bruikbaar, omdat deze eenvoudiger kunnen worden waargenomen. De premieontvangsten worden echter niet in deze internetbijlage verantwoord.

Loonheffing

De raming van de loonheffing vindt net als bij de vennootschapsbelasting op transactiebasis plaats. Het ontvangstopatroon van de transactieopbrengst in de kas is bij de loonheffing echter veel stabielier dan bij de vpb. Daarnaast geldt dat de transactieopbrengst ook aanzienlijk sneller wordt ontvangen en binnen drie maanden na afloop van het jaar bijna volledig gerealiseerd is. Hierdoor treden minder grote verschillen op tussen de ontwikkeling van de transactieopbrengst en de kasopbrengst dan bij de vpb.

Tabel 11.3.2 Ontwikkeling loonheffing op transactiebasis (in miljoenen euro)

	2013	2014	2015
Opbrengst op transactiebasis	93.524	93.816	93.418
Mutatie		291	- 398
waarvan endogeen		- 815	483
waarvan autonoom		1.107	- 881
Endogene groei (in %)		- 0,9%	0,5%

In tabel 11.3.2 is de (geraamde) endogene ontwikkeling van de loonheffing in 2014 en 2015 te zien. De verwachte endogene ontwikkeling bedraagt in 2014 -0,8 miljard euro. In 2015 wordt een niet-beleidsmatige groei van 0,5 miljard euro verwacht. De ontwikkeling van de loonheffing is

afhankelijk van de ontwikkeling van de totale belastbare loonsom. De ontwikkeling van de totale belastbare loonsom wordt bepaald door de groei van de werkgelegenheid, de stijging van de contractlonen, de hoogte van verschillende premies en de ontwikkeling van uitkeringen en pensioenen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van enkele gegevens uit de Macro Economische Verkenning van het CPB.

Tabel 11.3.3 Relevante economische indicatoren voor de loonheffing

	2014	2015
Arbeidsvolume in arbeidsjaren	- 0,9%	0,0%
Contractloonstijging	1,0%	1,4%
Incidentele loonstijging	- 0,2%	0,5%
Tabelcorrectiefactor	0,0%	0,9%
Arbeidsinkomensquote marktsector	0,81	0,82

Uit de economische indicatoren kan de ontwikkeling van de loonheffing worden verklaard. In 2014 neemt het arbeidsvolume af met 0,9 procent. De contractloonstijging van 1,0 procent wordt gedomineerd door het negatieve effect van de ontwikkeling van de incidentele loonontwikkeling van - 0,2 procent van de werkgelegenheid van - 0,9 procent: de endogene ontwikkeling van de loonheffing bedraagt in 2014 - 0,8 miljard. In 2015 blijft het arbeidsvolume min of meer onveranderd. De loonontwikkeling valt met een contractloonontwikkeling en een incidentele loonstijging van respectievelijk 1,4 procent en 0,5 procent gematigd positief uit. Per saldo leidt dit in 2015 tot een endogene ontwikkeling van de loonheffing van 0,5 miljard euro.

Inkomensheffing

De ontvangsten uit de inkomensheffing zijn het saldo van de belastingontvangsten van particulieren en zelfstandige ondernemers. Voor de particulieren geldt de loonheffing als voorheffing. Bij de inkomensheffing voor particulieren hebben de ontvangsten dan ook betrekking op bijtel- en aftrekposten en heffingskortingen die niet via de loonheffing zijn verrekend. Bij de zelfstandigen wordt de ontwikkeling daarnaast ook bepaald door de winstontwikkeling.

De raming van de ontvangsten van de inkomensheffing is opgesteld op basis van de autonome maatregelen, de geraamde endogene ontwikkeling en de kasrealisaties tot en met juli.

Tabel 11.3.4 Ontwikkeling inkomensheffing op transactiebasis (in miljoenen euro)

	2013	2014	2015
Inkomensheffing op transactiebasis	- 5.334	- 4.085	- 3.464
Mutatie		1.249	621
waarvan endogeen		177	342
waarvan autonoom		1.071	279

De endogene ontwikkeling van de ontvangsten inkomensheffing is in zowel 2014 als 2015 positief, met een groei van respectievelijk 0,2 en 0,3 miljard euro. Onderliggend is er sprake van een negatieve ontwikkeling van de hypotheekrenteafrek. Dit heeft met vertraging een positief effect op de ontvangsten uit de inkomensheffing tot gevolg. Tegelijkertijd

trekken de winsten van zelfstandigen, die belastingplichtig zijn voor de inkomstenbelasting, weer aan in 2015.

11.3.2.3 Omzetbelasting

De omzetbelasting is de grootste belastingsoort en verantwoordelijk voor circa 30 procent van de totale belastingontvangsten. De endogene groei van de omzetbelasting wordt vooral bepaald door de waardeontwikkeling van de bestedingen waarop btw rust, te weten de particuliere consumptie, de overheidsinvesteringen en de investeringen in woningen. De ramingen van het CPB voor deze bestedingscategorieën zijn samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 11.3.5 Raming van de procentuele ontwikkeling van bestedingen in 2014 en 2015

	2014	2015
Particuliere consumptie, waardemutatie	1,2%	2,4%
Investerings in woningen, waardemutatie	1,4%	4,7%
Overheidsinvesteringen, waardemutatie	3,9%	- 1,4%

Bij de particuliere consumptie speelt ook de samenstelling van de consumptie een rol, omdat er verschillende bestedingscategorieën zijn waarvoor een verschillend btw-tarief geldt. Bij laagconjunctuur is het bijvoorbeeld geen ongebruikelijk verschijnsel dat er een verschuiving plaatsvindt van consumptie waarvoor een hoger tarief geldt («luxue goederen») naar consumptie waarvoor een laag btw-tarief geldt. Hierdoor neemt het gemiddelde btw-tarief over de totale particuliere consumptie af en daarmee de btw-ontvangsten.

De ontwikkeling van de btw-ontvangsten op transactiebasis bedraagt naar verwachting 1,1 miljard in 2014. Ook in 2015 wordt een positieve ontwikkeling van 1,4 miljard verwacht.

Tabel 11.3.6 Raming van de omzetbelasting op transactiebasis (in miljoenen euro)

	2013	2014	2015
Omzetbelasting op transactiebasis	42.108	43.244	44.648
Mutatie		1.135	1.404
waarvan endogeen		1.090	1.126
waarvan autonoom		45	278
Endogene mutatie in procent		2,6%	2,6%

Toelichting op de belastingontvangsten

De ontwikkeling van de btw-ontvangsten wordt voor een groot deel bepaald door de waardeontwikkeling van de particuliere consumptie. Deze is in 2014 gematigd positief: 1,2 procent. Ook de investeringen in woningen en de nominale ontwikkeling van de overheidsinvesteringen vallen met een ontwikkeling van respectievelijk 1,4 en 3,9 procent positief uit. Op basis van de ontwikkeling van deze relevante macro-economische indicatoren wordt per saldo een positieve endogene ontwikkeling (1,1 miljard euro) van de btw-ontvangsten op transactiebasis in 2014 verwacht. In 2015 nemen de particuliere consumptie en de investeringen in woningen toe met respectievelijk 2,4 en 4,7 procent. De overheidsinvesteringen ontwikkelen zich met -1,4 procent in 2015 negatief. Per saldo resteert naar verwachting een positieve endogene ontwikkeling (1,1 miljard) van de btw-ontvangsten op transactiebasis.

12 Toelichting op de belastinguitgaven

Deze toelichting op de belastinguitgaven bevat een korte beschrijving van de regeling, de doelstelling van de regeling zoals deze is vastgesteld in relevante wetgeving en informatie over de laatst uitgevoerde en/of geplande beleidsevaluaties. Tevens is aangegeven welk ministerie beleidsmatig verantwoordelijk is voor de desbetreffende belastinguitgave. Hoewel het Ministerie van Financiën per definitie bij alle belastinguitgaven betrokken is, wordt Financiën alleen vermeld bij belastinguitgaven die niet aan een ander departement kunnen worden toegerekend. Tenzij anders vermeld, hebben bedragen en tarieven betrekking op het belastingjaar 2014. Sommige regelingen zijn recent afgeschaft, maar omdat deze nog budgettaire nawerking hebben, zijn deze opgenomen in dit overzicht.

Verlaging lastendruk op ondernemingen

a) Algemeen

Regeling:	<i>Zelfstandigenaftrek</i>
Beschrijving:	De zelfstandigenaftrek geldt voor een ondernemer die aan het begin van het kalenderjaar de pensioengerechte leeftijd nog niet heeft bereikt en bedraagt 7.280 euro, indien voldaan is aan het uren criterium (1.225 uur per kalenderjaar).
Doelstelling:	Het stimuleren van ondernemerschap.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk 29 949, nr. 56 . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.
Regeling:	<i>Extra zelfstandigenaftrek starters</i>
Beschrijving:	Startende ondernemers die in één of meer van de vijf voorgaande jaren geen ondernemer waren en bij wie in die periode niet meer dan tweemaal de zelfstandigenaftrek is toegepast, hebben recht op een extra zelfstandigenaftrek van 2.123 euro.
Doelstelling:	Het stimuleren van ondernemerschap en het bevorderen van de bereidheid om startersrisico te lopen.
Ministerie:	EZ

Toelichting op de belastinguitgaven

- Evaluatie: *Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap*, EIM, 2005, Kamerstuk **29 949, nr. 56**. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.
- Regeling: *Meewerkaftrek*
Beschrijving: Indien de partner van een ondernemer meewerkt in diens onderneming zonder hiervoor een vergoeding te ontvangen, heeft de ondernemer die voldoet aan het urencriterium recht op de meewerkaftrek. Deze aftrek is afhankelijk van het aantal gewerkte uren in de onderneming en bedraagt tussen de 1,25 procent van de winst (indien ten minste 525 uur wordt meegewerkt) en maximaal 4 procent van de winst (indien ten minste 1.750 uur wordt meegewerkt).
- Doelstelling: Fiscaal faciliteren van arbeid in de onderneming van de partner zonder de verplichting tot het aangaan van een arbeidsovereenkomst.
- Ministerie: EZ
Evaluatie: *Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap*, EIM, 2005, Kamerstuk **29 949, nr. 56**. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.
- Regeling: *Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid*
Beschrijving: De startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid wordt geboden in de startfase van de onderneming ingeval niet aan het normale urencriterium van 1.225 uur wordt voldaan, maar wel aan een verlaagd urencriterium van 800 uur. De aftrekpost bedraagt 12.000 euro voor het eerste jaar, 8.000 euro voor het tweede jaar en 4.000 euro voor het derde jaar. De aftrek kan niet hoger zijn dan de genoten winst.
- Doelstelling: Stimuleren van het starten van een onderneming vanuit een uitkering inzake arbeidsongeschiktheid.
- Ministerie: EZ
Evaluatie: De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Fiscale oudedagsreserve, niet omgezet in een lijfrente (FOR)</i>
Beschrijving:	De fiscale oudedagsreserve biedt ondernemers de mogelijkheid binnen het ondernemingsvermogen een oudedagsvoorziening op te bouwen. Bij staking van de onderneming kan deze fiscale oudedagsreserve belastingvrij worden omgezet in een lijfrente. Voor zover dat niet gebeurt, omdat geen behoefte bestaat aan een dergelijke oudedagsvoorziening, heeft de regeling het karakter van een belastinguitgave. De fiscale oudedagsreserve is een voorziening die ondernemers die nog niet de pensioenge-rechtigde leeftijd hebben bereikt kunnen gebruiken om maximaal 10,9 procent, met een maximum van 9.542 euro, van de winst opzij te zetten.
Doelstelling:	Opheffen van ongelijkheid in de behandeling tussen loontrekkenden en zelfstandigen op het gebied van de oudedagsvoorziening.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandi-genaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk 29 949, nr. 56 . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingskli-maat.
Regeling:	<i>Stakingsaftrek</i>
Beschrijving:	Van een gehele of gedeeltelijke staking van een onderne-ming behaalde winst is maximaal 3.630 euro vrijgesteld van belastingheffing. Op de in een kalenderjaar bere-kende stakingsaftrek wordt de in het verleden genoten stakingsaftrek in mindering gebracht.
Doelstelling:	De stakingsaftrek beoogt een verzachting van belasting-heffing te geven over de stakingswinst. De stakingsaftrek is de voortzetting – zij het op een lager niveau – van de stakingsvrijstelling van de Wet IB 1964.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Regeling is onderdeel van de evaluatie van de bedrijfsop-volgingsfaciliteiten, welke in 2014 wordt afgerond.
Regeling:	<i>Doorschuiving stakingswinst</i>
Beschrijving:	Op verzoek is doorschuiving van stakingswinst zonder belastingheffing mogelijk in het kader van overdracht van (een deel van) de onderneming. Hiervan is sprake in geval van overlijden, echtscheiding, overdracht van de onderneming aan alle medeondernemers die gedurende drie jaar een gezamenlijke onderneming drijven, of in geval van inbreng van de onderneming in een naamloze vennootschap of besloten vennootschap. De belasting-plichtige voor wiens rekening de onderneming zal worden voortgezet, is verplicht de oude boekwaarden van de overgedragen vermogensbestanddelen over te nemen.
Doelstelling:	Behoeden van continuïteit van de onderneming in het kader van liquiditeitsproblemen die kunnen ontstaan als gevolg van de fiscale claim die rust op een bedrijfsover-dracht.

Toelichting op de belastinguitgaven

Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Regeling is onderdeel van de evaluatie van de bedrijfsopvolgingsfaciliteiten, welke in 2014 wordt afgerond.
Regeling:	<i>Bedrijfsopvolgingsfaciliteit successiewet</i>
Beschrijving:	Indien de onderneming na het overlijden van de belastingplichtige voor een periode van 5 jaar wordt voortgezet, bestaat recht op een voorwaardelijke vrijstelling. De vrijstelling bedraagt 100 procent van de going-concern waarde van de onderneming tot 1.045.611 euro. Voor het meerdere geldt een vrijstelling van 83 procent.
Doelstelling:	Bevorderen continuïteit van de onderneming.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Regeling is onderdeel van de evaluatie van de bedrijfsopvolgingsfaciliteiten, welke in 2014 wordt afgerond.
Regeling:	<i>Doorschuiwing winst uit aanmerkelijk belang</i>
Beschrijving:	Op verzoek is onder voorwaarden doorschuiwing van inkomen aanmerkelijk belang zonder belastingheffing mogelijk in het kader van de overdracht van (een deel van) de onderneming. Als verkrijgingprijs van de verworven aandelen door de overnemer geldt de verkrijgingprijs van de vervreemde aandelen door de overdrager.
Doelstelling:	Het waarborgen van de continuïteit van de onderneming in geval van staking en overdracht onder bijzondere omstandigheden.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	Regeling is onderdeel van de evaluatie van de bedrijfsopvolgingsfaciliteiten, welke in 2014 wordt afgerond.
Regeling:	<i>Landbouwvrijstelling in de inkomstenbelasting</i>
Beschrijving:	Op grond van deze regeling worden voordelen uit een landbouwbedrijf die verband houden met de waardeverandering van de grond, niet tot de fiscale winst gerekend. De regeling is niet van toepassing in geval de waardeverandering optreedt in het kader van de bedrijfsuitoefening. Een waardestijging van de grond die de gebruikelijke waarde binnen een landbouwbedrijf te boven gaat is belast.
Doelstelling:	Instandhouden van de fiscale behandeling van grond ten behoeve van voordelen uit een landbouwbedrijf. Deze regeling heeft voorts een historische achtergrond.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie landbouwvrijstelling</i> , LEI, 2008, kamerstuk 31 727, nr. 1. De regeling is in 2014 geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».

b) Investerings in het algemeen

Regeling:	<i>Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek</i>
Beschrijving:	De kleinschaligheidsinvesteringsaftrek vormt, als onderdeel van de investeringsaftrek, een extra aftrek over een gedeelte van het investeringsvolume. Het maximumniveau bedraagt 28 procent bij een investeringsvolume tussen 2.300 euro en 55.248 euro, geleidelijk afnemend tot nihil bij een investeringsvolume van meer dan 306.931 euro per jaar.
Doelstelling:	Bevorderen van investeringen van relatief geringe omvang, die in het algemeen gedaan zullen worden in het midden- en kleinbedrijf.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk 29 949, nr. 56 . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.
Regeling:	<i>Willekeurige afschrijving starters</i>
Beschrijving:	Startende ondernemers kunnen op basis van deze regeling willekeurig afschrijven op bedrijfsmiddelen die zijn aangeschaft in een kalenderjaar waarover voor hen de extra zelfstandigenaftrek voor startende ondernemers van toepassing was.
Doelstelling:	Bevordering van de economische ontwikkeling en de economische structuur, daaronder begrepen de bevordering van het ondernemerschap.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Ondernemen makkelijker én leuker? Evaluatie zelfstandigenaftrek en enkele andere fiscale instrumenten gericht op ondernemerschap</i> , EIM, 2005, Kamerstuk 29 949, nr. 56 . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014/2015, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.
Regeling:	<i>Willekeurige afschrijving zeeschepen</i>
Beschrijving:	Deze regeling biedt de mogelijkheid om vervroegd af te schrijven op zeeschepen. De regeling kan uitsluitend worden toegepast indien niet wordt gekozen voor de forfaitaire winstbepaling en bedraagt per jaar maximaal 20 procent van de af te schrijven aanschaffings- en voortbrengingskosten. De versnelde afschrijving is slechts mogelijk voor zover de berekening van de door de belastingplichtige behaalde winst uit zeescheepvaart zonder die afschrijving tot een positief bedrag leidt.
Doelstelling:	Bevordering van de economische ontwikkeling en de economische structuur, daaronder begrepen de bevordering van het ondernemerschap.
Ministerie:	I&M

Toelichting op de belastinguitgaven

- Evaluatie: *Evaluatie van de fiscale maatregelen in het zeescheepvaartbeleid, 2007, Kamerstuk 31 200 XII, nr. 4.* Evaluatie wordt naar verwachting afgerond in 2014.
- Regeling: *Keuzeregime winst uit zeescheepvaart (tonnagebelasting)*
Beschrijving: Op verzoek van de belastingplichtige wordt, in afwijking van het algemene systeem van winstbepaling, de winst uit zeescheepvaart op basis van deze regeling forfaitair bepaald. Uitgangspunt hierbij vormt de tonnage van de schepen waarmee die winst wordt behaald.
- Doelstelling: Bevorderen en stimuleren van de zeescheepvaart in Nederland.
- Ministerie: I&M
Evaluatie: *Evaluatie van de fiscale maatregelen in het zeescheepvaartbeleid, 2007, Kamerstuk 31 200 XII, nr. 4.* Evaluatie wordt naar verwachting afgerond in 2014.
- Regeling: *Aftrek speur- en ontwikkelingswerk (S&O)*
Beschrijving: Ondernemers die voldoen aan het uren criterium en in het kalenderjaar tenminste 500 uur hebben besteed aan werk dat bij een zogenoemde S&O-verklaring kwalificeert als speur- en ontwikkelingswerk, hebben in 2014 recht op een aftrek van 12.310 euro. Voor starters wordt deze aftrek onder voorwaarden verhoogd met 6.157 euro.
- Doelstelling: Bevorderen van technologische vernieuwingen.
- Ministerie: EZ
Evaluatie: *Evaluatie WBSO 2006–2010, Kamerstuk 32 637, nr. 32.* De beoogde evaluatie staat gepland voor 2017.
- Regeling: *Willekeurige afschrijving investeringen bedrijfsmiddelen*
Beschrijving: Als onderdeel van het Fiscaal Stimuleringspakket heeft het kabinet voor investeringen in het jaar 2009 een tijdelijke willekeurige afschrijving ingevoerd. Voor het jaar 2011 was deze regeling verlengd. De regeling geldt niet meer voor bedrijfsmiddelen die in 2012 zijn aangeschaft. Per 1 juli 2013 is de regeling weer tijdelijk van toepassing tot het einde van het jaar. Bedrijfsmiddelen kunnen voor 50% willekeurig worden afgeschreven, mits het bedrijfsmiddel voor 1 januari 2016 in gebruik wordt genomen.
- Doelstelling: Bevorderen van investeringen in bedrijfsmiddelen.
- Ministerie: EZ
Evaluatie: De willekeurige afschrijving investeringen bedrijfsmiddelen is onderdeel geweest van de bredere evaluatie van het fiscaal stimuleringspakket. *Evaluatie Stimuleringsmaatregelen, 2010, Kamerstuk 33 000, nr. 32.* Nieuwe evaluatie is niet beoogd, omdat de regeling afloopt.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Research & Development aftrek (RDA)</i>
Beschrijving:	De RDA is een extra aftrekpost voor kosten en investeringen, zoals apparatuur en materialen, voor de ontwikkeling van innovatieve producten en diensten. De RDA is een gebudgetteerde regeling. De hoogte van het tarief wordt daarom bepaald door het beschikbare budget en de ontwikkeling van de RDA-grondslag. De hoogte van de RDA wordt bepaald door de grondslag – bestaande uit de R&D-kosten (niet-loonkosten) en R&D-investeringen – te vermenigvuldigen met een RDA-percentage.
Doelstelling:	Stimuleren van innovatie en R&D investeringen.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2016.

c) Investerings ten behoeve van het milieu

Regeling:	<i>Vervroegde afschrijving milieu-investeringen (VAMIL)</i>
Beschrijving:	Op basis van deze regeling mag willekeurig worden afgeschreven op door de Minister van I&M aangewezen milieu-investeringen (Milieulijst). Voor investeringen vanaf 2011 is de willekeurige afschrijving beperkt tot 75 procent. Deze regeling leidt voor de belastingplichtige tot een liquiditeits- en rentevoordeel omdat door sneller afschrijven de fiscale winst wordt verminderd.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen ter bescherming van het milieu.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie MIA en VAMIL 2005–2010, Kamerstuk 33 752, nr. 5 (2013)</i> . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 19 I&M; klimaat.
Regeling:	<i>Energie-investeringsaftrek (EIA)</i>
Beschrijving:	De energie-investeringsaftrek behoort tot de investeringsaftrek. Op grond van deze regeling wordt een extra aftrek op de fiscale winst verleend voor door de Minister van EZ aangewezen investeringen in nieuwe energiebesparende bedrijfsmiddelen. De aftrek geldt tevens voor de kosten van advies over energiebesparende maatregelen in gebouwen of bij processen. De energie-investeringsaftrek bedraagt 41,5 procent. Het bedrag aan energie-investeringen dat ten hoogste in aanmerking wordt genomen bedraagt, indien de belastingplichtige geen onderdeel uitmaakt van een samenwerkingsverband, 118.000.000 euro.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen die in het belang zijn van een doelmatig energiegebruik.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie Energie Investeringsaftrek 2006–2011, Kamerstuk 33 752, nr. 5 (2013)</i> . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2018.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Milieu-investeringsaftrek (MIA)</i>
Beschrijving:	De milieu-investeringsaftrek maakt onderdeel uit van de investeringsaftrek. De milieu-investeringsaftrek is een extra aftrek van het volume van milieu-investeringen die bij ministeriële regeling worden aangewezen. De milieu-investeringsaftrek bedraagt 36 procent voor investeringen die behoren tot categorie I, 27 procent voor categorie II en 13,5 procent voor categorie III van de Milieulijst. Voor de MIA moet het bedrag aan milieu-investeringen minimaal 2.500 euro zijn.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen ter bescherming van het milieu.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie MIA en VAMIL 2005–2010, Kamerstuk 33 752, nr. 5</i> (2013). De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 19 I&M; klimaat.
Regeling:	<i>Bosbouwvrijstelling</i>
Beschrijving:	Deze regeling houdt in dat voor- en nadelen uit bosbouwbedrijf niet tot de winst worden gerekend. Het staat de belastingplichtige vrij te opteren voor het buiten toepassing laten van de vrijstelling. Dit laatste is aantrekkelijk in jaren waarin de activiteiten verliesgevend zijn. Toepassing van de facultatieve regeling blijft, indien gebruik wordt gemaakt van de optie, gelden voor een periode van tenminste 10 jaar.
Doelstelling:	Ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, 2002. Fiscale faciliteiten en knelpunten bij natuurontwikkeling door particulieren, LEI, 2005. Belastinguitgaven door fiscale faciliteiten voor natuurbeleid, LEI, 2005.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015/2016.
Regeling:	<i>Vrijstelling vergoeding bos- en natuurbeheer</i>
Beschrijving:	Deze regeling voorziet in een (gedeeltelijke) vrijstelling voor aangewezen subsidieregelingen ten behoeve van de ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Doelstelling:	Ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, 2002. Fiscale faciliteiten en knelpunten bij natuurontwikkeling door particulieren, LEI, 2005. Belastinguitgaven door fiscale faciliteiten voor natuurbeleid, LEI, 2005.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015/2016.

Verlaging lastendruk op arbeid

a) gericht op werkgevers

Regeling:	<i>Afdrachtvermindering onderwijs</i>
Beschrijving:	De afdrachtvermindering onderwijs geldt voor de varianten beroepspraktijkvorming van de beroepsbegeleidende leerweg, werkend-leren op hbo-niveau, assistenten en onderzoekers in opleiding, startkwalificatie, leerwerktraject vmbo en erkenning verworven competenties (EVC). Voor enkele varianten geldt de voorwaarde dat het loon van de werknemer jonger dan 25 jaar niet meer mag bedragen dan het toetsloon voor dat tijdvak. In lijn met het regeerakkoord wordt deze regeling met ingang van 1 januari 2014 afgeschaft en vervangen door een subsidieregeling.
Doelstelling:	Stimuleren van werkgevers tot het bieden van leerwerkplaatsen.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de afdrachtvermindering onderwijs, 2006–2011</i> , door Regioplan, Kamerstuk 31 935, nr. 11 . Een nieuwe evaluatie van de fiscale regeling is niet beoogd, omdat de regeling is omgevormd tot een subsidie. Voor de evaluatie van de subsidieregeling wordt verwezen naar de evaluatieprogrammering van de begroting van OCW.
Regeling:	<i>Afdrachtvermindering zeevaart</i>
Beschrijving:	Deze vermindering is van toepassing op de in Nederland, een lidstaat van de Europese Unie of een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte zeevarenden die aan de loonbelasting zijn onderworpen. De vermindering beloopt 40 procent van het in het loontijdvak verdiende loon. Voor overige zeevarenden die onderworpen zijn aan de loonbelasting is het percentage vastgesteld op 10 procent.
Doelstelling:	Verlichten van de loonkosten van de Nederlandse zeescheepvaart en bijdragen aan het behoud van een vloot onder Nederlandse vlag met de daaraan verbonden werkgelegenheid.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de fiscale maatregelen in het zeescheepvaartbeleid, 2007</i> , Kamerstuk 31 200 XII, nr. 4 . Evaluatie wordt naar verwachting afgerond in 2014.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk (S&O)</i>
Beschrijving:	De afdrachtvermindering speur- en ontwikkelingswerk is van toepassing op werknemers die direct betrokken zijn bij speur- en ontwikkelingswerk. De afdrachtvermindering bedraagt maximaal 35 procent van het S&O-loon van die werknemers. Voor zover het S&O-loon meer bedraagt dan 250.000 euro, bedraagt de vermindering 14 procent van het loon. Per inhoudingsplichtige mag de afdrachtvermindering maximaal 14.000.000 euro bedragen. Starters hebben onder voorwaarden recht op een verhoging van de afdrachtvermindering tot 50 procent in plaats van 35 procent.
Doelstelling:	Bevordering van speur- en ontwikkelingswerk in het bedrijfsleven.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie WBSO 2006–2010</i> , Kamerstuk 32 637 nr. 32 . De beoogde evaluatie staat gepland voor 2017.

b) gericht op werknemers

Regeling:	<i>Feestdagenregeling</i>
Beschrijving:	De regeling bewerkstelligt dat geschenken in natura tegen een gedifferentieerd percentage in de eindheffing worden betrokken. Vanaf 2015 zal deze regeling opgaan in de werkkostenregeling.
Doelstelling:	Faciliteren van onbelaste verkrijgingen door werknemers van hun werkgever.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling is afgeschaft.
Regeling:	<i>Verlaging fiscale bijtelling (zeer) zuinige en (semi-) elektrische auto's</i>
Beschrijving:	Indien door de werkgever een auto ter beschikking wordt gesteld, geldt er een fiscale bijtelling. De bijtelling wordt forfaitair bepaald en bedraagt 25 procent van de catalogusprijs. Vanaf 2008 geldt er voor zeer zuinige auto's (2014: CO ₂ -uitstoot hooguit dan 85 gr/km voor dieselauto's en minder dan 88 gr/km voor overige auto's) een verlaagd tarief van 14 procent. Vanaf 2009 geldt er voor zuinige auto's (2014: CO ₂ -uitstoot meer dan 85 gr/km maar hooguit dan 111 gr/km voor dieselauto's en meer dan 88 gr/km maar hooguit 117 gr/km voor overige auto's) een verlaagd tarief van 20 procent. De CO ₂ -uitstootgrenzen worden jaarlijks bijgesteld. Om het gebruik van (semi-) elektrische auto's te stimuleren werd met ingang van het jaar 2010 een tijdelijk nulprocent tarief ingevoerd. Tot 2014 gold een nihilbijtelling voor (semi-) elektrische auto's met een CO ₂ -uitstoot van niet meer dan 50 gr/km. In 2014 en 2015 geldt voor nulmissie auto's een verlaagd tarief van 4% en voor auto's met een CO ₂ -uitstoot tussen 1 en 50 gr/km een verlaagd tarief van 7%.
Doelstelling:	Bevorderen van het gebruik van milieuvriendelijke auto's.
Ministerie:	I&M

Toelichting op de belastinguitgaven

- Evaluatie: *Onderzoek fiscale stimulering van (zeer) zuinige auto's*, Ecorys B.V., 2011, Kamerstuk **32 800**, nr. 1. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014 in het kader van de autobrief 2.0.
- Regeling: *Ouderschapsverlofkorting*
Beschrijving: De ouderschapsverlofkorting voorziet in een financiële bijdrage van de overheid voor het inkomensverlies als gevolg van opname van ouderschapsverlof. De fiscale tegemoetkoming bestaat uit een heffingskorting ter hoogte van 50 procent van het wettelijk minimum uurloon (2014: 4,29 euro) per opgenomen uur ouderschapsverlof. De korting kan niet hoger zijn dan de daling van het belastbare loon in een kalenderjaar vergeleken met dat van het voorafgaande kalenderjaar. Als het ouderschapsverlof in meerdere jaren wordt opgenomen, wordt het belastbare loon van een kalenderjaar vergeleken met het belastbare loon van een kalenderjaar voorafgaande aan de opname van het ouderschapsverlof. In lijn met het regeerakkoord wordt deze regeling met ingang van 1 januari 2015 afgeschaft.
- Doelstelling: De regeling is bedoeld om werknemers die ouderschapsverlof opnemen, financieel te ondersteunen.
- Ministerie: SZW
Evaluatie: Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling wordt afgeschaft.
- Regeling: *Werkbonus*
Beschrijving: In 2013 is de gewijzigde werkbonus ingevoerd. Deze is van toepassing voor werkenden die bij aanvang van het kalenderjaar een leeftijd hebben van minimaal 60 en maximaal 63 jaar. De werkbonus wordt in 2014 berekend over het inkomen boven de 17.327 euro met een maximum van 1.119 euro. Vanaf een inkomen boven de 23.104 euro wordt de werkbonus verminderd en is nihil bij een inkomen vanaf 33.694 euro. Per 1 januari 2015 wordt de werkbonus in lijn met de begrotingsafspraken 2014 voor nieuwe gevallen afgeschaft doordat de leeftijdsgrens van 60 jaar vanaf 1 januari 2015 jaarlijks met 1 jaar wordt verhoogd. Per 1 januari 2018 komt dan niemand meer in aanmerking voor de werkbonus en vervalt deze.
- Doelstelling: Bevorderen en stimuleren van arbeidsparticipatie van ouderen.
- Ministerie: SZW
Evaluatie: Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling wordt afgeschaft.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Levensloopverlofkorting</i>
Beschrijving:	Om de aantrekkelijkheid van de levensloopregeling als alternatief voor het spaarloon te vergroten, konden werknemers per gespaard jaar een tegemoetkoming in de vorm van een levensloopverlofkorting van maximaal 201 euro per gespaard jaar ontvangen. De levensloopregeling is per 1 januari 2012 afgeschaft voor nieuwe gevallen. Voor deelnemers aan de levensloopregeling die op 31 december 2011 een aanspraak ingevolge levensloopregeling hebben opgebouwd waarvan de waarde in het economische verkeer op 31 december 2011 minimaal 3.000 euro bedroeg geldt een overgangsregeling. Deze deelnemers kunnen tot 31 december 2021 doorgaan met het sparen overeenkomstig de op 31 december 2011 geldende voorwaarden. Een uitzondering geldt voor de levensloopverlofkorting. Sinds 1 januari 2012 wordt bij inleg in de levensloopregeling geen levensloopverlofkorting meer opgebouwd. De op 31 december 2011 opgebouwde rechten op de levensloopverlofkorting vervallen niet en worden verzilverd bij de opname van het levenslooptegoed.
Doelstelling:	Vergroten van de aantrekkelijkheid van de levensloopregeling naast de spaarloonregeling.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling is afgeschaft.

Verlaging lastendruk op inkomsten uit vermogen

Regeling:	<i>Ouderentoeslag forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Voor belastingplichtigen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt met een heffingsgrondslag na aftrek van het heffingsvrije vermogen van ten hoogste 279.708 euro geldt een ouderentoeslag. De ouderentoeslag bedraagt maximaal 27.984 of 13.992 euro, indien het inkomen niet hoger is dan respectievelijk 14.302 en 19.895 euro. Partners kunnen elk afzonderlijk aanspraak maken op de ouderentoeslag, maar mogen tevens kiezen voor de totale gezamenlijke vrijstelling die vervolgens bij één van de partners in aanmerking wordt genomen. Deze toeslag zal worden afgeschaft per 2016.
Doelstelling:	Bieden van compensatie aan ouderen met een laag arbeidsinkomen die geconfronteerd worden met een belastingverhoging, doordat het forfaitaire rendement over de voordelen uit sparen en beleggen is vastgesteld op 30 procent. Voorheen werd bij deze groep de inkomsten uit vermogen belast tegen het progressieve tarief, waarbij in de eerste twee schijven een lager tarief van toepassing was (geen premieplicht voor de AOW).
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport ouderentoeslag in box 3, 2005, Kamerstuk 30 375 II, nr. 2, bijlage 10. Evaluatie voorlopig niet van toepassing, Kamerstuk 31 935, nr. 6.</i>

Toelichting op de belastinguitgaven

- Regeling: *Vrijstelling bos- en natuurterreinen en landgoederen forfaitair rendement*
- Beschrijving: Deze regeling bewerkstelligt dat voor de forfaitaire rendementsheffing de volgende bezittingen van de grondslag worden uitgezonderd: bossen, bepaalde natuurterreinen en de volgens de Natuurschoonwet als zodanig aangewezen landgoederen. Gebouwde eigendommen vallen niet onder de vrijstelling.
- Doelstelling: Ontwikkeling en instandhouding van bos en natuur.
- Ministerie: EZ
- Evaluatie: *Fiscale faciliteiten en knelpunten bij natuurontwikkeling door particulieren*, LEI, 2005. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015/2016.
- Regeling: *Vrijstelling voorwerpen van kunst en wetenschap forfaitair rendement*
- Beschrijving: Voorwerpen van kunst en wetenschap vallen niet in de grondslag van de forfaitaire rendementsheffing, tenzij deze hoofdzakelijk als belegging dienen.
- Doelstelling: Voorkomen dat de heffing over dergelijke voorwerpen een negatieve invloed hebben op het koopgedrag van particulieren. Voorwerpen van kunst en wetenschap die hoofdzakelijk ter belegging worden aangehouden, zijn uitgezonderd van de vrijstelling aangezien een vrijstelling een ongerechtvaardigde bevoordeling zou creëren ten opzichte van andere beleggingen.
- Ministerie: OCW
- Evaluatie: –
- Regeling: *Vrijstelling groen beleggen forfaitair rendement Heffingskorting groen beleggen*
- Beschrijving: In 2014 is op grond van deze regeling is 56.420 euro aan groene beleggingen vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing van box 3. De heffingskorting voor groene beleggingen bedraagt 0,7 procent van het bedrag dat is vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing.
- Doelstelling: Stimuleren van investeringen en beleggingen in groene (milieuvriendelijke) projecten.
- Ministerie: I&M
- Evaluatie: *Evaluatie MIA, Vamil en Groen Beleggen 2000–2004*, 2007, Kamerstuk **30 535, nr. 11**. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 19 I&M; klimaat.
- Regeling: *Vrijstelling spaarloon- en premiespaarregeling forfaitair rendement*
- Beschrijving: Volgens deze regeling zijn (geblokkeerde) spaartegoeden, aandelenoptierechten, aandelen of winstbewijzen in het kader van een premiespaar- of spaarloonregeling (de eerste vier jaar na inhouding van de besparing) tot maximaal 17.025 euro vrijgesteld van de forfaitaire rendementsheffing. De regeling is per 2012 afgeschaft waarbij de tegoeden gespreid over 4 jaar vrijvallen.
- Doelstelling: Stimuleren van spaarzin.
- Ministerie: SZW
- Evaluatie: Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling is afgeschaft.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkering bij overlijden forfaitair rendement</i>
Beschrijving:	Rechten op prestaties uit levensverzekering in verband met het overlijden van de belastingplichtige worden tot een bedrag van maximaal 6.859 euro vrijgesteld van de rendementsgrondslag. De prestaties kunnen de vorm hebben van een kapitaalsuitkering of een uitkering in natura (het verzorgen van de uitvaart van de verzekeringnemer).
Doelstelling:	Vanuit sociaal oogpunt en vanwege de geringe waarde in het economische verkeer, de rechten op uitkeringen van kapitaalverzekeringen ten gevolge van overlijden tot een maximum vrijstellen.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkeringen bij overlijden in box 3, 2005, Kamerstuk 30 375, nr. 2, bijlage 11. Evaluatie voorlopig niet van toepassing, Kamerstuk 31 935, nr. 6.</i>
Regeling:	<i>Vrijstelling rechten op bepaalde kapitaalsuitkeringen</i>
Beschrijving:	In het overgangsrecht van de Wet IB 2001 zijn vrijstellingen voor bepaalde kapitaalverzekeringen, spaarrekeningen en beleggingsrechten opgenomen. Onder voorwaarden geldt er een box 1 vrijstelling voor het voordeel (de uitgekeerde rente of het rendement op de premie/inleg) uit een kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening eigen woning en beleggingsrecht eigen woning (hier tezamen: KEW) waardoor deze niet in box 3 vallen. Per 1 april 2013 – op enkele specifieke overgangssituaties na – kunnen geen nieuwe box 1 KEW, BEW en SEW meer worden aangegaan, welke zijn vrijgesteld in box 1. Tevens gelden er vrijstellingen voor andersoortige kapitaalverzekeringen waarvan de inkomsten vrijgesteld waren onder de Wet IB 1964.
Doelstelling:	Eerbiedigen van bestaande rechten op bepaalde vrijstellingen kapitaalsuitkeringen.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld</i>
Beschrijving:	Aan eigenwoningbezitters zonder eigenwoningschuld of met een lage eigenwoningschuld wordt een aftrek toegekend ter hoogte van het verschil tussen het eigenwoningforfait en de daarop drukkende aftrekbare kosten. Hierdoor hoeven eigenbewoningbezitters met geen of een lage eigenwoningschuld per saldo geen belasting te betalen over het eigenwoningforfait.
Doelstelling:	Bevordering aflossing eigenwoningschuld en lastenverlichting eigenaar-bewoners met geen of een lage eigenwoningschuld.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	–

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Gedeeltelijke vrijstelling inkomsten uit kamerverhuur</i>
Beschrijving:	Inkomsten uit verhuur van woonruimte die onderdeel is van het hoofdverblijf van de verhuurder en geen zelfstandige woning vormt, zijn vrijgesteld tot een bedrag van 4.748 euro per jaar. Voor toepassing is vereist dat zowel de huurder als de verhuurder op het woonadres staan ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie. Het vrijgestelde bedrag wordt jaarlijks naar gelang de huurontwikkeling geïndexeerd.
Doelstelling:	Vergroten van het particuliere kameraanbod, met name voor studenten.
Ministerie:	BZK
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Aftrek kosten monumentenwoning</i>
Beschrijving:	In de Wet IB 2001 is ten aanzien van de persoonsgebonden aftrek een bijzondere regeling voor monumentwoningen opgenomen. Indien het een eigen woning of een bezitting betreft die in de grondslag van de forfaitaire rendementsheffing wordt betrokken, zijn 80 procent van de onderhoudskosten aftrekbaar. De woning dient te zijn ingeschreven in de registers zoals bedoeld in de artikelen 6 en 7 van de Monumentenwet 1988.
Doelstelling:	Behoud van het culturele erfgoed.
Ministerie:	OCW
Evaluatie:	<i>Evaluatie fiscale regelingen monumentenzorg</i> , PricewaterhouseCoopers Advisory N.V., 2009. Kamerstuk 32 156, nr. 2 .
Regeling:	<i>Persoonsgebonden aftrekpost durfkapitaal</i>
Beschrijving:	Deze persoonsgebonden aftrekpost biedt de mogelijkheid de geleden verliezen op beleggingen in durfkapitaal in aftrek te brengen op respectievelijk; het inkomen uit werk en woning, het inkomen uit sparen en beleggen en het inkomen uit het aanmerkelijk belang (in die volgorde). Deze faciliteit is per 1 januari 2011 vervallen met inachtneming van een overgangsbepaling.
Doelstelling:	Stimuleren van investeringen in bedrijven van startende ondernemers en het bevorderen van de ondernemingszin.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de durfkapitaalregeling</i> , Bureau Bartels B.V., 2005, Kamerstuk 30 300 XIII, nr. 57 . Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling is afgeschaft.

Overige regelingen

- Regeling: *Aftrek voor scholingsuitgaven*
Beschrijving: Uitgaven ter zake van een opleiding of studie voor een beroep kunnen onder voorwaarden als persoonsgebonden aftrekpost in aanmerking worden genomen. Het gaat om: lesgeld, collegegeld of instellingscollegegeld, leermiddelen en beschermingsmiddelen die door de onderwijsinstelling verplicht zijn gesteld zoals een kapperschaar, schildersbenodigheden en een veiligheidsbril, en ook promotiekosten. Het bedrag dat mag worden afgetrokken is maximaal 15.000 euro, na vermindering van een drempel.
- Doelstelling: Vergroten van de Nederlandse kennisinfrastructuur.
Ministerie: OCW
Evaluatie: *Gebruik en effectiviteit van de aftrek scholingsuitgaven, SEO en Scholar (UvA), 2005, Kamerstuk 30 012, nr. 6.*
- Regeling: *Giftenaftrek*
Beschrijving: Met schriftelijke bescheiden gestaafde giften aan binnen het Rijk gevestigde kerkelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke en het algemeen nut beogende instellingen (ANBI) zijn aftrekbaar. Voor periodieke giften geldt dat de gift geschiedt op basis van een bij notariële of onderhandse akte vastgelegde verplichting om gedurende ten minste 5 jaren schenkingen te doen. Voor overige giften geldt een drempel van 1 tot 10 procent. Middels «de Geefwet» is de giftenaftrek uitgebreid op specifieke punten, waaronder een multiplier voor culturele ANBI's.
- Doelstelling: Bevorderen van schenkingen aan bovengenoemde categorieën van instellingen.
Ministerie: FIN
Evaluatie: *Evaluatie giftenaftrek 1996–2006, Ministerie van Financiën, 2009, Kamerstuk 32 123 IXB, nr. 9.* De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2016.
- Regeling: *Faciliteiten successiewet algemeen nut beogende instellingen en sociaal belang behartigende instellingen*
Beschrijving: Algemeen nut beogende instellingen zijn per 2006 geheel vrijgesteld van schenk- en erfbelasting. Voor sociaal belang behartigende instellingen is de vrijstelling ingegaan per 2010.
- Doelstelling: Bevorderen van schenken en nalaten aan algemeen nut beogende instellingen en sociaal belang behartigende instellingen.
Ministerie: FIN
Evaluatie: De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2016.

Kostprijsverhogende belastingen

Energiebelasting

Regeling:	<i>Verlaagd tarief glastuinbouw</i>
Beschrijving:	Voor verbruik van aardgas in de glastuinbouw geldt een lager tarief van de energiebelasting dan voor het overige gasverbruik.
Doelstelling:	De glastuinbouwsector vrijwaren van onevenredig hoge energielasten, gegeven de bijzondere internationale concurrentiepositie van de sector en de moeilijkheid om tariefsstijgingen langs andere wegen naar de sector terug te sluiten. Dergelijke lastenverzwaringen kunnen niet of moeilijk in de afzetprijzen worden verdisconteerd, aangezien de sector zich grotendeels op de export richt.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid, 2002, Kamerstuk 28 207, nr. 1.</i> Ook is deze faciliteit geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat. De regeling is geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».
Regeling:	<i>Teruggaaf gebouwen voor openbare erediensten</i>
Beschrijving:	Teruggaaf van de helft van de betaalde energiebelasting bestaat voor gebouwen die ten dienste staan van de openbare eredienst of het houden van openbare bezinningsbijeenkomsten van levensbeschouwelijke aard.
Doelstelling:	Bieden van compensatie aan de beheerders van dergelijke gebouwen, aangezien kerken e.d. weinig betaald personeel hebben en geen vennootschapsbelasting betalen waardoor enig voordeel in de vorm van een terugsluis deze doelgroep niet bereikt.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatie van de teruggaafregeling energiebelasting voor kerken en non-profit organisaties, 2005, Kamerstuk 30 375, nr. 2, bijlage 12.</i> Deze regeling is tevens geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 19 I&M; klimaat.
Regeling:	<i>Teruggaaf non-profitinstellingen</i>
Beschrijving:	Teruggaaf van de helft van de betaalde energiebelasting bestaat voor non-profitinstellingen.
Doelstelling:	Bieden van compensatie aan dergelijke instellingen, aangezien deze over weinig betaald personeel beschikken en geen vennootschapsbelasting betalen waardoor enig voordeel in de vorm van een terugsluis de doelgroep niet bereikt.
Ministerie:	I&M

Toelichting op de belastinguitgaven

Evaluatie:	<i>Evaluatie van de teruggaafregeling energiebelasting voor kerken en non-profit organisaties, 2005, Kamerstuk 30 375, nr. 2, bijlage 12. Deze regeling is tevens geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 19 I&M; klimaat.</i>
Regeling:	<i>Teruggaaf grootverbruik in de energiebelasting</i>
Beschrijving:	<i>Dit is een teruggaaf van energiebelasting voor het elektriciteitsgebruik boven de 10 miljoen kWh voor energie-intensieve bedrijven die deelnemen aan een convenant ter verbetering van de energie-efficiëntie.</i>
Doelstelling:	<i>Primair maakt de regeling deel uit van de beleidsarme implementatie van de Richtlijn Energiebelastingen per 1-1-2004. Secundair wordt deelname aan een convenant ter verbetering van de energie-efficiëntie bevorderd.</i>
Ministerie:	<i>EZ</i>
Evaluatie:	<i>De voorloper van deze regeling, de vrijstelling teruggaaf grootverbruik in de energiebelasting, is geëvalueerd in de Heroverwegingsgroep Energie en Klimaat. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2015, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 19 I&M; klimaat.</i>
Regeling:	<i>Verlaagd tarief voor lokaal opgewekte duurzame energie</i>
Beschrijving:	<i>Voor verbruik van lokaal duurzaam opgewekte energie geldt een lager tarief in de eerste schijf in de energiebelasting op elektriciteit. Het betreft elektriciteit die afkomstig is van een coöperatie of een vereniging van eigenaars van particuliere kleinverbruikers, die aan deze verbruikers is geleverd en in hun nabijheid is opgewekt.</i>
Doelstelling:	<i>Het stimuleren van lokale duurzame opwekking van elektriciteit door particuliere kleinverbruikers.</i>
Ministerie:	<i>EZ</i>
Evaluatie:	<i>Vier jaar na invoering in 2018 wordt de regeling geëvalueerd op basis van het verbruik.</i>

Omzetbelasting – verlaagd tarief

Regeling	<i>Verlaagd tarief boeken, tijdschriften, week- en dagbladen Verlaagd tarief bibliotheken (verhuur boeken), musea e.d. Verlaagd tarief digitale educatieve informatie op fysieke dragers, die uitsluitend zijn bedoeld voor informatie overdracht Verlaagd tarief kermissen, attractieparken, sportwedstrijden en -accommodatie Verlaagd tarief circussen, bioscopen, theaters en concerten</i>
Beschrijving:	<i>In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor leveringen van deze goederen of diensten het verlaagde btw-tarief van 6 procent.</i>
Doelstelling:	<i>Bevorderen van cultuur, kennisvermeerdering, recreatie en sport c.q. ondersteuning van de desbetreffende sectoren.</i>

Toelichting op de belastinguitgaven

Ministerie:	OC&W
Evaluatie:	<i>De evaluatie van btw-regelingen op het gebied van cultuur, 2008, Kamerstuk 31 700 VIII, nr. 147. Evaluatie van de verhoging van het btw-tarief op podiumkunsten, 2014, Kamerstuk I, 33 752 M.</i>
Regeling:	<i>Verlaagd tarief sierteelt</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor leveringen van deze goederen het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Stimuleren van binnenlandse vraag naar sierteelproducten c.q. ondersteunen van desbetreffende sector.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Beleidsevaluatie btw-regeling sierteelproducten, LEI, 2008, Kamerstuk 31 200 XIV, nr. 157. De regeling is geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».</i>
Regeling:	<i>Verlaagd tarief arbeidsintensieve diensten</i>
Beschrijving:	Binnen de omzetbelasting geldt een verlaagd btw-tarief van 6 procent voor diensten van kappers, fietsenmakers, schoenmakers en kleermakers. Het verlaagde btw-tarief geldt tevens voor het schilderen en stukadoren van woningen na meer dan twee jaren na het tijdstip van eerste ingebruikname. Wat betreft aannemers en bouwbedrijven geldt dat het aangepaste tarief van toepassing is op bepaalde isolatiewerkzaamheden aan woningen na meer dan twee jaren na het tijdstip van eerste ingebruikname. Verder vallen diensten met betrekking tot het verrichten van schoonmaakwerkzaamheden binnen woningen in het verlaagde btw-tarief. Voorts is van 1 maart 2013 tot en met 31 december 2014 goedgekeurd dat het verlaagde btw-tarief eveneens van toepassing is op arbeidskosten voor renovatie- en herstelwerkzaamheden die worden verricht in en aan woningen na meer dan twee jaren na het tijdstip van eerste ingebruikname. In het Belastingplan 2015 is voorgesteld om de maatregel voor renovatie- en herstelwerkzaamheden te verlengen tot 1 juli 2015.
Doelstelling:	Bevorderen van werkgelegenheid in de desbetreffende sectoren, aanpakken problemen op de woningmarkt en bestrijding van het zwarte circuit.
Ministerie:	SZW
Evaluatie:	<i>Monitor effecten btw-verlaging arbeidsintensieve diensten, 2002, Research voor Beleid. Contra-expertise effecten btw-verlaging arbeidsintensieve diensten, 2003, CPB. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2019, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 1 SZW; arbeidsmarkt.</i>
Regeling:	<i>Verlaagd tarief vervoer van personen (w.o. openbaar vervoer)</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor deze diensten het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Stimuleren en ondersteunen van het openbaar vervoer.
Ministerie:	I&M

Toelichting op de belastinguitgaven

Evaluatie:	De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 15 I&M; openbaar vervoer.
Regeling:	<i>Verlaagd tarief logiesverstrekking (incl. kamperen)</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor deze diensten het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Stimuleren van (internationaal) toerisme c.q. ondersteunen van de desbetreffende sector.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.
Regeling:	<i>Verlaagd tarief voedingsmiddelen horeca, pension en aanverwant bedrijf</i>
Beschrijving:	In plaats van het algemene btw-tarief van 21 procent geldt voor de levering van voedingsmiddelen voor gebruik ter plaatse het verlaagde btw-tarief van 6 procent.
Doelstelling:	Ondersteunen van de desbetreffende sector en voorkomen administratieve moeilijkheden.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.

Omzetbelasting – vrijstellingen

Regeling	<i>Vrijstelling sportclubs</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld zijn de diensten van niet-winstbeoogende organisaties die zich de beoefening van sport of de bevordering daarvan ten doel stellen. Het gaat met name om contributie- en lesgelden. Deze vrijstelling is binnen de Europese Unie verplicht.
Doelstelling:	Stimuleren c.q. ondersteunen van sportclubs en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	VWS
Evaluatie:	Niet van toepassing, regeling is gemandateerd door de Europese Commissie in de BTW-richtlijn. Het is derhalve niet doelmatig om te evalueren op doelmatigheid en doeltreffendheid.
Regeling:	<i>Vrijstelling post</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld zijn diensten, bestaande uit brieven tot een bepaald gewicht en de daarmee gepaard gaande leveringen, bedoeld in artikel 16 van de Postwet 2009. De vrijstelling geldt alleen voor een verlener van de universele postdienst. Binnen de Europees Unie is een vrijstelling voor openbare postdiensten verplicht.
Doelstelling:	Voorkomen van administratieve lasten.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Niet van toepassing, regeling is gemandateerd door de Europese Commissie in de BTW-richtlijn. Het is derhalve niet doelmatig om te evalueren.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling: *Vrijstelling vakbonden, werkgeversorganisaties, politieke partijen en kerken*
Beschrijving: Vrijgesteld zijn de diensten en daarmee nauw samenhangende leveringen door werkgevers- en werknemersorganisaties, alsmede door organisaties van politieke, godsdienstige, vaderlandslievende, levensbeschouwelijke of liefdadige aard aan hun leden tegen een statutair vastgestelde contributie. Deze vrijstelling is binnen de Europese Unie verplicht.
Doelstelling: Stimuleren of ondersteunen van bedoelde organisaties en instellingen en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie: FIN
Evaluatie: Niet van toepassing, regeling is gemandateerd door Europese Commissie in de BTW-richtlijn. Het is derhalve niet doelmatig om te evalueren.

Regeling: *Vrijstelling fondswerving*
Beschrijving: Deze regeling voorziet in een vrijstelling voor toekomstige activiteiten van reeds vrijgestelde organisaties. Het gaat met name om activiteiten die zij ontplooiën ter verwerving van de voor hun vrijgestelde doelstelling benodigde middelen. Om te waarborgen dat deze prestaties geen ernstige verstoring van concurrentieverhoudingen veroorzaken, is de vrijstelling beperkt tot omzetgrenzen van 68.067 euro per jaar voor leveringen en 22.689 euro per jaar voor diensten (50.000 euro voor sportorganisaties).
Doelstelling: Stimuleren of ondersteunen van bedoelde organisaties en instellingen en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie: FIN
Evaluatie: Niet van toepassing, regeling is gemandateerd door Europese Commissie in de BTW-richtlijn. Het is derhalve niet doelmatig om te evalueren.

Omzetbelasting – Speciale regelingen

Regeling: *Kleine-ondernemersregeling*
Beschrijving: Ingeval de jaarlijks af te dragen btw een bedrag aan 1.883 euro niet te boven gaat, kan de ondernemer een belastingvermindering – van maximaal 1.345 euro – krijgen. De ondernemers die door de vermindering in het geheel geen belasting verschuldigd zijn, kunnen op verzoek geheel van hun administratieve verplichtingen worden ontheven. In dat geval mag geen omzetbelasting op de factuur worden vermeld.
Doelstelling: Stimuleren en ondersteunen van kleine ondernemers en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie: EZ
Evaluatie: Deze evaluatie wordt als afgerond beschouwd door de beleidsvisie die is uiteengezet in de Fiscale Agenda.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling:	<i>Landbouwregeling in de btw</i>
Beschrijving:	Landbouwers die gebruik maken van de landbouwregeling worden buiten de algemene btw-heffing gehouden. Geen btw mag in rekening worden gebracht op landbouwprestaties, indien wordt geopteerd voor toepassing van de landbouwregeling. Bovendien bestaat geen recht op aftrek van de btw over inkopen waardoor een kostprijsverhogend effect optreedt. De zakelijke afnemers van deze landbouwers hebben niettemin recht op aftrek van een forfaitair btw-bedrag ter compensatie van de in de verkoopprijs verdisconteerde niet aftrekbare BTW. De landbouwregeling is facultatief; de keuze om de regeling wel of niet toe te passen geldt telkens voor 5 jaar.
Doelstelling:	Stimuleren en ondersteunen van landbouwers en verminderen van administratieve lasten.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Notitie fiscaliteit, landbouw- en natuurbeleid</i> , januari 2002. <i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw</i> , 2008, Kamerstuk 31 727, nr. 1 . De regeling is geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».

Accijnzen

Regeling:	<i>Verlaagd tarief kleine brouwerijen</i>
Beschrijving:	Bier, afkomstig van kleine brouwerijen die per kalenderjaar niet meer dan 200.000 hectoliter vervaardigen, hebben recht op een vermindering van 7,5 procent op het reguliere accijnstarief.
Doelstelling:	De kortingsregeling had tot 1992 in de toen geldende heffingsystematiek als doel het nadeel van een effectief hogere accijnsdruk voor kleine brouwerijen te voorkomen. In de met ingang van 1992 geldende heffingsystematiek is zonder een kortingsregeling sprake van een gelijke accijnsdruk voor grote en kleine brouwerijen. Om de overgang van de oude naar de huidige structuur zo soepel mogelijk te laten verlopen, is destijds besloten de regeling in te voeren.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen</i> , Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk 31 200 IXB, nr. 18 . De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014, als onderdeel van beleidsdoorlichting begrotingsartikel 13 EZ; een excellent ondernemingsklimaat.

Toelichting op de belastinguitgaven

- Regeling: *Vrijstelling communautaire wateren*
- Beschrijving: Op grond van artikel 14, eerste lid, onderdeel c, Richtlijn 2003/96/EG alsmede internationale afspraken (Akte van Mannheim), wordt voor leveringen van motorbrandstof aan de commerciële scheepvaart een vrijstelling van accijns verleend. Accijns is alleen verschuldigd voor zover het verbruik van een accijnsgoed in Nederland plaatsvindt. De budgettaire derving ten gevolge van de vrijstelling communautaire wateren bestaat daarom uit de accijns over de motorbrandstof die wordt gebruikt voor het varen op Nederlandse wateren. De levering van motorbrandstof voor de internationale zeescheepvaart valt ook onder de vrijstelling. Omdat deze motorbrandstof niet in Nederland wordt verbruikt, is geen accijns verschuldigd. Indien wel accijns is betaald, kan op verzoek teruggaaf hiervan worden verleend.
- Doelstelling: Voorkomen van verstoring van de internationale concurrentieverhoudingen veroorzaakt door accijnzen op brandstof voor vaartuigen.
- Ministerie: I&M
- Evaluatie: *Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen*, Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk [31 200 IXB, nr. 18](#).
- Regeling: *Vrijstelling luchtvaartuigen*
- Beschrijving: Vrijgesteld zijn minerale oliën die worden gebruikt voor de aandrijving van luchtvaartuigen, niet zijnde plezierluchtvaartuigen. De vrijstelling is vanaf 1 januari 1993 gegrond op artikel 8, eerste lid, onderdeel b, Richtlijn 92/81/EEG (de zogenoemde structuurrichtlijn minerale oliën) en sinds 1 januari 2004 op artikel 14, eerste lid, onderdeel b, van Richtlijn 2003/96/EG (de richtlijn belasting op energieproducten). Het gaat om een verplichte vrijstelling. Op grond van internationale verdragen is het commerciële luchtverkeer vrijgesteld. Binnenlandse vluchten kunnen wel worden belast, hetgeen in Nederland in de periode van 1 januari 2005 tot 1 januari 2012 ook gebeurde.
- Doelstelling: Voorkomen van verstoring van de internationale concurrentieverhoudingen (verplichte vrijstelling op grond van internationale verdragen) veroorzaakt door accijnzen op brandstof voor luchtvaartuigen.
- Ministerie: I&M
- Evaluatie: *Evaluatierapport Belastinguitgaven op het terrein van de accijnzen*, Ministerie van Financiën, 2008, Kamerstuk [31 200 IXB, nr. 18](#).

Belasting op personenauto's en motorrijwielen (BPM)

- Regeling: *Teruggaaf ambulances*
Beschrijving: Houders van personenauto's, motorrijwielen en bestelauto's die zijn ingericht voor vervoer van zieken en gewonden in het kader van de uitoefening van de ambulancetaak, krijgen de betaalde BPM terug. De motorrijtuigen dienen als zodanig herkenbaar te zijn.
- Doelstelling: Dienen van het algemeen belang.
Ministerie: VWS
Evaluatie: *Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.*
- Regeling: *Teruggaaf taxi's*
Beschrijving: Houders van personenauto's die geheel of nagenoeg geheel worden gebruikt voor taxivervoer of openbaar vervoer en waarvoor een taxi- of openbaar vervoervergunning is afgegeven, krijgen de betaalde BPM terug.
- Doelstelling: Stimuleren openbaar vervoer.
Ministerie: I&M
Evaluatie: *Evaluatierapport Openbaar vervoer en taxivervoer in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.* De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 15 I&M; openbaar vervoer.
- Regeling: *Stimulans Euro-6 dieselpersonenauto's*
Beschrijving: Voor dieselauto's die aan de Euro-6 norm voldoen wordt een korting op de BPM gegeven van 1.500 euro in 2011, 1.000 euro in 2012 en 500 euro in 2013. Per 1 januari 2014 wordt geen korting op de BPM meer gegeven en is de regeling afgeschaft.
- Doelstelling: Stimuleren van de verkoop van Euro-6 dieselauto's.
Ministerie: I&M
Evaluatie: Evaluatie niet beoogd, omdat de regeling is afgeschaft.

Motorrijtuigenbelasting (MRB)

- Regeling: *Nihiltarief OV-bussen op LPG*
Beschrijving: Voor autobussen die hoofdzakelijk worden gebruikt voor het openbaar vervoer en op LPG rijden, geldt een nihiltarief voor de MRB.
- Doelstelling: Bevorderen milieuvriendelijke vervoerswijzen.
Ministerie: I&M
Evaluatie: *Evaluatierapport Openbaar vervoer en taxivervoer in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.* De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 15 I&M; openbaar vervoer.

Toelichting op de belastinguitgaven

Regeling	<i>Vrijstelling motorrijtuigen van 40 jaar of ouder</i>
Beschrijving:	Motorrijtuigen van 40 jaar en ouder zijn vrijgesteld van MRB. Voor benzineauto's, motoren, vrachtauto's en autobussen die op 31 december 2013 onder de toen geldende vrijstelling vielen (vóór 1 januari 1988 in gebruik genomen) en nog niet 40 jaar oud zijn geldt een overgangsregeling. Voor deze motorrijtuigen geldt een kwarttarief met een maximum MRB van 120 euro per jaar onder de voorwaarde dat gedurende de maanden december tot en met februari geen gebruik wordt gemaakt van de openbare weg. De regeling hangt samen met het ingevoerde houderschapstelsel.
Doelstelling:	Verlagen van lasten voor eigenaren van klassieke motorrijtuigen en daarmee het behouden van cultureel rijdend erfgoed.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Het beperkte en ondergeschikte gebruik van de weg in de MRB, 2007, Kamerstuk 30 800 IXB, nr. 17.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014 in het kader van de autobrief 2.0.
Regeling	<i>Vrijstelling taxi's en openbaar vervoer</i>
Beschrijving:	Voor personenauto's die geheel of nagenoeg geheel worden gebruikt voor taxivervoer of openbaar vervoer en waarvoor een taxi- of openbaar vervoervergunning is afgegeven, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Bevorderen van openbaar vervoer.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Openbaar vervoer en taxivervoer in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2017, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 15 I&M; openbaar vervoer.
Regeling	<i>Vrijstelling reinigingsdiensten</i>
Beschrijving:	Voor motorrijtuigen die uitsluitend worden gebruikt als vuilniswagens, kolkenzuigers en straatveegwagens, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Dienen van het algemeen belang.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i> Evaluatie voorlopig niet van toepassing, <i>Kamerstuk 31 935, nr. 6.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling wegenbouw</i>
Beschrijving:	Voor motorrijtuigen die uitsluitend worden gebruikt voor de aanleg en onderhoud van wegen, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Dienen van het algemeen belang.
Ministerie:	I&M

Toelichting op de belastinguitgaven

Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2016, als onderdeel van de beleidsdoorlichting van begrotingsartikel 14 I&M; wegen en verkeersveiligheid.</i>
Regeling	<i>Vrijstelling ambulances</i>
Beschrijving:	Voor ambulances en voor andere motorrijtuigen die zijn ingericht voor vervoer van zieken en gewonden in het kader van de uitoefening van de ambulancetaak, wordt vrijstelling van motorrijtuigenbelasting verleend.
Doelstelling:	Dienen van het algemeen belang.
Ministerie:	VWS
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32.</i>
Regeling	<i>Nihiltarief zeer zuinige auto's</i>
Beschrijving:	In de motorrijtuigenbelasting gold in 2009 voor zeer zuinige auto's (CO ₂ -uitstoot dieselauto's maximaal 95 gr/km en CO ₂ -uitstoot overige auto's maximaal 110 gr/km) een kwarttarief. Vanaf 1 januari 2010 gold voor deze auto's een nihiltarief. Dit nihiltarief is vervallen per 1 januari 2014. Per 1 januari 2014 geldt er voor auto's met een CO ₂ -uitstoot die niet hoger is dan 50 gr/km een nihiltarief. Deze tijdelijke maatregel loopt tot 1 januari 2016.
Doelstelling:	Bevorderen van het gebruik van milieuvriendelijke motorrijtuigen.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	<i>Onderzoek fiscale stimulering van (zeer) zuinige auto's, Ecorys B.V., 2011, Kamerstuk 32 800, nr. 1. De beoogde evaluatie staat gepland voor het jaar 2014 in het kader van de autobrief 2.0.</i>
Regeling	<i>Overige vrijstellingen</i>
Beschrijving:	Diverse vrijstellingen van motorrijtuigenbelasting, onder meer voor lijkwagens en dierenambulances.
Doelstelling:	Dienen van het algemeen belang of gering gebruik van de weg.
Ministerie:	FIN
Evaluatie:	<i>Evaluatierapport Het dienen van het algemene nut in de MRB en BPM, 2006, Kamerstuk 30 300 IXB, nr. 32. Het beperkte en ondergeschikte gebruik van de weg in de MRB, 2007, Kamerstuk 30 800 IXB, nr. 17. Evaluatie voorlopig niet van toepassing, Kamerstuk 31 935, nr. 6.</i>

Belasting op zware motorrijtuigen (eurovignet)

Regeling:	<i>Teruggaaf internationaal gecombineerd vervoer</i>
Beschrijving:	Vrachtauto's met een toegestane maximum massa van 12 ton of meer die het grootste deel van de route per trein afleggen, kunnen op verzoek (een deel van) het betaalde eurovignetbedrag terugkrijgen. De teruggaaf is gebaseerd op een Europese richtlijn (Richtlijn 93/89/EEG). Ingevolge het Belastingplan 2012 wordt het Eurovignet afgeschaft op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. De beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2013 is op basis van het Begrotingsakkoord 2013 tot nader order uitgesteld.
Doelstelling:	Stimuleren van het goederenvervoer per spoor.
Ministerie:	I&M
Evaluatie:	Niet van toepassing, regeling vloeit voort uit Europese regelgeving.

Overdrachtsbelasting

Regeling:	<i>Vrijstelling bedrijfsoverdracht aan de volgende generatie</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld van overdrachtsbelasting is de verkrijging door een familielid van goederen die behoren tot en dienstbaar zijn aan (de continuering) van een onderneming. Voor deze regeling wordt onder familielid verstaan een of meer (pleeg)kinderen, kleinkinderen, (pleeg- of half)broers, (pleeg- of half)zusters van de overdragende ondernemer of hun echtgenoten. De regeling vindt slechts toepassing indien de overdragende ondernemer een ouder of grootouder betreft en de onderneming in zijn geheel (al dan niet in fasen) wordt voortgezet door het verkrijgende familielid.
Doelstelling:	Stimuleren van overdracht onderneming aan de volgende generatie.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	Regeling is onderdeel van de evaluatie van de bedrijfsopvolgingsfaciliteiten, welke in 2014 wordt afgerond.
Regeling:	<i>Vrijstelling overdrachtsbelasting stedelijke herstructurering</i>
Beschrijving:	De vrijstelling stedelijke herstructurering bestaat uit drie regelingen, te weten: de per 1 januari 2003 ingevoerde vrijstelling in de overdrachtsbelasting die het mogelijk maakt voor wijkontwikkelingsmaatschappijen huizen te verkrijgen zonder overdrachtsbelasting; de per 1 januari 2005 ingevoerde vrijstelling in de overdrachtsbelasting die het voor woningcorporaties mogelijk maakt om ter financiering van stedelijk herstructurering huizen zonder overdrachtsbelasting over te dragen aan een landelijk werkende toegelaten instelling en de per 1 januari 2006 ingevoerde vrijstelling in de overdrachtsbelasting die ertoe strekt de verkrijging van onroerende zaken van wijkontwikkelingsmaatschappijen door de deelnemers in een dergelijk wijkontwikkelingsmaatschappij in bepaalde situaties vrij te stellen van overdrachtsbelasting.
Doelstelling:	Stimulering stedelijke herstructurering.

Toelichting op de belastinguitgaven

Ministerie:	BZK
Evaluatie:	–
Regeling:	<i>Vrijstelling landinrichting</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld is de verkrijging krachtens de Ruilverkaveling-wet 1954, de Wet inrichting landelijk gebied en enkele andere vergelijkbare wetten.
Doelstelling:	Versterken van de economische structuur van de land- en tuinbouwsector.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw, 2008, Kamerstuk 31 727, nr. 1.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor 2015/2016.
Regeling:	<i>Vrijstelling Bureau Beheer Landbouwgronden</i>
Beschrijving:	Vrijstelling bij verkrijgingen door het Bureau Beheer Landbouwgronden.
Doelstelling:	Versterken van de economische structuur van de land- en tuinbouwsector.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw, 2008, Kamerstuk 31 727, nr. 1.</i> De beoogde evaluatie staat gepland voor 2015/2016.
Regeling:	<i>Vrijstelling cultuurgrond</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld is de verkrijging van cultuurgrond – daaronder begrepen de rechten van erfpacht of beklemming daarop – die ten behoeve van de landbouw bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de ondergrond van glasopstanden. Voorwaarde is dat de exploitatie van de cultuurgrond voor een aaneensluitende periode van tien jaar wordt voortgezet.
Doelstelling:	Versterken van de economische structuur van de land- en tuinbouwsector
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	<i>De evaluatie van de regelingen voor de landbouw, 2008, Kamerstuk 31 727, nr. 1.</i> De regeling is geëvalueerd als onderdeel van het interdepartementaal beleidsonderzoek «Agro, visserij- en voedselketens».
Regeling:	<i>Vrijstelling natuurgrond</i>
Beschrijving:	Vrijgesteld is de verkrijging van natuurgrond, daaronder begrepen de rechten van erfpacht of beklemming daarop. Per 11 juli 2008 is de vrijstelling ook van toepassing op de verkrijging van landbouwgrond, welke ingericht of anderszins genoegzaam geschikt is gemaakt voor ontwikkeling tot natuurterrein.
Doelstelling:	Bevorderen en behoud van natuurschoon.
Ministerie:	EZ
Evaluatie:	De beoogde evaluatie staat gepland voor 2015/2016.

13 Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

Sinds het najaar van 2008 heeft het kabinet interventies gepleegd om het financiële stelsel gezond te houden en de rust te helpen herstellen in de financiële wereld. Vanaf 2010 heeft de overheid ook aan Europese faciliteiten bijgedragen, in het bijzonder door het verstrekken van garanties. Deze gebruikelijke bijlage geeft middels een aantal tabellen een overzicht van de verschillende interventies.

Tabel 1 geeft de kasstromen en de garanties die met de interventies gepaard gaan en de vindplaatsen ervan in de begroting IX integraal weer. Daarnaast zijn de effecten van de maatregelen op achtereenvolgens: het EMU-saldo, de EMU-schuld en de staatsschuld per thema becijferd. De kolom «telling» geeft hierbij aan welke posten bij elkaar moeten worden opgeteld. Onderaan de tabel worden de totalen van alle maatregelen geconsolideerd.

1a. Maatregelen kredietcrisis											
#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
A. Fortis/ RFS/AA											
1	Aanschaf ABN AMRO Group – ASR Verzekeringen – RFS Holdings (incl. Z-share en residual N-share)		23.340	3.600	1.031		- 16	0	0		IX art.3
2	waarvan relevant voor het EMU-saldo			- 2.200	- 900						CBS Eurostat
3	Overbruggingskrediet (voormalig)		44.341	- 36.516	- 3.250	- 825	0	0	- 200	- 150	IX art. 11
4	Renteontvangsten overbruggingskredieten (voormalig)										
	Fortis		- 502	- 705	- 167	- 169	- 152	- 103	- 99		IX art. 11
5	Dividend ABN Amro Group		0	0	0	- 200	- 50	- 400			IX art.3
6	Dividend ASR Verzekeringen		0	0	0	0	- 71	- 88			IX art.3
7	Dividend RFS Holdings		0	0	- 6	0	0	0			IX art.3
8	Dividend financiële instellingen		0	0	0	0	0	0	- 400	- 400	IX art.3

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
9	Premieont- vangsten capital relief instrument		0	- 28	- 165	0	0	0	0		IX art.3
10	Premieont- vangsten counter indemnity		0	0	- 26	- 26	- 26	- 26	- 26	- 6	IX art.3
	<i>Verleende garanties</i>										
11	Capital Relief Instrument ABN-AMRO (CRI)		0	32.611	0						IX art.3
12	<i>waarvan vervallen</i>		0	0	- 32.611						IX art.3
13	Counter Indemnity ABN-AMRO		0	0	950						IX art.3
	Totale uitgaven minus ontvangsten Effect op EMU-saldo	1, 3 t/m 10 2, 4 t/m 10	67.179	- 33.649	- 2.583	- 1.220	- 315	- 617	- 725	- 556	
	Effect op EMU-schuld	1, 3 t/m 10	67.179	- 33.649	- 2.686	- 1.220	- 315	- 617	- 725	- 556	
	Effect op staatsschuld	1, 3 t/m 10	67.179	- 33.649	- 2.686	- 1.220	- 315	- 617	- 725	- 556	
	B. SNS Reaal										
14	Kapitalisatie holding en bank		0	0	0	0	0	2.200	0	0	IX art.3
15	Overbruggings- krediet		0	0	0	0	0	1.100	0	0	IX art.3
16	Kapitalisatie Propertize		0	0	0	0	0	500	0	0	IX art.3
17	Renteont- vangsten overbruggings- krediet		0	0	0	0	0	- 7	- 7	0	IX art.3
18	Dividend SNS Reaal N.V.		0	0	0	0	0	0	0	0	IX art.3
19	Premieont- vangsten garantie		0	0	0	0	0	0	0	0	IX art.3
20	Resolutieheffing		0	0	0	0	0	0	- 1.000	0	IX art.1
	<i>Verleende garanties</i>										
21	Garantiever- lening VBO		0	0	0	0	0	4.166	0	0	IX art.3
	Totale uitgaven minus ontvangsten Effect op EMU-saldo	14 t/m 20 16 t/m 20	0	0	0	0	0	3.793	- 1.007	0	
			0	0	0	0	0	7	1.007	0	

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
	Effect op EMU-schuld	14, 15, 17 t/m 21	0	0	0	0	0	7.848	- 1.007	0	
	Effect op staatsschuld	14 t/m 20	0	0	0	0	0	3.793	- 1.007	0	
	C. Kapitaalverstrekkingsfaciliteit (€ 20 mld.)										
22	Verstrekt kapitaal ING		10.000	- 5.000	0	- 2.000	- 750	- 750	- 817	- 683	IX art.3
23	Verstrekt kapitaal Aegon		3.000	- 1.000	- 500	- 1.500	0	0	0		IX art.3
24	Verstrekt kapitaal SNS Reaal		750	- 185	0	0	0	0	0		IX art.3
	waarvan afgeboekt						- 565				IX art.3
25	Couponrente ING		0	- 645	- 39	0	- 34	- 31	- 61	0	IX art.3
26	Couponrente Aegon		0	- 166	- 11	0	0	0	0	0	IX art.3
27	Couponrente SNS Reaal		0	- 38	0	0	0	0	0	0	IX art.3
28	Repurchase fee ING		0	- 295	- 52	- 1.000	- 341	- 344	- 347	- 341	IX art.3
29	Repurchase fee Aegon		0	- 108	- 52	- 750	0	0	0	0	IX art.3
30	Repurchase fee SNS Reaal		0	0	0	0	0	0	0	0	IX art.3
	Totale uitgaven minus ontvangsten	22 t/m 30	13.750	- 7.437	- 654	- 5.250	- 1.125	- 1.125	- 1.225	- 1.024	
	Effect op EMU-saldo	25 t/m 27	0	849	50	0	34	31	61	0	
	Effect op EMU-schuld	22 t/m 30	13.750	- 7.437	- 654	- 5.250	- 1.125	- 1.125	- 1.225	- 1.024	
	Effect op staatsschuld	22 t/m 30	13.750	- 7.437	- 654	- 5.250	- 1.125	- 1.125	- 1.225	- 1.024	
	D. Back-up faciliteit ING										
31	Meerjarenverplichting aan ING			15.857	- 2.773	- 2.820	- 2.609	- 4.933	- 2.722		IX art.3
32	Alt-A portefeuille			18.352	- 1.976	- 2.442	- 2.794	- 6.454	- 4.686		IX art.3
33	relevant voor de EMU-schuld			15.546	- 2.784	- 2.207	- 3.054	- 4.779	- 2.722		CBS/Eurostat
34	Back-up faciliteit ING totaal:										IX art.3
a	waarvan funding fee (rente + aflossing)			3.903	4.345	3.242	2.644	4.808	2.778		IX art.3

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
b	waarvan management fee			59	47	39	33	26	0		IX art.3
c	waarvan portefeuille ontvangsten (rente + aflossing)		- 3.819	- 4.058	- 3.012	- 2.434	- 4.275	- 4.231			IX art.3
d	waarvan garantiefee		- 129	- 103	- 85	- 73	- 58	0			IX art.3
e	waarvan additionele garantiefee		0	- 154	- 128	- 110	- 87	0			IX art.3
f	waarvan additionele fee		- 14	- 77	- 55	- 46	- 35	- 1			IX art.3
g	waarvan verhandelbaar- heidsfee		0	0	0	- 15	- 18	- 1			IX art.3
h	waarvan eenmalige uitkering							- 379	-		IX art.4
i	waarvan incidentele uitgave							19	-		IX art.3
	Totale uitgaven minus ontvangsten	34	0	0	0	0	0	0	- 1.455		
	Effect op EMU-saldo	34b, f, g	0	- 45	30	16	28	27	2		
	Effect op EMU-schuld	33	0	15.546	- 2.784	- 2.207	- 3.054	- 4.779	- 4.177		
	Effect op staatsschuld	34	0	0	0	0	0	0	- 1.455		
	E. Garantiefaci- liteit bancaire leningen										
35	Premieont- vangsten garanties bancaire leningen		0	- 116	- 407	- 361	- 230	- 165	- 100		IX art.2
36	Schade- uitkeringen		0	0	0	0	0	0	0		IX art.2
37	Garanties bancaire leningen		2.740	47.535							IX art.2
38	waarvan vervallen			- 3.424	- 7.853	- 5.823	- 15.933	- 7.349	- 8.381		IX art.2
	Totale uitgaven minus ontvangsten	35, 36	0	- 116	- 407	- 361	- 230	- 165	- 100		
	Effect op EMU-saldo	35, 36	30	86	407	361	230	165	100		
	Effect op EMU-schuld	35, 36	0	- 116	- 407	- 361	- 230	- 165	- 100		
	Effect op staatsschuld	35, 36	0	- 116	- 407	- 361	- 230	- 165	- 100		
	F. IJsland										
39	Vordering op IJsland		1.322	7	51	- 368	- 243	- 48	- 562	5	IX art.2

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
40	Tussenrekening «recovery oude topping up»		0	0	0	33	21	6	46	0	IX art.2
41	Uitkeringen depositogarantiestelsel Icesave		1.236	192	0	0	0	0	0	0	IX art.2
42	Uitvoeringskosten IJslandse DGS door DNB		0	7	0	0	0	0	-6	0	IX art.2
43	Renteontvangsten lening IJsland		0	0	0	0	0	0	0	0	IX art.2
44	Aflossing hoofdsom lening IJsland		0	0	0	-443	-291	-77	-617	0	IX art.2
	Totale uitgaven minus ontvangsten	41, 42, 43, 44	1.236	199	0	-443	-291	-77	-623	0	
	Effect op EMU-saldo	42, 43	0	-7	0	0	0	0	6	0	
	Effect op EMU-schuld	41, 42, 43, 44	1.236	199	0	-443	-291	-77	-623	0	
	Effect op staatsschuld	41, 42, 43, 44	1.236	199	0	-443	-291	-77	-623	0	
	Totaal Toerekenbare rentelasten		450	2.036	1.474	1.213	1.040	759	777	602	
	Effect op EMU-saldo		82	-2.280	-1.151	-141	-149	315	924	-196	
	Effect op EMU-schuld		82.165	-25.457	-6.531	-9.481	-5.015	1.085	-7.857	-1.580	
	Effect op staatsschuld		82.165	-41.003	-3.747	-7.274	-1.961	1.809	-5.135	-1.580	

1b. Maatregelen Europa

#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
G. Griekenland											
45	Lening aan Griekenland				1.248	1.946	5	0	0	0	IX art.4
46	Rente lening Griekenland				-30	-115	-41	-26	-13	-24	IX art.4
47	Rentevergoeding Griekenland (ANFA)						13	13	13	20	IX art.4
48	Teruggave winsten SMP							126	112	87	IX art.4

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

#	Stand: MJN 2015	Telling	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
H. Europese instrumenten											
49	Verstrekt kapitaal EFSF				1	1					IX art.4
50	Verstrekt kapitaal ESM						1.829	1.829	915		IX art.4
51	Crisisgerelateerde winst DNB							- 905	- 834	- 632	IX art.3
52	waarvan relevant voor het EMU-saldo							807	728	523	IX art.3
<i>Garanties</i>											
53	Garantieplafond Nederland EFSF				25.872	71.910		- 48.142			IX art.4
54	Effect verstrekte garantie op EMU-schuld:										
	voor Ierland					993	7.600	2.351	700	0	CBS/Eurostat
	voor Portugal					495	279	347	0	0	CBS/Eurostat
	voor Griekenland					498	695	405	74	0	CBS/Eurostat
						0	6.627	1.599	626	0	CBS/Eurostat
54	Garantieverlening NI-aandeel ESM						35.445				IX art.4
55	Garantieverlening DNB i.v.m. ophoging middelen IMF					13.610					IX art.4
56	Garantieverlening DNB							5.700			IX art.3
57	Garantieverlening NL-aandeel EU-begroting				2.946	- 120	6				IX art.4
	Totale uitgaven minus ontvangsten	45 t/m 51			1.219	1.832	1.806	1.037	193	- 549	
	Effect op EMU-saldo	46 t/m 48, 52			30	115	28	694	616	440	
	Effect op EMU-schuld	45 t/m 51, 54			1.219	2.825	9.406	3.388	893	- 549	
	Effect op staatsschuld	45 t/m 51			1.219	1.832	1.806	1.037	193	- 549	
Totaal											
	Toerekenbare rentelasten		0	0	19	67	120	140	168	145	
	Effect op EMU-saldo		0	0	11	48	- 92	554	448	295	
	Effect op EMU-schuld		0	0	1.219	2.825	9.406	3.388	893	- 549	
	Effect op staatsschuld		0	0	1.219	1.832	1.806	1.037	193	- 549	

Tabel 2

In de onderstaande tabel staan de bezittingen en schulden die vanwege de interventies (kredietcrisis en Europa) zijn ontstaan. Balansonderdelen zijn hierbij opgenomen tegen historische aankoopprijs, conform de bepalingen van de RBV die van toepassing zijn op het onderliggende departementale jaarverslag IX. De bezittingen zijn grotendeels gefinancierd met staatschuld (zichtbaar in tabel 1).

Bedragen in miljoenen euro en conform opname saldibalans jaarverslag					
Bezittingen	Ultimo 2015	Bron:	Schulden	Ultimo 2015	Bron:
Fortis/RFS/AA					
aanschaf ABN AMRO Group – ASR Verzekeringen – RFS Holdings (incl. Z-share en residual N-share)	27.955	art. 3	staatsschuld	28.812	tabel 1
overbruggingskrediet (voormalig) Fortis	3.400	art. 11	cumulatief resultaat	5.119	tabel 3
SNS Reaal en Propertize					
kapitalisatie holding en bank overbruggingskrediet	2.200	art. 3	cumulatieve rente	9.010	tabel 3
kapitalisatie Propertize	500	art. 3			
IJsland					
openstaande rente (hoofdsom afgelost)	164	art. 2			
Griekenland					
lening	3.199	art. 4			
EFSF					
deelneming	2	art. 4			
ESM					
deelneming	4.573	art. 4	overige kosten en technische aansluiting	152	
Totaal:	43.093		Totaal:	43.093	

Tabel 3

Deze tabel geeft een overzicht van de kosten en opbrengsten van interventies. Het resultaat betreft het jaarlijkse saldo die op kasbasis gerealiseerd worden. Eventuele afwaarderingen van activa (tabel 2.) worden eveneens in het resultaat meegenomen maar dan pas op het moment dat deze daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Deze behandeling wijkt af van de systematiek van het EMU-saldo.

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

Bedragen in miljoenen euro								
Kosten en opbrengsten	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fortis/RFS/AA								
dividend	0	0	6	200	121	488	0	0
premie counter indemnity	0	0	26	26	26	26	26	6
rente overbruggingskrediet (voormalig) Fortis	502	705	167	169	152	103	99	0
premieontvangsten CRI	0	28	165	0	0	0	0	0
dividend financiële instellingen	0	0	0	0	0	0	400	400
SNS Reaal								
couponrente SNS Reaal	0	38	0	0	0	0	0	0
repurchase fee SNS Reaal	0	0	0	0	0	0	0	0
afboeking core-tier-1 securities					-565			
dividend	0	0	0	0	0	0	0	0
rente overbruggingskrediet	0	0	0	0	0	7	7	0
resolutieheffing	0	0	0	0	0	0	1.000	0
Aegon								
couponrente Aegon	0	166	11	0	0	0	0	0
repurchase fee Aegon	0	108	52	750	0	0	0	0
ING								
couponrente ING	0	645	39	0	34	31	61	0
repurchase fee ING	0	295	52	1.000	341	344	347	341
back up faciliteit		0	0	0	0	0	1.455	0
Griekenland								
rente en servicefee	0	0	30	115	41	26	13	24
rentevergoeding Griekenland	0	0	0	0	-13	-13	-13	-20
teruggave winsten SMP	0	0	0	0	0	-126	-112	-87
IJsland								
topping up		-106						
recovery topping up		0	0	33	21	6	46	0
aangegroeide rente		74	-23	42	27	23	16	5
Europese instrumenten								
crisisgerelateerde winst DNB	0	0	0	0	0	905	834	632
Overige								
premieontvangsten								
garanties bancaire leningen	0	116	407	361	230	165	100	0
overige kosten	-9	-31	-3	2	-1	-12	5	-1
toerekenbare rentelasten op staatsschuld	-450	-2.036	-1.493	-1.280	-1.160	-899	-945	-747
Resultaat	43	2	-564	1.418	-746	1.074	3.339	553

Tabel 4

In onderstaand overzicht staan de uitstaande garanties die in het kader van de kredietcrisis en Europa verstrekt zijn. Het cumulatief saldo geeft de stand van de uitstaande garanties per einde 2014 weer.

Overzicht interventies t.b.v. de financiële sector

Bedragen in miljoenen euro									
Garanties «krediet-crisis en Europa»	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Bron:
A. Fortis/RFS/AA									
Counter Indemnity ABN-AMRO	0	0	950	0	0	0	0	0	IX art.3
B. SNS Reaal									
Garantieverlening VBO	0	0	0	0	0	4.166	0	0	IX art.3
E. Garantiefaciliteit bancaire leningen									
Garanties bancaire leningen	2.740	47.535	0	0	0	0	0	0	IX art.2
waarvan vervallen	0	- 3.424	- 7.853	- 5.823	- 15.933	- 7.349	- 8.381	0	IX art.2
H. Europese instrumenten									
Garantieplafond Nederland EFSF effect verstrekte garantie op EMU-schuld:	0	0	25.872	71.910	0	- 48.142	0	0	IX art.4
voor Ierland				993	7.600	2.351	700	0	CBS/Eurostat
voor Portugal				495	279	347	0	0	CBS/Eurostat
voor Griekenland				498	695	405	74	0	CBS/Eurostat
				0	6.627	1.599	626	0	CBS/Eurostat
Garantieverlening NI-aandeel ESM	0	0	0	0	35.445	0	0	0	IX art.4
Garantieverlening DNB i.v.m. ophoging middelen IMF	0	0	0	13.610	0	0	0	0	IX art.4
Garantieverlening DNB	0	0	0	0	0	5.700	0	0	IX art.3
Garantieverlening NL-aandeel EU-begroting	0	0	2.946	- 120	6	0	0	0	IX art.4
Totaal	2.740	44.111	21.915	79.577	19.518	- 45.625	- 8.381	0	
Cumulatief	2.740	46.851	68.766	148.343	167.861	122.236	113.855	113.855	